CARTE DE CITIRE

PENTRU

ȘCOLILE SECUNDARE ȘI PROFESIONALE

DE

A. VLAHUŢĂ şi G. COŞBUC

PARTEA I

BUCUREȘTI
EDITURA LIBRĂRIEI SOCECŬ & Comp.
21, Calea Victorieĭ, 21.
1902

www.dacoromanica.ro

66663. Stabilimentul grafic I. V. Socecŭ. — Bucurescĭ.

www.dacoromanica.ro

PREFAȚĂ

Aceĭ carĭ aŭ întocmit cartea acésta s'aŭ gândit că predarea limbiĭ și literaturiĭ române în învățamêntul secundar ar fi, în primul rând, un mijloc de a introduce treptat în sufletele școlarilor înțelegerea din ce în ce maĭ lămurita a viețiĭ nóstre naționale, cunóscerea din ce în ce maĭ adâncă a țăriĭ, a poporuluĭ și a celor maĭ încăldițóre momente din istoria așa de zbuciumata a némuluĭ nostru, — s'aŭ gândit că una din marile preocupărĭ în școlile nóstre ar trebui să fie aceea de a deștepta pururea în inimile fragede ale tinerimiĭ sfînta iubire de patrie, aceea de a forma Românĭ bunĭ, înainte de tóte.

Călauzițĭ de acéstă idee, eĭ aŭ căutat să alégă din frumósa și bogata nóstră literatură, bucățĭ de acelea, carĭ nu numaĭ prin limba 'n care sunt scrise, ci prin cuprinsul lor maĭ ales, prin duhul patriotic de care sunt însuflețite, să se vadă că sunt isvorîte din simțirea și din vieața némuluĭ nostru, bucățĭ în carĭ graiul, gândirea

www.dacoromanica.ro

și sentimentele românescĭ să fie înfățoșate prin tot ce aŭ într'adevĕr maĭ ales, maĭ sanatós și maĭ înalțător în ele.

De dorit ar fi ca școlariĭ să citéscă aceste bucățĭ pentru frumusețea limbiĭ și a cugetărilor ce cuprind, iar nu pentru analise și exercițiĭ de stil și de gramatică; acestea tulbură adesea opera senina și binefăcătóre a uneĭ prețióse lecturĭ.

www.dacoromanica.ro

Deştéptă-te, patria mea!

(Din „Cântarea României“ de Alecu Russo)

. . . .

Care e maĭ mândră de cât tine între tóte ţările semĕnate de Dumnedeŭ pe pămênt? Care alta se împodobesce în dile de sĕrbătóre cu florĭ maĭ frumóse, cu grâne maĭ bogate?

Verdĭ sunt délurile tale: frumóse sunt dumbrăvile şi pădurile spânzurate pe cóstele tale: limpede şi dulce e cerul tĕŭ: munţiĭ tĕĭ se 'nalţă trufaşĭ în vĕzduh; rîurile ca un brîŭ pestriţat, ocolesc câmpurile: nopţile tale încântă audul... Pentru ce zimbetul tĕŭ e aşa de trist, mândra mea ţară?

Multe şi frumóse turme pasc văile; sórele milostiv înrodesce brazda; mâna Domnuluĭ te-a împodobit ca pe-o mirésă; livedile tale cele 'ntinse sunt smălţuite cu florĭ felurite şi îmbelşugarea varsă avuţiile sale peste câmpiĭ... O bogata mea ţară. pentru ce gemĭ?

Dunărea betrână, biruită de părinţiĭ teĭ, îţĭ spală pólele şi-ţĭ aduce avuţiĭ din ţinuturile de unde sórele apune; vulturul din vĕzduh cată la tine cu dragoste ca la pămêntul sĕŭ de nascere: rîurile cele frumóse şi spumegóse, pîraele cele repedĭ şi

www.dacoromanica.ro

sĕlbatice cântă neîncetat slava ta... O ţară jalnică, pentru ce faţa ţĭ-e îmbrobodită?..

Nu eştĭ frumósă, nu eştĭ bogată? N'aĭ copiĭ mulţĭ la numĕr, carĭ te iubesc? N'aĭ cartea de vitejie a trecutuluĭ şi viitorul înaintea ta?.. Pentru ce curg lacrămile tale?..

. . . .

Privesce de la miaḑă-ḑi şi miaḑă-nópte popórele ridicându-şĭ capul... Gândirea ivindu-se luminósă pė de-asupra întunereculuĭ... gândirea ce zidesce şi credinţa ce dă viéţă... Lumea veche se prăvălesce şi pe-ale eĭ dărâmăturĭ Libertatea se înalţă!.. Deştéptă-te! Deştéptă-te, patria mea...

In vremea vechie... cerul era limpede... sórele strălucia ca un flăcăŭ tînĕr... Câmpiile frumóse, împrejurate de munţĭ verḑĭ, se întindeaŭ maĭ mult de cât póte prinde ochiul, pădurĭ tinere umbriau délurile... Turmele s'auḑiaŭ mugind de departe... şi armăsariĭ nechezaŭ jucându-se prin rărişti... Pe o pajişte verde, Libertatea, copilă bălăióră cu cosiţe lungĭ şi aurite, se juca, cu un arc distins. Ferice de ómeniĭ din câmpie, ferice de ceĭ de la munte!..

Era vremea atuncĭ, când tot omul trăia fără stăpân şi umbla mândru fără să-şĭ plece capul la alt om, când umbra văilor, pămêntul ca şi aerul ceruluĭ, era de-avalma pentru toţĭ. Viéţa atuncĭ se petrecea în cea maĭ deplină fericire şi, când ajungea pe om nevoile bĕtrâneţelor şi mórtea, el se ducea ḑicênd: „mĭ-am trăit ḑilele!“ şi era sigur că viéţa luĭ se va prelungi şi după mórte şi că pe ceal'altă lume va întêmpina o fericire şi maĭ mare.

www.dacoromanica.ro

Dar iată că aerul se turbură... cerul cel limpede se îmbracă cu norĭ întunecoşĭ... un nor de praf învălue câmpia şi ascunde munţiĭ... se aud vaete.., dobitócele fug speriate ca de góna strechieĭ, saŭ ca în nopţile vijeliόse, când lupiĭ ies din pădurĭ... caiĭ nechiază jalnic...

Mulţime de glasurĭ se aud strigând şi vĕdesc, când primejdie, când nădejde, isbândă, când perdere, turbare, desnădăjduire... Norul se împrăştie puţin... Dómne! Se vede amestecul uneĭ bătăliĭ!.. Ceĭ ce aŭ năvălit sunt îmbrăcaţĭ cu fier... Săgéta aluneca pe pavĕză şi paloşul cu douĕ ascuţişe tae în carne vie... Le staŭ împotrivă... se luptă cu furie... se plécă săbieĭ lor... inimile slăbesc... fug... Perit'a Dacia!? Staţĭ cu inimă... arcul se întinde din noŭ... luptătoriĭ se amestecă şi se isbesc... pepturile góle cu pavĕzile... capetele descoperite cu coifurile... Departe în câmpie se vĕd arcurĭ sdrobite, făşiĭ de stégurĭ, apoĭ un cosciug mare, mare, se ridică, şi o pară grozavă de foc înflăcăréză cerul... Invinşĭ şi învingĕtorĭ cad în genunchĭ şi, la lumina flăcăriĭ, îşĭ daŭ drépta şi se iau în braţe! Fiĭ cu inimă, Dacia mea!.. Tu fuseşĭ altarul rudireĭ a Crivĕţuluĭ cu pustia, a bărbăţieĭ cu mintea, a libertăţeĭ cu puterea... Din acéstă rudire, pecetluită cu sânge şi lămurită prin foc, se nascu un popor noŭ.

Ast-fel povestesc bĕtrâniĭ.

A. Russo.

Lămurirĭ. Aceste rîndurĭ calde şi pline de însufleţire sînt luate din Cântarea Românieĭ» — un poem în proză, care multă vreme a fost atribuit luĭ N. Bălcescu. Visătorul Al. Russo îşĭ făcuse studiile în străinĕtate şi căpătase de copil înlesnirea şi deprinderea de a-şĭ aşterne gândurile în limba

www.dacoromanica.ro

franceză. «Cântarea Românieĭ» scrisă de el în acéstă limbă, a fost tradusă în românesce de marele prozator Bălcescu, şi, cum manuscrisul nu purta nicĭ un nume de autor, frumuseţea limbeĭ, avîntul patriotic şi maĭ ales firésca asemănare de stil cu scrierile luĭ Bălcescu, au făcut pe mulţĭ să crédă că şi aceste paginĭ aparţin aceluiaş autor, care ni-a dat minunata operă «Istoria Românilor sub Mihaĭ Vodă Vitézul».

Despre poemul acesta avem de la Alexandru Odobescu, unul din ceĭ maĭ însemnaţĭ scriitorĭ aĭ noştri, următórele preţióse desluşirĭ:

«*Cântarea Românieĭ* a apărut maı întâiŭ la 1851 într'o broşură românéscă publĭcată în Paris sub titlul: *România viitóre*, acolo ea era precedată de o precuvîntare subscrisă de N. Balcescu în care el pretinde că ar fi găsit acestă scriere într'o mănăstire veche din ţéră, pe care nu o numesce. D. V Alexandri o retipări în Iaşĭ, la 1855, în revista sa *România literară:* şi maĭ târḑiu tot d-luĭ, într'o epistolă din care am împărtăşit o parte cetitorilor *Revisteĭ Române* (anul 1863, pag. 361) vorbind despre *Alecu Russo,* un alt tîner român din Moldova, plin de talent şi rĕposat în flórea vârsteı, ḑice cele ce urméză: «A. Russo avea obiceiu, pentru înlesnirea com«puneriĭ, a scrie în limba franceză şi apoĭ a traduce «scrierile sale pe românesce.... El mı-a fost bun prieten; «avea un spirit ager, cultivat şi, cât pentru talentul sĕu, «cât pentru frumósa şi poetica luı închipuire, voiŭ des«coperi o mare taină literară: *Cântarea Românieĭ*, publicată în jurnalul meŭ, a fost compusă în limba «franceză de *A. Russo* şi tradusă pe românesce de *N.* «*Bălcescu*. Am la mine manuscriptul s u original.

Aşa dar frumósa poemă naţională, căreia nu-ı lipsesce de cât versificaţiunea spre a putea fi prenumerată printre capetele de operă epice, a născut în imaginaţiunea

www.dacoromanica.ro

vie şi patriotică a luĭ A. Russo şi a luat forma eĭ curat românéscă şi expresivă sub pana luĭ N. Bălcescu. Gloria nemuritoruluĭ istoric al luĭ Mihaiŭ Vitézul nu scade din acestă încuscrire, ci din contra, frumósa *Cântare a României* devine pentru noĭ un scump şi preţios odor, în care se unesc amintirile a doĭ tinerĭ Românĭ cu inimĭ nalte şi cu talente puternice, perduţĭ amândoĭ prea de timpuriŭ de patria lor, pe care eĭ, în exil şi suferinţe, au cântat-o, aŭ strălucit-o, şi a căreĭ *Unire* eĭ încă de mult au dorit-o şi aŭ plămădit-o prin lucrările lor.»

Eată acum şi *Precuvîntarea* pe care a publicat-o Bălcescu în fruntea poemuluĭ, ţiind — póte pentru a face o maĭ puternică impresie asupra cititoruluĭ — să învălue în mister origina acesteĭ scrierĭ.

«Acum cinci anĭ mă aflam în călětorie pe la mănăstirile din mareţiĭ noştri Carpaţĭ, căutând pe sub ruine urmele măririĭ strămoşescĭ. Într'una din acele mănăstirĭ, economul chinoviiĭ, spre rĕspuns la dorinţa mea de cercetarĭ şi descoperirĭ istorice, mĕ duse în biblioteca mănăstiriĭ. Sala ce purta acest nume era o camera lungă şi întunecósă, murdară şi plină de praf, în care între o mulţime de mobile stricate şi calabalîcurĭ grămadite, vĕḑui într'un unghiu un morman de cărţĭ şi hârtiĭ. Începuĭ a rascoli cu nerabdare acele vrafurĭ, şi alegênd ce mi se paru maĭ interesant, alergaĭ de mĕ închiseĭ în chilia mea spre a le cerceta. Între manuscrisele ce aveam dinaintea mea, unul, intitulat *Cântarea României*, aţinti maĭ cu deosebire mintea mea de la cele d'întâiŭ feţe; urmaĭ cetirea fără întrerupere până în sfârşit şi vĕḑuĭ cu mirare şi descuragiare că istoria ce cu atâta trudă şi cercetărĭ mĕ nevoiam a descoperi şi a scrie, se afla scrisa tótă aci în vre-o câte-va feţe, dar ast-fel cum nimenĭ nu se ispitise a o scrie. Ea 'mĭ paru scósă, nu din adâncimea cărţilor, ci din sufletul naţieĭ, acest isvor

www.dacoromanica.ro

bogat, elocuent şi neperitor. Cu tóte imperfecţiile sale, vĕḑuĭ într'acéstă scriere un plan hotărît de maĭ nainte şi metodic. Autorul, după o invocaţie către ţéra sa, atàt de frumósă şi atât de nenorocită, apucă istoria României întrégă din vremea Dacilor, înaintea năvălireĭ «feciorilor vulturuluĭ» pe când, ḑice el, «pe o pajişte «verde Libertatea, copilă bălăióră cu cosiţe lungĭ şi «aurite, se juca, cu un arc destins». După aceea urméză din epocă în epocă naţia prin tóte mişcările şi prefacreile sale istorice. Iată năvălirea Romanilor, învingerea Dacilor, un popor noŭ eşind din amestecarea rĕmăşiţelor Dacilor cu Romaniĭ. Autorul îşĭ exaltă póte cam mult fericirea epoceĭ romane care, pe lângă o mare civilisaţie materială, avu durerile sale. Dar iată că «cerul se întunecă «şi din patru unghiurĭ ale lumeĭ se vĕd înălţându-se «stâlpĭ de flacără, învăluiţĭ în norĭ de fum . Dumneḑeŭ deschide porţile norduluĭ şi o mulţime de popóre necunoscute năvălesc, îndesându-se şi împingêndu-se unele peste altele asupra întinseĭ împĕrăţiĭ romane, îmbĕtrânită şi putreḑită de multe rele. Faptă providenţiala! căcĭ sosise timpul ca unitatea falşă sub care Roma împila lumea, să se sdrobéscă şi să dea loc la organisarea uneĭ alte unităţĭ, produsă prin unirea naţionalităţilor libere. Dar spre a ajunge la acéstă unitate, spre a se preface, lumea e nevoită să trécă prin multe cercări: iată vârsta de mijloc, feodalitatea şi robia. Româniĭ din Dacia, după ce se luptă multe vécurĭ impotriva năvălireĭ Barbarilor, sunt siliţĭ a se pleca dinaintea acestĕĭ vijeliĭ omenescĭ şi a-şĭ părăsi ţéra pribegind in partea munţilor şi peste Dunăre; epoca însemnată in chronice sub numirea de «cele doue marĭ pustiirĭ ale ţĕreĭ». Româniĭ pribegesc, ḑice cântăreţul nostru, ducênd cu sine «numaĭ limba şi dorul ţĕreĭ». Acéstă dragoste a Românilor către limba lor ne o mărturi-

www.dacoromanica.ro

sesc istoriciĭ vârsteĭ de mijloc. «Româniĭ, ḑice Bonfi«nie, s'aŭ luptat maĭ mult spre a şĭ apĕra limba de cât viéţa. Dar barbariĭ maĭ slăbesc, Româniĭ pribegĭ se 'mbărbătéză din noŭ şi, stăpâniţĭ de dorul ţĕriĭ, se întorc în vetrile strămoşescĭ. Abia se aşeḑară, abia furtuna omenéscă se maĭ potoli şi potopul Asieĭ «feciorii prooroculuĭ» se varsă peste lume. Misia Românilor, aşeḑaţĭ la porţile lumeĭ civilisate, atuncĭ, ca şi maĭ nainte, ca şi acum, este lupta spre a stăvili barbaria şi o luptă necurmătă. «Tu eştĭ stréja lumiĭ! !... O, patria mea, jertfesce-te!» strigă poetul către ţéra sa. Misie sfîntă şi gloriósă dată Românilor de Provedinţă pentru binele omenireĭ şi pe care nicĭ odată eĭ n'aŭ trădat-o! De câte orĭ o primejdie mare a ameninţat Europa şi civilisaţia lumeĭ, România, sentinelă gata spre jertfă, a fost la postul seŭ, la datoria sa. Cea d'întâiŭ în faţa duşmanuluĭ, ea fu cea d'întâiŭ jertfită. Sub ocrotirea însă a pepturilor góle ale Românilor, pe care se ascuţiaŭ paloşele barbarilor, Europa apusénă putu în pace cultiva sciinţele şi a ajunge la acéstă desvoltare minunată a înţelegeriĭ şi a inimeĭ ce o fericesce. Astăḑĭ chiar, când din noŭ barbariĭ norduluĭ ameninţă civilisaţia şi libertatea lumiĭ, naţia română nu şĭ-a uitat şi nu-şĭ va uita datoria eĭ. Ea maĭ întâiŭ veḑù şi arătă primejdia ce ameninţă lumea, şi dacă strigătul eĭ la 1848 ar fi fost ascultat de aprópe, libertatea ar domni aḑi în Europa! După triumfurile răscólelor vin timpurĭ nenorocite. Boieriĭ caută a păstra pe sémă-le libertatea şi bunurile câştigate şi a-şĭ întemeia fericirea lor pe robirea poporuluĭ; împărecherile din casă aduc pe duşmanul de afară, şi Româniĭ din ambele ţĕrĭ cad sub regimul Fanarioţilor. Apoĭ vine împilarea străină, robirea şi sdrumicarea naţieĭ sub «Turcul păgân, Nemţul «mişel şi Muscalul sĕlbatic,» şi suferinţele poporuluĭ

www.dacoromanica.ro

«pribég în coliba părintéscă şi străin în pământul sĕŭ de nascere». Cântăreţul sfârşesce aci, aruncând blesteme asupra împilătorilor şi vĕrsând nădejdea în inima împilaţilor.

Zadarnice fură silinţele mele de a descoperi pe autorul acesteĭ cântărĭ şi epoca când fu scrisă. De pre forma, titlul şi ideile eĭ, cred că autorul trebuie să fi fost un călugăr hrănit în singurătate de citirea Biblieĭ şi a Psalmilor luĭ David, cărţile cele maĭ frumóse şi maĭ literare ale lumeĭ vechĭ şi nouĕ. El nu se vede inspirat decât de acea citire şi maĭ cu sémă de sufletul naţieĭ, ce ni se arată aşa de lămurit şi frumos în cântecile şi în poesiile populare. Adesea în schiturile şi peşterile Carpaţilor s'aŭ aflat părinţĭ, carĭ au exprimat într'o poesie biblică suferinţele poporuluĭ şi au căutat a vedé în viitor. Proorocirile părinteluĭ Spiridon sunt cele maĭ cunoscute de călugărĭ şi ţăranĭ. Calugariĭ de rând şi preoţiĭ românĭ, atât ceĭ din Principate cât şi ceĭ din Ardél nu sau despărţit nicĭ cu traiul nici cu inima de popor; d'aci vine influenţa morala a lor asupra poporuluĭ, câştigată numaĭ prin patriotismul şi prin ideile lor liberale şi curat evangelice. Caracterul scrisorii şi oare-care cuvinte si ideĭ din scriere mĕ fac să socotesc că ea fu produsă în uniĭ din aceĭ anĭ, când Europa era cutremurată de o mare mişcare populară, precum fu cea de la 1830. Sgomotul revoluţieĭ Franţeĭ şi a Poloniei, sora nóstră în nenorocire, mişcarile Italiei şi ale Germanieĭ străbătură până în singurătăţile Carpaţilor şi deschiseră trista şi căldurósa inimă a pusniculuĭ. El privi ţéra sa, o vĕḑu gemênd sub împilarea şi ocuparea Ruşilor şi strigă: «în şesurile tale duşmaniĭ corturile şi-au întins»; începù a-şĭ aduce aminte una câte una ḑilele vechimeĭ şi oftă după mărimea şi vitejia trecutà a Românilor; ascultă sgomotul lumei şi arată ţĕrii sale semnele

www.dacoromanica.ro

vestitóre de mântuire ce se iveaŭ pe orizonul politic. «Paharul fără-de-legeĭ, strigă el, s'a umplut peste mĕ«sură şi palaturile lor de strîmbătate se prăvălesc, sur«pate de blestemele poporuluĭ!...' Furtuna mântuireĭ a început!» Vaĭ! Vĕḑurăm într'o ḑi sórele strălucitor al libertăţeĭ a se 'nălţa şi cu raḑele sale ferbîntătóre a învia pămêntul; şi îndată iarăşĭ a se întuneca şi, în mijlocul aceleĭ întunecimĭ, viscolul a ne asvârli departe de patria nóstră «sub cortul pribegieĭ» ca odinióră pe părinţiĭ noştri. Vĕḑurăm duşmanul călcând în voie acéstă ţéră, sfinţită de nenorocire şi glorie, fără să avem fericirea a ne isbândi, cruntând paloşul nostrul într'însul şi a muri încailea bărbătesce, astfel cum trăiră părinţiĭ noştri. Şi de atuncĭ, de doĭ anĭ, rătăcim prin lume cu inima frămîntată de dorul ţĕreĭ depărtate, raiul nostrul mult iubit. Cu tóte aceste durerĭ am păstrat vie în inima nóstră credinţa şi dragostea libertăţiĭ şi n'am desperat de mântuirea némuluĭ nostru. Scim ce greŭ şi anevoie este a redobândi libertatea pierdută, a întrupa o patrie atât de sdrumicată, a realţa o naţie slăbită şi culcată la pămênt de vécurĭ de tiranie; dar scim încă, cum că din covârşirea rĕuluĭ are să iasă binele; scim că nimic în lume nu se nasce fără durere, şi credem, cu autorul acesteĭ cântărĭ, că mântuirea stă în noĭ şi că vom fi mântuiţĭ dacă vom fi cu priveghere, stăruinţă şi jertfire, dacă ne vom întări braţele şi inima, şi vom sta «toţĭ pentru unul şi unul pentru toţĭ.»

Nu trecuse mult după preţiósa descoperire a acestuĭ manuscris şi fuiŭ silit la 1846 a-mĭ părăsi ţéra. Împrejurările, viéţa rătăcită ce am petrecut de atuncĭ în ţĕrĭ străine, viforósele evenimente ale acestor doĭ anĭ din urmă m'aŭ făcut să uit cu totul manuscrisul ce zăcea în biblioteca meà. Acum, când privirile Românilor cu minte şi cu inimă se îndreptéză cu dragoste către patria lor,

www.dacoromanica.ro

căutând a cresce şi a hrăni sufletul Românieĭ, până să vină ḑioa în care s'o pótă cresce şi întări în trupul sĕŭ, adusu-mĭ-am aminte de acel glas duios al munţilor şi mĕ hotărîiŭ a publica Cântarea pusniculuĭ spre a mângâia ţéra-mĭ amărită.

Paris, 8 August 1850.

Din gura poporuluĭ

Sfaturĭ

Nu lăsa lucrul de séră pentru diminéţă.
Nu da vrabia din mână pe cea de pe gard.
Cine n'are bĕtrân, să-şĭ cumpere.
Bate fierul cât e cald.
Mână pe mână spală, ş'amêndouă obrazul
Cine sapă grópa altuia, cade el întâiŭ...
Cine nu deschide ochiĭ — deschide punga.
Cine umblă cu gândul acasă, îşĭ pierde căciula prin târg.
Strînge banĭ albĭ pentru ḑile negre.
Cine scie carte are patru ochi.
Cine cheltuesce maĭ mult de cât câştigă, n'are'n casa mămaliga.
Cine cumpĕră pe datorie platesce de două orĭ.
Inegrind pe altul nu te albescĭ pe tine.
La părul lăudat nu te duce cu sacul mare.
Mĕsóră de două orĭ şi tae o dată.
Maĭ bine sărac şi curat.
Zi: Dómne feresce.

www.dacoromanica.ro

Bătălia de la Călugărenĭ

Drumul care merge de la Giurgiŭ spre Bucurescĭ trece printr'o câmpie șéșă și deschisă, afară numaĭ dintr'un loc, două poștiĭ departe de acéstă capitală, unde el se află strîns și închis între nisce délurĭ păduróse. Intre aceste délurĭ este o vale, largă numaĭ de un pătrat de milă, acoperită de crâng, pe care gârla Néjlovul o înécă și pîraele ce se scurg din délurĭ o prefac într'o baltă plină de nomol și mocirlă. Drumul acolo trece în lungul aceleĭ văĭ, parte pe o șosea de pămînt, parte pe un pod de lemn, care amândouĕ sunt așa de strimte încât d'abia póte coprinde un car lărgimea lor. Acéstă strîmtóre, pe care locuitoriĭ o numesc *Vadul Călugărenilor*, fu alésă de Mihaiŭ-Vodă spre a sluji de Termopile Românilor.

. . . .

Mihaĭ-Vodă voi a se folosi de posiția și de strîmtórea vaduluĭ Călugărenilor, în care nu se putea destinde în front maĭ mult de doĭ-spre-ḑece ómenĭ, ca să facă mulțimea Turcilor nefolositóre, și ca să se pótă ast-fel lupta cu puterĭ de o potrivă. Pent u aceia, el tăbărî acolo cu oștile sale, puind strejă în deosebite părțĭ ca să vaḑă de nu vor umbla Turciĭ a trece printr'alt loc. Dar Sinan, voind a înnainta spre Bucurescĭ, era nevoit a trece pe la Călugărenĭ, fiind acesta drumul cel maĭ scurt și temêndu-se, ca dând prin altă parte, să nu lase în urma sa un vrășmaș așa de întreprinḑĕtor și îndrăsneț ca Mihaiŭ. Ingânfarea sa și multimea oștilor sale îl făceaŭ a crede că va birui lesne. Intr'adevĕr armata luĭ era, cum scim, de 180 miĭ

www.dacoromanica.ro

ostașĭ, maĭ mult decât de ḑece orĭ maĭ mare ca a luĭ Mihaiŭ-Vodă care, cu tóte ajutórele ce primi din Moldavia şi Ardél, d'abia se urca la 16 miĭ ómenĭ şi 12 tunurĭ. Sinan póte nu bănuia că numĕrul creştinilor era așa de mic, dar scia că armata luĭ e mult maĭ mare de cât a lor.

De şi puţinĭ, ostașiĭ creştini eraŭ însă plinĭ de foc și de dorința de a se măsura cu dușmanul. Exaltaţia și înfuriarea soldaţilor crescu atât încât, înţelegênd că uniĭ din căpitaniĭ lor, cătând la mulţimea, puterea şi rânduiala păgânilor, eraŭ de părere a se trage înapoĭ spre a nu primejdui în norocul uneĭ ḑile gloria și reputaţia cu greŭ dobândite, începură a face multă larmă în tabără, strigând că în orĭ-ce chip eĭ vor să încerce o bătae ca să scape odată, cum ḑiceaŭ ei, prin prapadirea oștireĭ duşmane ce se afla acum adunată tótă la un loc, de acest răsboiŭ, şi să sdrobéscă de tot jugul nesuferiteĭ tiraniĭ turcescĭ. Vrênd nevrênd trebuiră și capiĭ oştilor cu toţiĭ a se învoi de a aștepta acolo sosirea dușmanuluĭ.

După ce trecu Dunărea, marele vizir dete comanda avan-guardieĭ armateĭ luĭ Satârgi-Mehemet-Pașa și la arierguardie orândui pe Hasan-Paşa, beiler-beĭul Rumelieĭ, iar pe beiĭ Saloniculuĭ și Nicopoleĭ îĭ însărcină cu paza și apĕrarea poduluĭ. Cele ḑece galere ce se urcaseră pe Dunăre până la Rușciuk fură descărcate de tot felul de arme și muniţiĭ și primiră poruncă d'a rĕmânea pe loc spre a păzi podul. Apoĭ în $^{11}{}_{21}$ August Sinan porni cu tótă armata sa spre Bucurescĭ. In cea d'întâiŭ nópte, Turciĭ conăciră într'un sat ruinat în dreptul Camuri, și a doua ḑi ($^{12}{}_{22}$ August) sosiră în ca-

www.dacoromanica.ro

pul vadului Călugărenilor, trecênd rîul Salcia pe treĭ podurĭ. Călărimea ușóră, care, manevra la avantposturĭ înaintă până la intrarea strîmtoreĭ și sta acolo odihnindu-șĭ și păscêndu-șĭ caiĭ, când un nor mare de pulbere îĭ vădi apropierea Românilor. Ea fu îndată isbită cu putere și fugi înspăimântată până în tabără. Spahiiĭ înaintară spre a sprijini năvălirea călărimiĭ române, până când să apuce vizirul să-șĭ pună armata în orânduială. Sinan se uita plin de mirare la puținul numĕr al creștinilor carĭ cutezaŭ sa aștepte și încă să isbéscă o armată așa de numerósă. Cu tóte acestea, nedesprețuind pe vrășmașiĭ sĕĭ și temêndu-se de vre-o cursă, el îngriji de tot ce ĭ-ar putea fi spre folos. Pentru aceea porunci beĭler-beĭuluĭ Rumelieĭ a înainta spre stânga cu oștile sale și cu șépte tunurĭ și a merge drept către aĭ noștri, în vreme ce el însușĭ în capul spahiilor, urmând după artilerie, puse, în lipsă de pod, de aruncă scândurĭ peste mocirla de lângă pădure ce avea dinaintea sa, spre a o putea trece. Din altă parte Segban-Bași cu douĕ-spre-ḑece miĭ ianiceri se așeză în pădure coprinḑênd posturile cele maĭ importante; și urcând douĕ-spre-ḑece tunurĭ marĭ într'un dél înalt, le îndreptă spre armia nóstra și începu a tuna asupră-ĭ.

Intr'acéstă întocmire puternică și îngrozitóre înaintând Turciĭ, aĭ noștri începură a se trage înapoĭ maĭ la strâmtóre, dar cu multă rânduială și luptându-se neîncetat. Pedestrimea însă, strînsă în urmă prea de aprópe de Turcĭ, fu respinsă în pădure și dete înapoĭ în lungul strîmtoreĭ maĭ iute și cu óre-care neorânduială, dar fără a încerca vre o perdere simțitóre. Era atuncĭ pe la 3 saŭ 4 ciasurĭ după amiaḑĭ și Turciĭ, mulțumițĭ că aŭ îm-

www.dacoromanica.ro

pins înapoĭ năvălirea creştinilor, nu îndrăzniră a înainta maĭ mult în acea strîmtóre necunoscută, unde-ĭ putea aştepta vre o cursă. Vizirul îşĭ aşeză corturile într'o posiţie fórte bună şi pe o înălţime la intrarea strîmtoreĭ, ţiind oştile armate şi avênt tótă nóptea masalalele aprinse la câte patru colţurĭ ale tabereĭ. Mihaĭ-Vodă luase posiţie dincolea de rîŭ pe o înălţime, două mile de tabăra turcéscă, ocupând strîmtórea despre Bucurescĭ. Ast-fel armatele protivnice se aflaŭ aşezate pe două înălţimĭ faţă în faţă, fiind despărţite numaĭ de pădurea din vale ce nu le oprea a se vedea. Românii aveaŭ dinaintea lor o turmă de bivoli cu stégurĭ şi tótă tabăra lor era plină de focurĭ marĭ, în mijlocul cărora petrecură tótă nóptea aceea, vermuind şi mişcându-se necurmat, cântând, chiuind şi hăulind, după natura lor veselă în mijlocul nevoilor, şi supĕrând şi hărţuind pe Turcĭ cu numeróse avantposturĭ. Ambele armate aşteptară ast-fel diua cu nerăbdare şĭ cu acea neodihnă ce simt oştile în ajunul uneĭ marĭ bătălii. Turcii, îngânfaţi de mica isbândă ce dobândiseră, aveau de sigur că a doua di se va vedea triumful islamismuluĭ prin sdrobirea luĭ Mihai şi a armateĭ luĭ. Ai noştri se pregăteau a apăra cu bărbaţie acea strîmtóre, care era cheia ţăreĭ lor şi a Europei creştine. Ei sciaŭ cât sunt de puţinĭ pe lângă duşmani; dar credincioşĭ înfocaţĭ, inima lor ardea de dorinţa de a-şĭ da viéţa pentru patrie şi lege şi d'a merita cununa martirilor.

In sfârşit sórele veni să lumineze acéstă di de Mercurĭ, $^{13}/_{23}$ August. menită a fi briliantul cel maĭ strălucit al coróneĭ gloriiĭ românescĭ. Inaintea

www.dacoromanica.ro

zorilor încă, Mihaiŭ-Vodă trămise o sémă de pedestrime cu pușcĭ de se așeză la intrarea pădureĭ și îșĭ puse tunurile într'o bună posiție pe o înălțime. In vrémea aceea, Turciĭ îșĭ luaŭ posiție în préjma poduluĭ de ceĭa parte. Sfârșindu-șĭ pregătirile, Mihaiŭ îșĭ înălță împreună cu ostașiĭ sĕĭ, rugăciunile către Dumnezeḍeŭ. Apoĭ îndreptându-se către dênșiĭ, le ḍise să-șĭ aducă aminte de vechia lor vitejie, căcĭ ocasia de acum e frumósă și de o vòr perde, anevoe o vor maĭ căpăta. „Turciĭ, le ḍicea el. sunt uimițĭ de atâtea perderĭ: „cetățile lor din tóte părțile sunt coprinse; din „câte capete aŭ avut armatele lor, numaĭ unul a „rĕmas care maĭ îndrăsnesce a ține frunte crestinilor, că cu dênsul aŭ a se lupta și gloria d'a-l „birui va fi fórte mare. Mulțimea vrăjmașilor nu „trebue să-ĭ sperie, dé vreme ce Sinan a lăsat cele „maĭ bune oștĭ ale sale în garnisóne prin cetățĭ și „a adus cu dênsul numaĭ ómenĭ carĭ vor face maĭ „mult sgomot de cât vătămare. Pe lângă acésta, „locul de bătae nu putea fi maĭ bine ales, de óre-ce „mulțimea lor aci le este nefolositóre. El le ḍise „încă să-șĭ aducă aminte de cruḍimea vrăjmașuluĭ, „care nu ĭartă nicĭ o lată pe ceĭ biruițĭ, cu atât „maĭ mult pe ceĭ ce s'aŭ revoltat; că nu este destul că a scuturat jugul robieĭ, că a înoit vechile „legăturĭ cu împĕratul și că s'a pus sub o putere ardelénă, dacă, printr'o faptă strălucită eĭ nu vor „căuta a întemeia acéstă vrednică hotărîre: că a „venit vremea a se lupta puternic pentru libertate; „iară maĭ cu sémă pentru cinstea legiĭ, ca să dovedéscă Turcilor că de-aŭ călcat eĭ maĭ nainte pa„tria, a fost numaĭ din pricina neunireĭ lor: dar că „acum, când tóte puterile vecine staŭ în bună în-

www.dacoromanica.ro

„ţelegere împreună, trebue a dobândi prin unire „cea ce aŭ perdut prin zavistie şi împărecherĭ, şi „a goni pe aceştĭ crudĭ tiranĭ dincolo de strîmtó„rea lor, de Dardanele; că toţĭ vecinii şi-aŭ făcut „datoria lor, când bătêdu-ĭ, când gonindu-ĭ din cele „maĭ bune cetăţĭ ale lor, ast-fel încât eĭ prăpădiră „cea maĭ bună parte din acea armie ce Sinan du„sese în Ungaria. În sfârşit încheie dicêndu-le că „acum pot şi Românii dobândi o asemenea glorie, „căcĭ tóte dovedesc că vor avea aceeaşĭ norocire“.

Apoĭ domnul se îndreptă către óstea ungurésca aducêndu-ĭ aminte că ea e depositară a vecheĭ vitejiĭ unguresci.

Ast-fel vorbi Mihaiŭ, neînspăimêntatul voevod, şi ostaşiĭ inimaţĭ fórte împotriva Turcilor, învăpăiaţĭ şi de aceste cuvinte, dar geloşĭ încă maĭ mult d'a eclipsa printr'o biruinţă strălucită tóte gloriósele biruinţe ale vecinilor, rĕspund învârtind în mână paloşile şi lăncile, şi, prin strigărĭ marĭ de o rĕsboĭnică veselie, cer de la domnul lor ca să'ĭ ducă îndată către duşmanĭ.

Atuncĭ Mihaiŭ, plin de încredere în energia armateĭ sale, trece podul în capul a 8000 ostaşĭ şi se lasă cu furie asupra Osmanlîilor, în vreme ce focul iute şi bine ţinut al puşcaşilor din pădure, şi al tunurilor pustiesce armata turcéscă, doborînd la pămênt lume multă. Câte-va cete de Turcĭ se încércă a stânjini năvălirea Românilor; dar în zadar, căcĭ aceştia inimându-se, îmbiindu-se uniĭ pe alţiĭ, îĭ isbesc cu atâta furie încât, cu tótă minunata posiţie a Turcilor, prăvălindu-ĭ, eĭ ajunseră până la cele d'întâiu corturĭ ale tabereĭ lor. Vrăjmaşiĭ, ajutaţĭ de posiţie, de numerul lor şi de ma-

www.dacoromanica.ro

şinele lor de rĕsboiŭ, îşĭ vin curând în sine şi încep a se lupta cu tărie. Patru paşĭ, Satîrgi-Mahomet, Haider, Husein şi Mustafa, cu o armată însemnată compusă din oştile Sirieĭ şi din ianicerĭ, alérgă în ajutorul cetelor ce se luptaŭ, sprijină cu putere năvălirea Românilor, trec podul şi lupta cea maĭ înverşunată începe atuncĭ din tóte punctele. Ast-fel, împinsă peste tótă fruntea armatelor, ţinu bătaia maĭ multe ciasurĭ, până când Sinan, desperat de puţinul spor ce a dobândit până atuncĭ, îşĭ îngloti oştile pe lângă sine, strînge pe toţĭ paşiĭ şi căpeteniile, îĭ iniméză şi, în capul uneĭ colóne îngrozitóre, eĭ fac o năvală mare şi isbutesc a împinge pe aĭ noştri cu un pătrar de milă înapoĭ şi chiar până în tabăra lor, luându-le şi tótă artileria. Mihaiŭ, fără a perde inima din acéstă neisbândă, îşĭ culese puterile şi din noŭ dete năvală asupra Turcilŏr, taind şi oborînd dintr'ênşiĭ. Îndărătnicul voinic Albert Kiraly isbutesce a lua înapoĭ două tunurĭ. Dar vrăjmaşul se bate cu inimă, îşĭ împrospĕtéză adesea oştile sale, ceea ce nu pot face aĭ noştri şi îĭ respinge; de treĭ orĭ Româniĭ împinseră şi prăvăliră pe Turcĭ, şi de treĭ orĭ fură respinşĭ înapoĭ. Ast-fel urmă lupta cu noroc schimbăcios de la rĕsăritul sóreluĭ până către douĕ ciasurĭ înaintea apusuluĭ, biruitoriĭ rĕmânênd adesea biruiţĭ şi biruiţiĭ biruitorĭ. „Turciĭ, spun analiştiĭ contimporanĭ, se luptaŭ ajutoraţĭ de mulţime şi de numĕr, Româniĭ de tărie şi îndrăznélă". În sfârşit, furia îmbărbătând de o potrivă pe uniĭ ca şi pe alţiĭ, biruinţa stă să rĕmână numĕruluĭ şi mica óste românéscă, împovărată de mulţimea vrăjmaşilor, trasnită de numerósa lor artilerie, este nevoită a da îndărăt. Retragerea lor însă e

www.dacoromanica.ro

frumósă și strategică; spre a nu se lăsa a fi ocolită de Turcĭ, spartă și risipită, ea se întocmesce în figura unuĭ colț (cuneum), și aruncând ast-fel de tóte laturile focurĭ asupra vrăjmașuluĭ, se retrage înapoĭ cu încetul, luptându-se neîncetat; acéstă retragere e o minune de vitejie, de sânge rece și de eroism. Stolurile nenumĕrate ale călăreților Turcĭ în zadar se aruncă asupra laturilor acestuĭ triunghiŭ, cătând a-l sparge; silințele lor, fără a-l vătăma întru nimic, se sdrobesc de dênsul ca de o stâncă de pétră. Strîmtórea loculuĭ de bătaie, pădurile și délurile favorisaŭ înapoiarea Românilor și zăticneaŭ mișcările și silințele lor de a-ĭ înconjura de tóte părțile. Dar era de temut ca vrăjmașiĭ să nu isbutéscă a scóte pe aĭ noștri din strîmtóre și să-ĭ împingă în câmpie, unde í-ar fi sdrobit cu numĕrul lor.

Sórele acum căta spre sfințit; Româniĭ se luptaseră cu eroism, dar osteniţĭ de o luptă lungă și nepotrivită, eĭ se plecară numĕruluĭ celuĭ prea covârșitor al dușmanuluĭ; bătălia se putea privi acum ca perdută de dênșiĭ, dacă vre-o împrejurare nu-ĭ va ajuta și o sórtă maĭ blândă nu le va străluci. Mihaiu însă ca tot-d'a-una liniștit și trufaș în primejdie, maĭ avea înca o sperare: el trimesese de diminéță să chieme lângă dânsul o cétă de pedestrime ce se afla departe de tabĕră... Sosi-va ea óre la vreme?.. De la dânsa spânzura sórta bătălieĭ.

Sta să apună sórele dupĕ orizon când vestea că ajutorul așteptat a sosit vărsă sperarea isbandeĭ și un curagiŭ noŭ în inima acelor mânĭ de voĭnicĭ românĭ, carĭ ca nisce zmeĭ se luptaŭ, tră-

www.dacoromanica.ro

gêndu-se în faţa nenumĕratelor glóte ale unuĭ duşman învingĕtor. Acest ajutor însă ce aĭ noştri şi-l închipuiaŭ tare, nu era de cât o cétă de 300 pedestraşĭ din Ardél cu puşcĭ. Mihaiŭ, fără a perde vreme, căuta a se folosi de acest neînsemnat ajutor şi de reîmbărbătarea oştilor sale, ca să smulgă biruinţa de la vrăjmaşĭ. El îşĭ preumblă privirea pe câmpul bătălieĭ, vede mişcările Turcilor, şi după dânsele îşĭ pregătesce pe ale sale. Sinan-Paşa, vĕḑênd retragerea Românilor, luase inimă şi vrea a-ĭ desface şi a-ĭ reschira de tot. Spre acest sfârşit, în capul reserveĭ sale el umbla să tréca podul spre a isbi pe aĭ noştri în frunte, în vreme ce Hasan-Paşa cu Mihnea-Vodă, din porunca luĭ, alergau prin pădure să-ĭ lovéscă pe la spate. Mihaiŭ atuncĭ se aşéză cu céta de curând sosită la capul poduluĭ spre a întâmpina pe Sinan, trimite pe căpitanul Cocea cu 200 Ungurĭ şi alţĭ atâţia Cazacĭ pedestri ca să ĭea pe vrăjmaşĭ pe la spate şi Albert Kiraly aşéză cele douĕ tunurĭ, ce le redobândise de la Turcĭ într'o bună posiţie şi sta gata a trăsni pe vrăjmaşĭ de vor îndrăzni a trece podul. Sfârşind aceste pregatirĭ, Mihaiŭ cugetă în inima sa că împrejurarea cere neapĕrat vre o faptă eroică spre a descuragia pe Turcĭ şi a îmbărbata pe aĭ seĭ. El hotăresce atuncĭ a se jertfi ca altă dată şi a cumpĕra biruinţa cu primejdia vieţiĭ sale. Ridicând ochiĭ către cer, mărinimosul domn chiama în ajutoru-ĭ protecţia mântuitóre a ḑeuluĭ armatelor, smulge o secure ostăşéscă de la un soldat, se aruncă în colóna vrăjmaşă ce-l ameninţă maĭ de aprópe, dobóră pe toţĭ ce se încércă a ĭ sta împotrivă, ajunge pe Caraiman-Paşa, îĭ sbóră capul, isbesce şi pe alte capete din vrajmaşĭ şi

www.dacoromanica.ro

făcênd minunĭ de vitejie, se întórce la aĭ sĕĭ plin de trofee și fără de a fi rănit. Acéstă faptă eroică înfióră pe Turcĭ de spaimă, iar pe creștiniĭ îĭ însuflețesce și-ĭ aprinde de acel eroic entusiasm, isvor bogat de fapte minunate. Și cum n'ar fi credut eĭ că pot face minunĭ cu un ast-fel de general și cu asemenea exemple ce le da! Sinan, vĕdênd acésta, spre a da curagiŭ la aĭ sĕĭ, iea ofensiva și trece podul. Dar de o dată se vede oprit în față de Mihaiŭ ca de un zid de pétră tare, în dos isbit cu o furie înfocată de căpitanul Cocea și în cóstă trăsnit de tunurile așezate pe dél de Albert Kiraly, care, bătênd în mulțimea îndesată a Turcilor, le găuresce rândurile și le pustiesce tótă aripa dréptă. Indărat-nicul vizir, fără de a-șĭ perde cumpatul, isbutesce a-șĭ întocmi oștile în rânduiala: dar o isbire nouă a luĭ Mihaiŭ în fruntea armiei, pustiirile furióse ale luĭ Cocea de dinapoi, ferbintele și ucigetorul foc al tunurilor lui Kiraly sdrobesc iar acéstă rânduială; și Turciĭ, minunațĭ de îndrăznéla cu care Româniĭ ce-ĭ priviau ca biruițĭ, îĭ isbesc acum, încep a fugi reslățițĭ. Satîrgi-Mahomet-Pașa, trăgêndu-se înapoĭ fu rănit și îndată, schimbând retragerea în fugă, dete cel d'intâiŭ semnalul neorânduielii și tótă armia musulmană întórse în răsipă spre baltă, lăsându-șĭ cóstele și spatele expuse loviturilor nóstre. In zadar ianiceriĭ se țin semețĭ împotriva alor noștri și cauta a le rĕspunde cu focurile lor, căcĭ cele-l'alte cete, spăimântate de aceste isbiri împreunate la care nu se așteptaŭ, reschirându-se, îĭ întorc și pe dênșii înapoĭ. În zadar Sinan mustră pe ostașiĭ ce fugiaŭ, acum cu cuvinte ocărâtóre, acum batêndu-i cu maciuca sa înferată (massa ferrata), silind în tot chipul a-ĭ pune în rînduială și

www.dacoromanica.ro

a-ĭ întórce la bătaie. Glasul și autoritatea luĭ sunt nesocotite și nicĭ o putere omenéscă nu maĭ póte opri în loc valurile sgomotóse ale fugarilor, carĭ se prăvăliaŭ cu furie și repede spre pod, cătându-șĭ mântuirea în trecerea luĭ. La capul acestuĭ pod sta îmbulzite în neorânduială artileria, cavaleria, pedestrimea, împingêndu-se de a trece care de care maĭ nainte; dar, vĕḑênd că toțĭ nu pot încăpea pe dênsul, mulțĭ din Turcĭ fură silițĭ a se arunca în baltă, unde îșĭ aflară mórtea. Intre aceștia eraŭ și pașiĭ Haider beiler-beĭul de Sivas (Capadocia, Husein beiul Nicopoleı și Mustafa feciorul luĭ Aias-Pașa. Eĭ se cufundară în mocircă unde fură ucișĭ și primiră, ḑice un analist turc, cununa martirilor de la ghiaurĭ. Betrânul Sinan însușĭ, tîrît de aĭ sĕĭ și în graba fugeĭ sale, fu călcat în picĭórele cailor și apoı, împuns de sulița unuĭ ostaș român, căḑu călare de pe pod în baltă cu atâta repeziciune încât isbindu-se de pod îșĭ perdu chiulaful și feregeaoa și doĭ dințĭ ce singurĭ maĭ avea în gura luĭ. El era p'aci să piară saŭ să caḑă în mânile Românilor, dacă din norocirea luĭ un voĭnic soldat din oștile Rumelieĭ, anume Hasan, nu s'ar fi aruncat după dênsul ca să-l scape și, lăsându-ĭ calul înomolit în lut, pe umerĭ îl scóse de acolo și-l duse în țabără. De atuncĭ, acest soldat se numi *Deli-Husan-Batakıgi* și ajunse căpitan al deliilor luĭ Cogĭa-Murat-Pașa. Vestea morțiĭ viziruluĭ se împrăștie între Turcĭ și ceı ce se maĭ împotriviaŭ deteră și eĭ dosul. Româniĭ, cu furia lor obicĭnuită și electrisațĭ încă prin izbânda, îĭ goniaŭ dinaintea lor ca pe nisce turme de vite până îĭ vîrî în tabăra lor. Hasan-Pașa și Mihnea-Vodă ce veniaŭ să înconjure pe aĭ noștri, aflând că Sinan a perit și óstea luĭ e biruită, se

www.dacoromanica.ro

trag îndărăt spre tabără. Intr'acel minut Mihaiŭ, precum odinióră semi-ḑeiĭ cântaţĭ de nemuritorul Omer, alérgă într'o parte şi într'alta prin tabăra turcéscă, căutând pe Sinan, când, vĕḑênd de departe pe Hasan-Paşa, se luă după dênsul strigându-ĭ să stea de e vitéz să se lupte cu dênsul pept la pept şi când de când era să-l ajungă cu paloşul; dar Hasan fugea înspăĭmântat şi nu se putea ţine pe picióre de grózà. El merse de-şĭ ascunse ruşinea într'un crâng spinos, de unde d'abia a doua ḑi cuteză a eşi la aĭ sĕĭ. Nóptea opri măcelărirea armateĭ musulmane şi o păzi d'a fi cu totul sdrobită şi rîsipită. Româniĭ se întórseră triumfătorĭ în tabăra lor, încărcaţĭ cu prăḑĭ bogate. Pe lângă tunurile lor ce şi le redobândise, alte tunurĭ marĭ d'ale duşmanilor, caĭ mulţĭ şi maĭ multe stégurĭ, între carĭ şi stégul cel verde şi sânt al prooroculuĭ, fură trofeele aceşteĭ stralucite ḑile. Treĭ miĭ Turcĭ zăceaŭ în câmpul bătăiĭ. Perderea Românilor era încă simţitóre, căcĭ Turciĭ se apăraseră cu curagiu. Apele Neajlovuluĭ se roşiseră de sîngele vĕrsat în acea ḑi.

Spre a odihni sufletul cititoruluĭ de aceste scene sângeróse, istoriograful contimporan Walther ne povestesce aci o anecdotă interesantă. El ḑice că, în tótă acéstă expediţie a Românilor împotriva Turcilor, doĭ cerbi domesnicĭ însoţiră pe Mihaiu-Vodă, şi chiar în vremea bătălieĭ de la Călugarenĭ, sub focul şi vuetul tunurilor şi ale bombelor, eĭ şedeaŭ neclintit lângă cortul luĭ, însă omorîndu-se unul dintr'ênşiĭ, cel-alalt de durere merse de se ascunse în pădure.

Ast-fel fu acea vrednică de o neştérsă aducere aminte ḑi de bataie de la Calugărenĭ, în care Ro-

www.dacoromanica.ro

mânii scriseră cu sabie și cu sânge pagina cea mai strălucită din analele lor. De dece ori mai puţin numeroși decât dușmanii, ei câștigară asupră-le o biruinţă strălucită și avură gloria d'a învinge un general până atunci încă neînvins. Munteni, Moldoveni și Ardeleni, soldaţi și căpitani se luptară toţi ca nisce eroi. Dar cinstea cea mai mare a biruinţei se cuvine cu tot dreptul vitézului domn. Prin întocmirile sale cele ingeniόse, prin sângele rece și neînspăimântarea sa și prin primejdia în care își puse viéţa, el asigură biruinţa. Intr'acéstă bătălie, ca în multe altele, nu scim de ce a ne minuna mai mult în acest mare bărbat, de geniul sĕŭ de general ori de vitejia lui de soldat. Intr'adevĕr, tóte operaţiile acestei bătălii dovedesc din partea lui Mihaiŭ și a Românilor o artă militară înaintată, care cu tot dreptul póte minuna pe toţi câţi cunosc starea de pruncie în care se afla, în acel timp, acéstă artă în tótă Europa.

Dacă cu acéstă biruinţă nu se sfîrși atunci campania, ea contribui însă mult în urmă la săvârșirea ei, căci demoralisă într'atâta pe Turci încât, când creștinii luară mai târḑiŭ iarăși ofensiva, Turcii nu mai îndrăzniră a se mai mĕsura cu dînșii și nu se creḑură în siguranţă decât puind cât mai în grabă Dúnărea între dênșii și îngrozitorii lor vrăjmași.

N. Bălcescu.

Lămuriri. Nicolae Bălcescu s'a născut la 1819 în Bucuresci, unde-și făcu studiile în colegiul Sf. Sava. După ce servi cât-va timp în oștire, el se devotă cu totul studiilor istorice, — prima sa lucrare fu «Puterea armată la Români». (1844). Exilat în urma revoluţiii

www.dacoromanica.ro

din 1848, la care luă o parte activă, Bălcescu trăi cât-va timp în Franţa, mereŭ ocupat cu scrierea opereĭ sale însemnate, însufleţite de cel maĭ înalt patriotizm, «Istoria Românilor sub Mihaĭ-Vodă Vitézul» (1851—1852). Retras la Palermo, pentru căutarea sănătăţiĭ sdruncinate, el muri la 16 Noembrie 1852, departe de patrie.

Bălcescu a fost un mare patriot, un istoric luminat şi unul din ceĭ maĭ aleşĭ prozatorĭ românĭ.

Din gura poporuluĭ

Nu e om fără cusur.
Rîde om de om şi dracu de toţĭ.
Gura lumiĭ, numaĭ pământul o astupă.
Din vorbă în vorbă, vorbă se deschide.
Boul se légă de córne şi omul de limbă.
Vorba dulce, mult aduce.
Tótă pasĕrea pe limba eĭ piere.
Tidva nu merge de multe orĭ la apă.
Gura păcătosuluĭ adevĕr vorbesce.
Minciuna sparge şi case de piatră.
Năravul din fire, n'are lecuire.
Dumnedeŭ nu bate cu palma.
Nu linge unde aĭ scuipat.
Nimene nu e uşă de biserică.
Pe lângă lemnul uscat arde şi cel verde.
Din códă de pisică sită de mătase nu se face.
Ce înveţĭ la tinereţe, aceea ştiĭ la bĕtrâneţe.
Meşteşugul la om e brăţară de aur.

---

www.dacoromanica.ro

Hora Unirii

Haĭ să dăm mână cu mână
Ceĭ cu inimă română,
Să'nvêrtim hora frăţieĭ
Pe pămêntul Românieĭ!

Erba rea din holde pĭéră,
Pĭéră duşmanul din ţară;
Intre noĭ să nu maĭ fie
Decât florĭ şi omenie!

Măĭ Muntene, măĭ vecine,
Vino să te prinḑĭ cu mine,
Şi la viéţă cu unire,
Şi la mórte cu 'nfrăţire!

Unde-ĭ unul, nu-ĭ putere
La nevoĭ şi la durere;
Unde-s doĭ, puterea cresce,
Şi duşmanul nu sporesce.

Amêndoĭ suntem de-o mamă,
De-o făptură şi de-o samă,
Ca doĭ braḑĭ într'o tulpină,
Ca doĭ ochĭ într'o lumină;

Amêndoĭ avem un nume,
Amêndoĭ o sórtă 'n lume;
Eŭ ţi-s frate, tu mĭ-eştĭ frate,
In noĭ doĭ un suflet bate.

www.dacoromanica.ro

Vin la Milcov cu grăbire,
Să-l secăm dintr'o sorbire,
Ca să trécă drumul mare
Peste-a nóstre vechĭ hotare,

Şi să vadă sfîntul sóre,
Intr'o ḑi de sĕrbătóre,
Hora nóstră cea frăţéscă
Pe câmpia românescă!

V. Alexandri.

Lămurirĭ. Versurile acestea amintesc cel maĭ măreţ şi maĭ fericit moment în istoria némuluĭ nostru, Unirea Principatelor Române, închegarea şi statornicirea unuĭ singur şi puternic stat românesc între Carpaţĭ şi Dunăre. Numaĭ când citim sfâşierile şi luptele sângerose ce-aŭ dăĭnuit atâta amar de vreme între Româniĭ de dincoce şi ceĭ de dincolo de Milcov, ne dăm semă de importanţa istorică a versurilor acestora şi de rĕsunetul ce trebue să fi avut Hora Unireĭ», acestă horă într'adevĕr frăţéscă, în inimile aşa de calde şi de entuziaste de-acum o jumetate de véc aprópe. Şi cine putea să cânte maĭ bine de cât Alexandri cântecul acesta de bucurie şi de înălţătóre iubire? El însuşĭ a fost unul din ceĭ maĭ înflăcăraţĭ apostolĭ şi pregătitorĭ aĭ Unireĭ. El apoĭ era cel maĭ ales şi maĭ inspirat poet al timpuluĭ aceluia. Şi chiar şi până aḑĭ, dintre toţĭ scriitoriĭ noştri, el a rĕmas cel maĭ aprópe de popor, cu inima, cu graiul limpede şi cald şi frumos fără multă meşteşugire. Născut subt o stea norocosă, crescut în larg, în aerul sănătos al câmpuluĭ ş'al fermecătóreĭ dumbrăvĭ dela Mirceştĭ, — el a fost cucerit de la început de frumuseţea doĭnelor nóstre, ochiĭ luĭ s'aŭ deschis marĭ şi visătorĭ în faţa minunatelor podóbe ale naturiĭ, sufletul luĭ senin a beut cu sete din

www.dacoromanica.ro

adevĕratele isvóre ale poesieĭ, şi când, maĭ târziŭ, chemarea luĭ de poet i-a poruncit să cânte — cele d'intâiŭ versurĭ, pe care le-a rostit, dela sine aŭ ieşit turnate pe mĕsura şi 'n bătaia doĭneĭ strămoşescĭ. Drumul luĭ de aci 'n colo era hotărît. El a rĕmas pentru tot-deauna şi 'n tot ce-a scris *bardul poporuluĭ Român*.

Multe córde aŭ vibrat sub mâna măeastră a poetuluĭ de la Mirceştĭ. Dar ceea ce s'a auzit maĭ tare şi maĭ desluşit, ceea ce maĭ ales se resfrânge din tóte cântecele luĭ este: iubirea de ţéră.

In pastelurĭ, în legende, în piesele de teatru, e pururea stăpânit de aceeaşĭ caldă şi înălţătóre simţire românéscă, de aceeaşĭ duioşie şi nestrămutată dragoste pentru tot ce ţine de mândria némuluĭ, de farmecul limbiĭ şi de pămêntul ţăriĭ luĭ. Cea maĭ înaltă şi maĭ puternică întrupare a acestuĭ sentiment e în «Dan căpitan de plaiŭ».

După cum în frumósele tablourĭ ale mareluĭ nostru pictor Grigorescu simţĭ că te aflĭ sub cerul patrieĭ tale şi că respirĭ aerul ţăriĭ tale, tot aşa în poesiile luĭ Vasile Alexandri ne sinţim pururĭ la noĭ acasă, între aĭ noştri. In cântecul luĭ găsim pe ţĕranul român sfatos şi glumeţ, sprinten la horă, harnic la plug şi vitéz la resboiu, cu mâna şi cu inima deschise, tovarăş bun şi la chef şi la nevoe, — păstrător credincios al limbiĭ, al portuluĭ, al credinţeĭ, pe care el o numesce «lege», ş'al datinelor apucate dela străbunĭ.

Vasile Alexandri s'a născut la Mirceştĭ, lângă Roman în anul 1821, şi tot acolo a închis ochiĭ în anul 1900.

---

www.dacoromanica.ro

Rodica

Purtând cofiţa cu apă rece
Pe aĭ săĭ umerĭ albĭ, rotunjorĭ
Juna Rodică voiósă trece
Pe lângă juniĭ semĕnătorĭ.

Eĭ cu grăbire îĭ sar în cale,
Zicênd: «Rodică, flóre de crin,
In plin să-ţĭ mérgă vrerile tale,
Precum tu, dragă, ne eşĭ cu plin!

S'ajungĭ mirésă, s'ajungĭ crăiasă!
Calea să-ţĭ fie numaĭ cu florĭ,
Şi casa casă, şi masa masă.
Şi sînul légăn de pruncuşorĭ»!

Cu grâŭ de aur eĭ o presóră,
Apoĭ cofiţa întrégă o beŭ;
Copila rîde şi în cale-ĭ sbóră,
Scuturând grîul din părul sĕŭ.

V. Alexandri.

Plugurile

Noroc bun!.. Pe câmpul neted es Româniĭ cu-a lor pluguri!
Boĭ plăvanĭ, în câte şease, trag se opintesc în jugurĭ.
Braţul gol apasă'n córne: fierul tae brazde lungĭ,
Ce se 'nşiră'n bătătură ca lucióse, negre dungĭ.

www.dacoromanica.ro

Treptat câmpul se umbresce sub a brazdelor desime;
El rĕsună 'n mare sgomot de voĭósa argăţime,
Iar pe lanul, ce în sóre se svênteză fumegând,.
Cocostârciĭ, cu largĭ pasurĭ, calcă rar şi meditând.

Acum sórele-ĭ l'amiază; la pămênt omul se 'ntinde;
Cârd de fete şi neveste de la sat aduc merinde.
Plugul zace'n lan pe cóste, iar un mândru flăcăiaş
Mână boiĭ la isvóre şi îĭ pasce la imaş.

Sfîntă muncă de la ţară, isvor sacru de rodire,
Tu legĭ omul cu pămêntul în o dulce înfrăţire! —
Dar lumina amurgesce şi plugariĭ cătră sat,
Hăulind pe lângă jugurĭ, se întorc de la arat.

V. Alexandri.

Românul

Mie mĭ-e drag Românul şi sciŭ a preţui darurile cu care l'a înzestrat natura. Mi-e drag să-l privesc şi să-l ascult, căcĭ el e simplu şi frumos în înfăţişarea luĭ, căcĭ e curat, înţĕlept, vesel şi poetic în graiul sĕŭ.

Imĭ plac obiceiurile sale patriarhale, credinţele sale fantastice, jocurile sale vechĭ şi voĭnicescĭ, portul sĕŭ pitoresc, care la Roma se vede săpat pe colóna luĭ Traian, cânticele sale jalnice şi melodióse şi maĭ ales poesiile sale atât de armoniόse!

Eŭ îl iubesc şi am multă nădejde în acest popor plin de simţire, care respectéză bĕtrâneţele, care-şĭ iubesce pămêntul şi care fiind mândru de

numele sĕŭ de român, îl dă ca un semn de cea maĭ mare laudă orĭ căruĭ om vrednic, orĭ căruĭ vitéz, fie măcar de sânge strĕin.

Am multă nădejde într'acest ném, a căruĭ adâncă cumințenie e cuprinsă într'o mulțime de proverbe, unele maĭ înțĕlepte de cât altele; a căruĭ închipuire minunată e zugrăvită în poveștile sale poetice și strălucite ca și cele orientale; al căruĭ spirit satiric se vĕdesce în nenumĕrate anecdote asupra tuturor națiilor cu carĭ s'a aflat în atingere; a căruĭ inimă bună și darnică se arată în obiceiul ospețieĭ pe care l'a păstrat cu sfințenie de la strămoșiĭ sĕĭ; al căruĭ geniŭ, în sfârșit, lucesce atât de viŭ în poesiile sale alcătuite în onórea faptelor mărețe.

Care din noĭ n'a fost legănat, în copilăria sa, cu dulcele cântec de *„nani puiule“* și cu poveștĭ pline de zmeĭ ce alungă pe Fĕt-logofĕt, cu o falcă în cer și alta 'n pământ?

Care n'a fost îngrozit cu numele de strigoiŭ, de tricolicĭ, de stahiĭ, de rusaliĭ, de babe-clónțe, cari ies nóptea din morminte și din pivnițe, pentru spaĭma copiilor nesupușĭ? Care nu a rîs și nu rîde încă, ascultând întîmplările țiganilor ce și-aŭ mâncat biserica, saŭ a jidanilor prin codrul Herțeĭ, saŭ a sârbilor pe malul Dunăriĭ, saŭ a nemților carĭ aŭ degerat de frig prin Moldova, dicênd că le era cald? Cine, ajungênd nóptea la o casă țărănéscă, a întrebat: bucuros de óspețĭ? și n'a audit: bucuros! — saŭ, trecênd pe lângă o masă de țăranĭ, a dis: masă bună! fără a fi fost poftit îndată la dênsa? — saŭ, fiind față la o nuntă din sat, n'a fost cinstit de cuscriĭ voioșĭ și nu s'a încredințat de respectul tinerilor către bĕtrânĭ? Cine

www.dacoromanica.ro

a intrat la vorbă frăţesce cu locuitorul de la câmp şi nu s'a mirat de ideile luĭ, de judecăţile luĭ şi nu a găsit o mare plăcere a asculta vorba luĭ împodobită cu figurĭ originale? de pildă: vrea să grăiască de un om bun? el ḑice: E bun ca sînul mameĭ, De un om înalt şi frumos? — E 'nalt ca bradul şi frumos ca luna luĭ Maĭ.

De un om rĕŭ? — Are maţe pestriţe.

De un om urît? — Urît tată a maĭ avut.

De un om prost? — El socóte că tóte păsĕrile ce sbóră se mănâncă.

De un isteţ? — Scóte pe dracul din pămênt.

De o frumósă? — E ruptă din sóre.

De un om cu slujbă mică şi fudulie mare? — Om cu treĭ parale în buzunar şi pept de-o mie de leĭ.

De un lăudăros? — Intre doĭ ca în doĭ-spreḑece şi nu-l scot nicĭ două-ḑecĭ şi patru.

De un tînĕr cu pĕrul alb? — L'a nins de vreme etc.

Cine s'a amestecat printre flăcăĭ şi fete la clacă saŭ la şeḑĕtóre şi n'a petrecut césurĭ întregĭ de mulţumire, auḑind glumele tinerilor, păcălelele luĭ Păcală şi Tândală, poveştile luĭ Sfarmă-Pétră, Strâmbă-Lemne şi ale luĭ Statu-Palmă-Barbă-Cot. — istoria văcaruluĭ care se mânie pe sat şi maĭ ales cimiliturile propuse fetelor ca să le gâcéscă.

Cuĭ nu-ĭ place să vaḑă alergând pe un şes întins o poştă românéscă cu opt caĭ? Caiĭ alérgă cât le apucă piciorul, poştaşiĭ chiuesc cât îĭ ţine gura, pocnind necontenit din harapnice şi căruţa saŭ căléşca cobóră văile, trece podurile, suĭe délurile cu repegiunea drumuluĭ de fer din Austria. Tot drumul e un vîrtej spăimântător în care că-

www.dacoromanica.ro

lĕtorul are prilej de a-şĭ vedea capul frânt de ḑece orĭ pe cés; dar n'aibă frică el, căcĭ de şi drumurile sunt rele, de şi caiĭ sunt micĭ, de şi hamurile sunt slabe, de şi, într'un cuvînt, primejdiile sunt multe, poştaşiĭ românĭ sunt ghibacĭ, sunt voinicĭ. Fie nópte órbă, fie glod, fie costişă, fie vale saŭ prăpastie... n'aĭbă grijă călĕtorul, când poştaşul îĭ ḑice: „nu te teme, domnule, că eştĭ cu mine!"

Cine a vĕḑut o horă veselă învârtindu-se pe iarbă la umbra unuĭ stejar, saŭ danţul vestit al căluşerilor, saŭ muntenésca, saŭ voinicésca, şi s'a putut opri cu sânge rece în faţa acelor veseliĭ ale poporuluĭ, atât de viĭ, atât de caracteristice?

Şi maĭ cu sémă, care român nu şi-a dorit patria cu lăcrimĭ când s'a găsit în strĕinătate, şi care nu se simte pătruns de o jale taĭnică şi nesfârşită când aude buciumul şi doĭnele de la munte?

O! trebue să nu aĭbă cine-va nicĭ o picătură de sânge în vine, nicĭ o scântee de simţire în inimă, pentru ca să nu se înduioşeze la priveliştea patrieĭ sale şi să nu iubéscă ca pe fratele sĕŭ, poporul român!...

Aruncă-ţĭ ochiĭ la orĭ-care român şi-l veĭ găsi tot-déuna vrednic de figurat într'un tabloŭ. — De-l veĭ vedea lungit pe iarbă, la pólele unuĭ codru; de va sta pe picióre rezemat într'un toiag, lângă o turmă de oĭ; de va sălta în horă, vesel şi cu pletele în vênt; de se va coborî de pe o cărare de munte cu durda sa pe spinare; de se va arunca voĭnicesce pe un cal sălbatec; de va cârmui o pluta de catargurĭ pe Bistriţa saŭ pe Olt, orĭ cum îl veĭ privi, fie ca plugar, fie ca cioban, fie ca postaş, fie plutaş, te veĭ minuna de firésca frumuseţe a înfăţişăriĭ luĭ şi te veĭ încredinţa că

www.dacoromanica.ro

un zugrav n'ar putea nicăire să-şĭ îmbogăţéscă albumul maĭ mult şi tot odată maĭ lesne de cât în ţările nóstre.

Vedi-l pe român când vine primăvara, cum i se umple sufletul de bucurie! cum îĭ cresce inima în piept ca frunza în pădure! cu câtă mulţumire el cată la noua podóbă a naturiĭ ce acopere locul nasceriĭ sale! cu câtă veselie el vede luncile înverdite, câmpiile înflorite, holdele înverdite!

Românul se renasce cu primăvara! El întineresce cu natura, căcĭ o iubesce cu tótă dragostea unuĭ om primitiv. De aceea şi tóte cântecele luĭ încep cu „frundă verde". — Luĭ îĭ place să se rătăcéscă prin desişul pădurilor, îĭ place să pocnéscă şi să cânte din frunze; îĭ place să-şĭ pue florĭ la pălărie, să asculte cântecele păsĕrilor şi să dică atuncĭ câte o doĭnă de jale, de dragoste, saŭ de hoţie.

V. Alexandri

Din „Dumbrava Roşă"

Ştefan Cel Mare

In mijlocul păduriĭ este-o poĭană lungă
Şi largă ce foesce de ómenĭ, ca un roiŭ.
La capĕtu-ĭ din drépta se prelungesce-o strungă,
Prin care ostăşimea curge ca un şioiŭ.
Ea intră în poiană şi se aşédă 'n rêndurĭ,
Privind la o colibă de ramurĭ de stejar,
In care-o umbră mare de om, plecat sub gândurĭ,
Stă pe genuchĭ, se 'nchină în faţă c'un altar.

www.dacoromanica.ro

De-odată o lumină fantastic isbucnesce
Din ḑece 'nalţĭ mestécănĭ cu fruntea 'nflăcărată.
Coliba se deschide, umbra se scólă, cresce
Şi, splendid maiestósă, la óste se arată!
Un lung fior pĕtrunde mulţimea 'n admirare.
Toţĭ ḑic: «E Ştefan! Ştefan!» Da! Ştefan e cel Mare?
Étă'l cărunt, dar încă bărbat între bărbaţĭ
Ca muntele Céhlăul prin munţiĭ din Carpaţĭ!
El întrunesce 'n sine o triplă maiestate:
Acea care-o daŭ aniĭ la consciinţĭ curate,
Acea care răsfrînge a tronuluĭ splendóre,
Ş'acea întipărită de faima 'nvingĕtóre.
Timpul 'ĭ-a pus coróna de-argint; ţara, de aur,
Şi gloria măréţă 'ĭ-a pus cununĭ de laur.
Pe falniciĭ sĕĭ umerĭ, cu aniĭ sunt clădite
Neperitóre sarcinĭ de fapte strălucite;
Dar, anĭ şi fapte, Ştefan nu simte-a lor povară,
Căcĭ dragostea moşieĭ, ca sfîntă primăvară,
In sînu-ĭ înfloresce şi îl întineresce
Pentru salvarea ţăriĭ, când ţara pătimesce.
Eroŭ plin de lumină, el e menit în lume
Pe secolul ce 'l vede să sape al sĕŭ nume
Şi să rĕspândă raze pe secolĭ viitorĭ,
Precum un sóre splendid ce sparge deşiĭ norĭ.
Fiinţă de-o natură gigantică, divină,
El e de-aceĭ la care istoria se 'nchină;
De-aceĭ care, prin lume, sub paşiĭ lor, cât merg
Las' urme uriaşe ce 'n vecĭ nu se maĭ şterg;
A cărora legendă departe mult se 'ntinde
Şi 'nchipuirea lumiĭ fantastic o aprinde.
Măreţ, în a sa umbră un timp întreg dispare,
Căcĭ Dumneḑeŭ pe frunte-ĭ a scris! *Tu veĭ fi mare.*

V. Alexandri.

---

www.dacoromanica.ro

Pohod na Sibir

Sub cer de plumb, întunecos,
Pe câmp plin de zăpadă,
Se trăgănéză 'ncet, pe jos,
O jalnică grămadă
De ómenĭ triştĭ şi îngheţaţĭ,
Cu lanţurĭ ferecaţĭ.

Sĕrmanĭ!... de şase lunĭ acum
Eĭ merg fără 'ncetare
Pe-un lung pustiŭ ce n'are drum,
Nicĭ adăpost, nicĭ zare.
Din când în când, un ostenit
Mort cade părăsit!

E lung cel şir de osândiţĭ!
Pe vânăta lor faţă
Necontenit sunt pălmuiţĭ
D'un crivĕţ plin de ghĭaţă;
Şi, pe-al lor trup de sânge ud,
Deş cade biciul crud.

In urma lor şi pe 'mprejur
Cazacĭ, Başkirĭ sĕlbaticĭ,
Cu suliţĭ lungĭ, cu ochĭ de ciŭr
Alerg pe caĭ sburdaticĭ;
Şi 'n zarea sură, stă urlând,
Urlând lupul flămând.

Dar unde merge-acest popor
Ce nu maĭ are 'n lume
Nicĭ o sperare 'n viitor,

www.dacoromanica.ro

Nicĭ patrie, nicĭ nume?...
Se duce, şters dintre ceĭ viĭ,
Să móră prin pustiĭ.

Palid convoiŭ, perdut, uitat,
Colónă funerară,
Ea pórtă 'n frunte un stigmat...
Amorul sfînt de Ţară!
O! sfînt, sublim, ceresc amor,
Câţĭ pentru tine mor!

Ah! câţĭ martirĭ, pentr'un cuvînt,
Ş'un dor de libertate,
Cu ḑile mers-au la mormînt
Prin rĕsbunărĭ turbate!
Câţĭ aŭ format grozavul şir:
Pohodul na Sibir!

Acum colóna s'a oprit,
Sub crivĕţul de nópte.
Din sînu-ĭ rece, amorţit,
Es dureróse şópte.
Toţĭ se înşiră-acum în rând,
Gemênd şi tremurând.

Un condamnat, aprig călĕŭ,
'I-adună ca pe-o turmă
Şi 'nsémnă, chiar pe biciul sĕŭ,
Câţĭ aŭ căḑut în urmă;
Apoĭ, în vînt, cu aspru glas
Dă ordin de popas.

Convoiu 'ntreg, nedeslipit,
Ingenuchind se lasă
Pe câmpul alb şi troenit,

www.dacoromanica.ro

Sub negura gerósă,
Şi stând grămadă la un loc
Făr' adăpost nicĭ foc.

Cu peptul pe omĕt lungiţĭ,
Sĕrmaniĭ! adorm îndată,
Visând de' câmpiĭ înfloriţĭ,
De ţara depărtată,
Şi peptul lor plin de 'amar,
Se bate tot maĭ rar.

Unul prin vis vede plângênd
O mamă 'mbĕtrânită.
Altul se 'ngână, desmerdând
Soţia luĭ iubită.
Şi toţĭ, pe sub genele lor,
Aŭ lacrime de dor.

Eĭ dorm adânc! ş'al nopţiĭ vênt
Cu şuer viscolesce;
Eĭ dorm adânc şi pe pămênt
Mereŭ troénul cresce;
Şi stelele privind la eĭ,
Plâng lacrimĭ de scânteĭ.

Treptat omĕtul spulberat
Se 'ntinde ca o mare
Şi cresce, şi sub el treptat
Convoiu 'ntreg dispare,
Şi 'n zorĭ tot câmpu 'ĭ învĕlit
C'un giulgiŭ nemărginit.

Aŭ fost! acum eĭ unde sunt?
Un cârd de vulturĭ sbóră
Pe sus, c'un repede avênt,

www.dacoromanica.ro

Şi iute se cobóră;
Iar, dintre bradĭ, vine urlând,
Urlând lupul flămând!...

V. Alexandri.

Peneş Curcanul

Plecat-am nouĕ din Vasluĭ
  Şi cu sergentul ḑece,
Şi nu-ĭ era, ḑĕŭ, nimĕruĭ
  In pept inima rece.
Voioşĭ ca şoimul cel uşor
  Ce sbóră de pe munte
Aveam chiar pene la picior,
  Ş'aveam şi pene 'n frunte.

Toţĭ Dorobanţĭ, toţĭ căciularĭ,
  Românĭ de viţă veche,
Purtând: opincĭ, suman, iţarĭ,
  Şi cuşma pe-o ureche.
Ne dase nume de Curcanĭ
  Un hâtru bun de glume.
Noĭ am schimbat lîngă Balcanĭ,
  Porecla în renume!

Din câmp, de-acasă, de la plug,
  Plecat-am astă vară
Ca să scăpăm de Turcĭ, de jug,
  Sĕrmana scumpă ţară.
Aşa ne spuse 'n graiul sĕŭ
  Sergentul Mătrăgună,
Şi noĭ ne-am dus cu Dumneḑeŭ,
  Ne-am dus cu voe bună.

www.dacoromanica.ro

Orĭ cine 'n cale ne 'ntâlnia
Cântând în gura mare,
Stătea pe loc, s'adimenea
Cuprins de admirare;
Apoĭ în trécăt, ne 'ntreba
De mergem la vr'o nuntă?
Noĭ răspundeam cu hohot: ba,
«Sburăm la luptă cruntă!»

— Cu ḑile mergeţĭ, dragiĭ meĭ,
Şi să veniţĭ cu ḑile!
Ḑiceaŭ atuncĭ bĕtrânĭ, femeĭ,
Şi preoţĭ şi copile;
Dar cel sergent făr' de musteţĭ
Răcnia: «Să n'aveţĭ témă,
Românul are şapte vieţĭ
In pieptu-ĭ de aramă!»

Ah! cuĭ ar fi trecut prin gând
Ş'ar fi creḑut vr'odată
Că mulţĭ lipsi-vor în curênd,
Din mândra nóstră cétă!
Privițĭ! din ṇouĕ câţĭ eram
Şi cu sergentul ḑece,
Rĕmas-am singur eŭ... şi am
In piept inima rece!

Crud e când intră prin stejarĭ
Năprasnica secure
De-abate toţĭ copaciĭ marĭ
Din falnica pădure!
Dar vaĭ de-a lumiĭ négră stea
Când mórtea nemilósă,
Ca'n codru viŭ, pĕtrunde 'n ea,
Şi când securea-ĭ cósă!

www.dacoromanica.ro

Copiĭ! aduceţĭ un ulcior
Cu apă de sub stâncă,
Să sting pojarul meŭ de dor
Şi jalea mea adâncă.
Ah! ochi-mĭ sunt plinĭ de scânteĭ
Şi mult cumplit mĕ dóre,
Când mĕ gândesc la fraţiĭ meĭ
Cu toţĭ periţĭ în flóre.

Cobuz Ciobanu 'n Calafat
Cânta voios din fluer;
Iar noĭ jucam hora din sat,
Rîḑênd de-al bómbeĭ şuer.
De-odat' o schijă de obuz
Trăsnind.., mânca-o-ar focul!
Retéză capul luĭ Cobuz
Ş'ast-fel ne curmă jocul.

Treĭ ḑile 'n urmă am rĕsbit
Prin Dunărea umflată,
Şi nu departe-am tăbărît
De Plevna blestemată,
In faţa nóstră se 'nălţa
A Griviţeĭ redută,
Balaur crunt ce-ameninţa
Cu ghiara'ĭ nevĕḑută.

Dar şi noĭ încă o pândiam
Cum se pândesce-o fiară,
Şi tot chitiam şi ne gândiam
Cum să ne cadă 'n ghiară!
Din zorĭ în zorĭ şi Turcĭ şi noĭ
Zvîrliam în aer plumbiĭ,
Cum zvîrlĭ grăunţĭ de păpuşoĭ
Ca să hrănescĭ porumbiĭ.

www.dacoromanica.ro

Şi tunurĭ sute bubuiaŭ . . .
   Se clătina pămîntul!
Şi miĭ de bombe vìjiaŭ
   Trecênd în sbor ca vêntul.
Şedea ascuns Turcu 'n ocol,
   Ca ursu 'n vizunie.
Pe când trăgém noĭ toţ în gol,
   El tot în carne vie . . .

Ţınteş era dibaciŭ tunar,
   Căcĭ tóte-a luĭ ghiulele,
Loviaŭ turcescul furnicar,
   Ducênd mórtea cu ele.
Dar într'o ḑi veni din fort
   Un glonte, numaĭ unul,
Şi bietul Ţinteş căḑu mort,
   Imbrăţişându-şĭ tunul.

Pe-o nópte órbă, Bran şi Vlad
   Eraŭ în sentinele.
Ferbea vĕzduhul ca un iad
   De bómbe, de şrapnele.
In zorí găsit-am pe-amêndoĭ
   Tăiaţĭ de iatagane,
Alăturea c'un moviloiŭ
   De leşurĭ musulmane.

Sĕrmaniĭ, bine s'aŭ luptat
   Cu lifta cea păgână.
Şi, chiar murind, eĭ n'aŭ lăsat
   Să cad' arma din mână;
Dar ce folos! céta scădea!
   Şi-acuma rĕmăsese
Cincĭ numaĭ, cincĭ flăcăĭ din ea
   Şi cu sergentul şése!..

www.dacoromanica.ro

Veni şi ḑiua de asalt,
Cea ḑi de sânge udă!
Părea tot omul maĭ înalt
Faţă cu mórtea crudă.
Sergentul nostru puiŭ de zmeŭ,
Ne ḑise-aste cuvinte:
«Cât n'om fi morţĭ, voĭ cincĭ şi eŭ,
«Copiĭ, tot înainte!»

Făcênd treĭ crucĭ, noĭ am rĕspuns:
«Amin! şi Dómne-ajută!»
Apoĭ la fugă am împuns
Spre-a Turcilor redută.
Aleleĭ! Dómne cum zburaŭ
Voiniciĭ toţĭ, cu mine!
Şi cum la şanţurĭ alergau
Cu scărĭ şi cu faşine!

Iată-ne-ajunşĭ!.. încă un pas.
Ura! 'nainte, ura!..
Dar mulţĭ rĕmân fără de glas:
Le 'nchide mórtea gura!
Reduta 'n noĭ repede-un foc
Cât nu-l încape gândul:
Un şir 'ntreg s'abate 'n loc
Dar altul îĭ iea rândul.

Burcel în şanţ móre, sdrobind
O tidvă păgânéscă.
Şoimu 'n redan cade răcnind:
«Moldova să trăéscă!»
Doĭ fraţĭ Călinĭ, ciuntiţĭ de viĭ,
Se zvârcolesc în sânge;
Nicĭ unul însă, dragĭ copiĭ,
Nicĭ unul nu se plânge.

www.dacoromanica.ro

Atuncĭ, vitézul Căpitan,
Cu-o largă brazdă 'n frunte,
Strigă voios: cine-ĭ Curcan
«Să fie şoim de munte!»
Cu steagu 'n mânĭ, el sprintenel,
Viŭ, sue-o scară 'naltă.
Eŭ, cu sergentul după el,
Sărim de la olaltă.

Prin foc, prin spăngĭ, prin glonţĭ, prin fum,
Prin miĭ de baïonete,
Urcăm, luptăm ... iată-ne-acum
Sus, sus, la parapete.
Allah! Allah! Turciĭ răcnesc,
Sărind pe noĭ o sută.
Noĭ punem stégul Românesc
Pe crâncena redută.

Ura! Măreţ se 'nalţă 'n vînt
Stindardul Românieĭ!
Noĭ însă zacem la pământ,
Căzuţĭ prada urgieĭ!
Sergentul móre, şuerând
Pe Turcĭ în risipire;
Iar căpitanul, admirând
Stindardu 'n fîlfîire!

Şi eŭ, când ochiĭ am închis,
Când mi-am luat osînda:
«Ah! pot să mor de-acum, am ḑis,
«A nóstră e izbânda!»
Apoĭ, când iarăşĭ m'am trezit
Din nóptea cea amară,
Colea pe rănĭ eŭ am găsit
Virtutea Militară!

www.dacoromanica.ro

Ah! dare-ar Domnul să'mĭ îndrept
  Acéstă mână ruptă,
Să'mĭ vindec rănile din pept,
  Să mĕ 'ntorc iar la luptă!
Căcĭ nu-ĭ maĭ scump nimica adĭ,
  Pe lumea pământéscă,
De cât un nume de vitéz
  Ş'o mórte vitejéscă!

V. Alexandri.

Oda ostaşilor românĭ

Junĭ ostaşĭ aĭ ţăriĭ mele, însemnaţĭ cu stea în frunte!
Dragiĭ meĭ vultanĭ de câmpurĭ, dragiĭ meĭ şoimanĭ de munte!
Am cântat, în tinereţe, strămoşască vitejie,
Vitejie fără sémăn pe-acel timp de grea urgie,
Ce la vechiul nostru nume a adaus un renume
Dus pe Dunăre în Mare şi din Mare dus în lume!

Vin acum, la rândul vostru, să v'aduc o închinare;
Vin cu inima crescută şi cu sufletul maĭ tare,
Ca eroĭ de marĭ legende, vin să vĕ privesc în faţă,
Voĭ, nepĕsătorĭ de mórte, dispreţuitorĭ de viéţă,
Ce-aţĭ probat cu-avêntul vostru lumiĭ pusă în mirare,
Că din vultur vultur nasce, din stejar stejar rĕsare!

De la Domn pân' la opincă, duşĭ de-o sórtă norocósă,
V'aţĭ legat în logodire cu isbânda gloriósă;
Ş'aţĭ făcut ca să pricepem a trecutuluĭ mărime,
Mĕsurându-vĕ de-o sémă cu-a strămoşilor nălţime,
Ş'arătând, precum prin nourĭ mândrul sóre se arată,
Cine-am fost odinióră, cine iar vom fi o-dată!

www.dacoromanica.ro

Să trăĭţĭ, feciorĭ de óste! Domnul sfînt să vĕ ajute,
A străbate triumfalnic în cetăţĭ şi în redute,
Ca la Rahova cu tunul, ca la Griviţa cu sborul,
Ca la Plevna, unde astă-ḑĭ ceĭ întîĭ aţĭ pus piciorul,
Infruntând pe-Osman Gaziul şi, prin fapt de bărbăţie,
Ridicând o ţară mică peste o mare 'mpĕrăţie!

O, vitejĭ de viţă veche! Auḑiţĭ în depărtare
Acel vuet fără nume, ce rĕsună ca o mare?...
Sunt bătăile de inimĭ ale 'ntregu-ĭ ném al nostru,
Ce adună ḑi şi nópte dorul luĭ cu dorul vostru;
Sunt vĕrsările de lacrămĭ pentru-acel care se stinge,
Sunt urările voióse pentru-acel care învinge!

O! Românĭ, în faţa vóstră, colo 'n taĭnica cea zare,
Vedeţĭ voĭ o rază vie, care 'ncet, încet rĕsare,
Străbătênd prin umbra désă de lungĭ seculĭ adunată?
E voiosul fapt de ḑiua mult dorită, mult visată,
E lumina re'nvieriĭ, e lucéfĕrul sperăriĭ,
E triumful lupteĭ vóstre, sórele neatêrnăriĭ!

Dragiĭ meĭ! din focul lupteĭ oţeliţĭ când v'éţĭ întórce
La cămin, unde Romànca, aşteptând, suspină, tórce,
Tot poporul: rudă, frate, soră, mamă şi părinte,
Ca la Domnĭ, cu pânĭ şi sare, vor eşi vouĕ 'nainte;
Căcĭ din voĭ fiesce-care pórtă 'n frunte o cunună,
Şi de gloria de astă-ḑĭ şi de gloria străbună!

Pas dar! pas tot înainte! timpul vechiŭ din noŭ zoresce!
Viitorul Românieĭ dat'a mugur ce'ncolţesce!
O, copiĭ! de voĭ sunt mândru; simt acea mândrie mare,
Care cresce cu mărirea unuĭ ném în deşteptare.
Mĭ-am vĕḑut visul cu ochiĭ, de-acum pot să mor ferice!
Astă-ḑĭ lumea ne cunósce: Român ḑice, Vitéz ḑice.

V. Alecsandri.

---

www.dacoromanica.ro

Altarul Mănăstireĭ Putna

Domnul Ştefan vitéz mare, ce-a dat gróza prin păgânı,
Locaş sfînt creştinătăţiĭ astă-ḑĭ vrea să facă dar;
Şi pe malurile Putneĭ cu vitejiĭ săĭ românĭ,
Insuşĭ merge să alégă locul sfîntuluĭ altar.

Mare obştie îl urméză şi pe culme se lăţesce,
Precum aburiĭ pe baltă, când lumina asfinţesce.
Căpitanĭ, ostaşĭ cu zale şi cu platoşe de fer,
Pe-aĭ lor caĭ sirepĭ staŭ mândri, ca la semnul de războiŭ.
Al Moldoveĭ stég de fală fâlfâe falnic în cer,
Buciumul vueşte'n munte, sună valea de cimpoiŭ.
Iată că lâng'o movilă, Domnul Ştefan s'a oprit!
Totul tace! ochiĭ ţintă, stă poporul neclintit.
Treĭ ostaşĭ cu arce'n mână pe movil' acum se urcă;
Doĭ ca zimbrul, agerĭ, mândri, nalţĭ ca bradul de la munte,
Pe-aĭ lor umerĭ pórtă glugă, la brâŭ paloş şi pe frunte
Cu-a lor lungĭ şi negre plete se cobóră-o négră ţurcă.
Eĭ ades cu-a lor săgétă repezită sus în norĭ,
Printre-a fulgerelor focurĭ aŭ oprit vulturu'n sbor.
Multe fiare din ceĭ codri, mulţĭ duşmanĭ tinerĭ, semeţĭ,
Drept în inimĭ, drept în frunte, aŭ simţit a lor săgeţĭ,
Căcĭ eĭ sunt arcaşiĭ vrednicĭ aĭ luĭ Ştefan, Domn cel mare,
Ce-şĭ gătesce-acum săgéta s'o isbescă 'n depărtare.

— Copiĭ, trageţĭ! Eŭ vréŭ astă-ḑĭ să mĕ'ntrec în arc cu voı» —
Ast-fel ḑice Domnul Ştefan, iar voiniciĭ amêndoĭ
Se plec, arcele-şĭ încórdă, trag... săgeţile lor sbóră,
Spintecă repede vêntul, ce dă foc şi vâjîesce,
Se tot duc, se duc ca gândul şi de-abia ochiul zăresce
Pe câmp departe, departe, locul unde se cobóră.

www.dacoromanica.ro

Ura'n cerurĭ se ridică, urlă délul, clocotesce!
— «Să trăițĭ, copiĭ» — le ḑice Ștefan, ce-acum se gătesce!
Zbîrnîie córda din arcu-ĭ, fulgeră săgéta'n vênt,
Piere, trece maĭ departe și'ntr'un paltin vechiŭ s'a frânt.
— «Acolo fi-va altarul!» — ḑice falnicul monarc
Ce se 'nchină și se pléctă pe războĭnicul săŭ arc.

— «Să trăiască Domnul Ștefan» — miĭ de glasurĭ îĭ uréză
Și poporul jos pe vale umilit îngenunchĭază!

V. Alecsandri.

Din gura poporuluĭ

Unde nu e cap, vaĭ de picióre.
Cine plécă de diminéță, departe ajunge.
De multe orĭ n'aduce anul, ce-aduce césul.
Vorba lungă, sărăcia omuluĭ.
Lenea e cucónă mare.
Viață cârpită cu ață.
Pântecele n'are feréstră.
Vrabia mălaiŭ viséză, și calicul praznic.
Cum îțĭ veĭ așterne, așa veĭ dormi.
Cum e țara și obiceiul.
Cum e sfîntul și tĕmîia.
Brînză bună în burduf de câne.
Anevoe se câștigă, lesne se cheltuesce.
Sătul la flămând nu crede.
Până vine cheful bogatuluĭ, ĭese sufletul săraculuĭ.
Banul muncit nu se prăpădesce.
Cine nu cruță paraua, nicĭ de galben nu-ĭ e milă.

---

www.dacoromanica.ro

Fuga luĭ Mihnea cel rĕŭ în Ardeal

Un an şi jumĕtate trecuse de când Mihnea ţinea cârma ţăriĭ şi boeriĭ pribegĭ, Basarabiĭ şi alţiĭ câţĭ putuse să scape din mânile tiranuluĭ, — după multe şi anevoióse rugămințĭ, dobîndise în sfîrşit ajutor de la Împĕraţia turcéscă. Sultanul Baiazit dase poruncă paşiĭ de la Dunăre ca să intre cu oştire în Ţara Românéscă şi să aşeze în scaunul Domnieĭ pe Vlad cel Tînĕr saŭ Vlăduţă, fratele rĕposatuluĭ Radu-Vodă.

Decĭ, în tómna anuluĭ 1509, treĭ pâlcurĭ de óste turcéscă sta gata să trécă Dunărea, din care unul, sub, poruncile luĭ Négoe Basarab, rĕsbi maĭ înainte de cele-lalte în Oltenia şi acolo se adaose cu Pandurii şi cu Vênătoriĭ ce veniaŭ cu bucurie să se închine la vechea lor căpetenie.

Tôte acestea se audise, dar nu lămurite, la curtea luĭ Mihnea, şi Domnul socoti de folos a trimite în cercetare peste Olt pe fiul sĕŭ Mircea, cu vre-o câţĭ-va aprodĭ credincioşĭ, dându-ĭ şi pe Logofĕtul Stoica, ca să-l însoţéscă.

Mircea, temêndu-se a merge de-a dreptul în Râmnicul-Vâlceĭ şi ne voind a trage niciĭ chiar tiptil la gazdă în oraş, maĭ înainte de a fi aflat ce se petrece pe acolo, se opri la mănăstirea Cotména, puţin maĭ în jos de frumósa vale a Luminilor, pe Topolog. Sfinţise sórele din dosul piscurilor Cozieĭ, când el poposi în pacînica vălcea unde stă pitită mănăstirea, ca un cuib, între munţĭ. La pórtă era un turn ce acum s'a dĕrâmat; ograda închisă cu ziduri, înfăţişa pe dinăuntru patru şirurĭ

www.dacoromanica.ro

de chilióre cu tinde lungĭ şi arcuite; în mijloc se afla o bisericuţă.

Aprodiĭ aşezară vre-o două treĭ corturĭ în curte; iar feciorul de Domn şi credinciosul Stoica, după o cină de sihastru maĭ mult de cât cumpĕtată, merseră să se odinéscă în chilia stariţuluĭ ce slujia de arhondărie.

— „Părinte, când va toca de nópte, să tréca cu tóca pe la uşa nóstră, ca să mergem şi noĭ la biserică;“ — zise Mircea călugăruluĭ ce-ĭ însoţise cu felinarul de la trapezărie până la sălaşul lor.

Călugărul se gătia să se ducă: — „Blagoslovesce, părinte“ — îĭ spuseră călĕtoriĭ. — „Domnul să vĕ blagoslovéscă, fetiĭ meĭ!“ — şi trăgênd uşa chilieĭ, o închise cu clanţa.

Abia apucase însă să-ĭ fure somnul, când deodată o sumedenie de călugărĭ cu rasele ne-ncinse, cu pletele şi bărbile zbârlite, deteră năvală în chilie şi-ĭ deşteptară cu aceste vorbe spuse pe sărite:

— „Fugĭ, Măria-Ta, scapă-ţĭ dilele... Ne-aŭ călcat hoţiĭ!... sunt la pórtă o mie şi maĭ bine de haraminĭ levinţĭ, cu săneţele gata de foc şi cu paloşele góle... Dic că sunt aĭ luĭ Négoe Basarab şi cer să te dăm pe Măria-Ta... Fă-ţĭ pomană cu noĭ; fă ce-ĭ face şi eşĭ de aicĭ, că e vaĭ şi jale de Măria-Ta şi de biata mănăstire!“

Aceste cuvinte spuse pe nerăsuflate şi de maĭ mulţĭ deodată, făceaŭ o larmă care sperie şi ameţi pe ticniţiĭ şi somnoroşiĭ călĕtorĭ.

— „Ce diceţi? — cum? ce e?“ — întrebaŭ eĭ uluiţĭ.

Dar pricina era netedă; Négoe, aflând în Râmnic că Mircea fiul luĭ Vodă, ar fi mas de conac nóptea pe ascuns la schit la Cotména, se răpedise

www.dacoromanica.ro

cu Vênătorii sĕĭ și năpădise pe la miezul nopțiĭ, cerênd să-ĭ deschidă porțile; călugăriĭ s'aŭ temut să nu le facă vre-o stricăciune de va găsi pe vrăjmaș în zidurile lor; de aceea, plinĭ de spaimă, îndemnaŭ pe Mircea să fugă.

— „Dar pe unde? — întrebă acesta, — de vreme ce ḑicețĭ că lotriĭ staŭ la pórtă".

— „Iată, pe acéstă feréstră" — îĭ rĕspunseră, arătându-ĭ o crăpătură îngustă ce da în partea păduriĭ.

— „Fuga e rușinósă!..." — cugetă prințul, zăticnindu-se la ideia de-a fugi fără de împotrivire.

— „Dar e sănătósa!" — adaose înțeleptul Stoica.

În minuntul acesta, strigătul: — „Foc! dăm foc la mănăstire!..." repetat de maĭ multe sute de glasurĭ, făcu pe călugărĭ să-șĭ piardă cu totul mințile; eĭ împinseră pe bietul Mircea desculț, fară căciulă, numaĭ în cămașă și cu brâul târâind până la feréstră și-l îmbrânciră jos. Stoica sări după dênsul.

Și-amêndoĭ, în întunericul nopțiĭ, o luară de-a fuga prin pădurĭ.

Călugăriĭ, mântuițĭ de primejdioșii lor óspețĭ, deschiseră porțile Pandurilor înverșunațĭ. In furia întrăriĭ, uniĭ dintr'aceștia apucase pe nevinovațiĭ călugărĭ de barbă, dar Négoe se repezi încruntat cu paloșul la dânșiĭ: — „Să nu stricațĭ pe nimenĭ!" — strigă el, în gura mare, și curtea se umplu de óste.

Aproḑiĭ luĭ Mircea, vĕzêndu-se împresurațĭ de-atâta glótă, uniĭ se predară de bună voe, alțiĭ, cercând să stea împotrivă, căzură sub numerósele lovirĭ ale dușmanuluĭ.

Négu puse să cerceteze prin chiliĭ, prin pivnițe, și neaflând pe nimenĭ, creḑu c'a fost amagit;

www.dacoromanica.ro

Vênătorii luĭ aprinseră focurĭ în curtea mănăstiriĭ şi pe-afară, şi după vechiul obiceiŭ de popas al Românilor, puseră căldarea de fiertură în crăcan şi începură să povestéscă basme şi ḑicĕtorĭ glumeţe.

Când tocă de utrenie la schit, Négoe intră în biserică, se închină cu smerenia unuĭ Făt de Domn cuvios şi, la eşire, vărsă în mâna stariţuluĭ un pumn de banĭ de aur, ca să-ĭ fie spre pomenire:

—„Să-ţĭ dea Domnul slavă şi mărire!“ —zise călugărul cu faţa luminată de o cucernică lăcomie, şi ceĭ'lalţĭ şoptiră: „Amin!“.

Desdediminéţă Basarabul îşĭ ridică tabăra şi se întórse în Râmnic.

Pe când la Cotmeana se petreceaŭ acestea, Mircea şi Stoica urmaŭ prin pădurĭ calea lor cea rătăcită; plinĭ de gróză şi temêndu-se încă să-ĭ fi urmărit, eĭ fugiaŭ tot înainte speriindu-se de orĭ-ce zgomot, de orĭ-ce şóptă, de frunzele ce fâşiaŭ pe cracă, de vêntul dimineţiĭ ce mătura uscăturile, de brósca ce sălta în mlaştină, de vătuiul ce sbughia din iarbă. La fiesce sunet eĭ se ascundeaŭ în tufe şi apoĭ frigul umed al nopţiĭ de tómnă îĭ facea să porniască de isnóvă, desculţĭ şi despueţĭ. Multă vreme eĭ rătăciră pe potecĭ şi pe cărărĭ pierdute pînă ce deteră într'un drum mare.

Atuncĭ, de multe orĭ se întâlniră cu cete de ostaşĭ ce mergeaŭ şuerând din frunză către Olt; dar frica îĭ făcea să se pitéscă între bolovaniĭ drumuluĭ şi să-şĭ oprescă suflarea până'ĭ vedeaŭ depărtaţĭ.

Ast-fel petrecură tótă nóptea, însă mâna dumnezeiască îĭ puse pe calea dorită; când se revărsa de zorĭ, drumeţiĭ pricepură că sunt aprópe de Curtea de Argeş.

www.dacoromanica.ro

Se râsipise pâcla dimineţiĭ şi sórele se înălţase vesel ca de-un stat de om pe cer, când ticăiţiĭ călĕtorĭ ajunseră în cetate, doborîţĭ cu totul de ostenélă şi de feluritele încercărĭ ale acesteĭ grózince nopţĭ.

Sosirea lor şi vestea ce aduceaŭ pricinuiră o nouă jale în palatul domnesc. De cu nópte începuse de prin tóte părţile să vină ştirĭ cum că Turciĭ ar fi trecut Dunărea la Giurgiŭ, şi la urmă, că Basarabiĭ ar fi intrat cu óste şi cu Domn noŭ de la Impărăţie în Bucurescĭ: în sfârşit că un nor de Turcĭ înainta cu mers grabnic ca lăcustele spre curţile domnescĭ.

Audind tóte acestea, Mihnea trimise să adune în grabă boeriĭ la sfat; dar pe unde se duceaŭ Aprodiĭ să-ĭ cheme, veniaŭ îndărăt cu rĕspuns, care că pribegise peste nópte, care că de cu séra plecase să întâmpine pe Turcĭ la Bucurescĭ. Trimise atuncĭ să strîngă în curtea palatuluĭ puţina oştire ce se afla şedătóre la Argeş; dar tótă se rîsipise saŭ apucase să trécă peste Olt la Négu Basarab.

Copiiĭ de casă se rĕspândise fie-care pe la părinţiĭ sĕĭ, ast-fel încât Mihnea se vĕdu de-odată năpăstuit de tótă curtea şi de tótă oştirea sa, singur cu aĭ sĕĭ şi cu câte-va bĕtrâne slugĭ părintescĭ.

Atuncĭ sângele se aprinse într'însul şi turbarea îĭ cuprinse sufletul, în minutul acela când orĭ-care altul s'ar fi desnădăjduit. In zadar se oţeria împotriva restriştiĭ şi căta în capul sĕŭ înferbîntat un mijloc de împotrivire. Tóte eraŭ mute la al sĕŭ glas, tóte în préjma-ĭ staŭ mărmurite şi recĭ ca ghiaţa; nicĭ o fiinţă nu se aprindea la focul ce ardea într'însul. In zadar umbla cu pas repede prin odăĭ, ştergêndu-şĭ sudórea de pe frunte şi

www.dacoromanica.ro

isbia cu pumnul în păreţĭ, răcnind: — „Nu; nu se póte să cadă într'astfel Mihnea! Săriţĭ la mine, copiĭ!“ Dar nimenĭ nu venia, şi numaĭ bolţile rĕspundeaŭ cu urlet la răguşita sa chemare.

Mircea şi Stoica, încă nu eşise din a lor amorţélă; spaima şi oboséla sleise cu totul sângele într'înşiĭ. Eĭ şedeaŭ încremeniţĭ pe laviţe, cu capetele pe mână, cu ochiĭ turburĭ şi holbaţĭ; semănaŭ a fi pierdut orĭce simţire.

Domniţa Chiajna, care peste vre-o câţĭ-va anĭ avea să fie eroina de la Şerbănescĭ, sta lîngă dênşiĭ cercând singură să-ĭ îmbărbăteze, şĭ-ĭ suduia cu aspre cuvinte, arătându-le că datoria lor este să alerge prin cetate, să adune de pre unde vor putea luptătorĭ şi să vîndă cu al lor sânge, cinstea tronuluĭ şi a némuluĭ lor.

Zadarnice poveţe! când eraŭ părăsiţĭ de tótă boerimea, de tótă óstea şi de tot norodul, unde eraŭ eĭ să maĭ găséscă apărătorĭ?

În împrejurărĭ ca acestea românul e maĭ înţelept: el nu-şĭ primejduesce ḑilele până când nu vede câtuşĭ de puţină nădejde de isbândă; atuncĭ maĭ bine se trage înapoĭ, ca la urmă să pótă sări maĭ departe

Aşa dar, potolindu-se şi vĕḑênd în sfârşit că nu e prin putinţă a sta cu armele împotriva cotropitorilor, Mihnea porunci să i se gătéscă de plecare. Atuncĭ aĭ fi văzut pe toţĭ, slugĭ şi stăpânĭ, cu feţele pălite, cu ochiĭ sticliţĭ, alergând prin odăĭ, ridicând avuţiile domnescĭ în lăzĭ şi în boccele ca să le încarce, îmbrâncindu-se, împedecându-se şi maĭ rĕŭ, între-acea pripă desnădăjduită.

Când se sfârşiră pregătirile, dómna Smaranda şi domniţa Chiajna se urcară jalnice în rădvan,

www.dacoromanica.ro

una umilită ca un voinic ce s'ar vedea silit să fugă dinaintea vrăjmaşuluĭ, fără de-a se lupta; cea-l'altă oftând după casa eĭ aşa de frumos direticată, după cămara-ĭ aşa plină cu merinde, după trâmbele de borangic neţesute şi după bogatele cusăturĭ rĕmase pe gherghefurĭ.

Mihnea, tînĕrul Mircea, Stoica şi câţĭ-va credincioşĭ slujitorĭ umblaŭ călărĭ pe de laturile rădvanuluĭ, triştĭ şi ofiliţĭ ca osîndiţiĭ ce aŭ apucat calea ocneĭ. In urmă-le venia un chervan mare mocănesc plin până în coviltir cu sipeturĭ, care ducea pe drumul băjenerieĭ bogăţiile luĭ Mihnea-Vodă.

Eĭ apucară spre munţĭ şi trecură graniţa în Ardeal.

Al. Odobescu.

Lămurirĭ. Alexandru Odobesu s'a născut la 1834 în Bucurescĭ unde-şĭ făcu studiile, pe care le complectă la Facultatea de Litere din Paris. Intors în ţară se consacră literaturiĭ şi archeologiiĭ; îşĭ inaugură cariera literară cu publicarea nuvelelor istorice «Mihnea-Vodă» (1858) şi «Dómna Chiajna» (1860). — Aceste scene istorice din Cronicele romînescĭ fură urmate de o serie de studiĭ literare (Cântece populare, Poeţiĭ Văcărescĭ, Câte-va ore la Snagov). La 1874 scrise Psevdo-chyneghetikos saŭ falşul tratat de vînătóre.

Cea maĭ însemnată lucrare archeologică a luĭ este «Tesaurul de la Petroşiţa». Ca scriitor, Odobescu a fost un stilist rafinat şi un adînc cunoscĕtor al limbiĭ românescĭ.

www.dacoromanica.ro

Din psevdo-chyneghetikos

Bărăganul

Și eŭ am crescut pe câmpul Bărăganuluĭ! *Et in Arcadia ego!* Și eŭ am vĕḑut cârdurile de dropiĭ, cutreerând, cu pas mĕsurat și cu capul aţintit la pază, acele șesurĭ fără margine, prin care aerul rĕsfirat în unde diafane, sub arșiţa sóreluĭ de vară, oglindesce ierburile și bălăriile din depărtare și le preface, dinaintea vederiĭ fermecate, în cetăţĭ cu miĭ de minarele, în palate cu miĭ de încântărĭ.

Din copilărie și eŭ am trăit cu Tămădăieniĭ, vênătorĭ de dropiĭ din baștină, carĭ ném de ném ul lor aŭ rătăcit prin Bărăgan, pitulaţĭ în căruţele lor acoperite cu covergĭ de rogojină și, mânând alene glóbele lor de călușeĭ, aŭ dat rótă, ore, ḑile și lunĭ întregĭ, împrejurul falnicilor dropioĭ, — cărora eĭ le ḑic *Mitropoliţĭ* — saŭ când aceștia, primăvara, se întețesc în lupte amoróse saŭ când, tómna, eĭ duc turmele de puĭ să pască ţarinele înţelenite.

Eŭ n'am uitat nicĭ pe rĕposatul Caraiman, veselul și priceputul staroste al vênătorilor Tămădăienĭ, carele putea să înghiţă în largele sale pântece atâtea vedre cât și o butie de la Délulmare; nicĭ pe iscusitul Moș Vlad, în căruța căruia aĭ adormit tu adesea, pe când el, cu ochiĭ de vulpe, zărea creștetul delicat al dropieĭ mișcând printre fulgiĭ colilieĭ: nicĭ pe bietul Gheorghe Giantă cel care, cu o rugină de pușcă pe care orĭ-ce vênător ar fi asvêrlit-o în gunoiŭ, nimerea maĭ bine de cât altul cu o carabină ghintuită, și care pe

www.dacoromanica.ro

mine, nemernicul, m'a adus de multe orĭ cu vênat, la conacul de-amĭaḑă.

In cartea-ţĭ plină de regule technice şi de învĕţăturĭ doctrinariĭ, tu vorbescĭ, amice, cu un dispreţ superb despre tóte acele petrecerĭ cinegetice în care vênătorul n'are nevoie să umble pe jos, să caute vênatul ajutat de cânele sĕŭ şi să lovéscă fiara saŭ pasĕrea în fugă orĭ în sbor. Nu tăgăduesc; în principiŭ trebue să aibĭ dreptate. Dar ce-ĭ facĭ fireĭ? căcĭ mie unuia, daca cum-va mĭ-a plăcut vre-o vênătóre, apoĭ a fost tocmaĭ din aceea în care piciórele şi mânele aŭ maĭ puţin de lucrat.

Şi, în adevĕr, să stăm strâmb şi să judecăm drept: óre ce desfătare vênătorésca maĭ deplină, maĭ neţărmurită, maĭ senină şi maĭ legănată în dulcĭ şi duióse visărĭ, póte fi pe lume, de cât aceea care o gustă cine-va când, prin pustiile Bărăganuluĭ, căruţa în care stă culcat, abia înaintéză pe căĭ fără de urme. Dinainte-ĭ spaţiul nemărginit; dar valurile de iarbă, când înviate de o spornică verdéţă, când ofilite sub pârlitura sóreluĭ, nu-ĭ insuflă îngrijirea nestatorniculuĭ ocean. In depărtare, pe linia netedă a orizonteluĭ, se profilează ca moşoróie de cârtiţe uriaşe, movilele, a căror urḑélă e taina trecutuluĭ şi podóba pustietăţiĭ. De la movila Nécşuluĭ de pe malul Ialomiţiĭ, până la movila Vulturuluĭ din préjma Borceĭ, ele staŭ semĕnate în prelargul câmpieĭ, ca sentinele mute şi gârbovite sub ale lor bĕtrâneţĭ. La pólele lor cuibéză vulturiĭ ceĭ falnicĭ cu late pene negre, precum şi ceĭ surĭ al căror cioc ascuţit şi aprig la pradă rĕsare hidos din ale lor grumazurĭ jupuite şi golaşe. E gróznic de a vedea cum aceste jivine se rĕped

www.dacoromanica.ro

la stârvurĭ și se îmbuibă cu mortăciunĭ, când prin sohaturĭ pică de boleșne câte o vită din cireḑĭ!

Dar căruța trece în laturĭ de acea priveliște scârbósă; ea înainteză încetinel și rătăcesce fără de țel, după bunul plac al mârțógelor arominde saŭ după prepusul de vênat al Tămădăianuluĭ căruțaș.

De cu ḑorile, atuncĭ când roua stă încă aninată pe firele de iarbă, ea s'a pornit de la conacul de nópte, de la coliba unchiașuluĭ *mărunt*, căruia 'ĭ duce acum *dorul* Bărăganul întreg, — și tocmaĭ când sórele e de-asupra amiaḑuluĭ, ea sosesce la locul de întâlnire al vênătorilor. Maĭ adesea acest loc e o cruce de piatră strâmbată din piua eĭ, saŭ un puț cu furcă, adică o grópă adîncă de unde se scóte apă cu burduful. Trebue să fiĭ la Paicu, în gura Bărăganuluĭ, saŭ la Cornățele, în mieḑul luĭ, ca să găsescĭ câte o mică dumbravă de vechĭ tufanĭ, sub care se adăpostesc turmele de oĭ la póle; iar miĭ și miĭ de cuiburĭ de ciorĭ, printre crăcile copacilor. In orĭ-ce alt loc al Bărăganuluĭ, vênătorul nu află alt adăpost, spre a îmbuca saŭ a dormi ḑiua, de cât umbra căruțeĭ sale. Dar ce vesele sunt acele întrunirĭ de una saŭ două ore, în carĭ toțĭ își povestesc câte isbânḑĭ aŭ făcut, saŭ maĭ ales eraŭ să facă, cum i-a amăgit pasĕrea viclénă, cum i-a purtat din loc în loc și cum, în sfârșit, s'a făcut nevĕḑută în sboru-ĭ prelungit.

După repaos, colinda prin pustiĭ reîncepe cu aceeașĭ plăcere. Vênătorul, împrospĕtat prin somnul, prin mâncarea și prin glumele de la conac, se aprinde din noŭ de ispita noroculuĭ, el cu ochiĭ caută vênatul, cu gândul sbóră póte către alte dorurĭ; dar simțirile 'ĭ sunt în vecĭ deștepte; inima

www.dacoromanica.ro

'ĭ veghiază, este mereŭ în mișcare și urîtul fuge departe, dincolo de nestatornica zare a nemărginiteĭ câmpiĭ.

Când sórele se plécă spre apus, când murgul sereĭ începe a se destinde treptat peste pustiĭ, farmecul tainic al singurătățeĭ cresce și maĭ mult în sufletul călĕtoruluĭ. Un susur noptatic se înalță de pe fața pămêntuluĭ, din adierea vêntuluĭ prin ierburĭ, din țirîitul greerilor, din miĭ de sunete ușóre și nedeslușite, ce nasc ca o slabă suspinare, eșită dĭn sînul obosit al natureĭ. Atuncĭ, prin înălțimile vĕzduhuluĭ, sbóră cântând ale lor doine, lungĭ șire de cocorĭ.

Dar câte una una căruțele sosesc la tîrla saŭ la stîna, unde vênătoriĭ aŭ să petrécă nóptea; un bordeiŭ acoperit cu paie, — trestia și șovarul sînt scumpe în Bărăgan, — câte-va saiele și olumurĭ pentru vite, o cétă de dulăĭ țepenĭ lătrând cu înverșunare și, în tótă împrejmuirea, un miros greŭ de óie, de cépă și de rachiŭ, iată adăpostul și stréja ce le póte oferi baciul de la Rădana saŭ cel de la Renciu. Din acestea cată vênătoriĭ să 'șĭ întocméscă culcuș și cină, dacă cum-va n'aŭ avut grijă a 'șĭ aduce așternut și merinde în căruțe. Pe când însă, pe sub șure și la vatra bordeiuluĭ, ospĕțul și paturile se gătesc, după cum pe fie-care îl taie capul, limbile se desmorțesc și, prin glume, prin rîsurĭ cu hohote, ele rĕscumpĕră lungile ore de tăcere ale dileĭ.

A Odobescu.

---

www.dacoromanica.ro

Sobieţki şi Românii

Pe drumul ce duce către cetatea Némţ, pe la sfîrşitul lui Septembrie 1686 se vedea o óste mergênd. După un trup de lănceri ce deschidea marşa, urmaŭ două-spre-ḑece tunuri mari trase de boi, apoi o cétă de ofiţeri călări în fruntea cărora eraŭ trei: unul în flórea vîrstei, posomorît, gânditor, necăjit, şi doi mai bĕtrâni. Tus-trei, în haine poloneze. In sfîrşit venia duiumul óstei; trăsuri, bagaje, pedestraşi, şhléhtă pospolită, amestecaţi, în neregulă, cu stégurile strînse, cu capul plecat, cu armele rĕsturnate, cu întristarea pe faţă şi cu durerea în inimă. Nu se auḑia nici surlă nici dobă, numai tropotul cailor şi pasul ómenilor ce abia se mişcaŭ; pentru că de ḑece ḑile caii n'aŭ ros de cât cója copacilor şi ómenii s'aŭ hrănit numai cu póme.

Şi însă acéstă óste în stare aşa ticălósă, e acea ce a înjosit de atâtea-ori trufia Semilunii; iar acei trei fruntaşi ofiţeri sunt Hatmanii Iablonovski şi Potoţki şi cel din mijlocul lor însuşi Ion Sobieţki, regele Poloniei.

Şi cum să nu fie supĕrat şi necăjit vestitul rege? El, Sobieţki, fala Leşilor, eroul creştinătăţii, mântuitorul Vienii, să fie nevoit pentru a doua óră a da pas Turcilor, a se trage dinaintea Tătarilor şi a Moldovenilor; a-şi privi óstea ticăloşită de lipsa merindelor, horopsită de duşmani care îl urméză mişelesce fără a îndrăsni să'şi dea piept făţiş cu el şi fac pradă tot ce cade, tot ce rĕmâne

www.dacoromanica.ro

pe urmă; a nu întîmpina în drumul sĕŭ de cât o fiorósă pustietate?

Cum am ḑis mergea încet şi gânditor. Hatmanii lângă dînsul păziaŭ tăcere, respectând supĕrarea sa de care şi eĭ se împărtăşiaŭ.

— Ce castel e acesta! întrébă Sobieţki când, ridicând capul, zări pe sprîncéna délului, înălţându-se trufaşă, dinaintea luĭ, cetăţuea Némţu. Cu bună sémă vr'un cuib al tâlharilor acestor de Moldovenĭ!

— La vreme de rĕsboiŭ, aicĭ domniĭ Moldoveĭ obicĭnuesc a'şĭ trimete averile lor, rĕspunse Potoţki.

— Aşa! Să mergem dar să-l luăm. Oh! voiŭ să'mĭ rĕsbun pre Cantemir, care mĕ înşală, şi mĕ făcu să perd atâţia vitejĭ.

— Eŭ aşĭ ḑice să lăsăm cetatea acésta, ḑise Iablonovski, şi să urmăm drumul înainte. Avem tunurĭ de câmp, nu de asalt.

— Ba pre numele patronuluĭ meŭ! nu va ḑice lumea că o cetate s'a arătat dinaintea luĭ Sobieţki fără a i se cuceri. N'avem tunurĭ? Vom lua-o dar cu mâinile.

— Numele M. Tale e destul tun, ḑise Potoţki.

Trufia polonuluĭ măgulindu-se de acéstă grósă linguşire, faţa i se însenină la ideea uneĭ isbânḑĭ atât de lesniciósă, şi îndată dete poruncă să se înşire óstea către cetate.

In cetăţue se aflaŭ optspreḑece plăeşĭ, trimişĭ de ispravnicul de Némţu pentru străjuire, în lipsa garnisóneĭ care era la Fălciŭ pe lângă Domnul Cantemir, unde tăbărîse armia turcéscă. Cu câteva césurĭ maĭ 'nainte sosise un tînĕr plăeş al căruĭ cal asudat păscea, înşelat, troscotul ce crescea pe lîngă zidurĭ.

www.dacoromanica.ro

— Maĭ bea o duşcă, băete, ḑise un bătrîn de care se vedea că ascultă toţĭ, şi ne spune ce aĭ maĭ vĕḑut la Iaşĭ?

— Ce să vĕd, tată? Blestemăţie! Tîrgul îĭ în jac. Leşiĭ pradă şi desbracă pe bieţiĭ ómenĭ.

— Ş'apoĭ ḑic că's creştinĭ.

— Creştinĭ? aŭ prădat bisericile şi mănăstirile de odóre. Nu sciţĭ încă? S'aŭ dus să iea pe sfînta de la Trisfetitele.

— Dómne feresce! ḑiseră plăeşiĭ făcêndu-şĭ cruce.

— Aşa, urmă tînĕrul; eram acolo când a mers să iea racla Sfinteĭ, iar călugărul simţind a închis pórta şi n'a vrut să deschidă: atuncĭ...

— Puĭ de om călugărul! strigară ascultătoriĭ.

— Atuncĭ Craiul lor a poruncit s'aducă tunurile ca să spargă porţile; dar maĭ întâiŭ a trimes rĕspuns călugăruluĭ care şedea în clopotniţă, să deschidă, orĭ face mănăstirea praf şi pulbere.

— Auḑit-aţĭ acolo lifta cea păgână! Şi ce-a făcut popa?

— El a rĕspuns că nu se aştepta s'audă aşa vorbă de la un împĕrat care se ḑice creştin, şi că M. S. îĭ mare şi puternic, póte să facă ceea ce ḑice, dacă nu se teme nicĭ de Dumneḑeŭ nicĭ de sfinţiĭ luĭ, dar el nu deschide pórta ci se îngrópă sub zidurile bisericiĭ, şi apoĭ lumea va judeca între dênsul, atât de slab şi între M. S., atât de tare.

Auḑind aceste, Léhul s'a făcut foc de mânie şi dase acum poruncă să împusce, când unul din hatmaniĭ luĭ i-a ḑis nu sciŭ ce. — Cum îmĭ spunéŭ ómeniĭ, i-a ḑis că nu se cade să facă aşa lucru să strice casa Domnuluĭ şi alte multe. Indestul că l'a înduplecat să dee pace bisericiĭ.

www.dacoromanica.ro

— Și ce fac acum Leșiĭ, la Iașĭ?

— Este o sĕptĕmână de când s'aŭ dus, după ce aŭ vĕḑut că nu maĭ aŭ merĭnde pentru oștĭ, și aŭ percurs pe Bahluĭ în sus, gândind c'ar găsi de tóte; dar acolea să vedețĭ. Vodă din lagărul Turcilor cum a auḑit de acésta a și pornit după dênșiĭ un Mîrzac c'o mulțime de Tătarĭ și vr'o cincĭ stégurĭ de Moldovenĭ; iar maĭ întâiŭ a trimis pe loc pe Căpitanul Turculeț c'o straje de călărețĭ care apucând înainte, a scos toțĭ ómeniĭ de prin sate, a dat pojar fênuluĭ și fênațelor, a ascuns prin gropĭ grâul și orzul, și dușmanul a găsit tot pustiŭ în drumul sĕŭ, în cât ajungênd la Cotnar nu găsia să mănânce de cât pómele copacilor; ba încă a pus prin bălțĭ și nisce erburĭ veninóse de care cum bea, crăpa; și vaĭ de capul lor! periaŭ cu sutele și eĭ și caiĭ; iar care rĕmânea pe urmă cădea în mânile Moldovenilor care, fără maĭ multă judecată, orĭ îl spânzura orĭ îl înțepa.

— Osânda Sfinteĭ Parascheve! ḑise bătrînul. Dar tu cum le-aĭ aflat aceste tóte?

— Eŭ — scițĭ că m'ațĭ trimis la Iașĭ să vĕd ce maĭ este. — După ce s'aŭ dus Leșiĭ, m'am luat cât colea pe urma lor până la Cotnar, unde m'am întălnit cu Căpitanul Turculeț, care mi le-a spus; și apoĭ după ce am vĕḑut că dușmaniĭ și-aŭ luat drumul spre țara lor, am apucat de-adreptul peste codri... Dar óre ce buciumă străjerul?

— Fă'ĭ semn să se cobóre de pe zid, și să vie încóce.

Nu trecu mult și plăeșul de strajă viind, spuse că o óste mare se apropie de cetate.

Indată toțĭ alergară pe zidurĭ.

— Leșiĭ sunt! strigă tînĕrul ce venise de cu-

www.dacoromanica.ro

rênd și pe care l'am audit vorbind; și-aŭ schimbat drumul, și vin aicĭ...

— La porțĭ, flăcăĭ! ḑise bătrênul. Incuețĭ-le și grămădițĭ bolovanĭ pe ziđurĭ. Așeḑațĭ-vĕ toțĭ pe la metereze. Să nu ḑică Léhul c'a intrat într'o cetate românéscă ca într'o țarină pustie.

— Dar noĭ suntem numaĭ nouă-spre-ḑece și asta-ĭ óste întrégă, observă unul, cum se...

— Tacĭ, mucosule! îl curmă bĕtrânul. Te temĭ că-ĭ peri? Mare pagubă! Un mișel maĭ puțin.

Vênatorul ast-fel înfruntat, se trase rușinat și se sui pe ziđurĭ.

In vremea acésta óstea se apropiase. Regele trimise un ofițer ca să vorbéscă cu ceĭ din cetate.

Solul veni la pórtă. Bĕtrânul îl salută de pe zid.

— Bine-aĭ venit, domnule, ce poftescĭ de la noĭ?

— Măria Sa Regele Polonieĭ, Mare Duce de Lituania ș. c. l. (urma titlurile) vĕ face cunoscut ca să vĕ închinațĭ și sa'ĭ cucerițĭ cetatea împreună cu tóte averile și merindele; atuncĭ garnizóna va fi slobodă a eși cu arme și bagaje fără a i se face nimic; iar, cutezând a se împotrivi, cetatea se va cotropi și garnizóna se va trece sub ascuțitul săbieĭ.

— Du rĕspuns M. Sale, zise bătrînul, că laude și îngrozirĭ de astea am maĭ audit noĭ, și tot nu ne-am speriat. Maĭ bine M. S. și-ar căuta de drum și ar da pace unor ómenĭ carĭ nu i-aŭ făcut nimic. Cetatea nu avem gând să i-o dăm cu una cu douĕ, măcar că nu sunt în ea nicĭ averĭ, nicĭ merinde. Tot ce-ĭ putem da este plumbul din pusce, pe care îl vom trimete noĭ de pe ziđurĭ, fără să se maĭ ostenéscă să vie înăuntru.

www.dacoromanica.ro

— Plecați-vĕ, ḑise trimisul, și nu vĕ puneţĭ capul în primejdie.

— Nu purta grijă de capul nostru, domnule. Gândiţĭ maĭ bine la al vostru.

— Incă odată vĕ întreb, vĕ închinaţĭ orĭ ba?

— Ba.

Parlamentarul se duse.

Asaltul începu. Tunurile așeḑate pe scaune de lemn băteaŭ necontenit cetatea. Plăeşiĭ rĕspundeaŭ cu glónțe care nu făceaŭ greș. Fieşte care împușcătură oborea câte unul din vrăjmașĭ. și maĭ ales din ofiţerĭ asupra cărora eraŭ ţintite flintele lor. Leşiĭ perĭaŭ fără a face spor.

In ḑiua d'întâĭ, doĭ vênătorĭ periră. A doua ḑi și a treia ḑi, maĭ căḑură cincĭ și se răniră doĭ. A patra ḑi, căḑu împușcat însușĭ Comandantul artilerieĭ leșescĭ; dar maĭ periră treĭ din Moldovenĭ. Numĕrul bravilor scădea pe tótă ḑiua. Séra, adunându-se pe lângă foc, vĕḑură că aŭ sfîrșit și munițiile și merindele.

— Ce este de făcut? tată, întrébă tînĕrul vênător pe bĕtrânul care, rănit la un picior, sta întins pe o laviță.

— Câțĭ aŭ perit d'aĭ noștri?

— Ḑece!

— Și nu maĭ avem nicĭ praf nicĭ merinde?

— Nu.

— Dacă-ĭ așa, apoĭ mâine diminéță urcă-te pe pórtă și légă în vîrful sănețiĭ un ștergar alb; spune că închinăm cetatea, cu tocméla să ne lase slobodĭ să eșim și să ne ducem unde vom voi.

Așa se urmă. Leșiĭ primiră tóte condiţiile cerute. Óstea se înșiră în două rîndurĭ, lăsând prin mijlocul eĭ loc ca să trécă garnizóna, și pórta se deschise.

www.dacoromanica.ro

Atuncĭ, în loc de o strajă numerósă, se vĕdură eşind şése ómenĭ, din care treĭ duceaŭ pe umerile lor pe alţĭ treĭ ce eraŭ răniţĭ.

— Ce este acéstă? strigă Sobieţki, repeḑindu-se călare înaintea lor. Ce sunteţĭ voĭ?

— Străjeriĭ din cetate, rĕspunse bătrînul rănit din spatele fiuluĭ sĕŭ.

— Cum! atâţia sunteţĭ?

— Ḑece din noĭ aŭ perit din mila M. Tale.

— Voĭ aţĭ cutezat a vĕ împotrivi mie şi a'mĭ omorî atâţia vitejĭ? ḑise Regele. O, asta nu se va trece aşa! urmă turbat de mânie; trebue o pildă pentru ceĭ asemene vouĕ, şi pilda va fi gróznică şi vrednică de faptă. Nu meritaţĭ a muri de sabie, ci de ştréng. — Spânzuraţi-ĭ!

Pe loc ostaşiĭ înconjurară pe plăeşĭ carĭ, depuind jos răniţiĭ, îşĭ făcură semnul cruciĭ şi rezemându-se pe săneţe se uitaŭ cu nepăsare la pregătirile ce se făceaŭ pentru mórtea lor. Ofiţeriĭ priviaŭ cu înduioşare acéstă scenă.

— Fie-mĭ ertat, Sire, ḑise atuncĭ Iablonovski, apropiindu-se cu respect de Regele care şedea posomorît şi mânios, a arăta M. Tale, că aceştĭ vitejĭ n'aŭ făcut de cât datoria lor, datorie patriotică şi vrednică de tótă lauda, şi că aŭ avut norocirea a câştiga făgăduinţa mareluĭ Sobieţki că vor fi slobodĭ şi nesupăraţĭ.

— Iţĭ mulţămesc, vrednice al meŭ tovarăş de arme, ḑise Sobieţki, ca deşteptat din somn, îţĭ mulţămesc că m'aĭ oprit de a face o faptă defaimată. Aĭ cuvînt, ómeniĭ aceştĭ s'aŭ purtat vitejesce. Să li se dee fie-căruia câte cincĭ-ḑecĭ de zloţĭ. Apoĭ, înturnându-se către Românĭ: „Voinicilor, ḑise, sunteţĭ slobodĭ; mergeţĭ în pace, şi spuneţĭ

www.dacoromanica.ro

copiilor şi fraţilor voştri, că aţi avut cinstea a vĕ împotrivi cincĭ ḑile Regeluĭ Polonieĭ."

Indată se făcu loc Moldovenilor carĭ, luându'şĭ răniţiĭ, se îndreptară către munţĭ, în vreme ce óstea se cobora încet la vale; iar cetatea cu porţile deschise, purtând pe zidurile sale urmele bómbelor duşmănescĭ, rămase singură pe culmea înverḑită ca un mare schelet de uriaş.

C. Negruzzi.

Lămurirĭ. Constantin Negruzzi s'a născut în Iaşĭ în anul 1809. A fost unul dintre fruntaşiĭ literaturiĭ nóstre din prima jumĕtate a véculuĭ trecut. Iată cum caracteriséză poetul Alexandri figura, talentul şi opera acestuĭ scriitor:

«Pentru a judeca şi a preţui meritul unuĭ autor, trebue a cunósce bine timpul, în care el a scris, gradul de cultură a limbiĭ, în care el a fost îndemnat a scrie, şi dificultăţile de tot soiul, prin care geniul sĕŭ şĭ-a făcut drum, pentru ca să iasă la lumină. Să vedem dar, în ce epocă C. Negruzzi a creat pe *Aprodul Purice* şi pe *Alexandru Lăpuşnénu,* acest cap-d'operă de stil energic şi de pictură dramatică, în ce epocă el a tradus cu atâta măestrie *baladele luĭ V. Hugo* şi a compus acea colecţie de *Pĕcate ale tinereţelor,* ce sunt de natură a pune pe C. Negruzzi în pleiada de frunte a literatorilor românĭ.

A sosi pe lume într'o ţară liberă şi civilisată este o mare favóre a sórteĭ; a găsi în acea ţară o limbă cultă şi avută, pentru a-şĭ exprima ideile şi simţirile, este un avantagiŭ îmens pentru aceĭ chemaţĭ a culege laurĭ pe câmpul înflorit al literaturiĭ. Un geniŭ musical are facilitatea de a produce efecte admirabile de armonie, atuncĭ când el posedă instrumente perfecţionate; un cul-

www.dacoromanica.ro

tivator harnic şi priceput are posibilitatea a produce mănóse recolte pe locurĭ deschise, ce aŭ fost nu de mult acoperite cu pădurĭ spinóse ; însă dacă meritele aceluĭ music şi ale aceluĭ cultivator sunt demne de laudă, nu se cuvine óre cunună de laurĭ aceluĭ, care a inventat şi perfecţionat instrumentele armonieĭ, nu se cuvine un respect plin de recunoscinţă curagiosuluĭ pionier, care a abătut pădurile sĕlbatice şi a pregătit pămêntul pentru holdele viitoruluĭ?

Demnul de multă regretare C. Negruzzi a fost unul din aceĭ pionierĭ literarĭ din România, care a înzestrat patria luĭ cu produse atât maĭ preţióse, că ele au fost rodul unuĭ timp contrar desvoltăriĭ spirituluĭ.

Iată un tabloŭ fidel al timpuluĭ, în care C. Negruzzi a vieţuit, a luptat, a produs. El va părea fabulos în ochiĭ ómenilor tinerĭ din generaţia actuală, însă mulţĭ sunt încă în viaţă, care îl vor recunósce şi-l vor declara exact. Acel tabloŭ arată societatea semi-orientală, în care C. Negruzzi s'a găsit rătăcit chiar la primiĭ paşĭ aĭ juneţiĭ sale, el, ce avea o inimă ferbinte şi un spirit luminat de razele sóreluĭ occidental.

In capul guvernuluĭ un Domn eşit din monstruósa împreunare a suzeranităţiĭ Turcescĭ cu protectoratul Rusesc, un soiŭ de Paşă purtând chivără muscăléscă, puternic, despotic, dispunênd de profunda supunere a locuitorilor ţăriĭ, înconjurat de o temere respectuósă şi însuşĭ tremurând dinaintea unuĭ firman din Constantinopole, tremurând maĭ mult dinaintea uneĭ simple note din Petersburg.

La piciórele tronuluĭ se înşira treptat o boierime împărţită în diferite clase

După boĭerime veniaŭ breslele neguştorilor şi a meseriaşilor lipsite de orĭ-ce drept municipal, însă fórte exploatate de funcţionariĭ Ageĭ şi Eforieĭ.

www.dacoromanica.ro

In fine se perdea în umbră, în părăsire, în ignoranţă, poporul!.. poporul, şerbit boerescului, poporul, pe capul căruĭ toţĭ eraŭ stăpânĭ.

Iar după acel popor Român, în fundul tabloului, rătăcea un ném de origine străină, căḑut în robie, gol, nomad, batjocorit, despreţuit: *Ţiganiĭ numĕraţĭ pe suflete;* Ţiganiĭ, carĭ representaŭ spectacolul înfiorător al sclavieĭ negre, precum ţăraniĭ Românĭ representaŭ şerbirea albă!

Şi între clasele privilegiate şi între acele desmoştenite un cler ignorant, superstiţios, îngrăşat cu mana averilor mănăstirescĭ, aplecat maĭ mult la plăcerile lumescĭ de cât la smerenia apostoléscă.

Aşa dar, în vêrful scăriĭ sociale, un Domn cu topuzul în mână şi cu legea sub picióre; pe treptele aceleĭ scărĭ o boerime ghiftuită de privilegiurĭ, bucurându se de tóte drepturile, până şi de ilegalităţĭ şi scutită de orĭ ce îndatorire către ţară, alăturea cu acea boerime un cler, a căruĭ şefĭ, veniţĭ de la Fanar şi din vizuniile munteluĭ Athos, se desfătaŭ într'o viaţă de lux trândavă şi scandalósă; iar jos, în pulbere, o glótă cu cerbicea plecată sub tóte sarcinile! Sus, puterea egoistă, jos şerbirea şi miseria fără protecţie, şi totul mişcându-se într'o atmosferă negurósă de ignoranţă, de superstiţiĭ, de pretenţiĭ, de lăcomie şi de frică.

. . . .

Tabloul de maĭ sus va părea póte depins cu culorĭ cam mohorîte. Societatea este presentată sub o lumină puţin favorabilă; timpul este arătat ca un nămol de defecte şi de ridicule. E drept, prin urmare, să examinăm şi părţile avantagióse ale tabloului, pentru ca să ne facem o idee exactă de epoca părinţilor noştri, epocă interesantă, de care ne ţinem noĭ înşi-ne prin legăturĭ intime.

www.dacoromanica.ro

Aceĭ ómenĭ venerabilĭ aŭ undit în inima lor cea maĭ sublimă aspirare, căcĭ eĭ păstraŭ cu sfinţenie în fundul inimiĭ calităţile moştenite de la străbunĭ şi neatinse de gangrena Fanariotismuluĭ. Pentru aceĭ boierĭ demnĭ, ţéra, numită moşie, era cel maĭ scump odor, cea maĭ sacră avere strămoşéscă. Demnitatea lor personală îĭ ţinea pe picióre şi ameninţătorĭ în faţa puternicilor intriganţĭ de la Fanar, simţul lor de naţionalitate îĭ făcea a plînge, privind înjosirea patrieĭ lor cădută din culmea glorieĭ la rangul de un simplu paşalîc.

Eĭ aŭ fost singurele colóne rĕmase a templuluĭ naţionalităţiĭ nóstre; pe fruntea lor venerabilă, aurora viitoruluĭ reflecta radele sale, însă amar de naturile alese, de inteligenţele nerăbdătóre, care trăiaŭ în aşteptarea aceluĭ viitor depărtat!

C. Negruzzi a fost una din acele naturĭ.

Crescut în ţéră sub privigherea părinteluĭ sĕŭ, el îşĭ desvoltă spiritul, îşĭ înmulţi cunoscinţele prin citirea autorilor clasicĭ, atât elinĭ cât şi francesĭ, şi de la sine se înfrăţi cu şcóla romantică, al căreĭ şef era Victor Hugo. O oprire destul de lungă în Basarabia şi Rusia de sud punêndu-l în relaţie cu vestitul Puşkin, gustul sĕŭ pentru literatura modernă se afirmă încă maĭ mult şi, ca prin un efect magic, el se trezi de o dată cu o avère bogată de ideĭ nouĕ, de poesiĭ armoniόse şi de stil curat românesc. Avea sĕrmanul o comóră şi nu se putea bucura de a o împărţi cu nime, căcĭ împrejurul sĕŭ nimenĭ nu era în stare să o preţuiască la adevĕrata eĭ valóre.

Pe când clerul ţinea într'o mână discul drăgălaş şi în cealaltă fulgerile afurisenieĭ, C. Negruzzi îndrăznea a scrie pe *Tudorică jucătorul de cărţĭ* şi să traducă în colaborare cu A. Donicĭ, *Satirele Prinţuluĭ Antioh Cantemir*.

Pe când tradiţiile istorice căduseră în uitare şi

www.dacoromanica.ro

faptele gloriόse ale strămoşilor noştri se perdeaŭ în întunericul ignoranţeĭ, C. Negruzzi avu nobila dorinţă de a deştepta simţul naţional prin poemul istoric: *Aprodul Purice*. Acest mic poem cuprinde tablourĭ de o rară frumuseţe şi se deosebesce atât prin armonia versurilor cât şi prin o energie de stil necunoscută încă până la dênsul. Inceputul e pastoral şi încântător:

Ciocârlia cea voiόsă prin văzduh se legăna
Şi'nturnarea primăveriĭ cu dulcĭ ciripirĭ serba,
Plugarul cu hărnicie s'apucase de arat etc.

Iar cu cât poetul intră maĭ afund în subiectul sĕŭ, versul devine oţelit, şi când descrie lupta de pe malul Siretuluĭ, între ostaşiĭ luĭ Ştefan-Vodă cu armia ungurέscă a luĭ Hroiot, poemul ajunge la înălţimea epică. In acel pasagiŭ poesia descriptivă produce efecte de minune în ochiĭ şi în auḑul cititorilor prin nechezarea cailor, prin zîngănitul armelor şi maĭ ales prin eroismul Domnuluĭ. Se cunόsce, că nu fără intenţie Negruzzi colora atât de viŭ tabloul sĕŭ: luĭ îĭ plăcea să pue în faţa tronuluĭ imaginea sublimă a luĭ Ştefan ca un contrast amar, îĭ plăcea să arăte boierilor degeneraţi din timpul sĕŭ, cum eraŭ aceĭ de pe timpurile vitejieĭ, carĭ, în loc de a trăi în trândăvie, sciaŭ să mόră cu sabia în mână pentru apĕrarea ţĕriĭ. *Aprodul Purice* a fost o palmă dată de trecutul glorios presentuluĭ mişelit.

Pe când palatul domnesc era considerat ca un soiŭ de templu, iar Domnul ca un soiŭ de Buda nefailibil, C. Negruzzi avea curagiul a scόte la lumină imaginea cruntă a luĭ *Alexandru Lăpuşnénu* şi a spune boierilor un mare adevĕr: «*Poporul e maĭ puternic de cât boierimea*»!

Proştĭ dar mulţĭ! rĕspunde Lăpuşnénu vorniculuĭ Moţoc, în scena măceluluĭ din palat, atuncĭ când po-

www.dacoromanica.ro

porul adunat la pórta Curţiĭ striga: *capul luĭ Moţoc vrem!* Acel rĕspuns al Domnuluĭ: *Proştĭ dar mulţĭ!* cuprindea în treĭ cuvinte o adevĕrată revoluţie socială. Prin urmare nuvela istorică fu rĕŭ vĕḑută la palat, rĕŭ primită de boierĭ, însă ea îşĭ dobândi pe loc rangul cel maĭ înalt în literatura română şi va rĕmânea tot-d'a-una un model perfect de stil, de limbă frumósă, de creaţie dramatică şi de o necontestată originalitate.

Insuşĭ repertoriul teatruluĭ naţional se îmbogăţi cu două piese originale, care aŭ avut mare succes pe scenă: *Doĭ ţăranĭ şi cincĭ cârlanĭ* şi *Musa de la Burdujenĭ*; acéstă musă a rĕmas un tip în panorama nóstră socială.

Aşa dar ca membru al societăţiĭ, C. Negruzzi a fost o individualitate marcantă printre contimporaniĭ sĕĭ.

Ca om politic a fost liberal într'un timp, unde liberalismul era periculos, căcĭ îl amenința exilul.

Ca om de litere, a fost, este încă şi va fi mult timp în fruntea prosatorilor Românĭ.

Aprodul Purice [1]

Fost-aŭ acest Domn om nu mare la stat, însă întreg, drept, vitéz şi meşter la răsbóe... Şi era mare jale şi plâns în norod pentru pierderea acestuĭ Domn bun!!

Vornicul Ureche.

Ciocârlia cea voiósă în vĕzduh se legăna,
Şi'nturnarea primăvereĭ prin dulcĭ ciripirĭ serba.
Plugarul cu hărnicie s'apucase de arat
Pămêntul ce era încă de-al sĕŭ sânge rourat;

---

[1]) Subiectul acesteĭ poeziĭ este luat din următórea povestire scrisă de cronicarul Neculce în «O samă de cuvinte»:

«Ştefan Vodă cel Bun, când s'aŭ bătut cu Hroiot Ungurul, pre-

www.dacoromanica.ro

Uĭtas'acum Moldovanul trecutele luĭ nevoĭ;
Şi cu fluerul la gură păstorul, pe lîngă oĭ,
Cânta dragostele sale. Vaĭ! el nu putea gâci,
Că vrăjmaşu 'ntr'a luĭ ţéră se gătesce-a năvăli.
Generalul cel maĭ falnic a dîrjilor Ungurenĭ,
Hroiot ros de 'nverşunarea ce avea pe Moldovenĭ —
Care 'n multe sângeróse lupte i-aŭ fost arătat,
Că nume de vitéz mare pe nedrept şĭ-a căştigat —
Luând veste cum că Ştefan Domnul lor atuncĭ s'afla
In ţinuturĭ depărtate, avênd cu el óstea sa,
Socoti că favorabil prilej altul n'a găsi
De Moldovenĭ şi de Ştefan de odat'a-şĭ rĕsplăti,
Ca să pótă cu-o lovire acea ruşine spăla,
Ce românescile arme aŭ săpat pe fruntea sa.
Aşa dar adunând nóptea pre toţĭ ofiţeriĭ sĕĭ,
Le expuse-a sale planurĭ şi le ḑise: «Fraţiĭ meĭ!
Sciţĭ c'aceştĭ Românĭ sĕlbaticĭ, vrăjmaşĭ aprigĭ, ne'mpăcaţı,
Aŭ ucis mulţime mare dintr'aĭ noştri bravĭ soldaţĭ;
Sciţĭ, că înseataţĭ de sânge în Ungaria-au intrat,
Şi că foc şi pustiire pe-a lor urme aŭ lăsat;
Iară noĭ, carĭ bărbătesce n'am lipsit a ne lupta,
De abia numaĭ prin fugă viaţa ne-am putut scăpa,
Şi cununile de laurĭ, ce 'n răsbóie-am adunat,
Moldovanul cel obraznic în picióre le-aŭ călcat;

---

cum ḑic uniĭ la Caşın, iar letopiseţul scrie că s'aŭ bătut la Şkee, pe Siret, aŭ fost căḑut calul cu Ştefan-Vodă în războiŭ; iar un Purice aprodul i-aŭ dat calul luĭ. Şi nu putea în grabă încăleca Ştefan-Vodă, fiind om mic. Şi-aŭ ḑis Purice aprodul: «Dómne, eŭ mĕ voiŭ face o moviliţă şi vino de te sue pe mine şi 'ncălecă!» Şi s'aŭ suit pe dênsul Ştefan-Vodă şi aŭ încălecat pe cal şi aŭ ḑis atuncĭ Ştefan-Vodă: «Sărace Purice, de oiŭ scăpa eŭ şi tu, atuncea ţi-oĭ schimba numele, din Purice, Movilă». Şi aŭ dat Dumneḑeŭ şi-au scăpat amêndoĭ. Şi l'aŭ făcut şi boer, Armaş mare, pe Purice. Şi dintru acel Purice aprodul s'aŭ tras némul Movilescılor, de aŭ ajuns de aŭ fost şi Domnĭ dintru acel ném».

www.dacoromanica.ro

Óre-acéstă înfruntare şi batjocură şi rĕŭ
N'a să aibă rĕsplătire de la dreptul Dumneḑeŭ?
N'a să maĭ soséscă vremea să ne răsbunăm şi noĭ,
S'arătăm, că 'n Ungurĭ curge vitéz sânge de eroĭ?
Vremea este indĕmână, prilejul favoritor,
Óstea lor este departe şi cu ea-ĭ şi Domnul lor;
Mergeţĭ dar, şi 'n astă nópte toţĭ ostaşiĭ vĕ gătiţĭ,
Şi când va miji de ḑiuă, nesmintit călărĭ să fiţĭ,
Ca prin marş iute şi grabnic, fără veste să-ĭ călcăm,
Cine sînt Unguriĭ noştri şi Hroiot să le-arătăm».
De îndată Pârcălabul un minut n'a zăbovit
Şi un curier în pripă la Ştefan a rĕpeḑit;
Iar satelor de pe marginĭ porunci a se găti
Cu sĕcurĭ, topóre, cóse, cu ce vor putea găsi;
Tot odată dând de scire şi pre la boierinaşĭ,
Ca cu ómeniĭ de óste, cu veciniĭ şi slujbaşĭ,
Cu toţiĭ, şi mic şi mare, să grăbésc'a alerga
La şesurile Moldoveĭ, unde el se va afla;
Apoĭ strîngênd călăraşiĭ şi parte din tîrgoveţĭ,
Inarmaţĭ cu lăncĭ, cu săbiĭ, cu arce şi cu sîneţĭ,
Au eşit din tîrg afară cu mica urdia sa,
Şi pre duşman fără frică ca să vie 'l aştepta.
Precum norul de lăcuste sórele întunecând
Vine pre sus cu iuţélă ţérinele-amenințând,
In cât tremurând aştéptă spărietul muncitor,
Nesciind unde-a să cadă acel nor îngrozitor;
S'amăgesce cu nădejdea, că ogoru-ĭ va scăpa
Şi-a sudóreĭ sale rodurĭ va putea înc'aduna;
Insă de odată lăcusta cade tótă pe câmpiĭ
Şi 'ntr'un clip în praf preface ţerinĭ, hólde, ogóre, viĭ; —
Sau după cum primăvara omĕtul cel adunat
Printre rîpĭ şi de-a luĭ Febus calde raḑe săgetat,
Se topesce şi s'asvîrle, şivoiŭ iute furios,
In pîrîul care curge printre florĭ în vale jos;

www.dacoromanica.ro

Il turbură, îl măresce, îl umflă cu al sĕŭ val
Şi nu-l lasă, păn' nu-l face de se varsă peste mal;
Câmpiile se înécă, iar păstoriĭ spăĭmântaţĭ
S'aciuiază cu-a lor turme în munţiĭ învecinaţĭ; —
Acest fel sumeţiĭ Ungurĭ în Moldova năbuşesc.
Orĭ-ce 'ntîmpină nainte robesc, taie, pîrjolesc,
Cu omor şi pustiire drumul lor se însemna,
'Naintea lor merge gróza şi 'n urmă foc fumega.
Dar spre-a Românuluĭ parte, de ce se apropia,
Hroiot aflând pustiĭ sate a 'nţelege nu putea,
Care póte fi pricina aceluĭ bejănărit,
Căcĭ el crede, că de dînsul nimene nicĭ a gândit;
Decĭ, îndată poruncesce să-ĭ afle pre cineva
Prin colibe, prin bordee, ca să-l pótă întreba...

. . . .

In vremea acésta Ştefan să se scóle izbutind
Şi din căderea aceea nimică nepătimind,
Cere alt cal; decĭ îndată Purice descălecâ,
Şi ţiind frîul şi scara la Domnul sĕŭ îl trăsâ,
Dicênd: «Dómne! Iată calul, arată-le maĭ curînd,
Că de tine Ungurénul n'a scăpat într'acest rînd».
Dar de stat fiind mic Ştefan, nu putea încăleca;
Purice atuncĭ iar dise: «De voescĭ, Măria ta,
Eŭ un moşinoiŭ m'oiŭ face, pe carele să te suĭ.
Şi'ndată pe brâncĭ se pune jos la piciorele luĭ.
Decĭ, cu mijlocul acesta, eroul încălecând,
Către dînsul se întórce şi îĭ dice-aşa zîmbind:
«De va vrea Dumnedeŭ astădi să putem, ca să scăpăm
De primejdia acésta, întru care ne aflăm,
Să scii, Purice băete, că nu-ĭ maĭ fi moşinoiu,
Ci spre vrednică rĕsplată movil'a te face vroiu.
Atunce din noŭ în duşmani se aruncă maĭ cumplit.
Ungurul, vĕdêndu-l iarăşĭ, rĕmâne încremenit,
Pierde tótă bărbăţia, ce nădejde-ĭ însufla,
Şi orĭ plécă ca să fugă, saŭ prins de războiu se da.

C. Negruzzi.

www.dacoromanica.ro

Cântec vechiŭ

Odinióră ţinutul Hârlăuluĭ, era unul din cele maĭ frumóse ale Ţăriĭ. Astădĭ însă şi-a perdut până şi numele, şi în adevĕr e păcat, căcĭ fără a vorbi de podgoria Cotnariĭ, vestită prin *vinaţele* sale, în el găsesce cine-va délul Catalineĭ, de care de şi istoria nu pomenesce, tradiţia ne spune că se numesce ast-fel de pe numele uneĭ prinţese române, care scăpase de o năvală duşmănéscă, în vêrful luĭ unde, făcênd şanţurĭ şi bateriĭ se apĕră cu slugile sale. Ruinele *politicĭ* Cotnariĭ, unde un Domn a întemeiat o universitate vestită pe acele vremĭ; două bisericĭ, una ortodoxă, alta catolică, zidite de doĭ prinţĭ românĭ; beciurĭ gigantice, pe care orĭ-cât s'a încercat ciocanul Vandalilor, tot nu le-aŭ putut încă surpa de tot; Dumbrava roşie, faptă barbară şi mare a unuĭ mare Domn care ca să lase un monument fieros a vitejieĭ sale, înjugâ Leşiĭ la plug şi semĕnâ o întrégă câmpie cu ghindă. Ghinda a produs stejarĭ uriaşĭ şi, când vêntul clatină frunzele lor, se aude un gemĕt tînguios ca în *pădurea Dodoniĭ.* Maĭ încolo vedĭ un istm de pămênt numit Podul de lut care unesce două prăpăstiĭ, şi alăture un isvor ce se chiamă Fôntână cerbuluĭ. In locul acesta a fost tăiat bravul Dragomir care cutezase a se inamorà cu fica luĭ Radu Mihnea, pângărind cu plebea luĭ sângele patrician; ş. a., ş. a.

Tóte aceste vechĭ rĕmăşiţe a glorieĭ strămoşescĭ făcute pe mĕsura ómenilor marĭ, şi pe care noĭ *Mirmidoniĭ degeneraţĭ* nu le putem nicĭ preţuì, nicĭ înţelege, le visitam călăuzit de un bătrîn mazil din Cotnarĭ, la care trăsesem în gazdă.

www.dacoromanica.ro

— Nu sciĭ care e balta, unde a perit atâta călărime Leşéscă, în vremea Domnuluĭ Constantin Cantemir? am întrebat pe călăuzul meŭ.

— N'a fost nicĭ odată baltă, ci numaĭ un loc hleios, plin de mlaştine, colo de vale.

— Unde mi se înglodaseră roţile trăsuriĭ?

— Aşa; şi încă acum e vară, dar tómna nu e de umblat, şi Leşiĭ aŭ venit despre tómnă. Imĭ spuneà tatăl meŭ că-ĭ spuneà bunul săŭ — care a fost în bătălia aceea cu căpitanul Turculeţ — că mulţĭ Leşĭ aŭ perit aicea, şi că împĕratul lor de necaz mare îşĭ bătea Ulaniĭ cu sabia, şi le ḑicea: „Nadba umirác jac psy“, adecă ruşine să murițĭ ca câiniĭ.

— Cantemir s'a purtat cu mare minte atuncĭ; el era bun Domn.

— Bun şi nu prea. A omorît doĭ bunătate de boierĭ pentru că-ĭ da pe fóĭe, şi nu-l lăsa să-şĭ facă mendrile; dar aşa a fost de când e Țara nóstră. Dreptul umblă tot-deauna cu capul spart.

— Póte, însă mi se pare, moşule, că nu preà avețĭ dreptate a vĕ plânge tot de Domnĭ; şi nu şi de boeriĭ carĭ încongiură pe Domnĭ.

— Aceĭ douĭ pe carĭ i-a tăiat, nu-l sfătuiaŭ de rĕŭ. Iĭ ḑiceaŭ numaĭ: Măria ta, maĭ des cu paharul şi maĭ rar cu birul că nu póte Țara. E, cine-ĭ ascultà.

— Miron Logofĕtul şi Velicicu Hatmanu eraŭ prieteniĭ luĭ Cantemir. El nu i-ar fi omorît, de nu l'ar fi îndemnat ministrul sĕŭ Iordache Roset Vistiernicul, şi Cantemir a plâns mult că a făcut aşà păcat. Judecând decĭ că şi Domnitoriĭ aŭ slăbiciunile lor ca şi ceĭ-lalţĭ ómenĭ, trebuia a osîndi pe sfetnicul ce'l împinsese la asta.

www.dacoromanica.ro

— Póte că aĭ cuvînt dumnéta. Las să se mănînce lupiĭ ca să maĭ rĕsufle oile. Când aŭ murit boeriĭ aceia, eşise şi un cântec care-l scia tatăl meŭ pe de rost; îl şi prescrisesem eŭ...

— Mĕ rog caută-l şi mi-l dă, am strigat.

— Ce să facĭ dumnéta cu el? Cântecul acesta nu-ĭ făcut de boerĭ, nicĭ pentru boerĭ. Sciĭ dumnéta că boer la boer nu'şĭ face cântec. Corb la corb nu scóte ochiĭ.

— Fie cum dicĭ, numaĭ dă-mĭ cântecul.

Ajungênd acasă, mazilul multă vreme l-a căutat; în sfârşit într'un unghiŭ pe poliţă găsind un ghiozdan vechiŭ, îl deschise şi, dintr'un smoc de tărfălóge de moşie (care-l sărăcise de tot cu judecăţile), scóse o hârtie afumată pe care mi-a dat-o.

Cetind-o, m'am încredinţat că ómeniĭ de pe atuncĭ nu scriaŭ maĭ rĕŭ de cât acum.

M'am pus de l'am prescris întocmaĭ după a moşnéguluĭ.

Cântec

Cantemir era un Domn
Alt-fel prea de trébă om,
Numaĭ Ţara cam prăda.
Boeriĭ, vĕdênd aşa,
Iĭ dicea: Măria ta!
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce!

Domnul la masă-ĭ poftia
Şi cu cotnar îĭ cinstia
Până ce îĭ îmbăta. . .

www.dacoromanica.ro

Boeriĭ când închina
Iĭ ḑicea: Măria ta!
Cu paharul îndesesce.
Dar cu birul maĭ răresce!

El însă nu'ĭ auḑia,
Mânca, bea şi jăcuia,
Şi 'n sémă nu le băga.
Boeriĭ se supĕra,
Şi-ĭ ḑicea: Măria ta!
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce!

Intr'o ḑi s'aŭ adunat
Şi-aŭ făcut între eĭ sfat:
Când la divan i-a chema
Pe norod a judeca,
Să-ĭ ḑică: Măria ta!
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce!

Domnul, dacă a vĕḑut
Că de şagă s'a trecut,
Şi că vor a-l dărîma;
Căcĭ boieriĭ nu 'nceta,
A-ĭ ḑice: Măria ta!
Cu paharul îndesesce
Dar cu birul maĭ răresce,

Fórte mult s'a mâniat,
Pre doĭ din eĭ i-au tăiat
Ca dór de eĭ va scăpa,
Şi nu-ĭ va maĭ asculta
Ḑicêndu-ĭ: Măria ta!

www.dacoromanica.ro

Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce!

Eĭ la mórte se ducea
Veselĭ, vorbia şi rîdea,
Frică nicĭ cum arăta,
Şi'n gura mare striga:
Ea audĭ, Măria ta!
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce!

Spun că, cum i-aŭ omorît,
Pe loc Domnul s'a căit;
Căcĭ îndată ce 'nopta,
Amândoĭ i s'arăta
Şi-ĭ dicea: Măria ta!
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce!

Pe la schiturĭ, sihăstriĭ,
A dat multe liturghiĭ
Ca dór îĭ va împăca;
Dar prin somn tot îĭ visa,
Dicêndu-ĭ: Măria ta!
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce!

Neavênd nicĭ cum ragaz
De ciudă şi de necaz,
Muri Inălţimea sa.
Norodul îl îngropa
Dicêndu-ĭ: Măria ta!
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce!

C. Negruzzi

www.dacoromanica.ro

Anul 1840

Să stăpânim durerea, care pe om supune;
Să aşteptăm în pace al sórteĭ ajutor;
Căcĭ cine scie óre şi cine îmĭ va spune,
Ce o să aducă ḑiua şi anul viitor?

Mâine, poimâine, póte, sórele fericiriĭ
Se va arăta vesel pe orizon senin:
Binele ades vine pe urmele mâhniriĭ
Şi o zimbire dulce dup'un amar suspin.

Aşa ḑice tot omul, ce'n viitor trăiesce,
Aşa ḑicea odată copilăria mea;
Şi un an vine, trece, ş'alt an îl moştenesce,
Şi ce nădejdĭ dă unul, acel-ălalt le ia.

Puţine-aşĭ vrea, iubite, din ḑilele-mĭ pierdute,
Ḑile, ce'n vecĭnicie-şĭ iaŭ repedele sbor;
Puţine suvenire din ele am plăcute:
A fost numa'n durere varietatea lor!

Dar pe tine, an tînĕr, te vĕḑ cu mulţămire!
Pe tine te doresce tot némul omenesc!
Şi eŭ sunt mică parte din trista omenire,
Şi eŭ a ta sosire cu lumea o slăvesc!
. . . .

O, an, preḑis atâta, măreţ, reformator,
Incepĭ, prefă, rĕstórnă şi îmbunătăţéză,
Arată semn acelor ce nu voiesc să créḑă;
Adă fără zăbavă o turmă ş'un păstor!

www.dacoromanica.ro

A lumiĭ temelie se mişcă, se clătesce,
Vechile-ĭ instituţiĭ se şterg, s'aŭ ruginit;
Un duh fierbe în lume şi omul ce gândesce
Alérgă către tine, căcĭ vremea a sosit!

Icĭ umbre de noróde le veḑí ocărmuite
De umbra unor pravilĭ, călcate, siluite,
De alte maĭ micĭ umbre, neînsemnaţĭ piticĭ;
Orĭ-care simţiminte înalte, generóse,
Ne par ca nisce basme de povestit frumóse,
Şi tot entusiasmul izvor de ideĭ micĭ.

. . . . . .

An noŭ! Aştept minunea-ţĭ ca o ceréscă lege:
Dacă însă păstorul, ce tu ni l-aĭ alege,
Va fi tot ca păstoriĭ, de care-avem destuĭ,
Atuncĭ... lasă în starea-ĭ bătrîna tiranie;
La darurile tale eŭ nu simţ bucurie:
De 'mbunătăţiri rele cât vreĭ suntem sătuĭ

Eŭ nu îţĭ ceiŭ în parte nimica pentru mine;
Sórta-mĭ cu a mulţimiĭ aşĭ vrea să o unesc:
Dacă numaĭ asupră-mĭ nu poţĭ s'aducĭ vr'un bine,
Eŭ rîd de-a mea durere şi o despreţuesc.

După suferirĭ multe inima se 'mpietresce;
Lanţul, ce 'n vecĭ ne-apasă, uităm cât e de greŭ;
Rĕul se face fire, simţirea amorţesce,
Şi trăiesc în durere ca 'n elementul meŭ.

Dar aşĭ vrea să vĕḑ ḑiua pământuluĭ vestită,
Să respir un aer maĭ liber, maĭ curat,
Să pierḑ idea tristă de vécurĭ întărită,
Că lumea moştenire despoţilor s'a dat!

www.dacoromanica.ro

Atuncĭ dac' a mea frunte palidă, obosită
Dac' a mea privire s'o 'ntórce spre mormînt,
Dac' a vieţi-mĭ triste făclie osândită
S'o 'ntuneca, s'ar stinge d'al patimelor vênt,

Pe aripele morţiĭ celeĭ mântuitóre,
Voiŭ părăsi lăcaşul, unde-am nădăjduit;
Voiŭ lăsa fericirea aceluia ce-o are,
Şi a mea suvenire acelor ce-am iubit.

Gr. Alexandrescu.

Lămurirĭ. Grigore Alexandrescu s'a născut în Tîrgovişte la anul 1812, a murit la 1885. Poeziile luĭ se deosebesc nu atât prin formă, care pe une-locurĭ e puţin îngrijită, cât prin adîncimea de gândire, prin bogăţia de ideĭ şi de imaginĭ, a căror putere adesea pare că rupe frînele limbiĭ şi ale versuluĭ. Eată ce scrie, în amintirile sale, Ión Ghica despre acest mare poet:

«Maĭ an capitala nóstră era în picióre; alergaŭ toţĭ în tóte părţile, da om peste om. Oştirea pe jos şi călare, înşirată pe strade, cu arma la pămênt şi cu stégurile în zăbranic negru, musicĭ la tóte rĕspântiile, clopotele marĭ şi micĭ sunaŭ la o sută de bisericĭ, de luaŭ auḑul; urla oraşul de vuet şi tunul se auḑia în depărtare, trăgênd a jale. Corpurile constituite tóte, unul după altul, cu preşedinţiĭ în frunte, facultăţile şi şcólele cu profesoriĭ lor, corporaţiile cu baniere, urmaŭ în cadenţă. Lumea alerga pe capete să vaḑă carele încărcate cu sute de coróne de laurĭ şi de florĭ, urmate de dricul poleit, care ducea la ultima locuinţă pe un bărbat de stat, fost de ḑece orĭ ministru, acoperit de sus până jos cu crucĭ, stele şi cordóne.

Acum nu de mult tot pe aceeaşĭ cale şi tot către acel locaş, mergea în tăcere şi nebăgat în sémă, fără

www.dacoromanica.ro

steguri, fără tobe și fără surle, dricul modest în care eraŭ rĕmășițele pămêntescĭ ale poetuluĭ Alexandrescu. Tăcutul și puțin numerosul acest cortegiŭ făcea contrast cu acea măréță și sgomotósă petrecere a fostuluĭ ministru. Mi-am ḑis că pentru marele poet era momentul când rĕsărea ḑiua din care începe a trăi etern în inima și în memoria Românilor.

«... Mulțĭ ómenĭ marĭ și bunĭ
«Lumiĭ folositorĭ, aŭ trecut de nebunĭ;
«Aŭ fost persecutațĭ
«In vremea ce-aŭ trăit
«Și fórte lăudațĭ
«După ce aŭ murit».

Alexandrescu
(Respunsul Cometeĭ din 1858).

Mĭ-aduc aminte din copilărie, când dascălul Vaillant, venit de curînd în țară, cam pe la anul 1831, deschise o clasă de limba francesă într'o odăiță în Sfântul Sava. Adunase câțĭ-va băețĭ, dintr'aceĭ carĭ maĭ avéŭ ceva cunoscințe de acea limbă, căpĕtate pe icĭ pe colea de pe la dascăliĭ Luigi, Coulin, Janeloni și Vanzand. Clasa se compunea, după cât m'ajută memoria, de:

Costache C. Bălăceanu,
Nae I. Budișteanu,
Ion D. Ghica,
Grigore Sc. Grădișteanu,
Scarlat N. Filipescu,
Costache A. Rosetti.

Vaillant ne dicta din: «Grandeur et décadence des Romains» de Montesquieu; făcém versiunĭ în prosă din «la Henriade» a luĭ Voltaire, și ne da de învĕțam pe din afară Satire și Epistole d'ale luĭ Boileau.

Noĭ ceștĭ șase ne credeam maĭ tarĭ în limba fran-

www.dacoromanica.ro

ceză decât toţĭ băieţiĭ din Bucurescĭ, ba unul din noĭ făcea şi versurĭ. Deşi îĭ spuneam că eraŭ cam din topor lucrate, el tot stăruia să ne împuie urechile citindu-ne odele şi satirele sale. Cele românescĭ începeaŭ maĭ tot-d'auna à la Paris Momuleanu cu:

«O, ce ciudă, cât mă mir
«D'al cutăruĭ (saŭ cutăreĭ) haractir».

Rosetache era maĭ modest, ne înveselea cu spiri-tuósele cuplete ce adăoga pe tótă ḑiua la cântecele de modă.

In primăvara, Vaillant maĭ recrutase un elev. Se ivise pe banca din fund, lângă părete, un tinĕr — par'-că-l vĕd! — înfăşurat într'un surtuc cafeniŭ, ócheş, fórte ócheş, pĕrul negru, sprâncenele gróse îmbinate, ochiĭ căpriĭ şi scânteitorĭ; mustaţa îĭ mijia pe buză. Nu sciŭ, mica deosebire de vârstă saŭ superioritatea ce credea că aveam noĭ în limba ce venea să înveţe şi el, îl făcea să se ţie arasna. La sfârşitul clasei, noĭ eşĭam grămadă şi sgomotoşĭ, pe când el se strecura binişor şi îşĭ lua drumul singur spre casă. Acesta era tinĕrul Grigorie Alexandrescu.

Odată Vaillant, după ce ne ia d'arîndul să-ĭ reci-tăm epistola luĭ Boileau către Molière:

«Rare et fameux esprit dont la fertile veine
«Ignore en écrivant le travail et la peine...

şi ceĭ vechĭ ne încurcăm toţĭ, unul după altul, care la versul dintâiŭ care de la cel de al doilea, fără ca unul măcar s'o putem scóte la căpătâiŭ, se îndreptéză către noul venit, ḑicêndu-ĭ:

«Voyons, Monsieur Grégoire, pouvez vouz me dé-biter cela! Allons, du courage!»

www.dacoromanica.ro

Tînĕrul se roşesce, clipesce de două treĭ orĭ din ochĭ, începe a recita şi o duce până la sfârşit, fără cea maĭ mică esitaţiune, fără îngânare şi fără o singură greşală, indicând cu precisiune punctuaţiunea şi trecênd peste rimă fără a o căuta. Ceĭ-l'alţĭ ne uitam unul la altul, exprimând mirare, admiraţiune saŭ gelosie. Nicĭ odată până atuncĭ nu auḑisem o dicţiune maĭ corectă şi maĭ plăcută; deşi citisem şi recitasem de o sută de orĭ acea epistolă, dar pot ḑice că numaĭ atuncĭ i-am înţeles spiritul şi eleganţa.

La eşirea din clasă m'am simţit atras către acel tînĕr, m'am apropiat de dênsul, şi fiind-că mergeam tot pe o cale, ne-am luat la vorbă pe drum. Mĭ-a recitat cu entusiasm scene întregĭ din Andromaca şi din Phedra de Racine. La întrebarea mea, dacă n'a cercat să scrie romănesce, mi-a rĕspuns recitându-mĭ *Adio la Tîrgovişte*:

«Culcat p'aste ruine sub care adâncită
«E gloria străbună şi umbra de eroĭ...

Dintr'acea ḑi am fost amicĭ, şi iubirea nóstră unul pentru altul nu s'a desminţit nicĭ odată.

Eŭ şedém pe Podul Caliţiĭ (Calea Craioveĭ), Alexandrescu locuia într'un beciŭ sub scară la Mitropolie la unchiul sĕŭ, părintele Ieremia. Eram veciniĭ şi ne vedeam în tóte ḑilele; pregăteam lecţiile nóstre împreună.

Iancu Văcărescu, venit de la moşie de la Moţăeni, trăsese în gasdă la tată-meŭ, şi, intrând odată în camera mea, ne găsesce, pe Alexandrescu şi pe mine, învĕţându-ne lecţia; eŭ, cu Boileau în mână, ascultam cum camaradul meŭ ḑicea pe din afară *l'Art poétique*. Văcărescu, în mirare de modul cum acel tînĕr recita versurile, a petrecut tótă séra cu noĭ. Alexandrescu, care avea

www.dacoromanica.ro

o memorie extra-ordinară, i-a recitat tóte poesiile ce publicase într'o mică broşurică:

Cèsornicul îndreptat.
Oda la Stema Țerii.
Primăvara Amoruluĭ, etc.

Văcărescu încântat l'a luat în braţe şi l'a sărutat dicêndu-ĭ: «Băete, tu o să fiĭ un poet mare». Alexandrescu mi-a spus de multe orĭ că acea séră a fost una din cele maĭ fericite ale vieţeĭ sale. A face cunoscința luĭ Văcărescu fusese visul copilărieĭ luĭ.

A doua séră, adunare numerósă în salonul tatăluĭ meŭ. Intre mosafirĭ se găsĭaŭ: Văcărescu, Efrosin Poteca, Eliad, Popa Grigorie, fraţiĭ Câmpinenĭ şi alţĭ doĭ, treĭ, rude şi amicĭ. Alexandrescu a recitat scene întregĭ din Sofocle şi Euripid în limba elenă; scia pe Anacreon din scórţă până în scórţă. Anacreon era poetul favorit al Văcărescului, care adesea lua versul din gura luĭ Alexandrescu, până ajungea la câte o strofă care îĭ scăpa din memorie, de unde apoĭ urma ĭar Alexandrescu înainte; şi serata s'a încheiat, după cum se obicinuia pe atuncĭ, în sofragerie cu un curcan fript admirat de întréga adunare, blagoslovit de părintele Grigorie Poenăreanu şi salutat de tînĕrul poet cu fabula sa, care se termină cu:

«Prinţule, în loc de plată,
«Aşĭ pofti câţĭ-va curcanĭ».

(Vulpoiul predicator).

De atuncĭ vedém pe Alexandrescu maĭ rar; îl luase Eliad acasă la dênsul în mahalaua Dudescululĭ.

In ajunul sfîntuluĭ Ión, a venit de mi-a adus un plic mare pecetluit, rugându-mĕ să-l pun, fără să scie

www.dacoromanica.ro

nimenĭ, în aşternutul Văcărescului sub căpatâiŭ. Acel plic conţinea oda :

«Tu care-aĭ fost din pruncie al muselor favorit
«Şi cà strămoşéscă-avere geniul l'aĭ moştenit,
«Cântător al primăvereĭ...

Mąĭ târḑiŭ s'a mutat la Maiorul Câmpineanu, unde se adunaŭ ḑi şi nópte Manolache Băleanu, Grigorie Cantacuzino, Iancu Ruset, Aristia, Costache Bălăceanu, ofiţerĭ românĭ dintr'un regiment cu Câmpineanu, Căpitaniĭ Golescĭ, Ştefan şi Nicolae, Căpitaniĭ Creţulescĭ, Costache şi Scarlat, Căpitanu Teologu, Căpitanul Voinescu II, sub-locotenentul Rusetache, şi maĭ mųlţĭ tinerĭ de pe atuncĭ, carĭ petreceaŭ citind istoriĭ militare : Campaniile luĭ Napoleon, memoriile luĭ Frederic-cel-mare, şi scrierĭ de ale poeţilor în renume : Lamartine, Hugo, Béranger, etc. Alexandrescu înveselia auditorul cu câte o elegie, o satiră saŭ o fabulă.

Acolo s'a format Societatea filarmonică, pentru care Eliad a tradus pe Mahomet al luĭ Voltaire, Aristia pe Saul din Alfieri, Alexandrescu pe Alzira, tragediĭ cu carĭ s'aŭ inaugurat scena română. Atuncĭ s'aŭ tradus maĭ multe din comediile luĭ Molière, dintre carĭ Amfitrion a avut un mare succes pe scenă. Interpreţiĭ acestor opere aŭ fost :

D-niĭ : Andronescu
Curie,
Iamandi,
Mihăilénu,
Caragiali,
Lascarescu,

D-nele Caliopi,
Raliţa Mihăileanu,
Efrosina Vlastó (Efrosina Popescu).

www.dacoromanica.ro

Contactul cu tinerii ofiţeri a făcut pe Alexandrescu să doréscă a deveni camaradul lor de arme. Recomandat spătaruluĭ ca bun scriitor, el a fost admis în mica nóstră armată de atuncĭ ca «iunker» ataşat la «Djurstvă»; până când într'o ḑi şeful sĕŭ, dându-ĭ să copieze o preţiósă «otnoşenie», prosă pe care autorul eĭ se aştepta s'o vaḑă trecută la *nemurire* în *litere gotice cu florĭ*, s'a speriat de icóna nouluĭ iunker şi l'a trimes la graniţă la Focşanĭ, să studieze ştiinţa caligrafică, dându-ĭ importanta misiune de-a întreba de paşaport pe toţĭ câţĭ voiaŭ să trécă şanţul, care despărţea partea oraşuluĭ moldovenesc de cea muntenéscă, şi *să taie la răboj oile* carĭ veneaŭ dintr'un mal la cel-l-alt al Milcovuluĭ. Neputêndu-se împăca cu acéstă slujbă, de şi fusese înălţat la rangul de sub-locotenent, Alexandrescu şi-a dat demisiunea ca să se pótă consacra cu totul literelor.

Iată cum descria poetul punctul de pază ce i se încredinţase:

«Spre apus curge o apă, între două ţĕrĭ hotar:
«Fraţĭ a' căror neunire aŭ avut sfîrşit amar;
«Pe o margine e zimbrul, iar pe alta un vultur
«Care nicĭ nu maĭ viséză la al Tibruluĭ murmur,
«Care sub o nouă formă şi numire ce-a luat
«Ca mulţĭ, cântecul, purtarea şi năravul şĭ-a schimbat».

(Epistola către D. I. A.)

P'atuncĭ eŭ eram la Paris şi tată-meŭ, care avea o mare afecţiune pentru Alexandrescu, îl luase acasă la dênsul, unde a şeḑut maĭ mulţĭ anĭ într'o cameră din casa, care se afla unde este acum otelul Brofft, peste drum de Teatru. Intr'acea cameră a scris cele maĭ multe din meditaţiĭ: *Fericirea, Mulţumirea*, dedicată fetiţeĭ Voinesculuĭ II (acum contesa de Rochemonteux), *Viaţa câmpenéscă* dedicată luĭ Grigorie Cantacuzino,

www.dacoromanica.ro

proprietarul moşieĭ Floreştĭ, unde a petrecut o vară; *Epistola către Voltaire* şi altele; acolo a scris *Anul 1840*:

«Să stăpânim durerea care pe om supune,
«Să aşteptăm în pace al sórteĭ ajutor...

A scris *Miedul nopţiĭ*:

«...Frumósa primăvară acuma se grăbesc»,
«La caru-ĭ se înhame pe zefiriĭ uşorĭ,
«Păşaşte şi în urma-ĭ verdéţă se ivesce
«Şi cerul se desbracă de viforoşiĭ norĭ».

Acolo a scris fabulele: *Toporul şi Pădurea, Cânele şi Căţeiĭ, Boul şi Viţelul, Lupul moralist, Vulpea liberală, Lebăda şi puiĭ Corbuluĭ*, etc.

Când m'am întors în ţară, pe la anul 1841, am găsit pe Alexandrescu tot la Dejurstvă, în mahalaoa Gorganĭ, unde îl lăsasem; dar de astă dată nu ca iunker, nu ca copist, ci ca pensionar, sub chee şi cu pază de sold-t cu puşcă la uşă. Iată cum meritase el aceste onorurĭ. General-Consulul găsise în înalta-ĭ judecată că în fabula *Lebăda şi puiĭ Corbuluĭ*, Vulpea viclénă seména aidoma cu guvernul ce representa că puiĭ Corbuluĭ eraŭ nevinovaţiĭ de Românĭ, şi Lebăda omul care dă sfaturĭ bune, şi ceruse pedépsa cutezătoruluĭ autor.

«A dis ....
«Că lupiĭ, urşiĭ, leiĭ, vorbesc de stăpânire,
«Că lupul e cutare ce judecă, despóie,
«Şi ia după om pielea ca lupul dupe óie,
«Ca lebăda e omul ce dă povăţuire
«Acelor care umblă pe calea de peire..»

Alexandrescu
(Epistola către Voinescu II).

Aşa era p'atuncĭ; o vorbă rea la palat, o simplă bănuială a consulu, te ducea nejudecat şi deadreptul

www.dacoromanica.ro

la pușcărie sau cel puțin la vre o mănăstire, fără a ți se permite să vedĭ altă figură amică de cât pe a păzitoruluĭ.

Voind să vĕd pe Alexandrescu la spătărie, unde era închis, mĭ-a trebuit să alerg o sĕptămânĭ, să mĕ căciulesc pe la tóte autoritățile civile și militare, de la dorobanț până la Vornicul cel mare, până să dobîndesc o scrisóre cu treĭ iscălíturĭ, în puterea căreia un ofițer mĭ-a deschis ușa odăiĭ prisonieruluĭ. Tînerul ofițer, care m'a întovărășit, simpatisa, sunt sigur, maĭ mult cu prisonieriĭ, precum îĭ numea cu emfasă, decât cu aceĭ carĭ îĭ dedese în pază. Când am eșit din casa luĭ Alexandrescu, nu maĭ era nimenĭ prin curte; se întunecase și plecase toțĭ amploiațiĭ; tînĕrul ofițer mĭ-a propus să mĕ duc să vĕd și pe Nicu Bălcescu, căcí și iunkerul Bălcescu era închis acolo de maĭ multe lunĭ, pentru-că spusese unor sergențĭ din regimentul său, că Mircea, Mihaĭ și Ștefan fusese nisce domnĭ vitejĭ; în anul de grație 1851 nu era iertat de a rĕspândi asemenea vorbe. Tot atuncĭ colonelul Câmpineanu, închis vre-o doĭ anĭ la Mărginenĭ, fusese transferat în închisórea de la Plumbuita; Manolache Băleanu era surghiunit la Bolintin: Marin Serghiescu (naționalu) la ocna de sare la Telega, iar Boliac maĭ norocit respira aer curat de munte, surghiunit la schitul Poiana-Mĕruluĭ, unde un cucernic călugăr rus îĭ cetea în tóte diminețile molitvele Sfîntuluĭ Vasile.

Poliția, după ce și-a satisfăcut pe deplin curiositatea, citind treĭ lunĭ, dí și nópte hârtiile și cărticelele luĭ Alexandrescu, a declarat tată-meŭ, dându-ĭ cheea odăeĭ că nu maĭ pune pecețĭ pe ușă, și că avea ordin să libereze pe prisonier.

A doua dí m'am dus de l'am luat de la închisóre, să-l aduc acasă, dar a stăruit să se mute la otelul Conduri, unde a închiriat o odae. Insă după vre-o treĭ saŭ

www.dacoromanica.ro

patru lunĭ, plecând eŭ la Iaşĭ, s'aŭ mutat iar la tată-meŭ, unde a-şeḑut până la 1884.

Când m'am dus de l'am vĕḑut la închisóre, avea un vraf de hârtiĭ pe masă, pline de ştersăturĭ şi de crucĭ, în tóte părţile. Când scria avea mania de se citea şi tot ştergea şi îndrepta; dobîndise patima asta, citind adesea versul luĭ Boileau:

«Si j'écris quatre mots, j'en effacerai trois».

Acel vraf de hârtiĭ era traducţiunea Meropeĭ, cu care se ocupase în închisóre, ca să-ĭ trécă de urît. Ce s'a fi făcut acea traducere?

In vara anuluĭ 1842, profitând de vacanţele Academieĭ din Iaşĭ, venisem în Bucurescĭ. Unul din concesionariĭ ocnelor de sare, rĕposatul Oteteleşanu, care pe atuncĭ îmĭ era cam rudă, ne invită pe Alexandrescu şi pe mine să-l întovărăşim la Baia de Aramă. Se propunea companieĭ să cumpere acea moşie, pentru exploatoarea metaluluĭ: ocasiunea era favorabilă; puteam fără mare cheltuială să ne satisfacem o dorinţă veche ce aveam, de a visita mănăstirile de peste Olt. Intr'acea călătorie am mers din mănăstire în mănăstire şi din schit în schit de la Cozia până la Tismana; ne-am coborît la Turnu-Severin şi apoĭ ne-am întors, urmând obărşia munţilor din stână în stână, călĕtorind când pe jos, când călare, din gura Bahneĭ în Dunăre până în valea Oltuluĭ, la Turnu Roşu. Alexandrescu a descris o parte din acea călĕtorie într'un memorial. In pelerinagiul la Cozia a scris *Umbra luĭ Mircea*:

« . . . Mircea, îmĭ rĕspunde délul, Mircea, Oltul repetéză;
«Acest sunet, acest nume valurile îl primesc,
«Unul altuia îl spune, Dunărea se 'nştiinţéză,
»Ş'ale eĭ spumate unde către mare îl pornesc.
. . . .

www.dacoromanica.ro

«Lumea e în aşteptare. . . . turnurile cele nalte,
«Ca fantome de marĭ secolĭ, pe eroiĭ lor jelesc,
«Ş'ale valurilor mândre generaţiĭ spumegate
«Zidul vechiŭ al mănăstiriĭ în cadenţă îl isbesc».

(Umbra luĭ Mircea la Cozia).

La Tismana a scris *Rĕsăritul luneĭ*, la Drăgăşanĭ *Mormintele*, şi maĭ multe alte poesiĭ pline de cugetărĭ măreţe ca aspiraţiunile sufletuluĭ sĕŭ, şi de tablourĭ descriptive, vesele şi înflorite ca frumósele locurĭ ce visita şi ca sburdările inimeĭ sale.

Lăudată fie memoria mareluĭ poet, a căruĭ pană a ştiut să învieze umbrele gloriose ale eroiculuĭ nostru trecut, şi a împodobit vechile tradiţiunĭ legendare ale istorieĭ naţionale, îmbrăcându-le în strălucitele colorĭ ale bogateĭ sale imaginaţiunĭ!

La anul 1842 Alexandrescu a fost numit împiegat la postelnicie, la masa jălbilor. Serviciul cu care îl însărcinase şeful sĕŭ, era de a cetì tóte petiţiunile adresate Domnuluĭ, de a face pentru fie-care câte un extract şi de a le adresa autorităţilor respective cu apostila domnéscă. Vodă Bibescu, mulţumit de modul cum îşĭ îndeplinia datoria, a voit să-l aibă pe lângă dênsul, îl luă la Bréza, unde petrecea lunile de vară.

De şi în mare favóre la curtea luĭ Vodă Bibescu, dar nicĭ intriga, nicĭ linguşirea nu s'a putut apropia vre-odată de dênsul. Vorbea tare fără a'şĭ ascunde gândurile şi credinţele.

Odată, aflându-mĕ cu unchiu-meŭ la Câmpina, m'am dus să-l vĕḑ la Bréza. Dómna Bibescu, aflând că eram în odae la Alexandrescu, a trimes de m'a poftit la masă. Prânzul a fost vesel. Alexandrescu, bine dispus, a povestit o mulţime de istoriόre ţĕrăneştĭ, în care vestitul Carcalechi, ḑiaristul curţiĭ, juca rolul principal. Dómna, care'l asculta cu plăcere şi rîdea mult la acele

www.dacoromanica.ro

povestirĭ, îĭ dice: «Să viĭ să mănâncĭ în tóte dilele cu noĭ». Apoĭ, întorcêndu-se către Vodă cu un ton poruncitor:

«Numesce-l poet al curţiĭ».

Alexandrescu, fără să aştepte care era să fie hotărîrea domnéscă, rĕspunde: »Să mănânc, fórte bine, «merge; dar să fiŭ poet de poruncélă, vĕd că Măria «Ta n'aĭ cetit o satiră ce am făcut acum vre-o câţĭ-va «anĭ unuĭ poet de curte de atuncĭ, pe care-l povăţuiam «cu versurile:

«Ia-ţĭ nădragiĭ de atlas
«De-ţĭ fă stégul la Parnas».

«Apoĭ ce fac eŭ cu acele versurĭ, când voiŭ îmbrăca nădragĭ de atlas».

Maĭ târdiŭ a fost numit director la departamentul Credinţeĭ, pe când moşiile mănăstirilor închinate şi neînchinate se arendaŭ cum da Domnul, post important şi ambiţionat de toţĭ aceĭ carĭ căutaŭ să facă averĭ marĭ. El, care l'a ocupat atâţĭ anĭ, a eşit de acolo sĕrac precum intrase.

In anul 1853 se audia de rĕzboiŭ. Alexandrescu ca şi Nicu Bălcescu aŭ avut tot-d'a-una credinţa că România numaĭ prin arme se putea ridica la rangul ce i se cuvine. Era vorba ca o armată auxiliară francesă să vie să ocupe valea Dunăriĭ de jos, iar flota engleză să cuprindă Marea Neagră; se suna şi de venirea luĭ Magheru cu proscrişiĭ Românĭ, şi tinerimea începuse a bate din pintenĭ. Atuncĭ Alexandrescu a scris: *Cântecul soldatuluĭ.*

«Pe câmpul Românieĭ
«Trompeta când rĕsună,
«La glasul datorieĭ
«Oştirea se adună . . .».

www.dacoromanica.ro

Tot atuncĭ a salutat pe Halcinski cu un lung adio în versurĭ.

De ce n'a voit sórta să pótă vedea şi el pe Românĭ urcând ca vijelie printre glónţe şi mitralie délul Griviţeĭ, înfigênd în creştet gloriosul lor stég, şi pe vitézul şi fiorosul Osman Paşa închinând sabia luĭ unuĭ tînĕr colonel român!

La 1859, după suirea luĭ Vodă-Cuza în scaunul domnesc al Principatelor-Unite, Alexandrescu a ocupat postul de Ministru interimar la Culte. Modestia, care-l caracterisa, nu i-a permis să priméscă a fi numit la acel interim ca titular. Maĭ în urmă, la 1860, a fost trimis la Focşanĭ ca membru la comisia centrală. Acólo a fost lovit de o bólă nemilostivă, care l'a ţinut aprópe un sfert de secol mort între ceĭ viĭ.

De copil Alexandrescu cunoştea poeţiĭ grecĭ vechĭ şi modernĭ, la vêrsta de şépte-spre-ḑece anĭ citise pe toţĭ clasiciĭ francesĭ; şi ştia pe din afară tot ce era măreţ şi frumos în literatură.

Cine era şi de unde venise acel băiat în şcóla luĭ Vaillant, şi unde studiase el până atuncĭ, în ce şcólă şi cu ce dascăl? Studiase acolo unde aŭ studiat ómeniĭ de felul luĭ, ómeniĭ de geniŭ: la şcóla inimiĭ şi a spirituluĭ, sub direcţiunea dorinţeĭ şi a plăceriĭ de a şti şi de a admira. Ştiŭ numaĭ că în podul caseĭ la Mitropolie staŭ aruncate vre-o mie de volume, clae peste grămadă, neclasate, necatalogate. Acolo se închidea Alexandrescu de citea. Multe ore plăcute am petrecut noĭ împreună, în mijlocul acestor infolio, citind când vieţele ómenilor, iluştri de Plutarch, când vieţele sfinţilor în Cazanie, când pe Tucidid saŭ pe Xenofon!

Alexandrescu, fiul vistieruluĭ Mihaiŭ şi al Marieĭ Fusea soră cu Niculae Fusea, tatăl fostuluĭ deputat

www.dacoromanica.ro

Costică Fusea, era născut în Târgoviște, la anul 1812, în patria Văcăreștilor, a luĭ Eliad și a luĭ Cârlova. Ḑîna care a presidat la nașterea luĭ l'a înzestrat cu îmbelșugare cu o mare memorie și cu darul armonieĭ. Și-a petrecut aniĭ copilărieĭ sale împreună cu poetul Cârlova și cu Costache Bălăcescu, învĕțând să scrie românește și grecește p'aicĭ pe colea pe apucate. Poesiile luĭ se deosibesc prin marĭ calitățĭ de stil, de cugetare și de simțire, care-l pun între fruntașiĭ poesieĭ române.

Meditațiile aŭ un sbor înalt, care le ridică alăturĭ cu acele ale luĭ Lamartine.

Satirele luĭ sunt înarmate cu împunsăturĭ de felul luĭ Boileau.

Fabulele, carĭ formézā o parte însemnată și originală din scrierile luĭ Alexandrescu, multe, precum *Lebăda și puiĭ Corbuluĭ, Pădurea și Toporul, Vulpea liberală* și altele, le-ar fi sub-semnat însușĭ La Fontaine.

A ḑice de dênsul că a fost poet de un talent superior, nu este destul. El a fost un suflet mare și nobil, o inimă curată și generósă, vesel și glumeț; îĭ plăcea societatea alésă, și dacă câte odată căuta singurătatea era maĭ mult ca o alinare la amărăciunile viețeĭ, de aceea și scrierile luĭ dintr'acele momente respiră o stare de întristare melancolică a sufletuluĭ sĕŭ.

Era de șcóla aceea care consideră darul poesieĭ ca un deposit sacru, pe care omul înzestrat de sus este dator să-l păstreze curat, neatins de patimile și slăbiciunile omeneștĭ, așa că el privea de sus în liniște senină splendoarea adevĕruluĭ și frumosuluĭ care luminézā binele și lovește viciul și nemernicia; în mândra și majestósa sa indignațiune, condeiul sĕŭ stigmatisa înjosirea, cinismul și lipsa de probitate, precum o vedem în unele din poesiile sale.

Viața luĭ a fost o viață de luptă și de martir: a

www.dacoromanica.ro

luptat pe faţă, cu curaj, la lumina mare, pentru libertate în contra despotismuluĭ, pentru dreptate în contra abusuluĭ şi năpăstuiriĭ, păstrând tot-d'a-una căldura şi devotamentul tinereţeĭ. A luptat fără altă ambiţiune de cât aceea de a fi folositor ţăriĭ sale. Condeiul sĕŭ original şi plin de spirit şi de graţie nu s'a inspirat de cât de pulsaţiunile marĭ şi patriotice ale sufletuluĭ sĕŭ.

Generaţia veche a admirat cu iubire scrierile luĭ Alexandrescu, le-a avut ca un catechism de virtute şi de patriotism; şi mulţĭ póte că aŭ păşit pe calea cea dréptă, de témă să nu-şĭ recunóscă abaterile în vre-o satiră saŭ în vre-o fabulă d'ale luĭ Alexandrescu. Tinerilor Românĭ aĭ generaţiuniĭ care se ridică le ḑic: Fiţĭ patrioţĭ şi modeştĭ ca Alexandrescu, şi când voiţĭ să sciţĭ cum să glorifică faptele cele marĭ, citiţĭ Odele şi Elegiile luĭ; când voiţĭ să şciţĭ cum se rîde de ambiţioşiĭ de rînd şi cum se biciueşte viţiul, citiţĭ Satirile şi Fabulele luĭ Alexandrescu.

Dotat de un talent mare, el şi-a iubit ţara, s'a respectat pe sine şi a lăsat în memoria nóstră operele spirituluĭ şi ale inimiĭ sale.»

Umbra luĭ Mircea la Cozia

Ale turnurilor umbre peste unde staŭ culcate,
Cătră ţărmul din potrivă se întind, se prelungesc,
Ş'ale valurilor mîndre generaţiĭ spumegate
Zidul vechiŭ al mănăstiriĭ în cadenţă îl izbesc.

Dintr'o peşteră, din rîpă, nóptea ĭese, mĕ'mpresóră;
După muche, după stîncă, chipurĭ negre se cobor;
Muşchiul ziduluĭ se mişcă... printre iarbă se strecóră
O suflare, care trece ca prin vine un fior.

www.dacoromanica.ro

Este ora nălucirii: un mormînt se desvelesce,
O fantomă 'ncoronată din el ĭese... o zăresc...
Ĭese... vine către ţărmurĭ... stă... în préjma eĭ privesce,
Rîul înapoĭ se trage... munţiĭ vîrful îşĭ clătesc.

Ascultaţĭ!.. marea fantomă face semn... dă o poruncă:
Oştirĭ, taberĭ fără număr împrejuru-ĭ înviez...
Glasul eĭ se 'ntinde, cresce, repetat din stîncă 'n stîncă,
Transilvania 'l aude, Unguriĭ se înarmez.

Oltule, care-aĭ fost martor vitejiilor trecute,
Şi puternicĭ legióne p'a ta margine-aĭ privit,
Virtuţĭ marĭ, fapte cumplite, îţĭ sunt ţie cunoscute,
Cine póte ca să fie omul, care te-a 'ngrozit?

Este el, cum îl arată sabia luĭ şi armura,
Cavaler de aĭ credinţeĭ, saŭ al Tibruluĭ stăpân?
Traian, gloria Romeĭ, ce se luptă cu natura?
Uriaş e al Dacieĭ? saŭ e Mircea cel bătrîn?

Mircea! îmĭ rĕspunde dealul; Mircea! Oltul repeteză;
Acest sunet, acest nume valurile îl primesc,
Unul altuia îl spune, Dunărea se 'nsciinţéză,
Ş'ale eĭ spumate unde către mare îl pornesc.

Salutare umbră veche! priimesce 'nchinăciune
De la fiiĭ Românieĭ, care tu o aĭ cinstit.
Noĭ venim mirarea nóstră la mormîntu-ţĭ a depune,
Vécurile, ce 'nghit némurĭ, al tĕŭ nume l'aŭ răpit.

Rîvna-ţĭ fu deosebită; îndelung'a ta silinţă;
Până l'adîncĭ bătrîneţe pe Românĭ îmbărbătaşĭ;
Insă, vaĭ! n'a ĭertat sórta să 'ncununĭ a ta dorinţă;
Ş'al tĕŭ nume moştenire libertăţiĭ îl lăsaşĭ.

www.dacoromanica.ro

Dar cu slabele-ţĭ mijlóce faptele-ţĭ sunt de mirare;
Pricina nu rezultatul, laude ţĭ-a câştigat:
Intreprinderea-ţĭ fu dréptă, a fost nobilă şi mare,
De aceea al tĕŭ nume va fi scump şi nepătat.

In acel locaş de piatră, drum ce duce la vecie,
Unde tu te gândescĭ, póte, la norodul, ce-aĭ iubit,
Câtă aĭ simţit plăcere, când a luĭ Mihaĭ soţie
A venit, să-ţĭ povestéscă fapte, ce l'aŭ strălucit!

Noĭ cetim luptele vóstre, cum privim vechea armură,
Ce un uriaş odată in rĕsbóie a purtat;
Greutatea eĭ ne-apasă, trece slaba-ne măsură,
Ne 'ndoim dac'aşa ómenĭ întru adevĕr aŭ stat.

. . . .

Aŭ trecut timpiĭ aceia, timpĭ de fapte strălucite,
Insă triste şi amare; legĭ, năravurĭ se 'ndulcesc:
Prin sciinţe şi prin arte naţiile înfrăţite,
In gândire şi în pace drumul gloriĭ găsesc.

Căcĭ rĕsboiul e biciŭ gróznic, care mórtea îl iubesce,
Şi aĭ luĭ sângeraţĭ dafinĭ naţiile îĭ plătesc;
E a ceruluĭ urgie, este foc care topesce
Crîngurile înflorite, pădurĭ care îl hrănesc.

. . . .

. . . .

Dar a nopţiĭ négră mantă peste délurĭ se lăţesce,
La apus s'adună noriĭ, se întind ca un veşmînt,
Peste unde şi 'n tărie întunerecul domnesce:
Tot e grózǎ şi tăcere... umbra intră în mormînt.

Lumea e în aşteptare... turnurile cele 'nalte,
Ca fantome de marĭ secolĭ, pe eroiĭ lor jelesc,
Ş'ale valurilor mândre generaţiĭ spumegate
Zidul vechiŭ al mănăstiriĭ în cadenţă îl izbesc.

Gr. Alexandrescu.

www.dacoromanica.ro

Câinele şi căţelul

«Cât îmĭ sunt de urîte unele dobitóce,
Cum lupiĭ, urşiĭ, leiĭ, şi alte câte-va,
Care cred despre sine că preţuesc ceva!
De se trag din ném mare,
Asta e o întêmplare.
Şi eŭ póte sunt nobil, dar s'o arăt nu-mĭ place.
Ómeniĭ spun adesea că 'n ţĕrĭ civilisate
Este egalitate,
Tóte iaŭ o schimbare, şi lumea se cioplesce,
Numaĭ pe noĭ mândria nu ne maĭ părăsesce.
Cât pentru mine unul, fieşte-cine ştie,
C'o am de bucurie,
Când tótă lighióna, măcar şi cea maĭ próstă,
Câine sadea îmĭ ḑice, iar nu domnia-vóstră».
Aşa vorbea deunăḑĭ cu un boŭ óre-care,
Samson, dulăŭ de curte, ce latră fórte tare.
Căţelul Samurache, ce şedea la o parte,
Ca simplu privitor,
Auḑind vorba lor,
Şi că nu aŭ mândrie şi nicĭ fumurĭ deşarte,
S'apropie îndată
Să-şĭ arate iubirea ce are pentru eĭ:
— «Gândirea vóstră, ḑise, îmĭ pare minunată,
Şi simţimêntul vostru îl stimez, fraţiĭ meĭ!»
— «Noĭ? fraţiĭ tĕĭ, rĕspunse Samson plin de mânie
Noĭ, fraţiĭ tĕĭ, potae?
O să-ţĭ dăm o bătae,
Care s'o pomenescĭ.
Cunoscĭ tu cine suntem şi ţi se cade ţie,
Lichea neruşinată, ast-fel să ne vorbescĭ!»

www.dacoromanica.ro

— «Dar ȡiceațĭ...» — «Şi ce-țĭ pasă? Te 'ntreb eŭ ce ȡicém?
Adevĕrat vorbeam,
Că nu iubesc mândria şi că urăsc pe leĭ,
Că voiŭ egalitate, dar nu pentru cățeĭ,»

Acésta între noĭ adesea o vedem,
Şi numaĭ cu ceĭ marĭ egalitate vrem.

Gr. Alexandrescu.

Cozia

Ca la treĭ óre departe de Râmnic, pe un braț de pământ ce din pólele Carpaților se întinde deasupra Oltuluĭ, este zidită Cozia. Ca operă de architectură, mănăstirea acésta nu diferă întru nimic de cele maĭ multe. Numaĭ numele fundatoruluĭ deşteptă nişte suvenirĭ mărețe, nutrite încă de sgomotul valurilor, care udă înaltele zidurĭ, şi se închină în treacăt țărîniĭ eroilor. De cealaltă parte a rîuluĭ, un şir de munțĭ acoperițĭ de arborĭ, formézá mănăstiriĭ o statornică barieră, care o apără despre răsărit, şi opreşte razele sóreluĭ de a turbura fără timp rĕpaosul părinților. Oltul în mărețele luĭ caprițiĭ, aci desfăşură cu fală undele sale, aci strecurându-se ca un şerpe printre două stîncĭ, ce se par a se împreuna ca să-ĭ închidă drumul, îşĭ rĕsbună prin urlete sĕlbatice de strîmtorirea ce suferă, şi spărgêndu-se cu furie de pietrósele lor temeliĭ, pare a le amenința că, ajutat de timp va surpa odată culmea şi trufia lor.

In cea dintâĭ intrare, la uşa bisericiĭ este un tron de piatră, şi vulturul cu două capete ține de-

www.dacoromanica.ro

asupra-ĭ corónă regală. In acel tron spun că se odihnia Mircea, care se află picturat înlăuntrul bisericiĭ, june încă, după cum era când a fundat-o. Statura luĭ e de mijloc, chipul blând şi voios, ochiĭ marĭ şi albaştri, părul castaniŭ blond şi buclat. O parte din îmbrăcămintea luĭ e vechiul costum al cavalerilor cruciaţĭ; vestmînt scurt şi spată, colţunĭ şi culoţĭ, la genunchĭ are cusuţĭ în fir vulturĭ cu două capete, pe deasupra pórtă mantie roşie cu mărginară de aur, şi pe cap o corónă. Valorosul dòmn este înmormîntat în biserică în cea dintăĭ intrare; două marĭ pietre acoper mormîntul. Inscripţiunea uneia a început a se şterge, în cât abia poţĭ descifra câte-va cuvinte şi numele Mircea, iar pe cealaltă se cetesc desluşit aceste cuvinte: *„Aicĭ odihneşce Maica Teofana călugăriţa cu fie-sa Dómna Florica şi fiul sĕŭ Nicolae Vodă, leat 1425“*. Descoperire neaşteptată şi plăcută! familia luĭ Mihaiŭ Vitézul în acelaşĭ mormînt cu bătrînul Mircea. De şi o istorie zice că Dómna Florica a murit în sclăvie la Hanul tătăresc, căruia i se trimisese în dar de Sigismund Batori în urma bătălieĭ de la Boroslo, dar se vede că saŭ Mihaiŭ însuşĭ a reuşit s'o scape cu promisiunĭ trimise Hanuluĭ prin deputaţiĭ sĕĭ, saŭ că Radu Şerban I, moştenitorul tronuluĭ şi boeriĭ ţăriĭ, aŭ liberat-o cu dare de banĭ, credênd că este o dezonóre generală să se afle în mânile Tătarilor familia unuĭ ast-fel de om. Cât pentru maica luĭ, Teodora, pe care în anul 1599, în timpul cutezătóreĭ expediţiĭ în Transilvania o trimesese spre siguranţă la Cozia, este de credut că amărîtă de mórtea durerósă şi timpurie a fiuluĭ sĕŭ, după care ea maĭ trăi doĭ anĭ, a îmbrăţişat viaţa călugăréscă, şi s'a înmormîntat acolo lîngă

www.dacoromanica.ro

un principe de aceeașĭ familie și valoros ca și fiul sĕŭ.

Aci se păstréză asemenea comemorare aceluĭ principe religios amic al sfîntuluĭ Nifon și cel maĭ fanatic fundator de bisericĭ. Am vĕḑut cu părere de rĕŭ că pentru o mănăstire cu venit de 4 saŭ 5,000,000 leĭ, Cozia nu era îndestul de bine ținută; picăturĭ de ploae și-aŭ lăsat urmele pe părețiĭ camerelor cele maĭ bune, și lumina zileĭ spera să între curînd în biserică prin locurile cele maĭ oprite. Părintele Ipolit, economul, care după cunoscințele sale ni s'a părut demn de postŭl ce ocupă, ne spuse că acésta nu este vina egumenilor din diferite timpurĭ, și spre dovadă ne încredință că uniĭ dintr'înșiĭ aŭ murit săracĭ ca *Aristide cel drept.* Acésta însă nu opria baniĭ mănăstiriĭ de a se cheltui, căcĭ părințiĭ egumenĭ, spre a se ține în posturile lor, eraŭ nevoițĭ adesea-orĭ să dea sume marĭ la unile persóne. — Intrebarăm de ce cuvioșiĭ părințĭ nu-șĭ daŭ demisia din egumenie, când li se cerea să întrebuințeze rĕŭ venitul bisericiĭ? dar o asemenea abnegație de sine se păru ca un lucru peste putință părinteluĭ Ipolit, și ca să ne încredințeze că astfel merg lucrurile lumiĭ, ne zise cu cea maĭ profundă ŭmilință: „vețĭ vedea D-vóstră și celelalte mănăstirĭ, dar credețĭ că, dacă la noĭ pică, la Bistrița plouă.“

După un prânz de acelea ce nu se șterg ușor din memorie, ne aruncăm într'o luntre, însoțițĭ de un june călugăr, și trecurăm pe malul din drépta ca să vizităm un metoc al Cozieĭ numit Ovedenia, ce se află pe cósta munteluĭ în desimea păduriĭ. După ce mergĭ cât-va pe marginea rîuluĭ, te suĭ pe un fel de galerie tăiată în piatră, care negre-

www.dacoromanica.ro

şit face parte din drumul Romanilor; apoĭ o scară cu vre-o câte-va trepte iarăşĭ de piatră uşuréză suirea pe o măréţă terasă, spânzurată ca printr'un farmec deasupra abizuluĭ. Aci sunt stâncile ce privite din foişorul mănăstiriĭ se par a se împreuna ca să oprésca Oltul. La spatele teraseĭ, pe culmea munteluĭ, se vĕd rămăşiţele uneĭ zidirĭ ce se numeşte turnul luĭ Traian, loc de observare demn de aceĭ ómenĭ în care tóte eraŭ marĭ, virtuţĭ ca şi crime.

Ca să vorbim ceva cu călugărul care ne însoţia, îl întrebarăm ce mână puternică a făcut acel drum?—Traian, ne rĕspunse el,—până aci fórte bine, dar noĭ adăogarăm: şi în ce timp? In timpul când se bătea cu Mircea. Dar Mircea a trăit cu o mie de anĭ în urmă!—Acésta nu face nimic, Dumnedeŭ a putut să învieze pe Traian.

Aci părintele ne lasă fără cuvînt, căcĭ de şi se vedea uşurel în istorie, dar era bine întemeiat în credinţă, şi în contra minunilor noĭ nu ne puteam pune. Adevĕrat, ar fi frumos lucru să învieze câţĭ-va domnitorĭ, carĭ aŭ fost apărătoriĭ naţiuniĭ, dar ia închipuiţi-vĕ pe Ţepeş şi alţĭ asemenea luĭ, eşind din pămênt ca să ne măcelărésca; sunt încredinţat că ne-ar socoti ómenĭ fără de gust, şi că n'ar lăsa să se piardă ast-fel datinele strămoşescĭ. Ne trebui maĭ mult de o oră până să ajungem la Ovedenia, mic schit, locuit de vre-o zece călugărĭ şi fundat de mitropolitul Varlaam pe la anul 1685 în timpul domnieĭ luĭ Duca Vodă. Părinţiĭ, în buna lor voinţă de a ni arăta tot ce aŭ maĭ interesant, ne duseră la două chiliuţĭ facute în piatră, care, în terminĭ bisericescĭ se numesc peşterĭ: una din ele încă neterminată, se lucréză cu

www.dacoromanica.ro

cheltuiala unuĭ boer din Râmnic. Am făcut observaţie părinţilor, că cu 600 de leĭ ce diceaŭ că s'aŭ cheltuit la dênsa, putea acel boer să facă 5 saŭ 6 camere, când în chilia de piatră abia te poţĭ învêrti.

Dar opinia părinţilor era cu totul contrarie; eĭ consideraŭ scobitura în piatră ca cea maĭ completă probă de cuvioşie, şi cel maĭ mare serviciŭ ce póte cine-va să facă luĭ Dumnedeŭ. Cu un cuvînt, un om care face o peşteră, orĭ cum ar fi trăit în lumea acésta, este sigur că va fi mântuit în cea viitóre.

Acum era târdiŭ şi ne întorserăm la mănăstire.

Diua începuse a se ascunde după munţiĭ de la apus maĭ luminând încă puţin culmele cele din faţă. Apropierea sériĭ da obiectelor colorĭ fantastice şi deştepta nenumĕratele vocĭ ale singurătăţiĭ. Hotărîţĭ a pleca a doua di de la Cozia, ne maĭ suirăm odată în foişorul ce dă asupra Oltuluĭ: de acolo plimbarăm căutătura nóstră pe deşertele-ĭ ţermurĭ, şi îndeplinind lipsa talentuluĭ cu entusiasmul pentru gloria naţională, plătirăm un tribut de laude meritate valorosuluĭ Mircea, prin poezia întitulată: Umbra luĭ Mircea saŭ o séră la Cozia.

Gr. Alexandrescu.

Toporul şi Pădurea

Intr'o pădure veche, în ce loc nu ne pasă,
Un ţĕran se duse să-şĭ ia lemne de casă.
Trebue să ştiţĭ însă, şi pociŭ să daŭ dovadă,
Că pe vremea aceea toporul n'avea códă.

www.dacoromanica.ro

Ast-fel se încep tóte: vremea desăvîrşasce,
Orĭ-ce inventă omul, orí-ce spiritul nasce.
Aşa ţĕranul nostru numaĭ cu feru 'n mână,
Incepu să sluţéscă pădurea cea bătrînă.
Tufanĭ, paltinĭ, ghindarĭ se îngroziră fórte.
«Tristă veste prietení, să ne gătim de mórte,
Incepură să ḑică, — toporul e aprópe!
In fundul uneĭ sobe ţĕranu o să ne 'ngrópe!»
— «E vre-unul de-aĭ noştri cu el ca să-ĭ ajute?
Ḑise un stejar mare, ce avea anĭ treĭ sute,
Şi care era singur ceva maĭ la o parte?
— «Nu» — «aşa? fiţĭ în pace: astă dată avem parte,
Toporul şi ţĕranul alt n'o să izbutéscă,
De cât să ostenéscă.»
Stejarul avu dreptate:
După multă silinţă, cercărĭ îndeĭungat,
Dând în drépta şi 'n stînga, cu puţină sporire,
Ţĕranul se întórse fără de izbutire.
Dar când toporul avu o códă de lemn tare,
Puteţĭ judeca singurĭ ce tristă întêmplare.

Istoria acésta, de-o fi adevĕrată,
Imĭ pare că arată,
Că în fiesce ţară
Cele maĭ multe rele nu vin de pe afară,
Nu le aduc strĕiniĭ; ci ni le face tóte
Un pămêntean de-aĭ noştri, o rudă saŭ un frate.

Gr. Alexandrescu.

---

www.dacoromanica.ro

Porcul liberat

Când s'aŭ liberat țiganiĭ, în anul de la Hristos
O mie și ... nu șciŭ câte, — unul din eĭ, omenos,
Vru și el să libereze pe un porc ce îl avea,
Și în jug de multă vreme lîngă șatră îl ținea,
Îl chemă dar, și îĭ ḑise: «Porcule, purcelul meŭ,
Cunosc însu-mĭ din cercare jugul cât este de greŭ;
De aceea te fac liber; de-acum poțĭ a vieţui
Orĭ-cum țĭ-a plăcea, și hrana singur a țĭ-o dobîndi.
— «Să trăescĭ! însă stăpâne, în grădină pot intra,
Pepenĭ, dovleceĭ și verze fără grijă a mânca?»
— «Ba nu, astea sunt oprite.» — «Așa? dar îțĭ mulțumesc,
Cu un sfert de libertate drept să spuiŭ nu mě 'nvoesc.
Ba cred chiar că e rușine, când toțĭ porciĭ aŭ trăit
La coșere în robie, să es eŭ maĭ osebit,
Să-mĭ ridic maĭ pe sus botul și de trépta lor să fug,
Și-apoĭ ce ar ḑice boiĭ vĕḑêndu-mĕ fără jug?»

Uniĭ 'nțeleg libertatea ca porcul cel țigănesc;
Alțiĭ deprinșĭ cu robia, de ea greŭ se despărțesc.

Gr. Alexandrescu.

Cânele isgonit

Lupul cu tótă prostia
Cârmuia împěrăția;
Și ca un stăpînitor,
Unora le da avere,
Altora pe o părere,
Le lua chiar starea lor.

www.dacoromanica.ro

Favor, ură schimbătóre,
Isgonire saŭ chiemare,
Al domnieĭ era plan.
Cânele gonit de sórtă,
S'audise cum că pórtă
Simţiminte de duşman;

C'ar fi dis, nu ştiŭ la cine
Cum că nu este prea bine
A mânca atâţia mieĭ,
Şi că dacă le adună
Lîna lor pe orĭ-ce lună
Să-ĭ lese măcar cu pieĭ.

Asemene marĭ cuvinte,
Precum fieşĭ-cine simte,
Nu sunt prea de suferit;
Pe loc vrură să-l gonéscă,
Dar politica domnéscă
Alte pricinĭ ĭ-a găsit.

Aŭ zis că nimic nu şcie,
Că nu este bun să ţie
Un rang între curtezanĭ;
Că la orĭ-ce 'l rînduesce
Nicĭ-o slujbă nu 'mplinesce
Că nu face nicĭ doĭ banĭ.

Atuncĭ, vulpe, şérpe, bróscă,
Fără măcar să-l cunóscă,
De prostia luĭ vorbia.
Unul zicea că glas n'are,
Altul că nu este în stare
O piatră de jos să ia.

www.dacoromanica.ro

Se mira cum de răbdase
Domnul. şi nu depărtase
Pe un câne ticălos,
A căruĭa totă tréba,
E să mănînce de géba,
Făr' a face vre-un folos.

Dar după o lungă vreme
Sătul, în zădar a geme
Jalbă cânele a dat,
Ḑicênd că, de-acu 'nainte
Tóte iĭ vor părea sfinte
Numaĭ să fie ĭertat.

Adesea nenorocirea
Schimbă gândul şi simţirea
Şi pe loc fu slobodit.
Cinste, averĭ, nu se maĭ spune,
Ce ḑicea el, eraŭ bune,
Spiritu-ĭ era vestit.

Intr'o ḑi neavênd trébă,
Domnul pe aĭ săĭ întrébă:
— «Voĭ, de câne ce gândiţĭ ?» —
Şerpĭ, şopîrle, de odată
Toţĭ rĕspunseră ĭndată :
— «Inălţime să trăiţĭ!»

Tuturor este plăcută
Cinstea cea cu drept făcută
Astuĭ vrednic dobitoc,
Al luĭ cap, a luĭ sciinţă,
Glas, putere, iscusinţă,
Pentru noĭ sunt un noroc.

www.dacoromanica.ro

De trup este prea puternic,
De slujbĭ multe este vrednic,
Şi în lupte e vestit.»
— «Aste le sciam prea bine,
Sciam ce i se cuvine
Dar atuncĭ era gonit.» —

Gr. Alexandrescu

Cimiliturĭ

Merge moşu pe cărare
C'o mie de ace 'n spinare [1]).

Cureluşă unsă
Pe sub pămênt dusă [2]).

Gànganie fără suflare,
Umblă făr' astêmpărare;
N'are duh, nicĭ nu viéză,
Ţótă lumea îndreptéză [3]).

Pană 'mpănată,
Pe apă lăsată
Cu mână de om,
Cu voe de Domn [4]).

---

[1]) Ariciul. — [2]) Şarpele. — [3]) Ceasornicul. — [4]) Corabia.

www.dacoromanica.ro

Amintirĭ din copilărie

Nu sciŭ alțiĭ cum sunt, dar eŭ, când mĕ gândesc la locul nasceriĭ mele, la casa părintéscă din Humulescĭ, la stâlpul hornuluĭ unde lega mama o sfóră cu motoceĭ la capĕt de crăpaŭ mâțele jucându-se cu eĭ, la prichiciul vetreĭ cel humuit de care mĕ țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mĕ ascundeam, când ne jucam noĭ băiețiĭ de-a mijórca, și la alte jocurĭ și jucăriĭ pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă'mĭ saltă și acuma inima de bucurie! Și, Dómne, frumos era pe atuncĭ, căcĭ, și părințiĭ și frațiĭ și surorile îmĭ eraŭ sănătoșĭ, și casa ne era îndestulată și copiĭ și copilele megieșilor eraŭ deapururea în petrecere cu noĭ, și tóte îmĭ mergeaŭ după plac, fără léc de supĕrare, de parcă era tótă lumea a mea!

Și eŭ eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vêntul în turburarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmĭ ḑicea cu zîmbet uneorĭ, când începea a se ivi sórele dintre norĭ după o plóie îndelungată: „ieșĭ copile cu pĕrul bălan afară și rîde la sóre, dór s'a îndrepta vremea“. Și vremea se îndrepta după rîsul meŭ.

Scia, veḑĭ bine, sórele cu cine are de aface căcĭ eram feciorul mameĭ, care și ea cu adevĕrat că scia a face multe și marĭ minunățiĭ: alunga noriĭ ceĭ negriĭ de pe désupra satuluĭ nostru și abătea grindina în alte părțĭ, înfigênd toporul în pămênt afară, dinaintea ușiĭ; închega apa numaĭ

www.dacoromanica.ro

cu două picióre de vacă, de se încrucea lumea de mirare: bătea pământul saŭ pĕretele saŭ vr'un lemn, de care mĕ păleam la cap, la mână saŭ la picior, dicênd: „Na na!" şi îndată'mĭ trecea durerea.

Când vuia în sobă tăciunile aprins, care se dice că face a vênt şi vreme rea saŭ când ţiuia tăciunele despre care se dice, că te vorbesce cine-va de rĕŭ, mama îl mustra acolo, în vatra foculuĭ, şi 'l buchisa cu cleştele, să se maĭ potoléscă duşmanul; şi maĭ mult de cât atâta: olécă ce nu'ĭ venea mameĭ la socotélă căutătura mea, îndată pregătea cu degetul îmbălat, puţină tină din colbul adunat pe ospasul încălţăriĭ; or maĭ în grabă lua funinginea de la gura sobeĭ, dicênd: „Cum nu se dióche călcâiul saŭ gura sobeĭ, aşa să nu mi se dióche copilaşul!" Şi'mĭ făcea apoĭ câte un benghiŭ boghet în frunte, ca să nu'şĭ prăpădéscă odorul!... Şi altele multe îmĭ făcea.

Aşa era mama în vremea copilărieĭ mele, plină de minunăţiĭ, pe cât îmĭ aduc aminte; şi'mĭ aduc bine aminte, căcĭ braţele eĭ m'aŭ legănat, mĕ alintam la sînu-ĭ gângurind şi uitându-mĕ în ochiĭ eĭ cu drag! Şi sânge din sângele eĭ şi carne din carnea eĭ am împrumutat; şi a vorbi de la dênsa am învĕţat, iar înţelepciunea de la Dumnedeŭ când vine vremea de a pricepe omul ce'ĭ bine şi ce'ĭ rĕŭ.

Dar vremea trecea cu amăgele şi eŭ crescém pe nesimţite; şi tot alte gândurĭ îmĭ zburaŭ prin cap şi alte plăcerĭ mi se deşteptaŭ în suflet: şi în loc de înţelepciune mĕ făceam tot maĭ neastâmpĕrat şi dorul meŭ era acum nemărginit; căcĭ sprinţar şi înşelător este gândul omuluĭ, pe ale căruia aripĭ te pórtă dorul necontenit şi nu te lasă în pace, până ce intri în mormînt.

www.dacoromanica.ro

Insă vaĭ de omul care se ia pe gândurĭ! Uĭte, cum te trage pe furiş apa la adînc; şi din veselia cea maĭ mare, cadĭ de odată în uriciósa întristare!

Haĭ maĭ bine despre copilărie să povestim căcĭ ea singură este veselă şi nevinovată. Şi drept vorbind, acesta'ĭ adevĕrul.

Ce'ĭ pasă copiluluĭ, când mama şi tata se gândesc la neajunsurile vieţiĭ, la ce póte să le aducă ḑiua de mâine, saŭ că'ĭ frămâută alte gâudurĭ pline de îngrijire. Copilul încălecat pe băţul sĕŭ, gândesce că se află călare pe un cal de ceĭ maĭ straşnicĭ, pe care alérgă cu voie bună, şi 'l bate cu biciul şi 'l strunesce cu tot dinadinsul şi răcnesce la el din tótă inima de'ţĭ ia auḑul; şi de cade jos crede că l'a trântit calul, şi pe băţ îşĭ descarcă mânia în tótă puterea cuvîntuluĭ.

Aşa eram eŭ la vîrsta cea fericită, şi aşa cred că aŭ fost toţĭ copiĭ, de când îĭ lumea asta şi pămêntul, măcar să ḑică cine ce-a ḑice.

Când mama nu maĭ putea de obosită, şi se lăsa câte-olécă ḑiua să se odihnéscă, noĭ băieţiĭ tocmaĭ atuncĭ ridicam casa în slavă. Când venea tata nóptea de la pădure din Dumesnicu, îngheţat de frig şi plin de promorócă, noĭ îl speriam sărindu-ĭ în spate pe întuneric. Şi el câte pe unul, ca la „baba órba“ ne ridica în grindă ḑicênd: „tâta mare!“ Şi ne săruta mereŭ pe fie-care. Iar după ce se aprindea opaiţul şi tata se punea să mănânce, noĭ scoteam mâţele de prin ocniţe şi cotruţe, şi le flocăiam, şi le şmotream dinaintea luĭ, de le mergea colbul; şi nu puteaŭ scăpa bietele mâţe din mâĭnile nóstre, până ce nu ne zgâriaŭ şi ne stupeaŭ ca pe noĭ.

— Incă te uiţĭ la eĭ, bărbate, ḑicea mama, şi

www.dacoromanica.ro

le daĭ paiele! aşa'ĭ? — Ha, ha! bine v'a maĭ făcut poghibale spurcate ce sunteţĭ! Că nicĭ o lighióe nu se póte aciua pe lângă casă, de rĕul vostru. Iacă dacă nu v'am săcelat astă-ḑĭ faceţĭ otrocol prin cele mâţe şi daţĭ la om ca câiniĭ prin băţ. Âra! d'apoĭ aveţĭ la sciinţă, că vĕ prea întreceţĭ cu dediochiul. Acuş iaŭ varga din córdă, şi vĕ croiesc de vĕ merg petecile.

— Ia lasă'ĭ şi tu, măĭ nevastă, lasă'ĭ; că se bucură şi eĭ de venirea mea, ḑicea tata, dându-ne huţa. Ce le pasă: lemne la trunchĭ sunt; slănină şi făină în pod este dévolna; brânză în putină, asemenea; curechĭ în poloboc, slavă Domnuluĭ! Numaĭ de-ar fi sănătoşĭ să mănânce şi să se jóce acum, cât sunt mititeĭ; că le-a trece lor zburdăciunea, când or fi maĭ marĭ şi 'ĭ-or lua grijile înainte; nu te teme, că n'or scăpa de asta. Ş'apoĭ nu sciĭ că este o vorbă: dacă'ĭ copil să se jóce; dacă'ĭ cal să tragă, şi dacă'ĭ popă să citéscă...

— Ţie omule, zise mama, aşa ţi'ĭ a ḑice, că nu şeḑĭ cu dênşiĭ în casă tótă ziulica să'ţĭ scótă perĭ albĭ, mânca'ĭ-ar pămîntul, să'ĭ mănânce. Dómne iartă-mĕ! De-ar maĭ veni vara să se maĭ jóce şi pe afară; că m'am săturat de eĭ, ca de mere pădureţe. Câte drăcăriĭ le vin în cap, tóte le fac: când începe a toca la biserică, Zaheĭ al tĕŭ cel cu minte fuga şi el afară şi începe a toca în stative de pârâie pereţiĭ caseĭ şi dudue ferestrele. Iar stropşitul de Ion, cu talanca de la oĭ, cu cleştele si cu vătrariul face o hodorogélă şi un tărăboĭ de'ţĭ ia auḑul; apoĭ îşĭ pune câte o ţólă în spate şi câte un coif de hârtie în cap şi cântă „aleluia şi Dómne miluiesce, popa prinde pesce“, de te scot din casă. Şi asta în tóte ḑilele de câte douĕ

www.dacoromanica.ro

treĭ orĭ, de'ţĭ vine câte-odată sĕ'ĭ coşeştĭ în bătae dac'aĭ sta să te potrivescĭ lor.

...— Păĭ de, măĭ femeie, tot eştĭ tu bisericósă, de s'a dus vestea; încailea ţĭ'aŭ făcut şi băieţiĭ biserică aicĭ pe loc, după cheful tĕŭ; măcar ca'ţĭ intră biserica în casă, de departe ce-ĭ...De-acum puneţi-vĕ pe făcut priveghierĭ de tótă nóptea şi parascoveniĭ câte vĕ place, măĭ băieţĭ; dacă vi'ĭ voia să vĕ dea măta în tóte zilele numaĭ colacĭ de ceĭ unşĭ cu miere de la „Patru-ḑecĭ de sfinţĭ" şi colivă cu miez de nucă.

— Eĭ, apoĭ! minte aĭ, omule? mĕ miram eŭ, de ce-s şi eĭ aşa de cuminţĭ, mititeiĭ; că tu le daĭ nas şi le ţiĭ hangul. Ia privesce-ĭ cum staŭ toţĭ, trejĭ şi se uită ţintă în ochiĭ noştri; parcă aŭ de gând să ne zugrăvéscă. Ia să'ĭ fi sculat la trébă, ş'apoĭ să'ĭ veḑĭ cum se codesc, se drâmboiesc şi se sclifosesc, ḑise mama. Haĭ! la culcat, băieţĭ, că trece nóptea; vouĕ ce vĕ pasă, când aveţĭ de mâncare sub nas.

Şi după ce ne culcam cu toţiĭ, noĭ băieţiĭ, ca băieţiĭ ne luam la hârjónă, şi nu puteam adormi de incurĭ, până ce era nevoită biată mama să ne facă musaĭ câte un şurub, două prin cap, şi să ne dea câte-va tapangele la spinare. Şi tata, săturându-se câte-odată de atâta gălăgie, ḑicea mameĭ:

— Eĭ, tacĭ, tacĭ! ajungă-ţĭ de-acum, herghelie! Sciŭ că dór nu-s babe să chirotéscă din picióre.

Insă mama ne maĭ da atuncĭ câte-va pe deasupra şi maĭ îndesate, ḑicênd:

— Na-vĕ de cheltuială, ghiavolĭ ce sunteţĭ! Nicĭ nóptea să nu mĕ pot odihni de încotele vóstre?" Şi numaĭ aşa se putea linişti biata mamă de rĕul nostru, biată să fie de păcate! Ş'apoĭ socotiţĭ că se mântuia numaĭ cu atâta?

www.dacoromanica.ro

'Ți-aĭ găsit! A doua ḑi des-diminéță le începeam din capĕt; şi iar lua mama nănaşa din córdă, şi iar ne jnăpăia, dar noĭ par'că bindiseam de asta?.. Vorba ceea: „Pielea rea şi răpănósă, orĭ o bate orĭ o lasă".

Și câte nu ne venea în cap, şi câte nu făceam cu vîrf şi îndesate, 'mĭ-aduc aminte, de par'că acum mi se întîmplă. Maĭ pasă de ține minte tóte cele şi acum aşa, dacă te slujesce capul, bade Ioane.

La Crăciun, când tăia tata porcul, şi'l pârlea şi'l opărea, şi'l învĕlĭa iute cu paie, de-l înăduşĭa, ca să se pótă rade maĭ frumos, eŭ încălecam pe porc deasupra paielor, şi făceam un chef de miĭ de leĭ, sciind că mie are să-mĭ dea códa porculuĭ s'o frig şi băşica s'o umplu cu grăunțe, s'o umflu şi s'o zurăĭesc, după ce s'a usca; ş'apoĭ, vaĭ de urechile mameĭ, până ce nu mi-o spărgea de cap. Și să nu-mĭ uit cuvîntul: Odată, la un Sfîntul Vasile, ne prindem noĭ vr'o câțĭ-va băiețĭ din sat, să ne ducem cu plugul; căcĭ eram şi eŭ mărişor acum, din pĕcate. Și în ajunul sfîntuluĭ Vasile, tótă ḑiua am stat de capul tateĭ să-mĭ facă şi mie un buhaĭ; or de nu, batîr un harapnic.

— Dómne, ce harapnic țĭ-oĭ da eŭ, ḑise tata de la o vreme. N'aĭ ce mânca la casa mea? Vreĭ să te buşéscă ceĭ nandralăĭ prin omăt? Acuş te descalț!"

Vĕḑênd eŭ că mi-am aprins paie în cap cu asta, am şterpelit'o de-acasă numaĭ cu băşica cea de porc, nu cum-va să-mĭ ia tata ciubotele şi să rĕmân de ruşine înaintea tovarăşilor. Și nu sciŭ cum s'a întâmplat că nicĭ unul dintre tovarăşĭ n'avea clopot. Talanca mea era acasă; dar mĕ puteam duce s'o iaŭ? In sfârşit facem noĭ ce facem, şi

www.dacoromanica.ro

sclipuim de cole o cósă ruptă, de icĭ o cârceĭe de tânjélă, maĭ un vătrar cu belciug, maĭ băşica cea de porc a mea, şi pe după tócă şi pornim pe la case. Şi o luăm noĭ de la popa Oşlobanu, tocmaĭ din capul satuluĭ din sus, cu gând să umblăm tot satul... Când colo, popa tăia lemne la trunchĭ afară; şi cum a vĕḑut că ne aşeḑăm la feréstră şi ne pregătim de urat, a început a ne trage câte-va naşterĭ îndesate şi a ḑice:

— De abia s'aŭ culcat găinile şi voĭ a-ţĭ şi început? Ia staţĭ olécă, blestemaţilor, să vĕ daŭ eŭ! Noĭ atuncĭ am pârlit'o la fugă. Iar el zvârr! cu o scurtătură în urma nóstră; căcĭ era om hursuz şi pâclişit popa Oşlobanu. Şi din spaima ceia am fugit noĭ maĭ jumătate de sat înapoĭ, fără să avem când îĭ ḑice popeĭ: „Drele pe podele şi bureţĭ pe pereţĭ; câte pene pe cocoşĭ, atâţĭa copiĭ burduhoşĭ", cum obicĭnuesc a ḑice plugariĭ pe la casele ce nu-ĭ primesc.

Măĭ! al draculuĭ venetic şi cépcân de popă, ḑicem noĭ după ce ne adunăm toţĭ la un loc, îngheţaţĭ de frig şi speriaţĭ; cât pe ce era să ne ologĭască bóita cea îndrăcită; vedea-l'am dus pe năsălie la biserica sfîntuluĭ Dumitru, de sub cetate, unde slujesce; curat ucigă-l crucea l'a colăcit să vie şi să-şĭ facă budihacea casă la noĭ în sat. Ferésca Dumneḑeŭ, să fie preoţiĭ noştri aşa; că nu te-aĭ maĭ înfrupta cu nimica de la biserică, în veciĭ vecilor! Şi până îl maĭ menim noĭ pe popă, până îl maĭ boscorodim, până una alta, amurgesce bine.

Eĭ, acum, ce-ĭ de făcut? Hăĭ să intrăm icĭ în ograda asta, ḑise Zaharia luĭ Gâtlan, că ne trecem vremea, stând în mijlocul drumuluĭ. Şi intrăm noĭ

www.dacoromanica.ro

la Vasile-Aniţeĭ şi ne aşeḑăm la feréstră după obiceiŭ. Dar par'că naiba vrăjesce: ceia nu sună cósa că-ĭ e frig; celuia că-ĭ înghéţă mâinele pe cârceie; văru-meŭ Ioan Mogorogea, cu vătrarul subsuóră, se punea de pricină că nu ură, şi numa-ţĭ crăpa inima în tine de necaz! Ură tu, măĭ Chiriece, ḑic eŭ luĭ Goian; şi noĭ, măĭ Zaharie, să prufnim din gură ca buhaiul, iară iştilalţĭ să strige: hăĭ, hăĭ! Ş'odată şi începem. Şi ce să veḑĭ? Unde nu se ia hapsina de nevasta luĭ Vasile-Aniţeĭ cu cociorva aprinsă după noĭ; căcĭ tocmaĭ atuncĭ trăgea focul să dea colaciĭ în coptor. „Vaĭ, aprinde-v'ar focul, să vĕ aprindă, ḑise ea burzuluită grozav; dar cum se chiamă asta? In obrazul cuĭ v'a învăţat!"

Atuncĭ noĭ, la fugă băieţĭ, maĭ dihaĭ decât la popa Oşlobanu... Dar bun pocinog a maĭ fost ş'aista, ḑicem noĭ, oprindu-ne în rĕscrucile drumuluĭ, din mijlocul satuluĭ, aprópe de biserică.

Incă una-două de aestea, şi ne scot ómeniĭ din sat afară, ca pe nisce lăieţĭ. Maĭ bine să mergem la culcare. Şi după ce ne arvunim noĭ şi pe la anul, cu jurămînt să umblăm tot împreună, ne-am despărţit unul de altul, răbegiţĭ de frig şi hămesiţĭ de fóme, şi haĭ fie-care pe la casa cuĭ ne are, că maĭ bine-ĭ pare. Şi iaca aşa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acela.

D'apoĭ cu smântânitul ólelor ce calamandros făceam:

Când punea mama laptele la prins, eŭ, fie post, fie câşlegĭ, de pe a doua ḑi şi începeam a linchi groşciorul de pe de-asupra ólelor, şi tot aşa în tóte ḑilele, până ce dam de chişlég. Şi când căuta mama să smântânéscă ólele, smântânesce Smarandă, dacă aĭ ce... Póte c'aŭ luat strigóicele

www.dacoromanica.ro

mana de la vacĭ, mămucă, îĭ ḑicém eŭ şeḑênd încinchit şi cu limba scós'afară dinaintea mameĭ, jos lîngă óle.

— Dómne, prinde-l-voĭ strigoiul cela odată la óla cu smântână, ḑicea mama uitându-se lung la mine, ş'apoĭ las! Nănaşa din grindă are să-ĭ scie, de nu l'or putea scóte din mâna mea tot némul strigoilor şi al strigóicelor din lume... Se cunósce el strigoiul care a mâncat smântâna, de pe limbă... Urât mi-a fost în viaţa mea omul viclén şi lingăŭ, drept să-ţĭ spun, dragul mameĭ; şi să sciĭ de la mine, că Dumneḑeŭ n'ajută celuĭ care umblă cu furtişag, fie lucru de purtat, fie de a mâncăriĭ, fie or-ce de ce-a fi.

Eĭ apoĭ! unde-o plesnesce mama şi unde crapă: ḑic eŭ în gândul meŭ, că dór tot nu eram aşa de prost până pe acolo, să nu pricep atâta lucru.

I. Creangă.

Lămurirĭ. Ion Creangă este unul din ceĭ maĭ aleşĭ şi maĭ fermecătorĭ prozatorĭ aĭ noştri. Fiŭ de ţăran, crescut în simplitatea, în glumele curate, în doinele şi în basmele bătrînescĭ de pe valea Ozaneĭ şi a Pipiriguluĭ, Creangă a sciut să ne dea în povestirile luĭ, maĭ mult de cât orĭ-care alt scriitor român, firea cea dréptă şi cinstită a ţĕranuluĭ nostru, cu datinele şi credinţele luĭ, cu felul luĭ de a simţi, de a gândi şi de a vorbi. Poveştile luĭ şi maĭ ales minunatele-ĭ «Amintirĭ din copilărie» rĕmân ca un model de limbă românéscă şi de stil natural. Citindu-le aĭ crede că autorul le-a scris cu cea maĭ mare uşurinţă, că vorbele s'aŭ înşirat de sine, aşa nu-ĭ nimic silit, nimic nefiresc în fraza luĭ sănătósă, istéţă şi plină de armonie. Şi cu tóte astea, din manuscrisele rĕmase, se vede câtă migală punea în alegerea

www.dacoromanica.ro

Așa era mama în vremea copi-
lăriei mele, pe cât mi-aduc aminte; și-mi
aduc bine aminte: căci brațele ei m-au le-
gănat, când îi sugeam țâța cea dulce și mă
alintam la sânu-i gângurind și uitându-
mă în ochii ei cu drag! Și sânge din sân-
gele ei și carne din carnea ei am împru-
mutat, și a vorbi de la dânsa am învățat.
Ear înțelepciunea de la Dumnezeu,
când vine vremea de a pricepe omul
ce-i bine și ce-i rĕu. —

Dar vremea trecea cu amăgele și eu cre-
șteam pe nesimțite; și tot alte gânduri îmi
treceau prin cap și alte plăceri mi se
deșteptau în suflet; și în loc de înțelepciune,
mă făceam tot mai neastâmpĕrat și
dorul meu era acum nemărginit; căci
înșelător este gândul omului,
Sprințar și ... te poartă
pe ale căruia aripi ... dorul ne-
contenit și nu te lasă în pace, până ce n-
tri în mormânt. —

Însă vai de omul care se ia pe gânduri! —

plină de minunății

www.dacoromanica.ro

cuvintelor, în așeḑarea și cumpănirea lor în frază, pentru-ca noĭ să nu simțim, să nu bănuim nimic din acea muncă și ostenélă a scriĭtoruluĭ, pentru-ca vorba luĭ de unchiaș sfătos să ne lase impresia unuĭ izvor limpede și răcoritor. Alăturăm aci o pagină din manuscrisele luĭ Creangă. Privită cu luare aminte, ea ne arată nu numaĭ răbdarea și cinstea cu care scriitorul căuta cuvîntul cel adevĕrat și potrivit, ca înțeles și ca armonie, dar și simțul artistic, gustul acela înăscut al omuluĭ, care, fără să vree și fără să bage de sémă, dă pagineĭ o înfățișare frumósă, până și din ștersăturile și mâsgălirile pe carĭ le face, gîndindu-se-aiurea. Copil, de pe prispa caseĭ părintescĭ a privit trufașa ruină a Cetățiĭ Némțuluĭ și, încântătórea vale care de-atâtea orĭ a rĕsunat de buciumul plăeșilor luĭ Ștefan cel Mare, și tot ce-a auḑit, și tot ce-a vĕḑut, în lacoma-ĭ deșteptare la viéță, de țara și de némul luĭ i-aŭ vorbit.

Creangă s'a născut la 1837 în satul Humulescĭ de lîngă Tîrgu-Némțuluĭ, — a murit la Iașĭ în 1889.

Ión Rótă și Vodă Cuza

Între țăraniĭ fruntașĭ carĭ aŭ luat parte împreună cu boeriĭ, cu Episcopiĭ și cu Mitropolitul țăreĭ la „Divanul Ad-hoc“ din Moldova în 1857, era și moș Ión Rótă, om cinstit și cuviincios, cum sunt maĭ toțĭ țăraniĭ românĭ de pretutindenea. — Numaĭ atâta, că moș Rótă, după câte vĕḑuse și după câte pățise el în viața sa, nu prea punea temeiŭ pe vorbele boerescĭ, și avea gădiliciŭ la limbă; adecă spunea omuluĭ verde în ochĭ, fie cine-a fi, când

www.dacoromanica.ro

îl scormolia ceva la inimă. — Aşa e ţăranul: nu prea scie multe. Şi moş Ión Rótă, fiind ţăran cum v'am spus, deşi se învrednicise a fi acum printre boerĭ, nu avea ascunḑĕtorĭ în sufletul sĕŭ.

In „Divanul ad-hoc“ din Moldova, eraŭ boerĭ de tótă mâna: şi maĭ marĭ şi maĭ micĭ; şi maĭ bătrînĭ şi maĭ tinerĭ; şi maĭ învĕţaţĭ şi maĭ neînvĕţaţĭ, cum îĭ apucase timpul. — Între aceştĭ din urmă, eraŭ de-al de bătrînul Alecu Forĕscu, poreclit şi Tololoiŭ, Grigore Cuza şi alţĭ câţĭ-va de al-de-aceştia carĭ, ţiindu-se de obiceiurile strămoşescĭ, în tóte sărbătorile ascultaŭ cu evlavie slujba bisericéscă de la început până la sfîrşit, cântând şi cetind la strană deavalma cu dascălĭ şi cu preoţiĭ bisericiĭ; iar, la ḑile marĭ ca să le ticnéscă veselia, împărţiaŭ bucăţica de pâne cu orfaniĭ, cu vĕduvele şi cu alţĭ nevoieşĭ, cum apucase din părinţĭ. — Atâta-ĭ ajungea capul, atâta făceaŭ şi eĭ pe vremea lor. Dumneḑeŭ să'ĭ ierte şi să'ĭ odihnéscă unde-or fi acolo, că bune inimĭ aveaŭ.

Dar să ne întórcem iar la „Divanul ad-hoc“. Aicĭ, ca în tóte adunările de felul acestora, se făcea vorbă multă; şi era lucru firesc să se facă, fiind luptă între *timpul de faţă* cu *cel trecut,* pentru cea maĭ dréptă cauză a némuluĭ românesc: „Unirea“ sfînta Unire.

Boeriĭ ceĭ maĭ tinerĭ, crescuţĭ de micĭ în străinătate numaĭ cu franţuzéscă şi nemţéscă, eraŭ cărtitorĭ asupra *trecutuluĭ* şi ceĭ maĭ guraliĭ tot odată. Vorba, portul şi apucăturile bătrînescĭ nu le maĭ veneaŭ la socotélă. Şi, din acéstă pricină, unia, în aprinderea lor, numiaŭ pe ceĭ bătrînĭ: *„ruginĭ învechite, işlicarĭ, strigoĭ“,* şi câte li maĭ venia în minte după cum li era şi crescerea; dă, învĕţaţĭ nu-s?..

www.dacoromanica.ro

Nu-ĭ vorbă că şi nățîngia unor bătrînĭ era mare. Une-orĭ, când se mâniaŭ, dădeaŭ şi eĭ tinerilor câte un ibrişin pe la nas, numindu-ĭ: *„bonjurişti; duelgiĭ, pantalonarĭ, ómenĭ smintițĭ la minte* şi *ciocoĭ înfumurațĭ; lepĕdațĭ de lege, stricătorĭ de limbă şi de obiceiurĭ"*. În aşa împuncişare de ideĭ se aflaŭ boeriĭ bătrînĭ cu tineretul din „Divanul ad-hoc" al Moldoveĭ. Cu tóte că, şi uniĭ şi alțiĭ eraŭ pentru „Unire". Numaĭ atâta, că bătrîniĭ voiaŭ „Unire" cu *tocmélă*, iar tineriĭ „Unire" fără *socotélă,* cum s'a şi făcut.

Tóte ca tótele, dar mare luptă avea unia dintre boeriĭ tinerĭ cu cuconul Alecu Forĕscu; care una două, îĭ tolocania mustrându-ĭ:

Ba că „nu vorbesc drept românesce, cum vorbiaŭ părinţiĭ lor, ci aŭ corcḩezit graiul strămoşesc, de nu-ĭ maĭ înțelege nimenea"; ba că „face omul cu cine-va o tovărăşie cât de mică, şi tot urméză învoiala între părțĭ; iar nu aşa cu ochiĭ închişĭ; căcĭ dacă n'aĭ *carte* n'aĭ *parte,* scurtă socotélă"; ba că „de când cu *străinătatea,* v'ațĭ înstrăinat şi legea şi limba şi inima şi chiar dragostea sătenilor; şi după nepăsarea şi risipa ce o facem, svîrlind banul pe lucrurĭ de nimica, puțin maĭ avem de înstrăinat: şi nu-ĭ departe vremea aceea, pe cât vĕd eŭ." Întrebațĭ pe bieţiĭ nemernicĭ de sătenĭ, să spuĭe eĭ dacă maĭ cunosc cine le ie stăpân. Aŭ rĕmas ca nisce cânĭ aĭ nimănuĭ, sĕrmaniĭ ómenĭ! Cine se scólă maĭ de diminéță, acela e maĭ mare în sat la eĭ, de-i horopsesce şi'ĭ tuhăiesce maĭ rĕŭ de cât pe vite! *Ciocoismul* şi *străiniĭ,* să trăiéscă, şi las pe dînşiĭ, că ne scot eĭ la covrigĭ"; ba că „vaĭ de ţara care ajunge s'o puie copiiĭ la cale"; ba că „vorba multă, sĕrăcia omu-

www.dacoromanica.ro

luĭ“; şi dacă li-ĭ tréba de aşa, facă eĭ, ce-or sci, că el maĭ bine se duce acasă, că-ĭ plouă caiĭ în spate şi-ĭ staŭ vitele cu dinţiĭ la stele, din pricina slugilor, cărora puţin le pasă de munca stăpânuluĭ. Şi câte şi maĭ câte năsdrăvăniĭ de al de aceste.... Las pe bătrînĭ să te descânte şi să te judece eĭ în legea lor, că nu-ţĭ maĭ trebue alt popă...

Şi iaca aşa cu dè al-de cuconul Alecu Forĕscu.

Acum vine alta la rînd:

Intr'una din ḑile, cum vorbia frumos un boer dintre ceĭ tinerĭ, iacă şi moş Ión Rótă sare cu gura:

— Aveţĭ bunătatea de vorbiţĭ maĭ moldovenesce, cucóne, să ne dumerim şi noĭ; căcĭ eŭ unul, drept vĕ spun, că nu pricep nimica, păcatele mele! — Un óre-care boer întêmpină atuncĭ pè moş Rótă, ḑicêndu'ĭ cu glas poruncitor şi rĕutăcios:

— Dar ce nevoe mare este, să înţelegĭ tu, mojicule: Tacă'ţĭ liórba, dacă aĭ venit aicĭ; c'apoĭ... întórce-ne-vom noĭ a casă, şi helbet! nu ţi-a luat nimenĭ din spate, ce sciŭ eŭ.... Auzĭ obrăznicie? — Tu, cu opt zecĭ de miĭ de fălcĭ de moşie; şi el, un ghiorlan c'un petec de pămênt, şi uite ce gură face alăturea cu mine!...

Moş Rótă, simţindu-se lovit până în suflet, rĕspunde atuncĭ cu glas plîngĕtor:

— Dar bine, cucóne, dacă nu v'a fost cu plăcere să pricepem şi noĭ câte ceva din cele ce spunețĭ dumnevóstră, de ce ne-aţĭ maĭ adus aicĭ, să vĕ bateţĭ joc de noĭ?! Eĭ, cucóne, cucóne! puternic eştĭ, megieş îmĭ eştĭ, ca răzeş ce mĕ găsesc, şi sciŭ bine că n'are să-mĭ fie móle, când m-oiŭ întórce a casă unde mĕ aştéptă nevoile. Dar să nu

www.dacoromanica.ro

vĕ fie cu supĕrare, ia palmele aceste ţĕrănescĭ ale nóstre, străpunse de pălămidă şi pline de bătăturĭ, cum le vedĭ, vĕ ţin pe dumneavóstră de atâta amar de vreme, şi vĕ fac de huzurițĭ de bine; şi maĭ mult de cât atâta; orĭ-ce venetic, în ţara asta este oploşit de dumneavóstră şi-l privițĭ cu nepĕsare cum ne suge sângele, şi tăcețĭ şi-l îmbrăţoşaţĭ! Numaĭ noĭ, vite de muncă, vĕ suntem dragĭ ca sarea în ochĭ!.„ Din mojicĭ, din ghiorlanĭ şi din dobitocĭ nu ne maĭ scóteţĭ! Dumnedeŭ să ne ierte şi să ne iertaţĭ şi dumneavóstră, cucóne, dar cu adevĕrat, aşa este; v'aţĭ deprins a lua focul tot-d'auna cu mâinile nóstre cele mojicescĭ.... şi tot noĭ, ceĭ vinovaţĭ!

— Sfînt să-ţĭ fie rostul, moş Ióne, că aĭ vorbit din durere, rĕspunse atuncĭ cuconul Alecu Forĕscu; şi sunt fericit că staĭ alăturea cu mine. De cât un *bonjurist* cu o mână de învĕţătură, maĭ bine un ţăran cu un car de minte.

La aceste vorbe, mulţĭ dintre boerĭ s'aŭ simţit atinşĭ; cel cu pricina a rĕmas ca opărit. Iar colonelul Alexandru Cuza a dat mâna, prietenesce cu moş Ión Rótă.

In sfîrşit, după multe desbaterĭ furtunóse, urmate în „Divanul ad-hoc“, s'a încuviinţat „Unirea“ şi apoĭ Deputaţiĭ s'aŭ întors fie-care pe la vetrele lor.

Peste câţĭ-va anĭ după acésta, trecênd Cuza-Vodă spre Bucurescĭ a poposit la Agiud, unde l'a întîmpinat o mulţime de lume, ca pe-un Domnitor.

Printre lumea ce se înghesuia, cu trébă fără trébă, iacă se zăresce o hârtie fâlfâind pe de-asupra capetelor mulţimiĭ, în vîrful uneĭ prăjinĭ.

www.dacoromanica.ro

Cuza-Vodă, înţelegênd că trebue să fie vr'un suflet necăjit. face semn să i se deschidă calea. Şi când colo. un ţăran bĕtrân cade în genuchĭ dinaintea Domnitoruluĭ, sărutându-ĭ mâna, cu lacrimile în ochĭ, şi dându-ĭ o hârtie scrisă pe tóte feţele.

— He, he! moş Ión Rótă, prietenul şi tovarăşul meŭ cel vechiŭ din „Divanul ad-hoc", lucru negândit! Rădică-te, moş Ióne, şi spune fără sfială, ce durere aĭ? Ţi-a făcut cine-va vre-un neajuns!

Moş Rótă vĕḑênd că după atâţia anĭ de ḑile nu l'a uitat colonelul Alexandru Cuza, şi că l'a primit cu atâta bunătate, a început a plânge cu hohot şi a'l ruga să-ĭ citéscă hârtia. Vodă fiind gata de plecare şi vĕḑênd că hârtia luĭ moş Rótă cuprinde multă polologhie, ḑise cu blîndeţe:

— Spune, moş Ióne, din gură, ce aĭ de spus, că maĭ bine am să înţeleg, Atuncĭ moş Rótă viindu-şĭ în sine, începe a se jălui cum urméză:

Luminarea Vóstră.

De când cu păcatul cel de „ad-hoc", n'am maĭ avut ḑi bună cu megieşul meŭ cel puternic, stăpânul uneĭ moşiĭ fórte marĭ, pe care-l cunoscĭ, Măria Ta. N-am gândit, nenorocitul de mine, că dumnéluĭ un boer aşa de mare, putred de bogat şi cu învăţătură, să'şĭ pue mintea cu unul ca mine, de la nisce vorbe nesocotite ce le-am ḑis şi eŭ atuncĭ într'un necaz. Numaĭ Dumneḑeŭ să'ĭ dea sănătate şi bine, dar amarnic m'a lovit în avere şi în cinste! Crede, Măria Ta, că nicĭ eŭ n'am fost aşa de sec între ceĭ de-o sémă cu mine. Dar de cum am ajuns a casă, gónă şi prigónă pe capul meŭ, din partea boeruluĭ, în tot felul:

Intîĭ şi'ntîĭ, a pus înadins pe feciorií boerescĭ

www.dacoromanica.ro

să 'mĭ caute pricină, şi să mă aducă la sapă de lemn: şi aceştia, ca ómenĭ fără judecată şi pismaşĭ, făceaŭ tóte chipurile, saŭ eĭ dea-dreptul saŭ prin alţiĭ, cum să dea vitişórele mele măcar de un pas pe moşia boeréscă; şi apoĭ, sub cuvînt că aŭ făcut stricăciune, să mi le pótă ucide fără nicĭ o cruţare! Şi, astădĭ împuşcă'ĭ porciĭ; mîine, vacile şi boiĭ; poimâne căişoriĭ: în altă ḑi ia-ĭ oile dinapoĭ cu grămada şi du-le la curte, îţĭ poţĭ închipui, Măria Ta, ce urgie grozavă era pe capul meŭ! Vĕḑênd eŭ de la o vreme că nu maĭ încetéză cu jafurile, mĭ-am luat inima 'n dinţĭ şi m'am dus la boer să mĕ jăluesc. Şi boerul, în loc de un cuvînt bun, m'a scuipat drept în obraz, de faţă cu slugile sale şi cu alţĭ ómenĭ ce se aflaŭ atuncĭ la curte, în cât am creḑut că a căḑut cerul pe mine, de ruşine. Ba încă m'a şi ameninţat că, altă-dată, de mi-a maĭ calca piciorul în ograda boeréscă, are să poruncéscă să mĕ 'ntindă la scară şi să mĕ bată cu biciul! Şi cu rînduéla asta, Măria Ta, în câţiva anĭ de ḑile m'aŭ calicit cu desăvîrşire, şi mi-a rădicat şi cinstea care, pentru mine, a fost cel maĭ scump lucru!

Cuza-Vodă a stat neclintit şi s'a uitat ţintă la moş Ión Rótă, cât a vorbit el. Şi, când a isprăvit vorba, Vodă 'ĭ-a pus două fişicurĭ de napoleonĭ în mână, ḑicêndu'ĭ cu bunătate: Ţine, moş Ióne, acest mic dar de la mine, şi întîmpină'ţĭ nevoia de aḑı pe mâne, cum te-a lumina Cel de Sus. Iar pe boer, lasă'l în judecata luĭ Dumneḑeŭ, căcĭ „El nu bate cu ciomagul“.

Luĭ moş Ión Rótă ĭ-se umplu din noŭ ochiĭ de lacrămĭ şi, sărutând mâna luĭ Vodă, ca semn de mulţumire, ḑice oftând:

www.dacoromanica.ro

— Dar cu ruşinea ce 'mi-a făcut, cum remâne, Măria Ta?!

— Cu ruşinea, iaca aşa remâne, moş Ióne, dise Cuza-Vodă, sărutându-l şi pe un obraz şi pe altul, în faţa mulţimiĭ adunate acolo. Du-te şi spune sătenilor dumitale, moş Ióne, că, pe unde te-a scuipat boerul, te-a sărutat Domnitorul ţăreĭ şi 'ţĭ-a şters ruşinea.

I. Creangă.

Capra cu treĭ eḑĭ

Era odată o capră, care avea treĭ eḑĭ. Edul cel mare şi cu cel mijlociŭ daŭ prin bĕţ de obraznicĭ ce eraŭ; ïară cel mic, era harnic şí cuminte. Vorba ceea: „sunt cincĭ degete la o mână şi nu sémĕnă tóte unul cu altul“.

Intr'o ḑi, capra chémă eḑiĭ de pe-afară şi le ḑice:

— Dragiĭ mamiĭ copilaşĭ! eŭ mĕ duc în pădure, ca să maĭ aduc ceva de-ale mâncăriĭ. Dar voĭ încuïaţĭ uşa după mine, ascultaţĭ unul de altul şi să nu cumva să deschideţĭ până ce nu-ţĭ audĭ glasul meŭ. Când voiŭ veni eŭ, am să vĕ daŭ de scire, ca să mĕ cunósceţĭ şi am să vĕ spun aşa:

Treĭ eḑĭ cucueţĭ,
Uşa mameĭ descueţĭ,
Că mama v'aduce vouĕ:
Frunză 'n buze,
Lapte 'n ţîţe,

www.dacoromanica.ro

Drob de sare,
In spinare,
Mălăeş
In călcăeş,
Smoc de florĭ
Pe subsuorĭ.

— Audit-aţĭ ce-am spus eŭ?

— Da, mămucă, ḑiseră eḑiĭ.

— Pot să am nădejde ’n voĭ?

— Să n’aĭ nicĭ o grijă, mămucă, apucară cu gura înainte ceĭ maĭ marĭ. Noĭ suntem odată băeţĭ şi ce-am vorbit odată, rĕmâne.

— Dacă-ĭ aşa, apoĭ veniţĭ, să vĕ sărute mama! Dumneḑeŭ să vĕ apere de cele rele şi maĭ rĕmâneţĭ cu bine!

— Mergĭ sănătósă, mămucă, ḑise cel mic cu lacrămĭ în ochĭ, şi Dumneḑeŭ să-ţĭ ajute, ca să te întórne cu bine şi să ne-aducĭ de mâncare. Apoĭ capra esĕ şi se duce în tréba eĭ. Iar eḑiĭ închid uşa după dênsa şi trag zăvorul. Dar vorba veche: „Păreţiĭ aŭ urechĭ şi fereştile ochĭ“. Un duşman de lup — ş’apoĭ sciţĭ care? — chiar cumĕtrul capreĭ — care de mult pândia vreme cu prilej ca să pape eḑiĭ, trăgea cu urechea la păretele din dosul caseĭ când capra vorbia cu dênşiĭ.

— Bun, ḑise el în gândul sĕŭ. Ia acum mĭ-e timpul... De ĭ-ar împinge păcatul să-mĭ deschidă uşa, halal să-mĭ fie! Sciŭ că ĭ-aşĭ cârnosi şi ĭ-aş jumuli!

Cum ḑice, şi vine la uşă; şi cum vine, şi începe:

Treĭ eḑĭ cucueţĭ,
Mameĭ uşa descueţĭ,

www.dacoromanica.ro

Că mama v'aduce vouĕ:
Frunze 'n buze,
Lapte 'n ţîţe,
Drob de sare
In spinare,
Mălăeş
In călcăeş,
Smoc de florĭ
Pe subsuorĭ!

— Haĭ! deschideţĭ cu fuga, dragiĭ meĭ!

— Ia! băeţĭ, dice cel maĭ mare: săriţĭ şi deschideţĭ uşa, că vine mama cu de mâncare.

— Sărăcuţul de mine! dise cel mic. Să nu cum-va să faceţĭ pozna să deschideţĭ, că-ĭ vaĭ de noĭ! Asta nu-ĭ mămuca. Eŭ o cunosc de pe glas; glasul eĭ nu-ĭ aşa de gros şi răguşit, ci-ĭ maĭ subţire şi maĭ frumos!

Audind aceste, lupul se duse la un ferar şi puse să-ĭ ascuţă limba şi dinţiĭ pentru a-şĭ subţia glasul ş'apoĭ întorcêndu-se începu iar:

Treĭ edĭ cucueţĭ,
Mameĭ uşa descueţĭ!..

— Eĭ, vedeţĭ? dise iarăşĭ cel mare; dacă mĕ potrivesc eŭ vouă? — D'apoĭ cine-ĭ dacă nu-ĭ ea? Că dór şi eŭ am urechĭ. Mĕ duc să-ĭ deschid.

— Bădică! bădică! dise iarăşĭ cel mic, ascultaţi mĕ şi pe mine! Póte maĭ de-apoĭ a veni cine-va ş'a dice:

Deschideţĭ uşa,
Că vine mătuşa,

ş'atuncĭ trebue numaĭ de cât să deschideţĭ? D'apoĭ nu sciţĭ că mătuşa-ĭ mórtă, de când lupiĭ albĭ şi s'a făcut óle şi ulcióre, sĕrmana?

www.dacoromanica.ro

— Apoĭ dă! nu spun eŭ bine? dice cel mare. Ia de atuncĭ e rĕŭ în lume, de când a ajuns códa să fie cap... Dacă te-aĭ potrivi tu acestora, îĭ ţinea mult şi bine pe mămuca afară. Eŭ unul mĕ duc să deschid...

Atuncĭ mediinul se băgă iute în horn şi sprijinit cu piciórele de prichiciŭ, şi cu nasul de funingine, tace ca pescele, şi tremura ca varga de frică. Dar frica-ĭ din raiŭ sĕrmana! Asemenea cel mijlociŭ, ţuştiŭ, iute sub un chersin se înghemuesce acolo cum póte, tace ca pămêntul, şi-ĭ tremura carnea pe dênsul de frică: Fuga-ĭ ruşinósă, da-ĭ sănătósă!.. Însă cel mare se da după uşă, şi să tragă să nu tragă? În sfârşit trage zăvorul.... Când ia!.. ce să vadă? Ş'apoĭ maĭ are când vedea? căcĭ lupuluĭ îĭ scăpĕraŭ ochiĭ şi-ĭ sfârâia gâtlejul, de flămând ce era. Şi nicĭ una nicĭ două, haţ! pe ed de gât, îĭ retéză capul pe loc şi-l mănâncă aşa de iute şi cu aşa poftă, de-ţĭ părea că nicĭ pe o o măsea n'are ce pune. Apoĭ se linge frumuşel pe bot, şi începe a se învêrti prin casă cu neastâmpĕr, dicênd:

— Nu sciŭ, părerea m'a amăgit, orĭ am audit maĭ multe glasurĭ? Dar ce Dumnedeŭ? Parc'aŭ intrat în pămênt... Unde să fie, unde să fie? — Se iţesce el pe acolo, se iţesce pe dincolo, dar pace bună! ediĭ nu-s nicăierĭ! „Mă!.. că mare minune-ĭ şi asta! dar nicĭ acasă, n'am de cósă... ia să maĭ odihnesc o lécă aste bĕtrâneţe!

Apoĭ se îndóe de şele cam cu greŭ şi se pune pe chersin. Şi când s'a pus pe chersin, nu sciŭ cum s'a făcut că orĭ chersinul a crăpat orĭ cumĕtrul a strănutat... Atuncĭ edul de sub chersin, să nu tacă! — îl păscea pĕcatul şi-l mânca spinarea sărăcuţul!

www.dacoromanica.ro

Să-ţĭ fie de bine, nănaşule!

— A!.. ghidi! ghidi! ghiduş ce eştĭ! Aicĭ mi-aĭ fost? Ia vino încóce la nănăşelul, să te pupe el!

Apoĭ ridică chersinul binişor, inşfacă edul de urechĭ şi-l flocăesce şi-l jumulesce şi pe acela de-ĭ merg petecile!., Vorba ceea: „Tótă paserea pe limba eĭ piere“.

Pe urmă se maĭ învârte cât se maĭ învârte prin casă, dór o maĭ găsi ceva, dar nu găsesce nimic: căcĭ edul cel cuminte tăcea molcum în horn, cum tace pescele în borş la foc. Dacă vede lupul şi vede, că nu maĭ găsesce nimic, îşĭ pune în gând una: aşadă cele douĕ capete cu dinţiĭ rânjiţĭ în fereştĭ, de ţi se părea că rîd; pe urmă unge toţĭ pereţiĭ cu sânge, ca să facă şi maĭ mult în ciuda capreĭ ş'apoĭ ese şi'şĭ caută de drum. Cum a eşit duşmanul din casă, edul cel mic se da iute jos din horn şi încue uşa bine. Apoĭ începe a se scărmĕna de cap şi a plînge cu amar după frăţiorii sĕĭ.

„Drăguţiĭ meĭ frăţiorĭ! De nu s'ar fi înduplecat, lupul nu ĭ-ar fi mâncat! Şi biata mamă nu scie de acéstă mare urgie, ce ĭ-a venit pe cap!“ Şi bocesce până îl apucă leşin! Dar ce era să le facă? Vina nu era a luĭ şi ce a căutat pe nas le-a dat. Când jelia el aşa, iaca şi capra venia cât putea, încărcată cu de-ale mâncăriĭ şi gâfâind. Şi cum venia, cât de colo vede cele douĕ capete cu dinţiĭ rânjiţĭ, în fereştĭ.

— Dragiĭ mămucuţiĭ, dragĭ! Cum aştéptă eĭ cu bucurie şi-mĭ rîd înainte când mĕ vĕd!

Băeţiĭ mameĭ băeţĭ,
Frumuşeĭ şi cucueţĭ!

Bucuria capreĭ nu era próstă. Dar când s'a-

www.dacoromanica.ro

propie bine, ce să vadă? Un fior rece ca ghéţa îĭ trece prin vine, piciórele i se tae, un tremur o cuprinde în tot trupul şi ochiĭ i se painjinesc. Şi ce era, nu era bine!.. Ea însă tot merge la uşă, cum póte, credênd că parerea o înşală... şi cum ajunge începe:

Treĭ edĭ cucueţĭ,
Mameĭ uşa descueţĭ!
Că mama v'aduce vouĕ:
Frunze 'n buze,
Lapte 'n ţîţe,
Drob de sare
In spinare,
Mălăeş
In călcăeş,
Smoc de florĭ
Pe subsuorĭ.

Atuncĭ edul mezin — care era şi cel dintâiŭ şi cel de pe urmă — sare iute şi-ĭ deschide uşa. Apoĭ s'aruncă în braţele mâne-sa, şi cu lacrămĭ de sânge începe a-ĭ spune:

— Mămucă, mămucă, uită-te ce am păţit noĭ: Mare foc şi potop a cădut pe capul nostru!

Capra atuncĭ holbând ochiĭ lung prin casă, o cuprinde spaima şi rĕmâne încremenită!.. Dar maĭ pe urmă îmbărbătându-se ş'a maĭ venit puţin în fire şi a întrebat:

— Da ce-a fost aicĭ, copile?

— Ce să fie, mămucă? Ia cum te-aĭ dus d-ta de-acasă, n'a trecut tocmaĭ mult şi s'aude cine-va batênd la uşă şi spunênd:

Treĭ edĭ cucueţĭ
Mameĭ uşa descueţĭ...

— Şi?..

www.dacoromanica.ro

— Și frate-meŭ cel mare, nătâng și neastâmpĕrat, cum îl scii, fuge la ușă să deschidă.

— Și atuncĭ?..

— Atuncĭ grozăvie mare! Nănașul nostru și prietinul d-tale, cumĕtrul lup, se și arată în prag.

— Cine? Cumĕtru-meŭ? el care s'a jurat pe pĕrul sĕŭ că nu mĭ-a speria copilașiĭ nicĭ-odată?

— Apoĭ dă, mamă! Cum veḑĭ ĭ-a umplut de sperieţĭ!

— Eĭ las! că l-oiŭ învĕţa eŭ! Dacă mĕ vede ca-s o văduvă sĕrmană și c'o casă de copiĭ, maĭ trebue să'șĭ bată joc de casa mea, și pe voĭ sa vĕ pue la pastramă? Nicĭ o faptă fără plată... Ticălosul și mangositul! Inca se rânjià la mine câte odată și'mĭ făceà cu măséua... Apoĭ dór eŭ nu-s de acele de care crede el; n'am sărit peste garдurĭ nicĭ odată de când sunt. Eĭ, tacĭ cumĕtre, că te-oiŭ dobzăla eŭ! Cu mine ţi-aĭ pus boiĭ în plug? apoĭ ţine minte că aĭ să-ĭ scoţĭ fara córne!

— Of! mămucă, of! maĭ bine tacĭ și lasă-l în plata luĭ Dumneḑeŭ! Căcĭ scii că este o vorbă: „Nicĭ pe dracu să-l veḑĭ, da nicĭ cruce să-ţĭ facĭ!"

— Ba nu, dragul mameĭ! „Ca până la Dumneḑeŭ sfinţiĭ îţĭ ieŭ sufletul". Și apoĭ ţine tu minte, copile, ce-ţĭ spun eŭ: că de ĭ-a maĭ da luĭ nasul să maĭ mirόse pe aicĭ, apoĭ las!.. Numaĭ tu, să nu cum-va sa te rĕsufli cuĭ-va, ca să prindă el de veste.

Și de atuncĭ căuta și ea vreme cu prilej ca să facă pe obraz cumĕtru-sĕŭ. Se pune ea pe gândurĭ și stă în cumpene cum să drégă și ce să-ĭ facă?

— Aha! Ia acum ĭ-am găsit lécul, ḑise ea în gândul sĕŭ Tacĭ că ĭ-oiŭ face eŭ cumĕtruluĭ una, de ș'a mușca labele.

www.dacoromanica.ro

Aprópe de casa eĭ era o grópă adâncă: acolo-ĭ nădejdea capreĭ.

— La cada cu dubală, cumĕtre lup; că nu-ĭ de chip!... Ia de acum se'ncepe fapta: Haĭ la trébă cumĕtriţă, că lupul ţ'a dat de lucru!

Şi aşa dicênd, pune pólele 'n brâŭ, îşĭ suflecă mânecile, aţîţă focul şi s'apucă de făcut bucate. Face ea sarmale, face plachie, face alivencĭ, face pască cu smântână şi cu ouĕ şi fel de fel de bucate. Apoĭ umple grópa cu jăratec şi cu lemne putregăióse ca să ardă focul mocnit. După asta aşadă o lésă de nuele numaĭ înţinată şi nisce frunzarĭ peste dînsa; peste frunzarĭ tórnă ţernă, şi peste ţernă aşterne o rogojină. Apoĭ face un scăunaş de céră anume pentru lup. Pe urma lasă bucatele la foc să férbă şi se duce să caute pe cumĕtru-sĕŭ şi să-l poftéscă la praznic. Merge ea cât merge prin codru, până ce dă de o prăpastie grozavă şi întunecósă, şi pe o tihărae dă cu crucea peste lup.

— Bună vremea, cumĕtro Da ce vênt te-a abătut pe aicĭ?

— Buna să-ţĭ fie inima, cumĕtre, cum ţi-ĭ căutătura.... apoĭ dă, nu sciĭ d-ta, că nevoia te duce pe unde nu ţi-ĭ voia? Ia, nu sciŭ cine-a fost pe la mine pe-acasă în lipsa mea, că sciŭ că mi-a făcut-o bună!

— Ce fel, cumĕtriţă dragă?

— Ia. a găsit edĭĭ singurĭ, i-a ucis şi i-a crămpoţit de le-am plâns de milă! Numaĭ văduvă să nu maĭ fie cineva!

— Da nu maĭ spune, cumĕtră!

— Apoĭ de-acum orĭ să spun, orĭ să nu maĭ spun, că tot una mi-ĭ. Eĭ mititeiĭ s'aŭ dus către

www.dacoromanica.ro

Domnul și datoria ne face să le căutăm de suflet. De aceea am făcut și eŭ un praznic, dupa puterea mea, și am găsit de cuviință să te poftesc și pe d-ta cumĕtre, ca să mĕ maĭ mângâĭ.

— Bucuros, draga cumĕtră, dar maĭ bucuros eram, când m'aĭ fi chemat la nunta.

— Te cred, cumĕtre: d'apoĭ dă, nu'ĭ cum vrem noĭ ci cum vrea cel de sus.

Apoĭ capra pornesce înainte plângênd și lupul după dênsa, prefăcêndu-se că plânge.

— Dómne, cumĕtre, Dómne, ḑice capra suspinând, de ce ți-e maĭ drag în lume, tocmaĭ de aceea n'aĭ parte!

— Apoĭ dă, cumĕtră, când ar sci omul ce are a păți, dinainte s'ar păzi. Nu-țĭ face și d-ta atâta inimă rea, că odată avem s ı mergem cu toțiĭ acolo.

— Așa este, cumĕtre, nu'ĭ vorbă. Dar sĕrmaniĭ gâgâliciĭ, de cruḑĭ s'aŭ maĭ dus!

— Apoĭ dă, cumĕtră, se vede că și luĭ Dumneḑeŭ îĭ plac tot puișorĭ de ceĭ maĭ tinerĭ.

— Apoĭ dacă i-ar fi luat Dumneḑeŭ, ce mi-ar fi? D'apoĭ așa?..

— Dómne, cumĕtră Dómne! Oiŭ face și eŭ ca prostul... óre nu cumva neneą Martin a dat raita pe la d-ta pe-acasă? Că mi-aduc aminte că l'am întâlnit odată prin zmeuriș, și mi-a spus că dac'aĭ vrea d-ta să-ĭ daĭ un băiat să-l învețe cojocăria.

Și din vorbă 'n vorbă, din una'n alta, ajung până acasă la cumĕtra!

— Ia poftim, cumetre, ḑise ea luând scăueșul și punêndu-l deasupra gropiĭ cu pricina, șeḑĭ colea și să ospătezĭ o lécă din ceea ce ne-a dat Dumneḑeŭ!

www.dacoromanica.ro

Rĕstórnă apoĭ sarmalele în strachină şi i-le pune dinainte.

Atuncĭ lupul nostru începe a mânca hâlpov; şi gogâlţ, gogâlţ, gogâlţ îĭ merg sarmalele întregĭ pe gât.

— Dumnedeŭ să erte pe ceĭ rĕposaţĭ, cumĕtră, că bune sarmale aĭ maĭ făcut!

Şi cum ospĕta el buf! cade fără sine în grópa cu jăratec, căcĭ scăueşul de céră s'a topit, şi lésa de pe grópă nu era bine sprijinită: nicĭ maĭ bine, nicĭ maĭ rĕŭ, ca pentru cumĕtru.

Eĭ, eĭ! Acum scóte, lupe, ce-aĭ mâncat! Cu capra ţ'aĭ pus în cârd? capra ţ'a venit de hac.

— Valeŭ, cumĕtră, tălpile mele? Mĕ rog scóte-mĕ, că-mĭ arde inima'n mine!

— Ba nu, cumetre; c'aşa mĭ-a ars şi mie inima după edişoriĭ meĭ? Luĭ Dumnedeŭ îĭ plac puĭ de ceĭ maĭ tinerĭ: mie însă-mĭ plac şi de iştĭ maĭ bĕtrânĭ, numaĭ să fie bine fripţĭ, sciĭ colea, să trécă focul printr'înşiĭ.

— Cumĕtră, mĕ pârlesc, ard, mor, nu mĕ lăsa!

— Ardĭ cumetre, morĭ, că nicĭ viŭ nu eştĭ bun. De-abĭa ĭ-a maĭ trece băetuluĭ istuĭa de spăriet, că mult pĕr îmĭ trebue de la tine ca să-l afum! Ţ'aducĭ aminte, dihanie rĕutacĭósă şi spurcată, când mĭ te-aĭ jurat pe pĕrul tĕŭ? Şi bine mĭ-aĭ mâncat edişoriĭ!

— Mĕ ustură inima'n mine, cumĕtră! mĕ rog scóte-mĕ şi nu-ţĭ maĭ face atâta osândă cu mine!

— Mórte pentru mórte, cumĕtre, arsură pentru arsură, că bine-o maĭ plesnişĭ diniórе cu cuvinte din scriptură!

După acésta capra şi cu edul aŭ luat o căpiţă de făn şi aŭ aruncat-o peste dênsul în grópă,

www.dacoromanica.ro

ca să se maĭ potolĕscă focul... Apoĭ la urma urmelor năpădiră asupra luĭ şi-ĭ maĭ trântiră în cap cu bolovanĭ şi cu ce-aŭ apucat, până-l omorîră de tot. Şi aşa s'a păgubit sĕrmana capră şi de ceĭ doĭ eḑĭ, da şi de cumĕtru-sĕŭ, lupul, păgubaşă a rĕmas şi păgubaşă să fie.

Şi auḑind caprele din vecinătate de una ca asta, tare le-a maĭ părut bine! Şi s'aŭ adunat cu tóte la un priveghiŭ, şi unde nu s'aŭ aşternut pe mâncate şi pe bĕute, veselindu-se împreună...

Şi eram şi eŭ acolo de faţă, şi îndată după aceea am încălecat ĭute pe-o şea şi-am venit de v'am spus povestea aşa; şi am încălecat pe-o rótă şi v'am spus jitiea tótă; şi unde n'am maĭ încălecat şi pe-o căpşună, şi v'am spus, ómenĭ bunĭ, o mare şi gogonată mincĭună.

I. Creangă.

Ión Rótă şi Unirea

La 1857 pe când se ferbea Unirea în Iaşĭ, boeriĭ moldovenĭ liberalĭ, ca rĕposatul Costachi Hurmuzachi, Cogălnicénu şi alţiĭ, aŭ găsit cu cale să cheme la adunare şi câţĭ-va ţăranĭ fruntaşĭ, câte unul din fie-care judeţ, spre a lua şi eĭ parte la facerea acestuĭ măreţ şi nobil act naţional. Cum aŭ ajuns ţăraniĭ la Iaşĭ, boeriĭ aŭ pus mână de la mână de i-aŭ ferchezuit frumos şi i-aŭ îmbrăcat la fel, cu cheburĭ albe şi cuşme nouĕ, de se miraŭ ţăraniĭ ce berechet i-a găsit. Apoĭ, se ḑice că i-ar fi dat pe mâna unuia dintre boerĭ, să le ţie cuvînt, ca să 'ĭ facă a înţelege scopul chemăreĭ lor la Iaşĭ.

www.dacoromanica.ro

— Omenĭ bunĭ, scițĭ pentru ce sunteţĭ chemaţĭ aicĭ între noĭ, ḑise boerul cu blândeţe.

— Vom sci, cucóne, dacă ni-ţĭ spune, rĕspunse cu sfială un ţăran maĭ betrân, scărpinându-se în cap.

— Apoĭ iacă ce, ómenĭ bunĭ: de sute de anĭ două ţărĭ surorĭ, creştine şi megieşe, Moldova nóstră şi Valahia saŭ Ţara muntenéscă, de care póte'ţĭ fi auḑit vorbindu-se, se sfîşie şi se mănâncă între dînsele spre cumplita urgie şi peire a némuluĭ romănesc. Ţărĭ surorĭ şi creştine am ḑis, ómenĭ bunĭ; căcĭ precum ne închinăm noĭ Moldoveniĭ, aşa se închină şi fraţiĭ noştri din Valahia. Statura, vorba, hrana, îmbrăcămintea şi tóte obiceiurile, câte le avem noĭ, le aŭ întocmaĭ şi fraţiĭ noştri muntenĭ. Ţărĭ megieşe, am ḑis ómenĭ bunĭ; căcĭ numaĭ pârîiaşul Milcov, ce trece pe la Focşanĭ, le desparte. Să'l secăm dar dintr'o sorbire şi să facem sfînta Unire, adică înfrăţirea dorită de strămoşiĭ noştri, pe care eĭ n'aŭ putut s'o facă în împrejurările grele de pe atuncĭ. Iacă ómenĭ bunĭ, ce trébă creştinéscă şi frumósă avem de făcut. Numaĭ Dumneḑeŭ să ne ajute! Inţeles-aţĭ, vĕ rog, pentru ce v'am chemat? Şi, dacă aveţĭ ceva de ḑis, nu vĕ sfiiţĭ; spuneţĭ verde, moldovenesce, ca la nisce fraţĭ ce vĕ suntem. Că de aceea ne-am adunat aicĭ, ca să ne luminăm uniĭ pe alţiĭ şi Dumneḑeŭ să ne lumineze pe toţĭ, cum o sci el maĭ bine!

— Înţelegem, cucóne, aşa o fi, rĕspunseră câţĭ-va ţăranĭ maĭ ruşinoşĭ; că dă, dacă nu-ţĭ sci dumneavóstră ce-ĭ pe lume, noĭ ţărănimea de la córnele pluguluĭ, avem să scim ce-ĭ bine şi ce-ĭ rĕŭ?

— Ba eŭ drept să vĕ spun, cucóne, n'am înţeles, ci-că ḑise cu îndrăsnélă unul dintre ţăranĭ, anume *Ión Rótă*.

www.dacoromanica.ro

— Ș'apoĭ chiar dacă ne-am pricepe și noĭ la câte-ceva, cine se maĭ uită în gura nóstră? Vorba ceea, cucóne: „Țăranul când merge, tropăesce și când vorbesce, hodorogesce“, să erte cinstită fața dumneavóstră. Eŭ socot că tréba asta se putea face și fără de noĭ; că dă, noĭ scim a învîrti sapa, cósa și secerea; dar dumneavóstră învîrtițĭ condeiul și, când vrețĭ, scițĭ a face din alb negru și din negru alb... Dumnedeŭ v'a dăruit cu minte, ca să ne povățuițĭ și pre noĭ prostimea...

— Ba nu, ómenĭ bunĭ; s'a trecut vremea aceea, pe când numaĭ boerii făceaŭ totul în țara acésta, ș'o storceaŭ după plac. Astădĭ toțĭ, de la Vlădică până la opincă, trebue să luăm parte la nevoile și fericirea țăreĭ. Muncă și câștig, datoriĭ și drepturĭ pentru toțĭ deopotrivă.

Le spuse boerul apoĭ despre originea Românilor; cum și de cine aŭ fost eĭ adușĭ pe aceste locurĭ; despre suferințele lor și cum aŭ ajuns a fi desbinațĭ și împrăștiețĭ prin alte țărĭ. Le dă el pilde câte și maĭ multe: cu smocul de nuele, cu tauriĭ învrăjbițĭ și în sfîrșit se silește bietul creștin din răsputerĭ a-ĭ face să înțelégă, care sunt ródele bine-făcĕtóre ale unireĭ; aducêndu-le aminte că tot „pentru unirea tuturor“ se rógă și sfînta biserică în tóte dilele, maĭ bine de 1850 de anĭ.

— Eĭ, ómenĭ bunĭ, cred că acum ațĭ priceput.

— Priceput, cucóne, cât se póte de bine, rĕspunseră maĭ toțĭ. Dumnedeŭ să vĕ ajute la cele bune.

— Ba eŭ nu, cucóne, rĕspunse moș Ión Rótă.

— Dumnedeŭ să mĕ erte, moș Ióne, dar dumneata, cum vĕd eștĭ cam greŭ de cap; ia haidem în grădină, să vĕ fac a înțelege și maĭ bine. Moș

www.dacoromanica.ro

Ióne, vedĭ colo în ogradă la mine bolovanul cel mare? — Îl vedem, cucóne. — Ia fă bine, și adă-l aicĭ lîngă mine, dise boerul care ședea acum pe un jîlț în mijlocul țăranilor.

— S'avem iertare, cucóne, n'am putea; că dór acolo-ĭ greutate, nu șagă.

— Ia cearcă și vedĭ.

Moș Rótă se duce și vrea să ridice bolovanul, dar nu póte.

— Iea dute și dumneata moș Vasile, și dumneata bade Ilie și dumneata bade Pandelachi.

In sfîrșit se duc eĭ vre'o 3—4 țăranĭ, urnesc bolovanul din loc, îl ridică pe umere și-l aduc lângă boer.

— Eĭ ómenĭ bunĭ?.. S'a dus moș Ión și n'a putut face tréba singur: dar când v'ațĭ maĭ dus câțĭ-va într'ajutor, tréba s'a făcut cu mare ușurință; greutatea n'a maĭ fost aceeașĭ.

Povestea cântecululĭ:

. . . .

„Unde-ĭ unul nu'ĭ putere
La nevoĭ și la durere;
Unde's mulțĭ puterea cresce
Și dușmanul nu sporesce".

. . . .

Așa și cu Unirea ómenĭ bunĭ; credețĭ dumnea-vóstră, că de-a ajuta Dumnedeŭ a se uni Moldova cu Valahia, avem să fim numaĭ atâția? Frațiĭ noștri din Transilvania, Bucovina, Basarabia și ceĭ de peste Dunăre din Macedonia și de prin alte părțĭ ale lumiĭ, numaĭ să ne vadă că trăim bine, și eĭ se vor uni cu noĭ și vom face împreună o țară mare, bogată și puternică, de n'or maĭ îndrăsni dușmaniĭ în veciĭ vecilor a se lega de Românĭ.

www.dacoromanica.ro

D'apoĭ frațiĭ noștri de sânge: Franțuziĭ, Italieniĭ, Spanioliĭ și Portughezii ce aștéptă? La orĭ ce întîmplare, Dómne feresce, staŭ gata să-șĭ verse sângele pentru noĭ...

Unirea face puterea, ómenĭ bunĭ. Eĭ acum cred c'ațĭ înțeles și rĕs-înțeles.

— Ba eŭ unul, să iertațĭ dumnea-vóstră cucóne, încă tot n'am înțeles, rĕspunde moș Rótă.

— Cum se face asta, moș Ióne? Maĭ bine ce v'am tălmăcit, și un copil putea să înțelégă.

— Maĭ așa, cucóne, rĕspunse ceĭ-l'alțĭ.

— Moș Ióne, ḑise acum boierul cam turburat de multă obosélă; iea spune d-ta, în legea d-tale, cum n'aĭ înțeles, de când se face atâta vorbă, să auḑim și noĭ.

— De cucóne, să nu vĕ fie cu supĕrare; dar de la vorbă și până la faptă este mare deosebire... Dumnea-vóstră, ca fie-care boier, numaĭ ne-ațĭ poruncit să aducem bolovanul, dar n'ațĭ pus umĕrul împreună cu noĭ la adus, cum ne spuneațĭ adinéurea că de acum toțĭ aŭ să iea parte la sarcinĭ, de la Vlădică până la opincă. Bine ar fi dacă ar fi așa, cucóne; căcĭ la rĕsboiŭ înapoĭ și la pomană năvală, parca nu pré vine la socotélă...

Iar de la bolovanul d-vóstră... am înțeles așa: că până acum, noĭ țĕraniĭ am dus fie-care câte o piatră maĭ mare saŭ maĭ mică pe umere; însă acum sîntem chiemațĭ a purta împreună, tot noĭ, opinca, o stâncă pe umerile nóstre... Să dea Domnul cucóne, să fie alt-fel că mie nu mi-ar părea rĕŭ...

La aceste vorbe, țĕraniĭ ceĭ-l'alțĭ aŭ început a strînge din umere, a se uita lung unul la altul și a ḑice: Iea, póte că și Rótă al nostru să aibă

www.dacoromanica.ro

dreptate... Iar boierul luându'ĭ înainte cu glume, a înghiţit găluşca şi a tăcut molcum.

Ion Creangă.

Dănilă Prepeleac

(Poveste)

Eraŭ o dată într'un sat doĭ fraţĭ şi amîndoĭ eraŭ însuraţĭ. Cel maĭ mare era harnic, grijuliv şi chiabur, pentru că unde punea el mâna, punea şi Dumneḑeŭ mila, dar n'avea copiĭ. Iară cel maĭ mic era sărac. De multe orĭ fugea el de noroc şi norocul de dênsul, căcĭ era leneş, nechitit la minte şi nechibzuit la trebĭ: şi apoĭ maĭ avea şi o mulţime de copiĭ! Nevasta acestuĭ sărac era muncitóre şi bună la inimă, iar a celuĭ bogat era pestriţă la maţe şi fórte zgârcită. Vorba veche: „tot un boŭ şi-o belea“. Fratele cel sărac sărac să fie de păcate — tot avea şi el o păreche de boĭ, dar colea: porumbĭ la pĕr, tinerĭ, nalţĭ de trup, ţăpoşĭ la córne, amândoĭ cudalbĭ, ţintaţĭ în frunte, ciolănaşĭ şi graşĭ, cum sunt maĭ bunĭ de înjugat la car, de ieşit cu dânşiĭ în lume şi de făcut trébă. Dar plug, grapă, telégă, sanie, car, tânjală, cârcee, cósă, hrépcă, ţepoĭ, greblă şi câte alte lucrurĭ ce trebuesc omuluĭ gospodar, nicĭ că se aflaŭ la casa acestuĭ om nesocotit. Şi când avea trebuinţă de asemenea lucrurĭ, totdauna supĕra pe alţiĭ, iară maĭ ales pe frate-sĕŭ care avea de tóte. Nevasta celuĭ bogat de multe orĭ făcea ḑile fripte bărbatuluĭ, ca să-l pótă descotorisi o dată de frate-sĕŭ. Ea ḑicea adesea orĭ

www.dacoromanica.ro

— Frate, frate, dar pita'ĭ cu banĭ, bărbate.

— Apoĭ dă, măĭ nevastă, sângele apă nu se face. Dacă nu l'oiŭ ajuta eŭ, cine să'l ajute?

Nevasta ne maĭ avênd încotro, tăcea şi înghiţea nodurĭ. — Tóte ca tótele, dar carul sĕŭ era de haimana. Nu trecéŭ două, treĭ ḑile la mijloc, şi se trezea la uşa eĭ cu Dănilă, cumnatu-sĕŭ, cerênd să'ĭ împrumute carul: ba să'şĭ aducă lemne din pădure, ba făină de la móră, ba căpiţĭ din ţarină, ba multe de tóte.

— Măĭ frate, ḑise într'o ḑi, cel maĭ mare, istuialalt: 'mĭ-e lehamite de frăţia nóstră!.. Tu aĭ boĭ, de ce nu'ţĭ închipuiescĭ şi'un car? Al meŭ 'l-aĭ hârbuit de tot. Hodorog! în colo, hodorog! pe dincolo: carul se strică. Şi apoĭ sciĭ vorba aceea: „dă'ţĭ popă pinteniĭ şi bate iapa cu călcâiele".

— Apoĭ de, frate, ḑise istalalt, scărpinându-se în cap, ce să fac?

— Ce să facĭ? Să te învăţ eŭ; boiĭ tăĭ sunt marĭ şi frumoşĭ; ia'ĭ şi du'ĭ la iarmaroc, vinde'ĭ şi cumpără alţiĭ maĭ micĭ şi maĭ ieftinĭ; iar cu baniĭ rĕmaşĭ, cumpĕră'ţĭ şi un car şi iacă te-aĭ făcut gospodar.

— Ia, sciĭ că nu m'aĭ învĕţat rĕŭ? Aşa am să fac.

Ḑicênd aceste, se duce la dênsul acasă, îşĭ ia boiĭ de funie şi pornesce cu eĭ spre târg. Dar cum am spus, omul nostru era un om de aceia, căruia'ĭ mâncaŭ câiniĭ din traistă şi tóte trebile câte le făcea, le făcea pe dos. Târgul era cam pe departe, şi iarmarocul pe sfârşite. Dar cine póte sta împotriva luĭ Dănilă Prepeleac? (că aşa îĭ era porecla pentru că atâta odor avea şi el pe lângă casă, făcut de mâna luĭ). El tufleşte cuşma pe cap, o în-

www.dacoromanica.ro

désă pe urechĭ şi habar n'are. „Nicĭ nu'ĭ pasă de Năstasă; de Nichita, nicĭ atâta". Mergênd el cu Duman şi Tălăşman aĭ sĕĭ, tot înainte spre iarmaroc, tocmaĭ pe când suia un deal lung şi trăgănat, alt om venea dinspre târg cu un car noŭ, ce şi'l cumpĕrase, chiar atuncĭ şi pe care'l trăgea cu mâinile singur, la vale cu proptele şi la deal cu opintele.

— Stăĭ prietene, ḑise ist cu boiĭ, care se tot zmuceaŭ din funie, vĕḑênd troscotul cel fraget şi mândru de pe lângă drum. Stăĭ puţin cu carul c'am să'ţĭ spun ceva.

— Eŭ aş sta, dar nu prea vrea el să stee. Dar ce aĭ să'mĭ spuĭ?

— Carul ḑumitale par'că merge singur.

— D'apoĭ... maĭ singur, nu'l veḑĭ?

— Prietene, sciĭ una?

— Sciŭ, dacă mi-'ĭ spune.

— Haĭ să facem trémpa: dă'mĭ carul, şi n'aţĭ boiĭ. Nu vréŭ să le maĭ port grija'n spate: ba fân, ba ocol, ba să nu'ĭ mănânce lupiĭ, ba de multe de tóte... Oĭ fi eŭ vrednic să trag un car; maĭ ales dacă merge singur.

— Şuguiescĭ, măĭ omule, or ţi'ĭ într'adins?

— Ba nu şuguiesc, ḑise Dănilă.

— Apoĭ dar te vĕd că eştĭ bun mehenghĭ... ḑise cel cu carul; m'aĭ găsit într'un chef bun; haĭ, noroc să dea Dumneḑeŭ! Să'ţĭ aibĭ parte de car, şi eŭ de boĭ.

Apoĭ dă carul, îşĭ ia boiĭ, plécă pe costişă într'o parte spre pădure şi se cam maĭ duce. Istalalt, adecă Dănilă, ḑice în gândul sĕŭ:

— Tacĭ, că'ĭ cu buche; 'l-am potcovit bine... De nu cumva s'ar rĕzgândi; dar par'că nu era ţigan să'ntórcă.

www.dacoromanica.ro

Apoĭ îşĭ ia şi el carul şi pornesce tot la vale, înapoĭ, spre casă.

— Aho! car nebun, aho! Când te-oĭ încărca zdravăn cu sacĭ de la móră, orĭ cu fân din ţarină, atuncĭ să mergĭ aşa!

Şi cât p'aci, cât p'aci să nu'l ia carul înainte. Dar de la o vreme valea s'a sfârşit, şi s'a început un dél; când să'l suie la dél, suie'l dacă poţĭ... Hârţĭ! încolo; scârţĭ! încolo; pârţi! încolo... carul se da înapoĭ.

— Na! Car 'mĭ-a trebuit, car am găsit!

Apoĭ cu mare greŭ hartoesce carul într'o parte, îl opresce în loc, se pune pe proţap şi se aşterne pe gândurĭ.

Mă!.. asta încă'ĭ una! De-oĭ fi eŭ Dănilă Prepeleac, am prăpădit boiĭ; iar de n'oĭ fi eŭ acela, apoĭ am găsit o căruţă... Ba e Prepeleac, ba nu'ĭ el...

Când iacă un om trecea iute spre târg, c'o capră de vêndare.

— Prietene, ḑise Dănilă, nu mi'ĭ da capra ceia să'ţĭ daŭ carul ista?

— Apoĭ... dă... capra mea nu'ĭ de cele săritóre, şi'ĭ bună de lapte.

— Ce maĭ la deal, la vale; bună, nebună, na'ţĭ carul şi dămĭ-o!

Cela nu se pune de pricină; dă capra, şi ia carul. Apoĭ aşteaptă până vin alte care de'l leagă dinapoia lor, şi se duce în treaba luĭ spre casă, lăsând pe Dănilă gură cască tot pe loc.

— Bun, ḑise Prepeleac. Ia pe ist cu capra sciŭ încaltea că bine 'l-am boit...

Ia apoĭ şi el capra şi pornesce iar spre târg. Dar capra tot capră; se zmuncea în tóte părţile, în cât îĭ era acum lehamite de dênsa.

www.dacoromanica.ro

— De-așĭ ajunge maĭ degrabă în târg, ḑise Prepeleac, să scap de râia asta.

Și mergênd el maĭ departe, iacă se întîlnesce c'un om ce venea de la târg c'o gâscă în brațe.

— Bun întâlnișul, om bun, ḑise Dănilă.

— Cu bine să dea Dumneḑeŭ!

— Nu vreĭ să facem schimb? să'țĭ daŭ capra asta și să'mĭ daĭ gâsca.

— N'aĭ nemerit'o: că nu'ĭ gâscă, ci'ĭ gânsac; l-am cumpărat de sămânță.

— Da, dă-mi'l, dă-mi'l! că-țĭ daŭ și eŭ o sămânță bună...

— De mi'ĭ da ceva adaos, poate să ți'l daŭ; iară de nu, norocul gâștelor de-acasă; că are să facă un otrocol prin ele, de s'a duce vestea!

Insfîrșit, dur la deal, dur la vale, unul maĭ dă, altul maĭ lasă, și Prepeleac mărită capra! Apoĭ înșfacă gânsacul și plécă tot înainte, spre târg: când ajunse în târg, gânsacul dorit de gâște, țipa cât îĭ lua gura: ga, ga, ga, ga!

— Na! c'am scăpat de dracul, și-am dat peste tată-săŭ; aista mĕ asurḑește. Las că te 'nsor eŭ și pe tine acușĭ, măĭ buclucașule.

Și trecênd pe lângă un negustor cu pungĭ de vînḑare, dă gânsacul pe o pungă de cele pe talger, cu băierile lungĭ, de pus în gât. Ia el punga, o sucesce, o învîrtesce și-apoĭ ḑice:

— Na'țĭ-o frântă, că 'țĭ-am dres'o! Dintr'o pareche de boĭ, de-a maĭ mare dragul să te uițĭ la eĭ, am rĕmas c'o pungă goală. Măĭ! măĭ, măĭ, măĭ! Doar sciŭ că nu mi'ĭ acum întâiașĭ dată să merg la drum; dar par'că dracul mĭ-a luat mințile.

Maĭ șede el cât șede, de cască gura prin târg, și-apoĭ îșĭ iea tălpășița spre casă. Și ajungênd în

www.dacoromanica.ro

sat, se duce drept la frate-său, ca să 'ĭ ducă bucurie.

— Bine v'am găsit, bădiță!

— Bine-aĭ venit, frate Dănilă! Da mult aĭ zăbovit la târg!

— Apoĭ dă, bădiță: m'am pornit cu grabă, și m'am întâlnit cu zăbavă.

— Eĭ, ce veste ne maĭ aducĭ de pe la târg?

— Ia, nu prea bună; bieţiĭ boișoriĭ meĭ s'aŭ dus ca pe gura lupuluĭ.

— Vr'o dihanie a dat peste dânșiĭ, or ți 'ĭ-a furat cine-va?

— Ba 'ĭ-am dat eŭ singur, cu mâna mea, bădiţă.

Apoĭ spune din capăt toată întâmplarea, pe unde'a fost și ce a pățit: iar la urma urmelor ḑise:

— Și'apoĭ ce maĭ atâta vorbă lungă, dintr'o păreche de boĭ, m'am ales c'o pungă, și-apoĭ și asta putė-a pustiŭ, bădiță dragă.

— Mă! da drept să'țĭ spun că mare nătărăŭ maĭ eștĭ!

— Apoĭ dă!... bădiță! păn'aicĭ, toate'aŭ fost cum aŭ fost, da d'acum am prins eŭ la minte... Numaĭ ce folos? Când e minte, nu'ĭ ce vinde; când e brânză, nu'ĭ bărbânță. Iaca îțĭ daŭ și dumitale punga asta, că eŭ n'am ce face cu dânsa. Și te maĭ rog, de toțĭ Dumneḑeiĭ, să'mĭ împrumuțĭ măcar odată carul cu boiĭ s'aduc niște lemne din pădure la nevastă și la copiĭ, că n'aŭ scânteie de foc în vatră, sărmaniĭ! și-apoĭ ce-a da Dumnezeŭ! cred că nu te-oĭ maĭ supăra.

— Ptiu! mă! ḑise frate-său, după ce 'l-a lăsat să sfârșască. Se vede că Dumneḑeŭ a împlut lumea asta cu ce-a putut. Iaca'țĭ maĭ daŭ o dată carul, dar asta 'țĭ-a fi cea de pe urmă.

www.dacoromanica.ro

Luĭ Dănilă atâta 'ĭ-a trebuit. Ia acum carul cu boiĭ frăţine-sĕŭ şi pornesce. Cum ajunge în pădure, chitesce un copac care era maĭ mare, şi trage cu carul lângă el, şi fără să dejuge boiĭ începe a tăia copacul, să cadă în car d'odată. Trebı de ale luĭ Danilă Prepeleac!.... Bocănesce el, cât bocănesce, când pârrr! cade copacul peste car de'l sfarmă şi peste boĭ de'ĭ ucide!

— Na! că făcuĭ pacostea şi frăţine-meŭ. Eı, eı acum ce'ĭ de făcut?... Eŭ cred, că ce'ı bine, nu'ĭ rĕŭ: Dănilă face, Dănilă trebue să desfacă. Mĕ duc să vĕd n'oĭ putea smomi pe frate-meŭ, să'mı împrumute şi iapa, să fug apoĭ cu ea în lume; iar copiiĭ şi nevasta să'ĭ las în scirea celuĭ de sus.

Aşa dicênd, pornesce şi mergênd prin pădure s'a rătăcit; după multă trudă şi buımăceală, în loc să iasă la drum, dă de un heleşteŭ şi vĕdênd nisce lişiţe pe apă, svârrr! cu toporul într'ânsele, cu chip să ucidă vr'una şi s'o ducă peşchiş frăţine-sĕŭ. Dar lişiţele nefiind chióre, nicı mórte, aŭ zburat; toporul s'a cufundat, şi Prepeleac a rĕmas bătênd în buze.

— Mă!.. că rĕŭ 'mĭ-a maı mers astădı! Ce di pocită! Se vede că 'mĭ-a luat cine-va din urmă.

Apoĭ dă din umere şi pornesce; maı merge el cât merge. până ce cu mare greu găsesce drumul. Apoĭ o ia la papuc şi haı! haĭ! haı! haı! ajunge în sat la frate-sĕŭ, şi pe loc cârpesce o minciună, care se potrivea ca nuca în perete.

— Frate, maĭ fă'mĭ bine şi cu iapa, să mân boiĭ de călare! în pădure a plouat grozav, şi s'a făcut o mâzgă şi un gheţus, de nu te maĭ poţı de fel ţinea pe picióre.

— Mă! dise frate-sĕŭ, se vede că tu aı fost

www.dacoromanica.ro

bun de călugărit, iar nu de trăit în lume, să necăjescĭ ómeniĭ și să chinuescĭ nevasta și copiiĭ! Haitĭ! lipsescĭ dinaintea mea și du-te unde a dus surdul róta și mutul iapa, ca să nu maĭ aud de numele tĕŭ!

— Iapa! Las pe Dănilă! că scie el unde-a duce-o: să'șĭ ia iertăciune de la boĭ, și ḑiua bună de la car. Apoĭ iese pe ușă, pune mâna pe iapă și pe o secure și tunde-o! Când se trezesce fratesĕŭ, ia iapa dacă aĭ de unde! Prepeleac era tocmaı la heleșteul din pădure să caute toporul. Aicĭ, îĭ trăḑni în cap luĭ Dănilă, că el ar fi bun de călugăr, după vorbele frăține-sĕŭ.

— Am să durez o mănăstire pe pajiștea asta, de are să se ducă vestea în lume, ḑise el. Și de odată se și apucă. Face maĭ întâĭ o cruce și o înfige în pămînt, de însamnă locul. Apoĭ se duce prin pădure și începe a chiti copaciĭ trebuitorĭ: ista'ĭ bun de amânare, cela de talpĭ, ista de grinḑĭ, ista de tumurugĭ, cela de costoróbe, ista de tócă; și tot așa dondănind el din gură iaca se trezesce dinaintea luĭ c'un drac, ce ieșise din iéz.

Ce vreĭ să facĭ aicĭ, măĭ omule?

Da, nu veḑĭ?

— Stăĭ, mă, nu te apuca de năzbâtiĭ. Ieazul, locul și pădurea de pe aicĭ sunt ale nóstre.

— Póte'ı ḑice că și rațele de pe apă sunt ale vóstre, și toporul meŭ din fundul iazuluĭ. V'oı învĕța eŭ să punețĭ stăpânire pe lucrurile din lume, cornoraților!

Dracul neavênd ce'ĭ face, huștiuluc! în ieaz, și dă de scire luĭ Scaraoschi, despre omul luĭ Dumneḑeŭ, cu năravul draculuĭ. Ce să facă draciĭ? Se sfătuiesc între dânșiĭ, și Scaraoschi, căpitenia

www.dacoromanica.ro

dracilor, găsesce cu cale, să trimétă pe unul din eĭ, c'un burduf de bivol, plin cu banĭ, să'l dee puzniculuĭ Dănilă, ca să'l pótă mătura de-acolo.

— N'aţĭ, măĭ, banĭ! ḑise dracul trimes; şi să te cărăbănescĭ de aicĭ, că de nu, e rĕŭ de tine!

Prepeleac se uĭtă la cruce, se uĭtă la drac, şi la banĭ... dă din umere, şi apoĭ ḑice:

— Aveţĭ noroc, spurcaţilor, că'mĭ sunt maĭ dragĭ baniĭ de cât puznicia, că v'aşĭ arăta eŭ vouĕ!

Dracul rĕspunde:

— Nu te pune în póră, măĭ omule, cu împĕratul iaduluĭ; ci maĭ iaţĭ bănişoriĭ şi caută'ţĭ de nevoĭ.

Apoĭ lasă baniĭ şi-se întórnă în heleşteŭ, unde găsesce pe Scaraoschi tare mâhnit pentru pierderea uneĭ comorĭ aşa de marĭ, cu care ar fi putut dobândi o mulţime de suflete. Prepeleac în acest timp se chitea, cum ar face să vadă baniĭ acasă la dânsul.

— Bun, ḑise Dănilă. Nicĭ asta nu se ia din drum. Tot mănăstirĭ să croiescĭ, dacă vreĭ să te bage draciĭ în sémă, să'ţĭ vie cu baniĭ de-a gata la picióre să te facă putred de bogat.

Pe când se îngrijea el, cum să ducă baniĭ acasă, iaca un alt drac din iaz i se înfăţişéză înainte, ḑicêndu-ĭ:

— Măĭ, omule! Stapânu-meŭ s'a rĕzgândit: el vrea maĭ întâĭ să ne cercăm puterile, şi apoĭ să ĭeĭ baniĭ.

— Puterile? Eĭ, cum şi în ce fel?

— Iată cum: dintruntâĭ şi dintruntâĭ, care dintre noĭ amândoĭ va lua iapa ta în spate şi va înconjura iazul de treĭ orĭ, fără s'o puie jos şi sa se rĕsufle, aĭ aceluia să fie baniĭ.

www.dacoromanica.ro

Și cum ḍice, și umflă dracul iapa în cârcă, și într'o clipă înconjură iazul de treĭ orĭ. Prepeleac, vĕḍênd atâta putere din partea draculuĭ, nu'ĭ prea veni la socotélă, dar tot îșĭ ţinu firea și ḍise:

— Măĭ, Michiduţă, dór eŭ te credém maĭ tare de cât eștĭ. Așa'ĭ că tu aĭ luat iapa în spate? Insă eŭ 'ţĭ-oĭ lua-o numaĭ între picióre. Și îndată se și asvârle pe iapă și încunjură iazul de treĭ orĭ, fără să se rĕsufle. Dracul atuncĭ se miră mult de asta, și neavênd ce maĭ ḍice, iscodi alta.

— Acum să ne întrecem din fugă, ḍise el.

— Măĭ, Michiduţă! da cu mine 'ţĭ-aĭ găsit să poţĭ tu să te întrecĭ din fugă?

— D'apoĭ cu cine?

— Vino încóce, să'ţĭ arăt eŭ cu cine!

Apoĭ merge împreună cu dracul în niște porumbreĭ, unde vede un iepure dormind și i-l arată.

— Veḍĭ tu colo pe cine-va ghemuit jos și mititel?

— Vĕd.

— Acela 'ĭ copilul meŭ cel maĭ mic. Aţine-te! Și când 'l-oĭ trezi din somn, să te ieĭ după el. Și odată și strigă: u! ta! na! na! na!..

Atuncĭ iepurele sare, și dracul după el. Fug eĭ cât fug și de la o vreme dracul pierde urma iepureluĭ. Până acum toţĭ rîdeaŭ de Prepeleac, dar acum a ajuns să rîdă el și de dracul. Pe când Dănilă se ţinea cu mâna de inimă, rîḍênd de prostia draculuĭ, iacă și acesta se înturna gâfâind.

— Mă! da sprinten și sprinţăroĭ copil maĭ aĭ, drept să'ţĭ spun! Când aprópe, aprópe să pun mâna pe dânsul, 'ĭ-am perdut urma, și să te ducĭ, duluţă!

www.dacoromanica.ro

— Samănă tatână-sĕŭ, sireicanul, ḑise Dănilă. Eĭ? maĭ aĭ poftă să te întrecĭ și cu mine?

— Ba maĭ pune'ţĭ pofta 'n cuĭ!.. Maĭ bine să ne întrecem în trântă.

— Din trântă? Dór de 'ţĭ e greŭ de viaţă. Mă! tot am auḑit din bĕtrânĭ, că draciĭ nu's proştĭ; d'apoĭ, cum vĕd eŭ, tu numaĭ nu daĭ în gropĭ, de prost ce eştĭ. Ascultă. Eŭ am un unchiŭ bĕtrân, de 999 de anĭ și 52 de săptămânĭ; și de'l veĭ putea trânti pe dânsul, atuncĭ să te încercĭ și cu mine; dar cred că 'ţi-a da pe nas!

Ḑicênd acestea, pornesce înainte, și face semn draculuĭ, cu mâna să vie după el. In fundul pădureĭ sub nişte stâncĭ, se afla o vizuine de urşĭ peste care dăduse Prepeleac, umblând câte odata, ca puznic ce se găsea, după vlăstărĭ sălbaticĭ și după zmeură. Ajungênd eĭ aprópe, Dănilă ḑise:

— Iaca lăcaşul unchiuluĭ meŭ. Intră în lăuntru; aĭ să'l găsescĭ dormind în cenușă, cu nasul în tăciunĭ. De vorbit, nu póte vorbi, că măselele și dinţiĭ 'ĭ-au căḑut maĭ bine de o mie de anĭ...

Dracul, când n'are ce face, sciţi ce face... Intră înlăuntru și începe a'şĭ purta codiţa cea bârligată pe la nasul unchiaşuluĭ. Atâta 'ĭ-a trebuit luĭ moş Ursilă și apoĭ las pe dânsul! De odată sare mânios, din bârlog, haţ! dracul subsuóra și'l strînge, cu atâta putere, de era bietul drac să-şĭ dea sufletul, și ochiĭ 'ĭ-aŭ eşit afară din cap, cât cepele de marĭ.

— Na! nu cauţĭ și o găsescĭ, ḑise Dănilă, care privea de departe vălmăşagul acesta și se strica de rîs. Dar nu sciŭ ce face dracul, că face el ce face şi, cu mare greŭ, scapă din labele luĭ moş Ursilă. Dănilă cum vede pe drac scăpat bun teafăr, să face că'l scóte.

www.dacoromanica.ro

— Ia las, măĭ omule, las! nu-ţĭ maĭ face obraz. Dacă aĭ sciut ca aĭ un bunic aşa de grobian, pentru ce maĭ îndemnat să mě lupt cu el?

— Da ce? Nu 'ţĭ-a plăcut? Haĭ şi cu mine!

— Cu tine, şi numaĭ cu tine m'oĭ întrece din chiuit; şi care o ch'ui maĭ tare, acela să iea baniĭ.

— Bun!.. ḑise Dănilă, în gând; las ca te-oĭ chiui eŭ!.. Măĭ, Michiduţă! Ia chiuie tu întâĭ, să aud cum chiuĭ. Atuncĭ dracul se crăcesce c'un picior la asfinţit şi cu un altul la răsărit: s'apucă zdravăn cu mâĭnile de torţile ceruluĭ, cască o gură cât o şură şi când chiuie odată, se cutremură pămêntul, văile răsună, mările clocotesc şi pesciĭ din ele se spărie; draciĭ ies afară din ieaz câtă frunḑă şi iarbă! şi o lécă numaĭ de nu s'a risipit bolta ceruluĭ. Dănilă însă şedea călare pe burduful cu baniĭ şi ţinêndu şĭ firea, ḑise:

— Mă! da numaĭ aşa de tare poţĭ chiui? Eŭ maĭ nu te-am auḑit. Maĭ chiuie odată!

Drăcul chiuie şi maĭ grozav.

— Tot nu te-am auḑit. Incă o dată!

Dracul chiuie şi a treia óră, aşa de tare, de credeaĭ că s'a rupt ceva într'însul.

— Acum nu te-am auḑit nicĭ atâta... Aşa'ĭ c'a venit şi rîndul meŭ?

— Maĭ aşa!

— Măĭ, Michiduţă! când oĭ chiui eŭ, aĭ să asurḑeştĭ, şi aŭ să-ţĭ sară creeriĭ din cap. Inţeles'aĭ tu? Insă eŭ îţĭ priesc bine, dacă'ĭ vrea să mă asculţĭ.

— In ce fel?

— Ia să-ţĭ leg ochiĭ şi urechile c'un ştergar dacă vreĭ să maĭ trăiescĭ.

— Leagă-mĭ ce sciĭ şi cu ce sciĭ, numaĭ să nu mor!

www.dacoromanica.ro

Atuncĭ Dănilă leagă strîns, c'un ștergar gros de câlțĭ, ochiĭ și urechile draculuĭ, ca la „baba órbă“; apoĭ ia o drughinéță grósă, de stejar, în mână, căcĭ cât era de pusnic Dănilă tot maĭ mult se bizuia în drughinéță de cât în sfânta cruce, și pâc! la tâmpla draculuĭ cea dréptă, una!

— A-leŭ! destul! nu maĭ chiŭi.

— Ba, nu! stăĭ Sarsailă! tu cum aĭ chiuit de treĭ orĭ? — Trosc! și la stânga, una.

— Va-leŭ! destul!

— Ba nu'ĭ destul. — Și'ĭ maĭ trage și'n numele tatăluĭ, una!

— A-uleo! strigă dracul, îngrozitor! și cu ochiĭ legațĭ, cum era, văicărindu-se grozav și zvârcolindu-se ca șérpele, se aruncă în iaz, spunênd luĭ Scaraoschi cele întâmplate, și că nu'ĭ de șuguit cu vrăjitorul acesta!..

Dănilă însă ofta din greŭ lângă buduful cu baniĭ și se tot frământa cu gândul, ce'ĭ de făcut? Când iaca al treilea drac i se înfățișază înainte, c'un buzdugan strașnic de mare în mână, pe care îl trântesce la pământ și dice:

— Măĭ, omule! ia acum să te vĕd. Cine-a azvârli buzduganul ăsta maĭ tare în sus, aĭ aceluia să fie baniĭ.

— Na! Dănilă — dise el în gândul sĕŭ — așa'ĭ c'aĭ sfeclit'o? — Dar vorba aceea: „nevoia învață pe cărăuș“. — Ian zvârle'l tu întâĭ, măĭ dracule!

Atuncĭ dracul ia buzduganul de códă, și când îl zvârle, se suie așa de tare, de nu se maĭ vede: și abia după treĭ dile și treĭ nopțĭ, cădênd jos cu mare străjnicie, s'a cufundat în fundul pământuluĭ, de s'aŭ zguduit temeliile lumeĭ!

— Ia azvârle'l și tu acum, dise dracul îngâmfat.

www.dacoromanica.ro

— 'L-oĭ zvârli eŭ, nu te îngriji; dar scóte'l maĭ întâĭ la fața pămêntuluĭ cum a fost și la tine.

Dracul ascultă și'l scóte.

— Haitĭ! maĭ repede, maĭ repede că n'am timp de așteptat.

— Maĭ îngăduiesce puțin, tartorule, că nu te trag copiiĭ de póle.

Dracul îngăduie, căcĭ n'are încotro. Nu trecu mult și ḑiua se călători. Cerul era limpede și luceferiĭ sclipitorĭ rîdeaŭ la stele; iar luna scoțênd capul de după délurĭ, se legăna în văzduh, luminând pămêntul.

— Da nu'l maĭ zvârlĭ, omule?

— Ba am să'l zvârl de-acum; dar îțĭ spun înainte, să te ștergĭ pe bot despre dânsul.

— De ce?

— Iaca, de ce: veḑĭ tu colo în lună nisce pete?

— Le věd.

— Acolo's frațiĭ meĭ din ceea lume. Și Dómne! mare nevoie maĭ aŭ de fier, pentru potcovit caiĭ. Uită-te bine și veḑĭ, cum îmĭ fac semn cu mâna, să le daŭ buzduganul ista. Și-o dată și pune mâna pe dânsul.

— Stăĭ, nepriceputule! că buzduganul ista îl avem lăsat moștenire de la strămoșul nostru și nu'l putem da nicĭ pentru tótă lumea; și odată'ĭ și zmucesce buzduganul din mână și fuga cu el în iéz, spunênd luĭ Scaraoschi, ce era să pățéscă, cu buzduganul. Atuncĭ Scaraoschi îngrijit și mânios grozav, chiemă înaintea sa tótă drăcimea și bătu din picior, strigênd:

— Acum, în clipă, să se alégă unul dintre voĭ, care să mérgă și să afuriséscă pe acest proclet și vrăjmaș cumplit.

www.dacoromanica.ro

Pe loc și vine unul înaintea sa, tremurând.

— Să trăiți, Mârșăvia vóstră! Eŭ mĕ duc să îndeplinesc nelegiuita vóstră poruncă.

— Mergĭ! și dacă'ĭ fi meșter și'ĭ izbuti, să sciĭ c'am să te fac maĭ mare.

Atuncĭ dracul pornesce c'o falcă'n cer și cu una în pămênt, și într'o clipă și ajunge la puznicul Dănilă.

— Măĭ omule, ḑise dracul. Tu cu șmichiriile tale, aĭ turburat tótă drăcimea: da acușĭ am să te vîr și eŭ în tóte grozile morțeĭ. Haĭ să ne blestemăm, și care dintre noĭ amandoĭ a fi maĭ meșter, acela să iee baniĭ! Și'o dată și 'nçepe dracul a boscoodi din gură și a descânta, că nu sciŭ ce face, de'ĭ pocnesce luĭ Dănilă un ochĭ din cap. Săracul Prepeleac! se vede că 'ĭ-a fost scris, tot el să răsplătéscă și păcatele iepeĭ frăține-sĕŭ, ale capreĭ, ale gânsaculuĭ logodit și ale boilor ucișĭ în pădure. Pe-semne blăstămul gâștelor văduvite 'l-a ajuns, sĕrmanul!

Dómne! Multe maĭ are de pătimit un pusnic adevĕrat, când se depărtéză de poftele lumescĭ și se gândesce la fapte bune!.. Prepeleac puznicul se stricase acum de tot cu dracul... Și apoĭ ce este maĭ gingaș de cât ochiul? — Dănilă crăpa de durere! dar orĭ cât îl durea de tare, el tot îșĭ ținu inima în dințĭ și ḑise:

— Nu mĕ sparii tu cu de al de-aste, demon spurcat, ce eștĭ. Am să te fac să'țĭ muscĭ mânile și să mĕ pomenescĭ în toată viața ta.

— Dă, dă, nu maĭ dondăi atâta din gură, și blastămă și tu acum sa te vĕd cât escĭ de meșter.

— Aĭ să ieĭ burduful cu baniĭ în spate și-aĭ să mergĭ la casa mea, căcĭ blăstamurile părintescĭ nu's la mine. Ințeles'aĭ?

www.dacoromanica.ro

Și cum dice, incalecă și Dănilă pe burduf: iară dracu'ĭ umflă în spate și zbóră iute, ca gîndul, taman la casa luĭ Dănilă Prepeleac. Copiiĭ şi nevasta luĭ, când aŭ vědut un bivol zburând pe sus, aŭ rupt-o de fugă, înspăĭmântațĭ. Dănilă însă, a început a'ĭ striga pe nume; și eĭ, cunoscênd glasul luĭ, s'aŭ oprit.

— Dragiĭ tateĭ băiețeĭ! Ian veniţĭ încóce și aduceţĭ cu voĭ şi blăstĕmurile părinteştĭ: raghila și piepteniĭ de pieptenat câlţiĭ!

Băieţiĭ încep a curge toţĭ, care dincotro, cu blăstemurile părinteştĭ în mână. Iĭ venise acum și luĭ Dănila apa la móră.

— Puneţĭ mâna, copiĭ, pe jupânul ista și începeţi a'l blăstăma cum îţĭ ști voĭ maĭ bine, ca să'ĭ placă și dumisale....

Atuncĭ, lasă pe copiĭ, că și dracul fuge de dânșiĭ. Aŭ tăbărât cu toţĭ pe dênsul și'l-aŭ schingiuit după placul luĭ Dănilă. Și-a început dracul a ţipa cât îĭ lua gura; și scăpând cu mare greŭ din mâĭnile lor, hârșcâit şi stîlcit cum era, a lăsat și banĭ şi tot, și s'a dus pe urlaţĭ, după ceialalţĭ.

Iară Dănilă Prepeleac, ne maĭ fiind supărat de nimene şi scăpând acum de-asupra nevoeĭ, a mâncat și a băut și s'a desfătat până la adâncĭ bătrîneţe, vědêndu'șĭ pe fiiĭ fiilor săĭ împrejurul meseĭ sale.

I Creanga.

www.dacoromanica.ro

Daniil Sihastrul

Sub o rîpă stérpă, pe un rîŭ în spume,
Unde un sihastru a fugit de lume,
Cu vărsarea seriĭ un străin sosi:
— Ştefan al Moldoveĭ vine a-ţĭ vorbi!
— Ştefan al Moldoveĭ?... Daniil îĭ spune:
— Să aştepte-afară! sunt în rugăcĭune:
— Bunule părinte! sunt rănit şi 'nvins,
Insă-şĭ a mea mamă astă-ḑĭ m'a respins!
Viŭ să-ţĭ cer povaţă, dacă nu-ĭ maĭ bine
Turcilor Moldova d'astăḑi să se 'nchine.
Daniil sihastrul Domnuluĭ a ḑis:
— Mĕ înşal'auḑul, orĭ eŭ am un vis?
Capul ce se plecă, paloşul nu-l taie;
Dar cu umilinţă lanţu-l încovóie!
Ce e óre traĭul, dacă e robit?
Sĕrbătórea 'n care nimenĭ n'a zîmbit.
Viaţa şi robia nu pot sta 'mpreună,
Nu e tot-odată pace şi furtună.
Dómne! tu aĭ dreptul a schimba 'n morminturi,
Pentru neatârnare, ómeni şi pămênturĭ,
Dar nu aĭ p'acela, ca să ĭ umilescĭ:
Poţĭ ca să îĭ sfarămĭ, dar nu să ĭ robescĭ!
Dacă mâna-ţĭ slabă sceptrul ţi-o apasa,
Altuĭa maĭ harnic locul tĕu îl lasă,
Căcĭ maĭ bine este supus lăudat
Decât cu ruşine Domn şi atârnat!»

După-aceste vorbe, Ştefan strînge-oştire
Şi'nvingênd păgâniĭ, 'nalţ'o mânăstire.

D. Bolintinénu.

www.dacoromanica.ro

Lămuririĭ. Subiectul acesteĭ legende este luat din Cronicarul Neculce, «O samă de cuvinte»: «Ştefan Vodă, mergênd de la Cetatea Némţuluĭ în sus pre Moldova, aŭ mers pe la Voroneţ, unde trăia un părinte sehastru, pre anume Daniil, şi bătênd Ştefan Vodă în uşa sehastruluĭ să-ĭ descue, aŭ rĕspuns sehastrul: să aştepte Ştefan Vodă afară, până şĭ-o isprăvi ruga. Şi după ce şĭ-a isprăvit sehastrul ruga, l'aŭ chemat în chilie pe Ştefan Vodă şi s'aŭ ispovedit Ştefan Vodă la dênsul. Şi aŭ întrebat Ştefan Vodă pe sehastru: Ce va maĭ face, că nu póte să se maĭ bată cu Turciĭ? Inchina-va ţara la Turcĭ, aŭ ba? Iară sehastrul aŭ ḑis să n'o închine, că rĕzboiul este al luĭ, numaĭ după ce va isbândi, să facă o mănăstire acolo în numele sfîntuluĭ Gheorghe, să fie hramul bisericeĭ...»

Dimitrie Bolintinénu s'a născut la 1819 în satul Bolintinu-din-Vale (judeţul Ilfov). A luat parte la mişcarea de la 1848 ş'a fost exilat. A stat mult timp in Orient, acolo a scris «Macedonele» şi «Florile Bosforuluĭ».

Pe la sfârşitul anuluĭ 1857, Bolintinénu reveni în ţară, unde se bucură de o mare popularitate, şi ocupă funcţiunĭ înalte. A scris drame, un roman «Elena» şi forte multe poesiĭ între carĭ cele maĭ frumóse sunt legendele istorice.

A murit la anul 1872.

Mircea la bătae

Armia maghiară ţara a 'nvelit;
Sórele vĕḑênd-o a îngălbenit.
Dar bătrînul Mircea nu se înspăimêntă,
Cu o mică cétă de voinicĭ s'avêntă.

www.dacoromanica.ro

Nu că el voesce ţara a scăpa,
Ci vrea să 'mplinéscă datoria sa.
Unde este timpul cel de bărbăţie,
Când murea Românul pentru datorie?

Pe un cal ce muşcă spuma în zăbale,
Printre ḑi şi nópte el îşĭ face cale,
— «Fraţiĭ meĭ! vorbesce falnicul bătrîn,
Dumneḑeŭ voit-a ca să mor Român.
Cel ce a sa viaţă ţăreĭ sale 'nchină
Piere ca lumina într'a sa lumină.
Ce e 'n viaţa ţăreĭ viaţa unuĭ om?
Ce e 'n primăvară flórea unuĭ pom?
Ceea-ce prin stele e o stelişóră
Şi 'n nemărginire un minut ce sbóră.
Şoimul când se vede prins de vênătorĭ,
Spun că îşĭ sfăramă cuib şi puişorĭ.

Ast-fel de cât lanţul braţul să le 'ncingă,
Ce-ĭ Român, ce-ĭ nobil astă-ḑí să se stingă!»
Unde este timpul cel de bărbăţie,
Când murea Românul pentru datorie?

D. Bolintinénu.

Cimiliturĭ

Cine-l face nu-ĭ trebue,
Cine-l cumpĕră nu-ĭ pentru el,
Şi cuĭ îĭ trebue nicĭ nu-l ştie, nicĭ nu-l vede [1])

Casa draculuĭ
In mijlocul satuluĭ [2])

---

[1]) Sicriul. — [2]) Cârciuma.

www.dacoromanica.ro

Scrisórea a III-a

(Fragment)

La un semn, un ţerm de altul legând vas de vas se légă,
Şi în sunet de fanfare trece óstea luĭ întrégă,
Ieniceri, copiĭ de suflet aĭ luĭ Allah, şi Spahiĭ
Vin de 'ntunecă pămêntul la Rovine în câmpiĭ;
Răspândindu-se în roiurĭ, întind corturile marĭ —
Insă 'n zarea depărtată sună codrul de stejarĭ.

Iată vine-un sol de pace c'o năframă 'n vêrf de băţ,
Baiazid, privind la dênsul, îl intrébă cu dispreţ:
«Ce vreĭ tu?»
«Noĭ? Bună pace! Şi de n'o fi cu bănat,
Domnul nostru-ar vrea să vază pe măritul împerat.»

La un semn deschisă-ĭ calea, şi s'apropie de cort
Un bătrîn atât de simplu după vorbă, după port,
«Tu eştĭ Mircea?»
«Da 'mpĕrate!»
«Am venit să mi te 'nchinĭ,
Să nu schimb a ta corónă într'o ramură de spinĭ»
«Orı-ce gând aĭ, împĕrate, şi or cum veĭ ḑi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eŭ îţĭ ḑic: bine-aĭ venit:

Despre partea închinăriĭ însă, Dómne să ne iertĭ,
Dar acu, veĭ vrea cu óste şi rĕsboiŭ ca să ne certĭ,
Or veĭ vrea să facĭ întoarsă de pe-acuma a ta cale,
Să ne daĭ un semn şi nouĕ de mila Măriеĭ-Tale —
De-o fi una, de-o fi alta: ce e scris şi pentru noĭ
Bucuroşĭ le-om duce tóte, de e pace, de-ĭ rĕsboiŭ.»
— «Cum? Când lumea mi-e deschisă, a privi gândescĭ că pot
«Ca întreg Aliotmanul să se 'mpedice de-un ciot?

www.dacoromanica.ro

«O tu nicĭ visezĭ, bătrîne, câţĭ în cale mi s'aŭ pus!
«Tótă flórea cea vestită a întreguluĭ Apus,
«Tot ce stă în umbra crucii, împĕraţĭ şi regĭ s'adună
«Să dea piept cu uraganul ridicat de semi-lună;
«S'a 'mbrăcat în zale luciĭ cavaleriĭ de la Malta,
«Papa cu-a luĭ treĭ coróne, puse una peste alta,
«Fulgerele adunat-aŭ contra fulgeruluĭ, care
«In turbarea-ĭ furtunósă a coprins pământ şi mare;
«N'aŭ avut de cât cu ochiul or cu mâna semn a face,
«Şi apusul îşĭ împinse tóte némurile 'ncóce;
«Pentru-a crucii biruinţă se mişcară rîurí-rîurĭ,
«Or din codri rĕscolite or stârnite din pustiurĭ,
«Sguduind din pace-adâncă ale lumiĭ începuturĭ
«Inegrind tot orizonul cu-a lor zecĭ de miĭ de scuturĭ;
«Se mişcaŭ îngrozitóre ca pădurĭ de lăncĭ şi săbiĭ,
«Tremura înspăimîntată marea de-ale lor corăbiĭ!
«La Nicopole vĕd̦ut-aĭ câte tabere s'aŭ strîns
Ca să stee înainte-mĭ ca şi zidul neînvins.
«Când vĕd̦uĭ a lor mulţime câtă frunză, câtă iarbă,
Cu o ură ne'mpăcată mi-am şoptit atuncĭ în barbă,
«Am jurat ca peste dênşiĭ să trec falnic, fără păs,
«Din pristolul de la Roma să daŭ caluluĭ ovăs!..
«Şi de crunta-mĭ vitejie tu te aperĭ c'un toiag?
«Şi, purtat de biruinţă, să me 'mpiedec de un moşneag?
«— De-un moşneag, da, împĕrate! Căcĭ moşneagul ce priveştĭ,
«Nu e om de rând, el este Domnul Ţăriĭ-Româneştĭ.
«Eŭ nu ţi-aş dori vr'o dată să ajungĭ să ne cunoştĭ,
«Nicĭ ca Dunărea să 'nece spumegând a tale oştĭ.
«După vremurĭ mulţĭ veniră, începênd cu acel oaspe
«Ce din vechĭ se pomenesce, cu Dariu al luĭ Istaspe;
«Mulţĭ durară, după vremurĭ, peste Dunăre vr'un pod,
«De-aŭ trecut cu spaima lumiĭ şi mulţime de norod;

www.dacoromanica.ro

«Impěraţĭ, pe cari lumea nu putea să-ĭ maĭ încapă,
«Aŭ venit şi 'n ţara nóstră de-aŭ cerut pămênt şi apă·
Şi nu voiŭ ca să mě laud, nicĭ că voiŭ să te 'nspăĭmênt :
«Cum veniră, se făcură toţĭ o apă ş'un pămênt.
«Te făleştĭ că înainte-ţĭ rěsturnat-aĭ val vêrtej
«Oştile leite 'n zale de 'mpěraţĭ şi de vitejĭ?
«Tu te lauḑĭ că Apusul înainte ţi s'a pus?..
«Ce-ĭ mâna pe eĭ în luptă, ce-a voit acel Apus?
«Lâuriĭ voiaŭ să-ĭ smulgă de pe fruntea ta de fier,
«A credinţiĭ biruinţă căta orĭ-ce cavaler.
«Eŭ? Imĭ apěr sărăcia şi nevoile şi némul!
«Şi de-aceea tot ce mişcă 'n ţara asta, rîul, ramul,
«Mi-e prieten numaĭ mie, iară ţie duşman este;
Duşmănit veĭ fi de tóte făr' a prinde chiar de veste.
«N'avem oştĭ, dară iubirea de moşie e un zid
«Care nu se 'nfioréză de-a ta faimă, Baiazid».

Şi abia plecă bătrînul: ce maĭ freamět, ce maĭ sbucium
Codrul clocoti de sgomot şi de arme şi de bucium,
Iar la póla luĭ cea verde miĭ de capete pletóse,
Miĭ de coifurĭ lucitóre ies din umbra 'ntunecósă.
Călăreţiĭ umplu câmpul şi roesc dupa un semn
Şi în caiĭ lor sělbaticĭ bat cu scările de lemn;
Pe copite iaŭ în fugă faţa negruluĭ pămênt,
Lăncĭ scîntee lungĭ în sóre, arcurĭ se întind în vênt;
Şi ca nourĭ de aramă şi ca ropotul de grindenĭ,
Orizonu 'ntunecându-l, vin săgeţĭ dc pretutindenĭ
Vâjâind ca vijelia şi ca plesnetul de plóie;
Urlă câmpul şi de tropot şi de strigăt de bătae.
In zadar striga 'impěratul ca şi leul în turbare,
Umbra morţiĭ se întinde tot maĭ mare şi maĭ mare;
In zadar flamura verde o riḑică înspre óste,
Căcĭ cuprinsă-ĭ de peire şi în faţă şi în cóste,

www.dacoromanica.ro

Căcĭ se clatină rărite şirurĭ lungĭ de bătălie,
Cad Arabiı ca şi pâlcurĭ risipite pe câmpie,
In genuchĭ cădeaŭ pedestri, colo caiı se rĕstornă,
Cad săgeţile în valurĭ, care şueră, se tórnă,
Şi lovind în faţă, 'n spate, ca şi crivĕţul şi gerul,
Pe pământ lor li se pare că se nărue tot cerul.
Mircea însuşĭ mână 'n luptă vijelia 'ngrozitóre,
Care vine, vine, vine, calcă totul în picióre,
Durduind soseaŭ călăriĭ ca un zid înalt de suliţı,
Printre cetele păgâne trec rupêndu-şĭ large uliţı;
Risipite se 'mprăştie a duşmanuluĭ şiragurı,
Şi, gonind biruitóre, tot veneau a ţăriı stegurı
Ca potop ce prăpădesce, ca o mare turburată.
Peste-un ceas păgânătatea e ca pléva vênturata,
Acea grindin' oţelită înspre Dunare o mână,
Iar în urma lor se 'ntinde falnic armia româna.

Pe când óstea se aşaza, iată sorele apune,
Voind creştetele 'nalte ale ţăriı să 'ncunune
Cu un nimb de biruinţă; fulger lung încremenıt
Mărginesce munţiĭ negri în întregul asfinţit,
Pân' ce isvorĕsc din vécurı stele una câte una,
Şi din negurĭ dintre codri tremurând s'arată luna
Dómna mărilor ş'a nopţiĭ varsă linişte şi somn.
Lângă cortu-ĭ unul dintre fiiĭ falniculuĭ Domn
Sta zîmbind de-o amintire, pe genuchı scriind o carte,
S'o trimeată drageĭ sale de la Argeş maı departe:

De din vale de Rovine
«Grăim, Dómnă, către tine,
Nu din gură, ci din carte,
«Că ne eştĭ aşa departe.
Te-am ruga, mari, ruga
«Să-mĭ trimiţĭ prin cineva
«Ce-ĭ maĭ mândru 'n valea ta:

www.dacoromanica.ro

Codrul cu poenele,
«Ochiĭ cu sprîncenele;
Că şi eŭ trimite-voĭ
Ce-ĭ maı mândru pe la noĭ:
Oastea mea cu flamurile,
Codrul şi cu ramurile,
«Coiful nalt cu penele,
Ochiı cu sprîncenele.
Şi să sciĭ că 's sănătos,
Că, mulţumind luĭ Christos,
«Te sarut, Dómnă, frumos.

M. Eminescu

Lămurirĭ. Eminescu tae un drum cu totul noŭ ın literatura nóstră. In structura puternică a versuluĭ acestuı maestru e o necunoscută vibrare de gândire şi de sentiment. Limba românéscă renasce sub condeiul luı; la el vorbele aŭ suflet, mişcare, trăesc, — fie-care epitet e o esplozie de lumină neaşteptată; citindu-l, tresarĭ la fie-care vers de-o frumuseţă nouă. Basmele, doinele şi legendele poporuluĭ aŭ fost cele d'întâiŭ isvóre la care s'a adapat cu sete marele talent al luĭ Eminescu, iar maı târḑiu — înţelepţiı cronicarĭ aĭ ţăriĭ. Cititor pasionat, el era unul din ceı maĭ adâncĭ cunoscĕtorĭ aĭ limbiı, aĭ literaturiĭ şi istorieĭ némuluĭ nostru din cele maı întunecate vremurĭ. Figurile marilor Voivoḑĭ şi întemplările din vechime, de mult ce le gândise, se deşteptau în el lămurite ca nisce aducerĭ-aminte din propria luı viéţă. Batrînul Mircea şi bătălia de la Rovine cu aceĭ sprintenĭ călăreţı ce *«roesc după un semn, şi în caiĭ lor sălbatecĭ bat cu scările de lemn»* sînt viziunĭ puternice, e o lume vie pe care poetul o vede, o privesce desluşit în tóte mişcările şi amănuntele eĭ, şi de aceea şi scie să ni-o zugrăvéscă aşa de plastic şi de sugestiv.

www.dacoromanica.ro

Mihail Eminescu s'a născut la 20 Decembre 1845 în satul Inotescĭ din județul Botoșanĭ, și-a închis ochiĭ în Bucurescĭ la 15 Iunie 1889.

Doină

De la Nistru pân' la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s'a,
Că nu maĭ póte străbate
De-atîta străinătate.
Din Hotin și pân'la Mare
Vin Muscaliĭ de-a călare,
De la mare la Hotin
Mereŭ calea ne-o ațin;
Din Boian la Vatra-Dorniĭ
Aŭ umplut omida corniĭ,
Și străinul te tot pasce
De nu te maĭ poțĭ cunósce.
Sus la munte, jos pe vale,
Ş'aŭ făcut dușmaniĭ cale,
Din Satmar până 'n Săcele
Numaĭ vadurĭ ca acele.
Vaĭ de biet Român săracul!
Indărăt tot dă ca racul,
Nicĭ îĭ merge, nicĭ se 'ndémnă,
Nicĭ îĭ este tómna tómnă,
Nicĭ e vara vara luĭ,
Şi-ĭ străin în țara luĭ.
De la Turnu 'n Dorohoĭ
Curg dușmaniĭ în puhoĭ
Şi s'așéză pe la noĭ;

www.dacoromanica.ro

Şi cum vin cu drum de fier,
Tóte cântecele pier,
Sbóră păsĕrile tóte
De négra străinătate;
Numaĭ umbra spinuluĭ
La uşa creştinuluĭ.
Işĭ desbracă ţara sinul,
Codrul — frate cu Românul —
De sĕcure se tot plécă
Şi isvórele îĭ sécă —
Sărac în ţară săracă!

Cine-aŭ îndrăgit străiniĭ,
Mânca-i-ar inima căiniĭ,
Mânca-i-ar casa pustia,
Şi némul nemernicia!

Ştefane Măria Ta,
Tu la Putna nu maĭ sta,
Las' Arhimandrituluĭ
Tótă grija schituluĭ,
Lasă grija Sfinţilor
In sama părinţilor,
Clopotele să le tragă
Ḑiua 'ntrégă, nóptea 'ntrégă,
Doar s'a 'ndura Dumneḑeŭ,
Ca să 'ţĭ mântuĭ némul tĕŭ!
Tu te 'nalţă din mormînt,
Să te-aud din corn sunând
Şi Moldova adunând.
De-ĭ suna din corn odată,
Aĭ s'adunĭ Moldova tótă,
De-ĭ suna de douĕ orĭ,
Iţĭ vin codri 'n ajutor,

www.dacoromanica.ro

De ĭ suna a treia oră,
Toţĭ duşmaniĭ or sa piară
Din hotare în hotare —
Indrăgi-i-ar ciorile
Şi spînzurătorile.

M Emınescu.

Revedere

(In formă populară)

Codrule, codruţule,
Ce maĭ facĭ drăguţule?
Că de când nu ne-am vĕḑut,
Multă vreme a trecut,
Şi de când m'am depărtat,
Multă lume am umblat.

— Ia eŭ fac ce fac de mult:
Iarna viscolu 'l ascult
Crengile-mĭ rupêndu-le,
Apele-astupându-le,
Troenind cărările
Şi gonind cântările.
Şi maĭ fac ce fac de mult:
Vara doina mi-o ascult;
Pe cărarea spe isvor,
Ce le-am dat-o tuturor,
Umplêndu-şĭ cofeile
Mi-or cânta femeile.

— Codrule cu rîurĭ line,
Vremea trece, vremea vine:

www.dacoromanica.ro

Tu din tînĕr precum escĭ
Tot mereŭ întineresci.

— Ce mi-ĭ vremea, când de vécurĭ
Stele-mĭ scîntee pe lacurĭ!
Că de-ĭ vremea rea saŭ bună,
Vântu-mĭ bate, frunza-mĭ sună,
Şi de-ĭ vremea bună, rea,
Mie-mĭ curge Dunărea.
Numa omu-ĭ schimbător,
Pe pământ rătăcitor,
Ear noĭ loculuĭ ne ţinem,
Cum am fost aşa remânem:
Marea şi cu rîurile,
Lumea cu pustiurile,
Luna şi cu sórele,
Codrul cu isvórele.

M. Eminescu

Basmul luĭ Arghir

(Fragment)

Frunză verde fag,
Dorule sărac,
Lăutar pribeag,
Vin, de-mĭ zi cu drag,
Vin, de-mĭ zi în şir,
Tot din fir în fir,
Basmul luĭ Arghir,
Cel cu pĕr de fir,
Singur să mĕ mir.

Fost-a când a fost,
Că de n'ar fi fost
Nu-ĭ s'ar sci de rost.

Fost-a Impĕrat
Mîndru luminat,
Ce avea cetate
Cu palate nalte,

www.dacoromanica.ro

Cu turnurĭ de fier,
Ce lovia in cer.
Şi 'n mijloc stetea
Şi mi se 'nălţa
Mîndră mănăstire,
Loc de pomenire,
Mănăstire 'naltă
Cum n'a maĭ fost altă.

Şi de-asupra eĭ,
Mări, că-mĭ vedeaĭ
Că în loc de cruce
Sórele străluce.

Şi avea 'mpĕrătésă
Tinĕră, frumósă
Ca flórea de nalbă,
Ca lacrima albă.
Pe fruntea senină
C'o stea de lumină.

Şi avea treĭ feciorĭ
Ca şi treĭ bujorĭ
Vara 'nfloritorĭ.

Frunzuliţă teĭ
Da din eĭ tustreĭ
Cine 'mĭ era, cine
Cu ochĭ de lumine,
Cu statură 'naltă,
Cu talia 'nvóltă,
Gingaş de mijloc
Şi cu vers de foc?
Imĭ era Arghir
Cel de trandafir
Cu pĕrul de fir.

Şi — Impĕratu-avea
Lîngă curtea sa:
O mîndră grădină,
De miresme plină
Şi roiurĭ de-albine
Prin florile dalbe
De naramze albe.
Grădină de florĭ
Din pomĭ roditorĭ
Şi de sĕrbătorĭ.
Dar de te duceaĭ,
De mi te perdeaĭ
Pe-a umbreĭ rĕcorĭ,
Prin cărărĭ de florĭ,
Eată mări iată,
Că-mĭ dedeaĭ de-odată
D'un pom de grădină
Cu florĭ de lumină
Ce 'nfloria în zorĭ
Pe la cîntătorĭ,
Iar la zi n'amiază
Scutura de raḑe
Inflorita-ĭ lésă
Iar la miez de nópte
Rodia mere cópte,
Mere de-aur marı
Cu Sîmburiĭ tarĭ
De mărgăritarĭ . . .
. . . .

M. Eminescu.

Ce te legenĭ Codrule

Ce te legenĭ codrule,
Fără plóe, fără vênt,
Cu crengile la pămênt?
De ce nu m'aşĭ legăna,
Dacă trece vremea mea,
Ḑiua scade, nóptea cresce
Şi frunzişul mi-l răresce.
Bate vêntul frunza 'n dungă,
Cântăreţiĭ mi-ĭ alungă,
Bate vêntul dintr'o parte,
Iarna-ĭ icĭ, vara-ĭ departe.
Şi de ce să nu mĕ plec
Dacă păsările trec,
Peste vârf de rămurele
Trec în stolurĭ rândunele,
Ducênd gândurile mele
Şi norocul meŭ cu ele,
Şi se duc pe rînd, pe rînd,
Zarea lumiĭ 'ntunecând,
Şi se duc ca clipele
Scuturând aripele,
Şi mĕ lasă pustiit
Vestejit şi amorţit,
Şi cu dorumì singurel
De mĕ'ngân numaĭ cu el.

M. Eminescu.

www.dacoromanica.ro

Muşatin şi Codrul

Săracă ţară de sus,
Tótă faima ţi s'a dus!
Acu cincĭ sute de aĭ
Numaĭ codru îmĭ eraı,
Imprejur creşteaŭ pustiĭ,
Se surpaŭ împărăţiĭ:
Némurile 'mbĕtrâniau,
Crăiile se treceau,
Numaĭ codriĭ tăı cresceau,
Şi în umbra cea de vecĭ
Curgeaŭ rîurile recı,
Limpegióre, rotitóre,
Avênd glasurĭ de isvóre,
Bistriţa în stâncĭ se sbate
Prin pădurĭ întunecate
Şi mereŭ se adîncesce
Unde apa-abia clipesce;
Şi de-odată vede că
Apa i se 'mpedecă
Şi de stîncĭ i se lovesce
Şi s'adună şi tot cresce,
Se iezesce'n mândru lac,
Şi copaciĭ umbră-ĭ fac,
Iar stejarĭ din mal în mal
Pe deasupra-ı se prăval,
Vîrfurĭ sprijin de-o-laltă
Şi îmĭ fac o boltă 'naltă,
De vîrfurĭ eĭ se 'mpletesc
Şi în umbră stăpînesc,
Şi în vecĭnică recóre
Undele-s scînteietóre.

www.dacoromanica.ro

Dintr'un mal la celalalt
A căḑut un trunchiŭ înalt,
Mi-a căḑut de-a curmezişul,
De îĭ spânzură frunzişul,
Punte lungă de-un copac
Peste-o linişte de lac,
Punte lungă, punte mare,
De mi-o poţĭ trece călare.
Ştefan-Vodă tinerel
Trece puntea singurel,
Cu peptarul de oţel,
Cu cuşma négră de miel, —
Drag e codruluĭ de el!
Cum venea la vênătóre
Purta arcul pe spinare,
Cu lungĭ plete pân' pe spate,
Dar la frunte retezate.
Copilaş în haĭne strîmte,
Uşurel nicĭ se maĭ simte,—
De ochesce-o căprióră,
Şoimul pe deasupra-ĭ sbóră,
De-şĭ întinde mâna sus
Şoimu 'n palmă i s'a pus.
Şi tot vine chiuind
Şi din frunză tot pocnind,
Şi când prinde a cânta
Codriĭ 'ncep a resuna,
Doina când o trăgăna
Frunza tótă-o legăna,
Că o cânta trăgănat
Codruluĭ de legănat.
Nime 'n lume nu era
Numai mierla şuera:
Cucul cântă, mierla ḑice:
«Ce caţĭ tu, băiat, pe-aice»?

www.dacoromanica.ro

Ḑice codrul liniştit:
M'am pus de am înfrunzit
Pentru-că tu m'aĭ dorit.

Iară valurile sună,
Mişcătóre se adună,
Printre pânzele de frunze
Cércà sóre să pătrunḑă,
Ard în umbră la răcóre
Petele scânteietóre,
Şi pe-a undelor bătaie
Varsă lumina văpaie,
Pe şiróie limpeḑĭ lungĭ
Sbóră razele cu dungĭ.

Iar Muşatin, stând culcat,
Se aşterne pe cântat:
«Codre, codre, dragul meu,
«Pare-că ţ'am spus-o eu
«Să şuerĭ din frunzĭ mereŭ;
«Cu frunzişul fremătos
«Povestescĭ aşa frumos,
«De m'adormĭ în iarbă jos»!

Codrul i se închina
Şi din ramurĭ clătina:
Măĭ Muşatin, măĭ Muşatin,
Voios ramurile 'mĭ clatin,
Şi voios ţi-aş cuvînta:
Să trăiescĭ Măria ta...
Haĭ, Muşat, să ne 'nţelegem
Şi 'mpărat să te alegem,
Impărat isvórelor
Şi al căpriórelor,

www.dacoromanica.ro

Aşeḑat la vr'un pârîŭ
Să scoţĭ fluerul din brîŭ;
Tu să cânţĭ şi eŭ să cânt,
Frunza'mĭ tótă s'o frămînt,
S'o pornesc suind în vênt
Pe isvóre,
In ponore,
Unde pasĕrile sbóră,
Unde crengile se plécă
Şi căpriórele jócă.
Apa-ĭ ḑice: «O, copile,
Mânile întinde-mi-le,
Vino'n fundul luminos,
Că tu eştĭ copil frumos!»

Iar Muşatin îĭ rĕspunde:
Géba mĕ măriţĭ din unde,
Géba, codre, dragul meŭ,
Mĕ chemĭ cu frunza mereŭ,
Căcĭ m'oĭ duce de la tine,
Frunza-o plânge după mine,
Că de suflet mĕ apucă
Dor de cale, dor de ducă,
Şi de şi mĭ-aşa de jele,
De plânsul măicuţiĭ mele,
Eŭ m'oĭ duce, m'oĭ tot duce,
Dor să nu mĕ maĭ apuce.
Şi m'oĭ duce'n cale lungă,
Dor să nu mĕ maĭ ajungă,
In zadar 'napoĭ mĕ chémă
Dor de casă, glas de mamă,
In zadar răsună'n vînt,
Căcĭ aşa menit eŭ sînt:
Să-mĭ fac cale pe pământ,

www.dacoromanica.ro

Să-mĭ întind cărările,
Să cutreer ţările,
Ţările şi mările.
Fire-ar tare glasul meŭ,
Ca să trécă tot mereŭ
De orĭ unde oĭ fi eŭ,
Peste ape, peste punţĭ,
Peste codri de pe munţĭ,
Să ajungă pân'acasă,
Unde mama 'mĭ stă de ţasă,
Şi să-i spue'n multe rândurĭ
«Nu muri, mamă, de gândurĭ».

Nu te duce, măĭ copile,
Ci de aĭ în lume ḑile
Tóte dăruiesce-mi le!
Tu să sciĭ, iubite frate,
Că nu-s codru, ci cetate,
Dar de mult sunt fermecată
Şi de somn întunecată,
Numaĭ nóptea mĕ trezesce,
Luna când călătoresce,
Umbra-mĭ tótă mi-o petrece
Cu lumina eĭ cea rece.
O, atuncĭ în corn îmĭ sună
Toţĭ copaciĭ împreună,
Sună jalnic frunza'n lună,
Toţĭ tufaniĭ mi se-adună.
Şi copac după copac
Toţĭ de-odată se desfac.
Din stejar cu frunza désă
Ese mândră-o 'mpărătésă,
Cu pĕr lung până'n călcâĭ
Şi cu haine auriĭ,

www.dacoromanica.ro

Mândră-ĭ este rochia
Şi o chiamă Dochia!
Din copacĭ fără de numĕr
Es copiĭ cu şoimĭ pe umăr,
Şi copile multe iese
Cu-a lor mânece sumese,
Şi pe umerele góle
Pórtă doniţe şi óle,
Se pornesce-atuncĭ un sbucium,
Sună'mĭ dulce glas de bucium,
Pe cărărĭ fără de urme
Vin cerbóicele în turme
Şi mugesc încet atât
Cu talangele de gât,
Şi aştéptă răbdătóre
Mânĭ frumóse de fecióre,
De le mulg în donicióre.

Căcĭ să sciĭ, iubite frate,
Că nu-s codru ci cetate,
Dar vrăjit eŭ sunt de mult
Până când o să ascult
Răsunând din dél în dél,
Cornul mândru triumfal
Al craiuluĭ Decebal.
Atuncĭ trunchiĭ-mĭ s'or desface
Şi'n palate s'or preface,
Veĭ vedea eşind din ele
Miĭ copile tinerele,
Şi din bradiĭ cât de micĭ
Veĭ vedea eşind voĭnicĭ,
Căcĭ la sunetul de corn
Tóte'n viaţă se întorn.

www.dacoromanica.ro

— Rămâĭ codre, sănătos,
Că mĕ chiamă apa'n jos,
Şi menit în lume sunt
Să'mĭ fac cale pe pământ!

Şi Muşatin s'apropie
De Bistriţa argintie,
Luntreă se juca pe valurĭ,
O deslégă de la malurĭ,
Sare'n ea şi îĭ dă drum,
Ca săgéta sbór'acum.
Şi mergênd, mergênd departe,
Apa'n douĕ se desparte,
Cu largĭ unde de argint
Ce se mişcă strălucind...
Icĭ e umbră, colo sóre
Pe ape tremurătóre.
El pe malurĭ înflorite,
Vede turme rătăcite
Care pasc lângă pâraie,
Ca la lebede se 'ndóie
Gâtul lor. Şi capul mic
Eĭ de-odată îl ridic
Şi urechile ciulesc
Pe când luntrea o zăresc.
El plutea, plutea mereŭ,
Codrul sună blând şi greŭ,
Când de-odată zi se face,
Codru'n douĕ se desface,
Şi pe ape rotitóre
Scânteiaza mândru sóre,
Şi'nainte-ĭ vede-un munte,
Cu-a luĭ creştete mărunte
S'a clădit stâncă pe stâncă,
Incepênd din vale-adâncă

www.dacoromanica.ro

Şi, purtând pe el pădurĭ,
Peste nouriĭ ceĭ surĭ
Işĭ ridică în senin
Creştet de zăpadă plin.
Şi spre mal se'ndréptă iară
Luntrea mică şi uşóră,
Iar Muşatin se cobóră,
Calea munteluĭ apucă
Până'n vârfurĭ să se ducă,
Pân'ce nóptea l'a ajuns
In cel codru nepătruns.
Dar cu nóptea'n cap pornesce,
Se tot urcă voĭnicesce,
Dóră culmea va sui-o
Pe când s'o miji de ziuă.
Şi pe culmea înălţată
El ajunge de-odată
Şi făcêndu-şĭ ochiĭ rótă,
Étă vede lumea tótă,
Şi departe se'ntind şesurĭ,
Ce cu ochiĭ nu le mĕsurĭ,
Unde rîul cela sfânt
Parcă iese din pămênt;
Colo'n zarea depărtată
Nistrul mare i s'arată
Din spre ţările tătare
Şi departe curge'n mare.
La liman ca şi o salbă
Se'nşira Cetatea albă,
Iar în linişte de vênt
Trec departe de pămênt
Cu-a lor pânze atârnate
Miĭ corăbiĭ încărcate.
Şi privind spre miază-zi
Dunărea el o zări

www.dacoromanica.ro

Intr'una spre mare'ntórsă
Şi pe şapte gurĭ se varsă, —
De la Nistru pân la ea
Ţară mândră se'ntindea,
Vede codriĭ cum cobóră
Dél cu dél, ţară cu ţară,
Resfirându-se pe şes
Unde rîurile ies,
Şi pe vârfurĭ de pădurĭ
Mănăstirĭ şi'ntăriturĭ.
Vede târgurĭ, vadurĭ, sate
Pe câmpie presărate,
Vede mândrele cetăţĭ
Stăpânind pustietăţĭ,
Vede turmele de oĭ
Cu ciobaniĭ dinapoĭ,
Cu fluere şi cimpoĭ,
Iară ergheliile
Petreceaŭ câmpiile
Şi de-alungul rîurilor
S'aşterneaŭ pustiurilor.

Iară şoimul tinerel
Pe asupra-ĭ sbóră el
Şi din gură-ĭ cuvînta:
«Să trăiescĭ Măria Ta!
Câtă lume, câtă zare
De la Nistru pân la Mare,
Fă-ţĭ odată ochiĭ rótă,
C'acésta-ĭ *Moldova* tótă»!

M. Eminescu.

www.dacoromanica.ro

Ultima dorinţă

Iar cănd voiŭ fi pămênt,
In linişte sĕriĭ,
Sapaţi-mĭ un mormânt
La marginea măriĭ.

Nu voiŭ sicriŭ bogat,
Podóbe şi flamurĭ,
Ci-mĭ împletiţĭ un pat
Din veştede ramurĭ.

Sa-mĭ fie somnul lin
Şi codrul aprópe,
Să am un cer senin
Pe-adâncele ape.

S'aud cum blănde cad
Isvórele 'ntruna,
Pe vêrfurĭ lungĭ de brad
Alunece luna.

S'aud pe valurĭ vènt,
Din munte talanga,
De-asupră-mı teiul sfînt
Să-şĭ scuture crénga.

Şi cum n'oiŭ suferi
De-atuncea 'nainte,
Cu florĭ m'or troeni
Aducerĭ aminte.

Şi cum va înceta
Al inimiĭ sbucium,
Ce dulce mĭ va suna
Cântarea de bucium!

Vor arde 'n préjma mea
Luminile 'n dealurĭ,
Isbind s'or frămînta
Eternele valurĭ.

Şi nime 'n urma mea
Nu 'mĭ plângă la creştet,
Ci codrul vênt să dea
Frunzişuluĭ veşted.

Luceferiĭ de foc
Privi-or din cetinĭ,
Mormênt făr' de noroc
Şi fără prietenĭ.

M. Eminescu.

www.dacoromanica.ro

Paşa Hassan

Pe Vodă-l zăresce calare trecênd
Prin şirurĭ cu fulgeru'n mână,
În lăturĭ s'asvîrle oştirea păgână,
Căcĭ Vodă o'mparte, cărare făcênd,
Şi'n urmă-ĭ se'ndésă, cu vuet curgênd,
Oştirea română.

Cu tropote roĭbiĭ de spaimă pe mal
Rup frênele'n sbucium şi saltă;
Turcimea 'nvrăjbită se rupe de-olaltă
Şi cade'n mocirlă, un val după val,
Iar fulgerul Sinan isbit de pe cal
Se'nchină prin baltă.

Hassan de sub póla păduriĭ acum
Luĭ Mihnea-ĭ trimite-o poruncă:
In spatele-oştiriĭ muntene s'aruncă
Urlând Ianiceriĭ prin flinte şi fum, —
Dar paşa rĕmâne alăturĭ de drum,
Departe pe luncă.

Mihaiŭ îl zăresce ş'alege vr'o doĭ,
Se'ntórce şi plécă spre glótă,
Ca volbura tómneĭ se'nvêrte el rótă
Şi intră'n urdie ca lupu 'ntre oĭ,
Ş'o frânge degrabă, ş'o bate'napoĭ
Ş'o vêntură tótă.

Hassan de mirare e negru-pămênt;
Nu scie de-ĭ vis orĭ aeve-ĭ.
El vede cum sbóră flăcăiĭ Suceveĭ,

www.dacoromanica.ro

El vede că Bogdan e suflet de vênt
Şi'n faţă-ĭ puterile Turcilor sînt
Tăriile plevei.

Dar iată-l! E Vodă, ghiaurul Mihaĭ,
Alérgă năvală nebună.
Imprăştie singur pe câţĭ îĭ adună,
Cutrieră câmpul, tăind de pe caĭ,
El vine spre paşă... e grózā şi vaĭ,
Că vine furtună.

«Stăĭ, paşă, o vorbă de-aprópe să-ţĭ spun,
Că nu te-am găsit nicăirea — ».
Dar paşa-şĭ perduse şi capul şi firea!
Cu frêul pe cómă el fuge nebun,
Că'n ghiară de féră şi'n gură de tun
Maĭ dulce-ĭ peirea.

Năprasnicul Vodă e'n zale şi'n fer
Şi zalele-ĭ zurue crunte,
Gigantică pórt'o cupolă pe frunte,
Şi vorba-ĭ e tunet, resufletul ger,
Iar barda din stânga-ĭ ajunge la cer,
Şi Vodă-ĭ un munte.

«Stăĭ paşă! Să péră aḑĭ unul din noĭ —»
Dar paşa maĭ tare zoresce;
Cu scările'n cópse fugaru-şĭ lovesce
Şi gâtul i-l bate cu pumniĭ-amândoĭ;
Cu ochiĭ de sânge, cu barba vâlvoĭ
El sbóră şoĭmesce.

Turbanul îĭ cade şi-l lasă căḑut:
Işĭ rupe cu mâna veştmêntul,
Că'n largile-ĭ haĭne se'mpedecă vêntul,

www.dacoromanica.ro

Şi luĭ i se pare că'n loc e ţinut;
Alérgă de gróza peireĭ bătut,
Mănâncă pămêntul.

Şi-ĭ dârdâe dinţiĭ, şi-ĭ galben perit!
Dar Alah din cerurĭ e mare!
Şi Alah scurtéză grozava-ĭ cărare
Căcĭ paşa-ĭ de taberĭ aprópe sosit!
Spahiiĭ din corturĭ se'ndésă grăbit
Să-ĭ dee scăpare.

Şi'n césul acela Hassan a jurat
Să zacă de spaĭmă o lună;
Vĕḑut-aŭ şi Beiĭ că fuga e bună
Şi bietuluĭ paşă dreptate i-aŭ dat,
Căcĭ Vodă ghiaurul în toţĭ a băgat
O grózā nebună.

G. Coşbuc.

Lămurirĭ. — Gheorghe Coşbuc s'a născut în ţinutul Năsăuduluĭ din Transilvania. La vîrsta de 24 de anĭ a venit din Ardél, şi s'a stabilit în Bucurescĭ. Eată ce ḑice criticul Gherea în unul din articolele sale despre acest «poet al ţĕrănimeĭ» cum îl numesce el pe Coşbuc:

«Natura e pentru ţĕran însuşĭ elementul în care trăesce şi prin care trăesce. Mirosul cald şi gras care se ridică de pe brazda négră în urma pluguluĭ îĭ umple sufletul de o nădejde şi de o nelinişte vagă pentru sórta recolteĭ viitóre, noriĭ de vară ce se strîng deasupra satuluĭ îĭ daŭ bucurie amestecată cu grózā, pentru că nu scie: vor aduce plóia binecuvîntată şi rodnică, saŭ grindina distrugĕtóre? sórele îl arde la muncă, vîntul fierbinte îl arde, îl însetéză, iar cel rĕcoritor îĭ usucă sudórea feţeĭ şi a pieptuluĭ. Rĕsăritul sóreluĭ de primăvară

www.dacoromanica.ro

îl găsesce în cîmp, furtuna de tómnă lîngă car, viforul de zăpadă îl găsesce tăind lemne în pădure. Crivĕţul îĭ cîntă lugubru în horn şi lupiĭ plîng în jurul coteţuluĭ de vite. Ţĕranul nu stăpânesce natura largă ce-l înconjoară, el e stăpânit de ea. Ea îĭ e prielnică saŭ nu, îĭ e mamă bună saŭ vitrigă, îl îmbogăţesce saŭ sĕrăcesce şi decĭ e iubită şi temută totodată; ea îĭ excită şi iubirea, recunoscinţa, admiraţia, şi frica şi gróza, stăpînindu-ĭ sufletul şi imaginaţia şi creând tóte elementele necesare pentru relaţia estetică între el şi natură. E decĭ natural ca ţĕranul, mult maĭ mult ca orăşanul, să simtă esteticesce natura, iar aceĭ dintre ţĕranĭ carĭ aŭ darul necesar, să-şĭ exprime acest simţimînt estetic. Acésta a şi făcut-o într'un mod atât de frumos şi sugestiv literatura populară, literatura ţĕrănéscă.

E natural ca şi Coşbuc, născut şi crescut în acest mediŭ ţĕrănesc, fiind decĭ un poet ţĕranesc, să zugrăvéscă cu predilecţie natura şi s'o zugrăvéscă cu tótă puterea pe care i-o dă marele sĕŭ talent.

In adevĕr Coşbuc iubesce natura şi o zugrăvesce în tóte manifestaţiile eĭ, şi iubirea de natură la Coşbuc pare a fi maĭ mare chiar de cât cea erotică.

In «Vestitoriĭ primăveriĭ» poetul plin de bucurie întîmpină astfel păsĕrile, cîntăreţiĭ vestitorĭ aĭ primăveriĭ:

Ş'acum veniţĭ cu drag în ţară!
Voĭ revedeţĭ cîmpia iară
Şi cuiburile vóstre-n crîng —
E vară, vară!
Aşĭ vrea la suflet să vĕ strîng,
Să rîd de fericit, să plîng.

Cât de naivă, copilăréscă, dar sinceră şi naturală veselie e în aceste strigăte de bucurie: «E vară, vară!»

www.dacoromanica.ro

Un simţimînt maĭ adânc întovărăşit de o vastă gîndire, se arată în poezia «Vara»:

Priviam fără de ţintă-n sus —
Intr'o sĕlbatică splendóre
Vedeam Ceahlăul la Apus,
Depart-n zărĭ albastre dus,
Un uriaş cu fruntea n sóre
De pază ţĕriĭ nóstre pus.
Şi, ca o taină călătóre,
Un nor cu muntele vecin
Şi n'avea aripĭ să maĭ zbóre !
Plutia'ntra-cest imens senin
Şi tot vĕzduhul era plin
De cîntece ciripitóre...
Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pămînt—
Şi spicele jucaŭ în vênt,
Ca 'n horă, după-un vesel cînt,
Copilele cu blonde plete,
Când saltă largul lor veştmînt.
In lan erau feciorĭ şi fete.
Şi eĭ cântaŭ o doină 'n cor.
Juca viaţa 'n ochiĭ lor
Şi vêntul le juca prin plete.
Mieĭ albĭ fugiaŭ către izvor
Şi graurĭ surĭ zburaŭ în cete.

Cât de frumósă te-aĭ gătit,
Naturo, tu! Ca o virgină
Cu umblet drag cu chip iubit!
Aş vrea să plîng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să vĕd ce-aĭ plăzmuit!
Mi-e inima de lacrimĭ plină,
Că 'n ea s'a îngropat mereu
Aĭ meĭ şi-o să mă-ngrop şi eu!
O mare e, dar mare lină —
Natură, în mormîntul meu
E totul cald, că e lumină!

www.dacoromanica.ro

Așĭ ruga pe cetitorĭ să cetéscă una după alta poeziiile «Vestitoriĭ primăveriĭ» și «Vara», să le compare, ca să vadă ce fin și adevĕrat simte Coșbuc natura. In prima poezie e *primăvară*, e renascerea naturiĭ spre viață și crearea vieții, e tinerețea naturiĭ. Natura nu e încă mamă, ea e copilă zburdalnică și nebunatecă, plină de dorințĭ tainice, de presimțirĭ ale fericiriĭ vieții. Și în armonie cu natura primăvaratică sunt strigările de veselie ale poetuluĭ, expresiunea simțimintelor de mulțumire zgomotósă că viața reînvie, acea mulțumire când nu sciĭ, să rîḑĭ de veselie, saŭ să plîngĭ de bucurie.

In a doua poezie *Vară,* natura nu maĭ e la începutul vieții, ea a ajuns în culmea vigóreĭ, puternică și măréță ca însușĭ Céhlăul care-șĭ ridică fruntea uriașă spre sóre, încărcată cu viață, ca nourul greoiŭ care nu póte să se ridice désupra Céhlăuluĭ, par'că *n'ar avea aripĭ să zbóre.* Natura nu maĭ e copilă, ea e mamă vigurósă. Ajunsă la apogeul vigóreĭ, frumuseții și fericiriĭ, ea a dat pradă copiilor seĭ sînurile de lapte pline. Fructele pomilor pline de zamă rup ramurile, spicele grele jócă'n vênt, mieĭ alérgă spre izvor, păsĕrile plăpînde ciripesc, iar ea, natura-mamă, frumósă și robustă se uită la plăzmuirea sa, cu pieptul crescut plin de o fericire nespusă. Și se uită liniștit și serios, se uită cu liniștea și siguranța pe carĭ le dă vîrsta și cu seriozitatea melancolică pe care o dă consciința sigură că viața acum a atins apogeul, că trebue să încépă declinul, că din însușĭ prisosul vieții va nasce mórtea. Și poetul așa a priceput natura de vară, așa a simțit-o, a pătruns în tainele eĭ și de aceea nu strigă de veselie, veselia aicĭ n'ar fi la locul sĕŭ, ar fi falșă. Sufletul e plin de fericire, atât de plin în cât îl dóre, ar vrea să plîngă, inima-ĭ nobilă e de lacrimĭ plină și de recunoscință pentru atâta fericire și de priceperea ascunsă că din tot

www.dacoromanica.ro

prisosul acesta de viaţă va nasce mórtea, dar mórtea care vine din prisosul acesteĭ vieţĭ atât de calde, luminóse, bogate ea însăşĭ, e plină de căldură şi lumină.

Nicĭ un poet la noĭ n'a simţit aşa natura şi nicĭ unul la noĭ nu ĭ-a cântat un imn atât de sfânt. Se înţelege că un poet care pricepe şi simte aşa natura va sci s'o zugrăvéscă.

In creaţiunea luĭ Coşbuc natura trăesce; îĭ simţĭ pulsul bătênd cu tărie; la el în tablourile naturiĭ, óme niĭ eĭ înşişĭ jócă un rol supus, eĭ nu sînt centrul şi scopul naturiĭ şi creaţiuniĭ, ci o parte din natură, câte odată un mijloc de a o zugrăvi.

Iată, spre exemplu, minunatul peisaj sătesc «Iarna pe uliţă».

E frig. Nouriĭ staŭ grămadă deasupra satuluı, aburĭ fumuriĭ se rîdică deasupra rîuluĭ şi pe strădile înzăpădite aŭ eşit copiĭ cu săniĭ. Excitaţĭ de frigul înţepător şi sănătos, eĭ se împing, sar, cad şi se rostogolesc în zăpadă. Colo, dintr'un colţ, apare un copil. Imbrăcat în haină maĭ mare de cât el, înótă în zăpadă:

Cade-n brâncĭ şi se ridică
Dând pe céfă puţintel
Tótă lâna unuĭ miel:
O căciulă maĭ voinică
De cat el.

Glóta de copiĭ înconjóră pe micul «Barba Cot» şi ar fi rĕŭ de el, dacă o babă bĕtrână ce trece încet pe stradă nu ĭ-ar veni în ajutor. Dar atâta le-a trebuit ştrengarilor: eĭ înconjóră pe babă, aşa că e nevoită să-şĭ facă un drum cu băţul. Eĭ alergă, năvalesc, ţipă, şi aşa cu alaiu mare petrec baba pe uliţă:

Ba se rĕscolesc şi cânıĭ
De prin curţĭ şı sar la eĭ
Pe la gardurĭ es femeĭ,
Se urnesc miraţĭ bĕtrâniĭ
Din bordeiŭ.

www.dacoromanica.ro

«Ce'ĭ pe drum atâta gură?»
«Nu'ĭ nimic. Copiĭ ştrengarĭ».
«— Eĭ audĭ? Vede-ĭ-aşĭ marĭ.
Par'că trece-adunătură
De Tătarĭ».

Numaĭ cine a trăit la sat póte să judece cât de frumos, de natural, de adevĕrat e acest peisaj sătesc de iarnă, cu câtă grijă, observare fină şi preciziune minunată sunt zugrăvite tóte amănuntele. Cât de bine e acest mic *Barba-Cot,* cu căciula parc'ar fi a luĭ tată-sĕŭ şi caţaveica mă-seĭ, înotând prin zăpadă şi baba cu cojocul eĭ zdrenţuit şi încinsă cu sforĭ de teĭ, făcêndu-şĭ drum cu bĕţul printre copiĭ şi cât de exact e vĕdut *fumul* deasupra rîuluĭ.

* * *

Coşbuc e fiŭ de popă ţĕrănesc din ţinutul Năsăuduluĭ, unde popiĭ şi maĭ ales fiiĭ lor nu se deosebesc de loc de ceilalţĭ ţeranĭ. Satele din ţinutul muntos al Năsăuduluĭ sunt relativ avute, ţĕraniĭ muntenĭ voinicĭ. Până acum 30 de anĭ încă aceste sate aŭ fost organizate milităresce, ca sate de grănicerĭ — paznicĭ aĭ frontierelor — un fel de cazacĭ aĭ Austrieĭ. Intre aceştĭ muntenĭ voinici, intre aceşti grănicerĭ la carĭ trăiaŭ încă spiritul şi tradiţiile rĕzboinice, s'a născut şi a scris Coşbuc.

E adevĕrat că Coşbuc a învĕţat la liceŭ, dar în liceul din Năsăud aŭ fost mulţĭ fiĭ de ţĕranĭ şi despre viaţa lor iată ce dice însuşĭ Coşbuc, intr'un articol al sĕŭ:

«Noĭ eram băeţĭ de ţĕranĭ oerĭ şi purtam căciulă şi iţarĭ. Vacanţele ni le petreceam prin pădurĭ şi prin munţĭ, căci numaĭ la şcólă eram «domnişorĭ», iar acasă eram «ciobanĭ».

www.dacoromanica.ro

Acest cioban, flăcăŭ atât de admirabil dotat de natură, a trăit în condiţiunĭ asemĕnătóre cu rapsoḑiĭ vechĭ, a trăit în condiţiunĭ producĕtóre de rapsoḑĭ. Nu e decĭ de mirare că acestuĭ copil, atât de admirabil dotat în cât la şeptespreḑece anĭ creéză capo d'opere, să'ĭ fi venit în gând ideia îndrăsnéţă să scrie, după basmele ţĕrănescĭ, într'un ciclu de poeme, epopeia poporuluĭ român : el era pentru asta cel chemat.»

Nunta Zamfireĭ

E lung pămêntul, ba e lat,
Dar ca Săgétă de bogat
Nicĭ astăḑĭ domn pe lume nu-ĭ,
Ş'avea o fată, — fata luĭ —
Icónă 'ntr'un altar s'o puĭ
La închinat.

Şi dac'a fost peţită des,
E lucru tare cu 'nţeles,
Dar dintr'al prinţilor şirag
Câţĭ aŭ trecut al caseĭ prag,
De bună samă cel maĭ drag
A fost ales.

El, cel maĭ drag! El a venit
Dintr'un afund de rĕsărit,
Un prinţ frumos şi tinerel
Şi fata s'a 'ndrăgit de el,
Că dóră tocmaĭ Viorel
I-a fost menit.

www.dacoromanica.ro

Şi s'a pornit apoĭ cuvênt!
Şi patru marginĭ de pàmênt
Ce strimte-aŭ fost în largul lor,
Când aŭ pornit să-şĭ dee zor
Acest cuvênt maĭ călĕtor
Decât un vênt!

Ca erĭ cuvêntul din vecinĭ
S'a dus ca astădĭ prin străinĭ,
Lăsând pe toţĭ, din cât afund
O mie de crăimĭ ascund,
Toţĭ craiĭ multuluĭ rotund,
De veste plinĭ.

Ş'atuncĭ din tron s'a ridicat
Un împĕrat după 'mpĕrat
Şi regiĭ 'n purpur s'aŭ încins,
Şi Dómnele grăbit aŭ prins
Să se gătéscă din adins
Ca nicĭ odat.

Ĭar când a fost de s'a 'mplinit
Ajunul dileĭ de nuntit,
Din munţĭ şi văĭ, de peste mărĭ
Din larg cuprins de multe zărĭ,
Nuntaşĭ din nóŭĕdecĭ de ţĕrĭ
S'aŭ răscolit.

De cum a dat în fapt de zorĭ,
Veneaŭ cu fete şi fecĭorĭ
Trăsnind rădvanele de craĭŭ
Pe netede potecĭ de plaĭŭ;
La tot rădvanul patru caĭ,
Ba patru sorĭ.

www.dacoromanica.ro

Din fundul lumiĭ, maĭ din sus,
Şi din zorit, şi din apus,
Din cât loc poţĭ gândind să baţĭ
Venit-aŭ roĭurĭ de 'mpĕraţĭ
Cum astăḑĭ nu-s.

Sosit era bĕtrênul Gruĭ
Cu Sanda şi Rusanda luĭ,
Şi Ţinteş cel cu taĭnic rost,
Cu Lia luĭ sosit a fost,
Şi Bardeş cel cu adăpost
Prin munţĭ sîlhuĭ.

Şi alţiĭ, Dómne! Drag alint
De trupurĭ prinse 'n mărgărint!
Ce fete dragĭ! Dar ce comorĭ
De rochiĭ lungĭ ţesute 'n florĭ!
Iar hainele de pe feciorĭ
Sclipeaŭ de-argint.

Voĭniciĭ caĭ spumaŭ în salt,
Şi 'n crésta coĭfuluĭ înalt
Prin vulturĭ vêntul viŭ vuea,
Vr'un prinţ maĭ tînĕr când trecea
C'un braţ în şold şi pe plăsea
Cu celalalt.

Iar maĭ spre-améḑĭ, din depărtărĭ
Vĕḑutu-s'a crescând în zărĭ
Rădvan cu mire, cu nănaşĭ,
Cu socriĭ marĭ şi cu nuntaşĭ,
Iar nóŭĕḑecĭ de fecĭoraşĭ
Veneaŭ călărĭ.

www.dacoromanica.ro

Şi ca la mândre nunţĭ de craĭŭ,
Eşit-a 'n cete-ales alaĭŭ
De sfetnicĭ mulţĭ şi mult popor
Cu musicĭ multe 'n fruntea lor:
Şi drumul tot era covor
De florĭ de Maĭŭ.

Ĭar când alaĭul s'a oprit
Şi Paltin craĭŭ a stărostit,
A prins să sune sunet viŭ
De trésc şi trâmbiţĭ şi de chiŭ —
Da ce scriŭ eŭ? Orĭ cum să scriŭ
E ne'mplinit!

Ş'atuncĭ de peste larg pridvor,
Din dalb iatac de foişor
Eşi Zamfira 'n mers isteţ,
Frumósă ca un gând rĕsleţ,
Cu trupul nalt, cu pĕrul creţ,
Cu pas uşor,

Un trandafir în văĭ părea;
Mlădiul trup i-l încingea
Un brâŭ de-argint, dar tótă în tot
Frumósă cât eŭ nicĭ nu pot
O maĭ frumósă să-mĭ socot
Cu mintea mea.

Şi ea mergând spre Viorel,
De mână când a prins'o el
Roşind s'a zăpăcit de drag, —
Vătavul a dat semn de stég
Ş'atuncĭ porniră toţĭ şirég
Încetinel.

www.dacoromanica.ro

Si 'n vremea cât s'aŭ cununat
A prins poporul adunat
Să jóce 'n drum după tilincĭ;
Fecĭorĭ, la ḑece fete, cincĭ,
Cu sdrângăneiĭ la opincĭ
Ca 'n port de sat.

Treĭ paşĭ la stânga binişor
Şi alţĭ treĭ paşĭ le drépta lor;
Se prind de mânĭ şi se desprind,
S'adună cerc şi ĭar se 'ntind,
Şi bat pămêntul tropotind
In tact uşor.

Ĭar la ospĕţ! Un rîŭ de vin! —
Maĭ un hotar tot a fost plin
De mese, şi tot óspeţĭ rarĭ,
Tot craĭ şi tot crăese marĭ
Alăturea cu ghinărarĭ
De ném străin.

A fost atâta chiŭ şi cânt
Cum nu s'a pomenit cuvênt,
Şi sórele mirat sta 'n loc
Că l-a ajuns ş'acest noroc,
Să vadă el atâta joc
Pe-acest pămênt!

De-aĭ fi vĕḑut cum aŭ jucat
Copilele de împĕrat,
Frumóse tóte şi întrulpĭ,
Cu ochĭ şireţĭ ca ceĭ de vulpĭ,
Cu rochiĭ scurte până 'n pulpĭ,
Cu pĕr buclat.

www.dacoromanica.ro

Şi principĭ falnicĭ şi 'ndrăsneţĭ,
De al căror busdugan isteţ
Perit-aŭ zmeĭ din iadurĭ scoşĭ!
De-aĭ vĕḑut jucând voĭoşĭ
Şi Feţĭ-voĭnicĭ, şi Feţĭ-frumoşĭ,
Şi Logofeţĭ.

Ba Peneş-împĕrat, vĕḑând
Pe Barbă-cot, piticul, stând
Pe-un gard de-alăturĭ privitor,
L-a pus la joc! Şi 'ntre popor
Sărea piticu 'ntr'un picĭor
De nu-şĭ da rând!

Sunt greĭ bĕtrânii de pornit,
Dar de-ĭ pornescĭ, sunt greĭ de-oprit!
Şi s'aŭ pornit bărboşiĭ regĭ
Cu sfetniciĭ 'nvechiţĭ în legĭ
Şi patruḑecĭ de ḑile 'ntregĭ
Aŭ tot nuntit.

Şi vesel Mugur-Împĕrat
Ca cel dintâĭŭ s'a ridicat
Şi, cu păharul plin în mânĭ,
Precum e felul din bĕtrânĭ
La ori-ce chef între Românĭ,
El a 'nchinat.

Ş'a ḑis: Cât mac e prin liveḑĭ,
Atâţia anĭ la mirĭ urez!
Ş'un prinţ la anul! blând şi mic
Să crescă mare şi voĭnic, —
Ĭar noĭ să maĭ jucăm un pic
Şi la botez!

G. Coşbuc.

www.dacoromanica.ro

Ḑece Maiŭ

In ḑiua cea sfîntă şi mare
La ḑece-ale luniĭ luĭ Maiŭ
Se vede-o ciudat' arătare
Pe-un deal de la Plevna, pe un plaiu.

Cînd zorile 'ncep să s'arete
Acolo 'n tăcutele vaĭ,
Din groapă ies mortele cete,
De-apururĭ jăliţiĭ flăcăĭ.

Eĭ vin de prin locurĭ, pe care
Ca vechile rănĭ le cunósce,
De unde-aŭ stat şanţurĭ odată
Redute şi taberĭ şi oaşte

Striviţĭ şi cu mânile rupte
Şi galbenĭ ca 'n jalnicul loc
In ḑiua sălbateceĭ lupte
Când bieţiĭ periseră 'n foc.

Fac rótă, şi-o rugă murmură
Iar Valter şi Şonţu şi toţĭ
Maĭ-mariĭ ce 'n frunte căḑură
Staŭ jalnicì acolo 'ntre soţĭ.

Şi staŭ cum stă omul ce-ascultă
Şi nicĭ o mişcare nu fac;
Aştéptă cu grijă şi spaima
Un semn de departe şi tac.

www.dacoromanica.ro

De-odată eĭ capul rădică
Daŭ chiot şi-n zare privesc
Spre ţara din care ieşiră,
Spre scumpul pămênt românesc —

Şi-ascultă, căcĭ tunul adı cântă
Departe 'n iubitul pămênt,
Puternic ca 'n ḑiua luptăriĭ,
Dar alt-fel de cântec maĭ sfînt.

Vi-e temă că n'o să maĭ cânte,
Că mórtea vĕ fuse 'n zadar —
Dar ţara trăesce! Iar tunul
Ce limpede o spune şi rar

Şi ascultă... iar ţara ı departe
Sunt délurı la mijloc, şi văĭ,
Şi rîul cel mare-ĭ desparte
De mame pe bieţiĭ flăcăĭ.

Şi mórtea cea vecinică 'nchise
Pe urmă-le tristele-ĭ porţĭ
Dar moartea lor viaţă ne dete:
Ferice de asemenea mórte!

Iar ce-ar fi şoptind eĭ pe vremea
Ce-ascultă cântarea de tun
Eŭ nu sciu, căcĭ nimenĭ nu pote
Pe morţĭ să-ĭ audă ce spun.

Dar cred că se rógă, sărmaniĭ:
«Noĭ liberĭ pe voĭ v'am făcut
Iar Tatăl dın cer să vă aibă
De-apururĭ sub sfîntul sĕu scut!»

G. Coşbuc.

---

www.dacoromanica.ro

Patria şi dreptul meŭ

—

Grija cea d'întâiŭ și cea de pe urmă a marilor Voivodĭ, pe câţĭ ĭ-am avut noĭ de-alungul vremiĭ, a fost întărirea némuluĭ nostru.

Némul românesc a fost și este ném statornic, aşeḑat. De când îşĭ aduce lumea aminte, pe noi aicea ne scie pe marginile Dunării şi pe cóstele Carpaţilor. Acésta ne-a fost, póte, norocul cel mai mare dintre câte le-am avut. Aŭ răsărit némurĭ de-atuncĭ — căcĭ sunt două miĭ de anĭ — și s'aŭ stins, iar noĭ am răzbit prin vécurĭ, și-am rĕmas tot unde am fost. Aŭ venit peste noĭ limbi streine și-aŭ căutat să ne împrăștie orĭ să ne împingă în lături, ca să-șĭ facă loc, și póte că ne-am clintit vremelnicesce și ne-aŭ revărsat pe de lăturĭ, dar precum apa valuluĭ izbit de ţărm se scurge iarăşĭ la matcă, aşa şi noĭ ne-am întors la locul aşeḑăriĭ de baştină.

S'a adevĕrit cu noĭ vorba că apa trece, pietrele rĕmân.

Rĕul, care nu ne-a lasat să ne întărim într'ajuns, a fost că aveam două domniĭ, a'Munteniei și a Moldoveĭ. Și eram împărţiţĭ în faţa dușmanilor.

Și rĕul s'a tot sporit, și 'n urmă Turciĭ ne-aŭ copleșit, aşa că maĭ mult de o sută de anĭ n'am avut nicĭ Domn nicĭ ţară, căcĭ ţara ne era robită și Domnul un slujbaș al Turcilor.

Dar rĕul acesta ne-a deschis ochiĭ și ne-a arătat primejdia. De când am început să răsuflăm iarăşĭ, cel d'întâiŭ gînd ne-a fost Unirea Domniilor.

Strămoșiĭ noștri or fi înțeles eĭ ce bine le-ar fi adus unirea Moldoveĭ cu a Munteniei, dar póte vremile și străduințele duşmanilor nu le-aŭ îngă-

www.dacoromanica.ro

duit s'o facă. De-odată cu unirea țărilor surorĭ, noĭ am ajuns s'avem un Domn statornic ales de noĭ, nu trimes cu dea-sila de Turcĭ și de Rușĭ. Cel d'întâiŭ Domn al Românilor uniți, vrednicul de amintire vecĭnică, Alexandru Ión Cuza, nu era întru tóte pe voia stăpânirilor, carĭ ne ținură parte în potriva Turcilor și ne-aŭ ajutat să ne unim.

Ele cereaŭ să ne alegem un Prinț dintr'un nĕm de Domnitorĭ streinĭ. Atuncĭ am ales pe prințul Carol.

Némul nostru, unit fiind, s'a deșteptat tot maĭ mult, a prins puterĭ din an în an tot maĭ temeinice, și se simția tot maĭ în stare să fie volnic pe sórta luĭ. Domnia statornică ne-a adus o óste statornică; și ast-fel, bizuindu-ne pe trăinicia némuluĭ, pe Domn și pe óste, la 1877 când s'aŭ încurcat Turciĭ iarășĭ în războiŭ cu Rușiĭ, némul românesc s'a simțit tare în de-ajuns ca să scuture jugul robieĭ turceștĭ. Și ça să dovedim că suntem vrednicĭ de libertate, am trimes oștirile nóstre peste Dunăre să se măsóre cu Turciĭ.

Războiul acesta a fost cea maĭ bărbătéscă încordare a némuluĭ nostru, a némuluĭ întreg.

Am biruit pe Turcĭ; am dovedit lumiĭ vrednicia nóstră în ḑile de primejdie mare, și de-atuncĭ suntem liberĭ, stăpînĭ pe țară și pe faptele nóstre. Nicĭ Turcul nicĭ Rusul, nicĭ nimenĭ pe lumea asta nu se maĭ póte amesteca în trebile țăriĭ nóstre, nimenĭ afară de Dumneḑeŭ și de noĭ înșĭ-ne nu e stăpân pe sórta Romînilor.

Numaĭ de la cuminția nóstră a tuturor atîrnă de acum pe lângă voia celuĭ-de-sus, sórta Romînilor. Să ne încredem ca și pân' acum în puterile némuluĭ nostru și să fim gata de luptă

www.dacoromanica.ro

şi de jertfe când e vorba de ţara în care zac înmormîntate ósele părinţilor noştri şi, iubindu-ne uniĭ pe alţiĭ să adunăm tóte năzuinţele vieţeĭ nóstre în spre o singură ţintă a neamuluĭ întreg, spre ţinta cea cuprinsă într'aceste patru vorbe: patria şi dreptul meŭ!

G. Coşbuc.

Mama

In vadurĭ ape repeḑı curg
  Şi vuet daŭ in cale,
Iar plopiĭ 'n umedul amurg
  Doinesc eterna jale.

Pe malul apeĭ se 'mpletesc
  Cărărĭ ce duc la móră –
Acolo, mamă, te zăresc
  Pe tine 'ntr'o căscĭóră.

Tu torcĭ. Pe vatra veche ard,
  Pocnind dın vreme'n vreme,
Treĭ vréscurĭ rupte dintr'un gard,
  Iar flacăra lor geme:
Clipesce-abĭa din cînd în când
  Cu stîngerea 'n bătae,
Luminĭ cu umbre-amestecând
  Prin colţurĭ de odae.

Cu tine douĕ fete staŭ
  Şi torc în rând cu tine;
Sunt încă micĭ şi tată n'aŭ –
  Şi George nu maĭ vine.

www.dacoromanica.ro

Un basm cu pajurĭ şi cu smeĭ
  Incepe-acum o fată,
Tu tacĭ ş'asculţĭ povestea eĭ
  Şi staĭ îngândurată.

Şi firul tĕŭ se rupe des,
  Căcĭ gândurĭ te frământă,
Spuĭ şópte fără de 'nţeles,
  Şi ochiĭ tĕĭ staŭ ţîntă,
Scapĭ fusul jos; nimic nu ḑicĭ
  Când fusul se desfiră...
Te uĭţĭ la el şi nu-l ridicĭ,
  Şi fetele se miră.

... O, nu! Nu-ĭ drept să te'ndoescĭ!
  La gém tu sarĭ de-odată
Prin nópte-afară lung privescĭ —
  «Ce veḑĭ?» întréb'o fată.
«Nimic... Mi s'a părut aşa!»
  Şi jalea te rĕpune,
Şi fie-care vorba-ta
  E plâns de 'ngropăcĭune.

Intr'un târḑiŭ, neridicând
  De jos a ta privire:
 Eŭ simt că voiŭ muri'n curând
  «Că nu-mĭ maĭ sunt în fire...
«Maĭ sciŭ şi eŭ la ce gândeam?
  «Aveţĭ şi voĭ un frate...
«Mi s'a părut c'aud la gém
  «Cu degetul cum bate.

«Dar n'a fost el!.. Să-l vĕd venind,
  «Aş maĭ trăi o vĭéţă,
«E dus, şi voiŭ muri dorind
  «Să-l vĕd odată 'n faţă.

www.dacoromanica.ro

«Aşa vrea póte Dumneḑeŭ,
«Aşa mi-e datul sorţiĭ,
«Să n'am eŭ pe băĭaţul meŭ
«La cap în césul morţiĭ!»

Afară-ĭ vênt şi e'nnorat,
Şi nóptea e târḑie;
Copilele ţi s'aŭ culcat —
Tu, inimă pustie,
Staĭ tot la vatră 'ncet plângând;
E dus şi nu maĭ vine!
Ş'adormĭ tîrḑiŭ cu mine'n gând
Ca să visezĭ de mine.

G. Coşbuc.

Rugămintea din urmă

Escĭ schilav tot! Un cerşitor
Te 'ntorcĭ acum acasă,
Şi ce fecior frumos eraĭ —
Dar orĭ cum escĭ, ce-ţĭ pasă!
Tu veĭ vedea iar satul tĕŭ
Şi casa vóstră 'n vale,
Şi biata mamă-ţĭ va eşi
Plângênd în cale.

Şi eŭ rĕmân să mor pe-aicĭ
Cu liftele păgâne!
Ah, parcă simt că n'am s'ajung
Să vĕd ḑiua de mâne.
Cu două-ḑecĭ de-odată 'n car
La grópă ne vor duce,
Şi, bun e Domnul, de-om avea
La cap o cruce.

www.dacoromanica.ro

Noĭ de copiĭ ne scim, ş'am fost
Ca fraţiĭ, ba maĭ bine.
Eŭ de-am avut un singur ban
L-am împărţit cu tine;
Şi tu cu gura foc prindeaĭ
Să-mĭ daĭ ajutorare:
Să-ţĭ rĕsplătéscă Dumneḑeŭ
Că-ĭ bun şi mare.

Ş'auḑĭ acum: De-or întreba
In sat de a mea venire,
Tu 'n loc de adevĕr să spuĭ
Că n'aĭ de mine scire,
Că n'am fost la un regiment —
Dar spune-le ce-ţĭ place,
Că pentru eĭ orĭ viŭ, orĭ mort,
Tot una face.

Iar mameĭ — Dómne, cum aş vrea
Credinţa s'o înşele!
Să-ĭ spuĭ că m'aĭ lăsat rănit
La Turnu-Măgurele,
Dar voiŭ sosi cât de 'ncurând.
Ascultă-mĭ rugămintea,
Că mama, dac'ar sci că-s mort,
Ş'ar perde mintea.

Tu s'o amâĭ cu ḑi de ḑi
Şi spune-ĭ câte tóte,
Ea e bĕtrână, n'are mult
Să maĭ trăéscă, póte;
Şi pentru ce să-ĭ amărescĭ
Şi ḑilele puţine?
Că n'are 'n lume bun şi drag
De cât pe mine.

www.dacoromanica.ro

Iar Liniĭ, de s'ar întâmpla
Să vĕ 'ntâlniţĭ vr'odată,
Să-ĭ spuĭ că-s sănătos ş'aş vrea
S'o aflu măritată.
Tu uĭtă-i-te 'n ochĭ să veḑĭ
De-o dóre orĭ n'o dóre;
Iar dacă veĭ vedea-o stând
Nepĕsătóre,

Să-ĭ spuĭ că m'aĭ lăsat rănit
Pe umedele pae,
Că doctorul în carnea mea
Adâncă brazdă tae,
Că de durerĭ eŭ mĕ isbesc
Şi urlu ḑiua 'ntregă,
Şi c'am murit gândind la ea,
Că mi-a fost dragă.

Şi dacă ochiĭ eĭ atuncĭ
Maĭ tulburĭ se vor face
N'o mângâĭa! E de prisos,
Te rog s'o laşĭ în pace.
O frunză veştedă nu-ţĭ dă
Cuvênt să ḑicĭ că-ĭ tomnă
Ş'o lacrămă în ochiĭ eĭ
Nimic nu 'nsémnă!

Ş'acum dă-mĭ mâna! A sunat
Cornistul de plecare,
Du Oltuluĭ din partea mea
O caldă salutare,
Ş'ajuns în ţară, eŭ te rog,
Fă-mĭ cel din urmă bine:
Pâmêntul ţĕriĭ să-l săruţi
Şi pentru mine!

G. Coşbuc.

www.dacoromanica.ro

Mama răniților

Pe vremea când miĭ de Românĭ zăceaŭ prin spitale, de isbitura glonțuluĭ turcesc, era o femee din ném de regĭ, cu inimă de înger și cu sufletul întreg, pornită spre mângâierea celor cu grijĭ și spre alinarea celor cu durerĭ. Răniții o numiaŭ „Mama lor“, că ea cu mila de mamă îngrijia de răniți, și vrednică era de numele acesta, de cel maĭ frumos dintre câte le-am avea.

Era Principesa Elisabeta, Dómna Țăriĭ.

Precum a stat cu vitejéscă mânie soțul Eĭ, Domnul Carol, în fruntea bărbaților răsboinicĭ și a cutremurat din temelie tăriile turceștĭ, așa Dómna Elisabeta a stat în fruntea femeilor némuluĭ nostru, cu grijă de mamă înduioșată, ștergênd lacrimile și alinând durerile mulțimiĭ.

De câte orĭ sosia trenul, aducênd rănițĭ în Bucureștĭ, Dómna Elisabeta alerga la gară și Insă-șĭ primia pe rănițĭ și trecea din vagon în vagon, îmbărbătându-ĭ cu vorbe mângăetóre, împărțindu-le banĭ și haine și pe mulțĭ luându-ĭ cu Sine, ca să le dea îngrijirĭ în spitalul înființat de Dînsa, la Cotroceni.

La gară, răniții eraŭ primițĭ de multă mulțime adunată pe urmele Dómneĭ. Și cântaŭ musicele marșurĭ răsboinice; iar lumea le ura sănătate răniților și le făcea tóte onorurile ce se fac vitejilor oștenĭ.

Când aŭ sosit ceĭ dintâĭ rănițĭ, Dómna le-a eșit înainte la Tîrgoviște. Și plângea parc'ar fi fost într'aevea mamă acestor băețĭ. Și a venit până în Bucureștĭ, stând tot prin vagóne cu eĭ.

www.dacoromanica.ro

Incă de când s'a svonit că va fi răsboiŭ, inima Dómneĭ Elisabeta era îngrijată de sórta viitóre a celor ce vor suferi pentru Țară. Iar după ce s'a încins răsboiul, atâta și-a svârcolit milostiva inimă și a alergat pentru ceĭ răsbițĭ de suferință, încât s'a înbolnăvit la urmă și a fost silită să zacă în pat, *istovită* de grijĭ și de trude. Și de-abia însănătoșată, Ea alergă din noŭ pe la spitale, cu tóte că doctoriĭ îĭ opriră alergătura; și dintr'asta era să I se întórcă rĕul bóleĭ.

A dat tot-dea-una pildă; iar după Ea tóte dómnele nóstre făceaŭ asemenĭ. Și nu se sfia să stea alăturĭ cu țărancele, cu mamele carĭ veniaŭ să-șĭ vadă fiiĭ rănițĭ, să stea alăturĭ cu ele la patul bolnavilor, vorbind cu ele, așa de prietenósă și de bună, în cât părea că se cunosc de când lumea și că Insășĭ e țărancă din sat, iar nu Dómna Țăriĭ.

Dómna Elisabeta, însoțită de soțul Eĭ, de Domnitor, a mers la spitalul militar din Bucurescĭ și intrând într'o odae unde zăcea un tunar rănit, Insășĭ i-a pus pe piept „Stéua Românieĭ".

Când s'a audit de cel dintâiŭ Român care a perit în răsboiŭ ucis de o ghiulea de tun la Izlaz, de sergentul Florea al Bejanuluĭ, Dómna Elisabeta a trimes o cunună de foĭ de stejar tăiate în bronz, să se așeze pe mormîntul celuĭ dintâiŭ Român omorît de dușman. Acest Florea a început șirul cel așa de lung al morților căduțĭ pentru neatârnarea Țăriĭ nóstre. Și, pentru multă vreme îĭ va rĕmâne numele cioplit în piatra de pe mormînt, alăturĭ cu numele Dómneĭ, cacĭ scris e pe cunună: „Dómna Elisabeta, sergentuluĭ Florea Bejan, mort pentru Patrie".

Spitalul înființat de Dómna, lângă palatul de

www.dacoromanica.ro

la Cotrocenĭ, a fost de poveste. Ceĭ carĭ aŭ avut norocul să fie îngrijițĭ în spitalul acesta, dacă maĭ trăesc, îșĭ vor aduce aminte de el în tóte ḑilele vieții lor. Așeḑarea și starea lor în spital nu se póte arăta cu vorbe; iar Dómna le era mamă, într'adevăr mamă, cum n'ar fi așteptat nicĭ de la mamele lor.

Mâncarea li se da din bucătăria palatuluĭ: aceleașĭ mâncarĭ carĭ se pregătiaŭ pentru Dómnă și pentru curte, eraŭ și ale răniților. Iar îngrijitoriĭ spitaluluĭ aveaŭ poruncă să aducă răniților orĭ-și ce-ar pofti să mănânce și să bea, de ar fi fost orĭ cât de anevoios și de scump aceea ce doriaŭ.

Dómna stătea cât era ḑiua printre rănițĭ, iar cu Ea alăturĭ multe dómne din Bucurescĭ, carĭ îngrijiaŭ de rănițĭ și, când era vr'unul greŭ bolnav și se lupta cu mórtea, Insășĭ Dómna veghia nopțile pe rând cu dómnele cele-l-alte, la capul bolnavuluĭ.

Dómna aducea singură doftoriile răniților ș le turna în linguriță, le potrivia lămâia și romul în ceaiŭ, îi îndemnaŭ să mănânce când nu voiaŭ; iar, când sosiaŭ scrisorĭ de acasă, Ea se așeza pe scaun în fața câte-unuĭ bolnav și-ĭ citia scrisórea. Iar, dacă voia rănitul să rĕspundă la scrisóre, Dómna aducea o mescióră lângă pat, lua hârtie și condeiŭ și scria mamelor și taților: rănitul spunea ḑin gură ce avea de spus cuĭ scria, iar Dómna așternea pe hârtie vorbele flăcăuluĭ. Și sta Dómna cu condeiul gata, până ce să se gândească rănitul ce să maĭ ḑică în scrisóre, și el iarășĭ spunea, și Ea scria iarășĭ. Și, când el nu se pricepea cum se ḑică maĭ bine, îl învĕța Dómna, și așa se sfătuiaŭ amîndoĭ cum să scrie.

www.dacoromanica.ro

Dómna alerga și pe la alte spitale din Bucurescĭ. Și o cunosceaŭ toțĭ rănițiĭ și bolnaviĭ, și o iubiaŭ, căcĭ pentru toțĭ era de o potrivă de bună și de blândă. Un flăcăŭ dintr'un spital nu voia de loc să iea doftoriile fiind amare de tot; iar el cam îndărătnic. O ḑi întrégă s'aŭ trudit doctoriĭ ca să-l înduplece, și de géba. Maĭ spre séră veni la spital Dómna. „Aḑĭ vine Dómna", îĭ ḑise îndărătnicului un îngrijitor „o să te certe că nu ieĭ doftoriile". Bolnavul se înălță în pat, cu multă grabă, și ḑise: „Ia dă-mĭ într'o linguriță doftoria", și o bĕu iute-iute. „Să nu-ĭ spuĭ nimic! că am s'o beaŭ de acu".

Nu de cérta Eĭ se temeaŭ bolnaviĭ, că Ea nicĭ nu scia cum să-ĭ certe, ci de supărarea eĭ. Atâta bine le făcea și cu atâta iubire de mamă se purta cu eĭ, încât téma cea maĭ mare a lor era să nu O supere.

Când s'apropria de patul lor și-ĭ întreba cu ochiĭ plinĭ de lacrimĭ și cu nespusă blândețe a vorbelor, dacă li-e maĭ bine și ce le lipsesce, atuncĭ bieților noștri flăcăĭ li se umplea gura de plîns și ĭ mulțumiaŭ și-ĭ sărutaŭ mâinile și iarășĭ îĭ mulțumiaŭ. Iar uniĭ, ceĭ fără mame, plângeaŭ cu hohote.

Numaĭ odată, o singură dată s'a întîmplat, că la patul unuĭ bolnav n'a voit Dómna să mérgă vr'o treĭ ḑile de-arândul, se feria de el. Era un bolnav pe mórte; se dusese de bună-voe în răsboiŭ și avea numaĭ mamă, bĕtrână și săracă; iar el, singurul eĭ fiŭ. Simțea băiatul că móre și plîngea într'una de jalea mă-seĭ. Și, când a venit Dómna la patul luĭ, i a spus de mă-sa și a început să plângă iarășĭ. Iar Dómna a stat ce a stat, îmbărbătându-l: dar de odată a năpădit-o plânsul de

www.dacoromanica.ro

se scuturaŭ hainele pe Ea. Iar el vĕḑênd-o plângênd, a început să plângă şi maĭ tare ca în pierḑarea minţiĭ.

Era şi Ea mamă; avusese o fetiţă, pe Domniţa Maria, iar Dumneḑeŭ n'a voit să i-o lase ca să se bucure de ea. Şi şi-a adus Dómna aminte de copilul Eĭ cel mort — şi n'avea pe alţiĭ — şi s'a gândit la potrivirea dintre Ea şi biata mamă a flăcăuluĭ, şi nu şi-a putut stăpîni durerea.

Şi n'a maĭ mers pe la patul bolnavuluĭ, ca să nu dea cu plânsul Eĭ pricină de plâns flăcăuluĭ şi să ĭ facă rĕŭ, amărându-ĭ puţinele ḑile câte le maĭ avea. Treĭ ḑile l-a ocolit, căcĭ a patra ḑi muri flăcăul. Şi Insăşĭ a scris mă-seĭ o scrisóre şi i-a trimis un ajutor pe câte ḑile amărâte o fi maĭ trăit.

Celor însănătoşiţĭ, când ieşaŭ din spital, Ea le da banĭ şi de cheltuială pe drum şi ca să ducă părinţilor acasă. Aceştia plângeaŭ ca nişte copiĭ, când plecaŭ, despărţindu se de „Mama lor"; iar acasă aveaŭ ce povesti cu săptĕmânile despre Dómna Elisaveta, despre bunătatea inimeĭ Eĭ. Iar mamele cele îngrijate carĭ îşĭ sciaŭ băeţiĭ departe în ţară străină, luptându-se orĭ zăcênd în luptă cu mórtea, bine-cuvîntaŭ pe femeea care a fost mamă copiilor lor, şi plângeaŭ şi cereaŭ mila ceruluĭ asupra Dómneĭ „care le-a mântuit copiĭ de mórte".

C. Coşbuc.

Istoria Suferinţeĭ

Suferinta era o copilă gingaşă şi frumósă, cu pĕrul negru care mărginia o faţă albă ca céra.

www.dacoromanica.ro

Buzele eĭ supțirĭ eraŭ maĭ tot-deauna închise, ochiĭ eĭ negri eraŭ triștĭ ca de mórte, așa în cât nimenĭ nu-ĭ putea privì fără ca să plângă. Sĕrmana copilă nu era nicăerĭ acasă, și umbla fără *repaos* dintr'un loc în altul; intra când în coliba sĕraculuĭ, când în palatul bogatuluĭ. Era așa de tăcută și de tristă, în cât nimenĭ nu se putea opri de a o primi în casă. Dar ce minune! la cine se uita, aceluia i se întâmpla o mare nefericire. Unul perdea pe unicul săŭ copil, altul onórea și averea sa, al treilea era fără vină prigonit de dușmanĭ; altuia i se nemeriaŭ toțĭ copiit rĕĭ şi-l cărunțiaŭ înainte de timp, saŭ să nascea vrajbă între soțĭ, saŭ vre unul din familie cădea bolnav și nu se maĭ scula cu aniĭ. Ómeniĭ se întrebaŭ uimițĭ, de unde le venia atâta urgie și nu sciaŭ că eĭ înșișĭ deschiseră ușa, palideĭ și tăcuteĭ Suferințe; chiar dînșiĭ o chemaseră la masa lor.—Adesea biata copilă făcea de două orĭ acelașĭ drum, și ast-fel afla ce triste durerĭ respândise. Atuncĭ se feria vreme îndelungată de a maĭ intra în aceeașĭ casă. Insă pe uniĭ ómenĭ se deprinsese a-ĭ iubì și muria de dorul lor și nicĭ că lua tot-deauna sémă, dacă'ĭ visitase prea des. Dar atuncĭ o lovitură după alta venia peste dînșiĭ, până când trista copilă îșĭ lua micul eĭ toiag și cu inima tristă și cu ochiĭ înnecațĭ în lacrămĭ, le dicea diua bună. Copila mergeà încet pe cale înainte, fară zor și fără grabă, și totușĭ mergea maĭ iute de cât rîul munteluĭ, maĭ iute de cât suflarea vêntuluĭ și nu rĕmânea om la care să nu fi intrat. Maĭ ales era lucru de spaimă, când se lipia pe lângă copiĭ, și sermaniĭ rĕmâneau orfanĭ saŭ cădeaŭ în bóle îndelungate, așa în cât fețele lor frumușele se făceaŭ albe și supțirĭ ca fața Suferințeĭ,

www.dacoromanica.ro

şi ochiĭ lor, tot aşa de triştĭ şi de întunecaţĭ. Când Suferinţa vedea o asemenea nefericire, începea să plângă cu amar, şi multă vreme nu se maĭ uita la nicĭ un copil, ba chiar îşĭ întorcea capul, când vedea copiĭ jucându-se.

Intr'o ḑi, Suferinţa şedea la umbra unuĭ mĕr stufos şi se uita ce feţe rumene şi frumóse aveaŭ ródele luĭ, în cât se inveselia orĭ cine le vedea.

— „O mĕrule dragă“, ḑise atuncĭ Suferinţa „dă-mĭ şi mie o faţă aşa de rumenă şi frumósă, ca să se uite ómeniĭ cu maĭ multă plăcere la mine!“

— „Ba nu“, rĕspunse mĕrul, „dacă aĭ avea tu obrajiĭ rumenĭ şi frumoşĭ, nu te-ar maĭ primi ómeniĭ cu atâta milă şi bunătate.“

Mâhnită, se sculă copila şi-şĭ urmă drumul maĭ departe. Ajunse într'o grădină lângă pârîŭ; acolo era atâta cântec de pasĕrĭ, în cât îĭ rîdea inima celuĭ ce'l auḑia. „Iubitele mele păsĕrele“, striga, „daţi-mĭ cântecul vostru cel drăgălaş, ca să înveselesc şi eŭ ómeniĭ.“

— „Ba nu, copilă dragă,“ ciripiră păsĕrelele, „de n'aĭ veni tu aşa de încet, şi nu te-aĭ duce aşa de lin, ómeniĭ nu te-ar uità aşa de curând şi ar simţì îndată că eştĭ Suferinţa şi le aducĭ durere.“

Şi tot maĭ departe se duse sĕrmana copilă şi ajunse într'o pădure mare. Pădurea rĕspândia mirosul eĭ aromat şi piciorul călca móle peste muşchiul cel gros de sub copacĭ. Pe icĭ pe colo, raḑele sóreluĭ se strecuraŭ printre frunḑele şoptitóre, tremuraŭ şi se jucaŭ deasupra muşchiuluĭ şi depuneaŭ lucirea lor aurie pe frunḑele veştejite. Erà o frumuseţe de minune!

Sĕrmana Suferinţă obosită se rezemă de un copaciŭ. „Aicĭ pot şedea căcĭ nu aduc durerĭ; aicĭ

www.dacoromanica.ro

mĕ pot odihni, căcĭ nimenĭ nu se nenorocesce la vederea mea. „De odată se furişă prin fag o radă de sóre, vĕḑu frumoşiĭ ochĭ întunecaţĭ, sări în eĭ, îĭ lumină şi străbătu până în inima Suferinţeĭ. Intréga pădure vĕḑu strălucirea fermecătóre în gingaşa faţă a copileĭ şi tresări într'un frémăt de mirare şi bucurie. Dar Suferinţa nu scia că se făcuse maĭ frumósă: ea simţia numaĭ rada sóreluĭ, tremurând caldă şi veselă în inima eĭ.

„O, dragă pădure, striga ea tare, dă-mĭ numaĭ una din miile tale de raḑe, şi mĕ fă fericită!"

De odată se întinse în pădure o tăcere ca de mórte; copaciĭ se uitară trişti unul la altul, rada sóreluĭ fugi din ochiĭ Suferinţeĭ, atinse o şopârlă sticlósă şi se perdu printre erburile cele înalte.

„Sĕrmană copilă", ḑise un ştejar betrân, „o singură radă de sóre, te-ar face prea frumósă: ómeniĭ te-ar chema prea des şi atuncĭ ar trebui să sufere durerĭ, peste puterea lor. Tu trebue să rĕmâĭ fără lucire şi fără căldură." — O lacrămă aluneca încet peste cimbrul de la piciórele Suferinţeĭ: el îĭ trimise dulcele său miros. şi-ĭ şopti mulţumire pentru picătura de roua.

Neodihnita fetiţa se duse atuncĭ maĭ departe şi ajunse la un loc întins şi liniştit. Aicĭ nimic nu se mişca, numaĭ séra se întindea deasupra luĭ; ea însăşĭ în umbră, dar împrejurul eĭ treceau şuviţe trandafiiriĭ prin apă şi o stea căḑută sta neclintită pe tainica suprafaţă. Suferinţa îşĭ muia mâna eĭ cea subţire în apa şi o puse apoĭ pe frunte. Séra trecu pe lângă dînsa şi-ĭ şopti: „Nópte bună! Dorm fără vise, uită-ţi durerea!" Suferinţa se uită mult după dînsa şi-ĭ ḑise cu o adiere lină: „Odată am găsit linişte, în pădure: o singură dată mi am uitat

www.dacoromanica.ro

durerea, când aveam rada sórelui în inimă, dar acésta a trecut!“ Perdută în visuri se uita în apă; de aci venia rĕcóre și în negură treceaŭ zînele săltând. Târdiŭ, Suferința vĕdu oglindindu-se o lumină roșiatică mai mare și mai înfocată de cât stelele și lucind cu rada ei prin întunericul nopții. Când își ridică ochii, vĕdu că lumina venia dintr'o feréstră de pe țĕrm; casa era acoperită de ederă désă; iar rada de lumină eșia dintr'o feréstră deschisă. „Lucru de mirare!“ cugeta în sine Suferința, „acolo nu am intrat nici odată, deși veghéză cine-va.„ Se apropie încet de feréstră și vede o femee nespus de frumósă, cu pĕrul alb ca zăpada, într'o haină lungă și móle, învelită la cap cu o maramă subțire. Ea scria mereŭ și cu o mână sigură, într'o carte mare; iar între sprîncene aveà o dungă adâncă ca o aspră hotarîre, însă pe nările subțiri și pe lângă buze se vedea zugrăvită blândețea femeéscă și o nesfîrșită bunătate de inimă. Suferința sta uimită privind, când de odată doui ochi căprui și fermecători se ridicară, se uitară liniștiți la dînsa, și un glas adânc cu dulce rĕsunet îi dise! „Intră dar, intră copilă! De mult te-am așteptat.“ Suferința intră uimită: asemenea cuvinte nu mai audise. Indată se simți cuprinsă de brațe iubitóre, se vĕdu ridicată pe genunchi și femeia cea minunată îi dise sărutând-o: „Dragă Suferință, tu trebuiai să mĕ găsesci; eŭ nu puteam să te caut, căci eŭ nu viŭ la nimeni nechemată. Eŭ sînt bunica *Răbdare;* eŭ șed aici, ascult și veghez. Lacul îmi aduce glasurile tutulor, celor ce mĕ chémă. Adese ori am umblat pe urma ta, însă din nenorocire nu tot-deauna.“ Dunga de pe frunte se făcu mai adâncă. Suferința își ascunse capul la peptul ei.

www.dacoromanica.ro

„O, vino tot-d'auna cu mine!“ îĭ ḑise ea încetişor. „Nu, copilă; când mĕ chemĭ, atuncĭ eŭ viŭ; şi, dacă eştĭ ostenită, intră şi rĕmâĭ la mine. Eŭ trebue să scriŭ cartea vieţeĭ, şi aceasta îmĭ dă mult de lucru.“

Biata Suferinţă, mititica, rĕmase tótă nóptea la bunica Răbdare; şi, a doua ḑĭ de diminéţă, plecă întărită de puterĭ. Afară totul era numaĭ florĭ şi verdéţă, ca în vremea secerişuluĭ. Suferinţa se uita la flórea maculuĭ şi a clopoţeluluĭ şi cugeta în sine: „Sĕrmanelor, acum înfloriţĭ aşa de vesele şi vĕ rĕsfăţaţĭ la sóre, şi astă-ḑĭ chiar aveţĭ să fiţĭ tăiate.“ De odată zări o fată mândră, care sta singură în mijlocul câmpuluĭ şi cosia iute cât treĭ bărbaţĭ. — „Bună dimineaţa, subţirico,“ strigă fata gluméţă, „aide de-mĭ ajută!“ şi îndată începu să alerge spre dînsa, şi códele îĭ fâlfâiaŭ şi ochiĭ ceĭ albaştri rîdeaŭ ca sórele din cer. —„Dar cine eştĭ tu? întrebă ea cu mirare, când vĕḑu ochiĭ întunecaţĭ aĭ Suferinţeĭ. — „Eŭ sunt Suferinţa şi trebue veşnic să călătoresc. Dar tu cine escĭ?

— „Eŭ sunt *Munca*. Nu veḑĭ ce sănătósă sunt şi ce tărie am în braţe?“ Ḑicênd aceste cuvinte, ea ridică Suferinţa ca pe un copil, în sus şi dete fuga cu dînsa peste câmp, rîḑênd şi chiuind. Peste faţa Suferinţeĭ trecu ca o umbră de roşéţă, şi ea ḑise surîḑênd: — „Vino tu cu mine! Eŭ nu am voe să mĕ odihnesc nicĭ odată şi sunt adese orĭ aşa de obosită!“ — „Asta nu se póte, surióră, căcĭ eŭ trebue să dorm, pentru a fi sprintenă a doua ḑi. Ḑiua sunt şi eu pretutindenĭ şi nicaerĭ, trebue să tot rîḑ; şi, dacă m'aş uita într'una în ochiĭ tăĭ, mi s'ar opri rîsul aici în mine. Dar, când mĕ chemĭ, eŭ viŭ; rĕmâiŭ acolo de unde plecĭ tu, pentru a deschide iarăşĭ feţele şi a le face senine.“

www.dacoromanica.ro

Și Suferința se duse maĭ departe în diminéța cea clipitóre și prin lumea cea întinsă. Iar Răbdarea și Munca se ținură de cuvînt și se făcură sóțele eĭ credinciόse. Adesea se adunaŭ séra în casa de lângă apă și citiaŭ și scriaŭ în cartea vieței.

Carmen Sylva.

Lămurirĭ. Carmen Sylva — Regina nóstră — s'a născut în Neuwied, pe valea fermecătóre a Rinuluĭ, în anul 1843. A scris poeziĭ, legende și drame. Multă delicateță de simțire ș'o divină bunătate de suflet se răsfrîng din tóte operele augusteĭ poete, a căreĭ fire artistică și visătóre e admirabil caracterizată prin însușĭ pseudonimul pe care și-l-a ales, «Carmen Sylva» — două vorbe frumóse și sonore, dintre carĭ una însémnă *cîntec* și ceealaltă *pădure*.

Eată ce spune marele scriitor Hasdeŭ, în una din poeziile sale, despre

Carmen Sylva

I

Când o vedĭ împresurată
De a Curțiĭ pompă rece,
Toțĭ rostindu-ĭ pe un ton
Câte-o frază mĕsurată
Ce alunecă și trece
Ca să 'nghețe lângă tron,
Capul tăŭ adânc se 'nchină:
E Regină! E Regină!

II

Când citescĭ în reverie,
Cugetările-ĭ întinse

www.dacoromanica.ro

De pe «Vîrful cel cu dor
Unde totu-ĭ poezie
Scăpărând din înălţime
Suferinţă şi amor,
Inima-ţĭ duios suspină:
E femee, nu-ĭ Regină...

III

Din purpură când descinde,
Şi 'n catrinţa românéscă,
La săracĭ şi la copiĭ
Mâna-ĭ darnică întinde,
Lăcomind ca să-ĭ zîmbéscă,
Să-ĭ surîḑă miĭ şi miĭ,
Este Crist ce ne alină:
E un înger, nu-ĭ Regină...

IV

De-ĭ Regină, de departe
Licărind ca o scântee,
Ea dispare fără veste
Şi o admirĭ abia în sbor;
Dar privesce-o 'n astă carte
Şi mereŭ o veḑi femee,
O femee care este
Înger scump pentru popor!

B. P. Hasdeŭ

Războiul

(Traducere de G. C[illegible]sbu.)

Din Plevna se strecóră şi es de după şanţurĭ
Vitejiĭ Turcĭ ca umbre, desculţĭ şi purtând lanţurı,

www.dacoromanica.ro

Tot es, flămânḑĭ şi schilavĭ, şirag după şirag
Se târâe, sărmaniĭ, de-abia numaĭ se trag.

Sunt miĭ de ómenĭ; galbenĭ şi supţĭ, eĭ par fantome,
Se clatină pe drumurĭ şi leşină de fóme,
De norĭ văzduhul fierbe şi vêntul urlă-n văĭ,
Ca laşiĭ când cer milă pe câmpul de bătăĭ.

Tăcuţĭ păşesc, ca mórtea prin viscol şi zăpadă,
Tot unul câte unul se rupe din grămadă
Şi cade mort, iar corbiĭ şi vulturiĭ din zbor
Vestesc pe cel ce cade prin croncnetele lor.

Cât drum e de la Plevna spre Dunăre, prin sate,
Zac tristele cadavre pe drumurĭ semănate,
Un sarbăd şir, să cugeţĭ că morţiĭ fac alaiŭ;
Şi mulţĭ din eĭ înghiaţă pe care şi pe caĭ.

Eĭ strigă, maĭ cer milă din ultime respirurĭ,
S-aştern apoĭ cucernicĭ pe câmp, şi dintre şirurĭ
Es şopte, toţĭ aŭ ochiĭ spre Meca-n rĕsărit
Şi mor zîmbind — e Alah cel care a voit!

Spre Dunărea! Cât este de lungă-ndepărtarea!
Dintr înşiĭ câţĭ aŭ înger să birue cărarea!
S-opresc în faptul nopţiĭ acolo, unde-n ger
Nicopolis sticlesce sub haina luĭ de fer.

Şi-ntreg văzduhul fierbe de răcnet şi-agonie,
Eĭ plâng şi gem şi urlă şi cad de slabĭ o mie:
Vaĭ, daţi-mĭ o bucată de pâne! Maĭ curând,
Nu me lăsaţĭ de schilav să pier aicĭ flămând!»

Căḑuţĭ pe jos sărmaniĭ, cer pâne, cer mâncare,
Şi nu-ĭ! Nu poţĭ s'o cumpĕrĭ, că nu-ĭ! Şi tot maĭ tare

www.dacoromanica.ro

Se-ntinde cruntul răcnet maĭ greŭ şi maĭ mişel,
Amar tăind în inimĭ ca paloşul de-oţel.

Şi ḑece miĭ de ómenĭ rĕmân pieireĭ pradă,
Cu piepturile góle lipite de zăpadă.
Eĭ zac în vênt; chiar Ruşiĭ de frig şi fóme mor;
Nu-ĭ pâne! Numaĭ ghiaţă şi nópte-n jurul lor!

Nu-ĭ pâne! Şi dincolo de Dunăre stă ţara
Doriteĭ linişti, caldă ca însăşĭ primăvara,
Dar rîul o desparte de ceĭ carĭ o doresc
Prin stâncĭ de sloiurĭ-nalte, ce măĭ înalte cresc.

Nu-ĭ pâne! Bieţiĭ ómenĭ! Pe galbena lor faţă
Sudórea prinde brumă şi lacrimile-nghiaţă
Şi sângele din rană se-nghiaţă tot de ger,
Şi plin de norĭ e cerul, ah! nu maĭ este cer!

In urmă faptul ḑileĭ dă zorĭ, şi-n ḑi sosesce
Dorita pâne; grabnic la toţĭ ea se-mpărţesce
Prin şirurĭ; îngheţată şi tótă fer şi sloiŭ,
Atâta era partea martirilor eroĭ!

Carmen Sylva.

Caraimanul

Caraimanul, întunecat şi ameninţător, rĕsare dintre ceĭ-lalţĭ munţĭ cu stâncile sale straşnice, dintre care par'că s'ar fi deslipit o bucată, remâind atârnată la jumătatea drumuluĭ.

Acéstă bucată sémĕnă cu un cimpoiŭ. Iată istoria ce se povestesce despre dînsul:

www.dacoromanica.ro

In timpurile străvechĭ, când cerul era mult maĭ aprópe de noĭ şi maĭ multă apă de cât pămênt, locuia în Carpaţĭ un vrăjitor puternic.

Era aşa de mare ca cel maĭ înalt brad, şi purta în cap un arbore cu cracĭ şi ramurĭ verḑĭ. Barba luĭ lunga de mulţĭ coţĭ, întocmaĭ ca sprîncenele, îĭ eraŭ de muşchiŭ; îmbrăcămintea luĭ era de scórţă de copac, vocea luĭ sĕmăna cu bubuitul tunetuluĭ, iar sub braţ purta un cimpoiŭ mare cât o casă.

Cu acest cimpoiŭ, el putea să'şĭ împlinéscă tóte dorinţele: dacă cânta încetinel dintr'însul, rĕsăria împrejurul luĭ iarbă verde, cât putea să străbată el cu ochiĭ; dacă sufla maĭ tare, putea să facă fiinţe vieţuitóre; când însă sufla cu străşnicie, atuncĭ se ridica o furtună aşa de mare, în cât munţiĭ se clătinaŭ, marea se retrăgea de stâncĭ şi parte din pămênt rĕmânea uscat. O dată năvăliră asupra luĭ nisce duşmanĭ puternicĭ; el, în loc de a se apăra, îşĭ puse numaĭ cimpoiul la buze şi'ĭ prefăcu pe duşmaniĭ săĭ în braḑĭ şi în fagĭ.

Cântând, el nu obosia nicĭ odată, fiind-că-'ĭ plăcea s'audă ecoul cântecelor sale; dar cu atât maĭ mult se bucura el, când vedea că totul ia viaţă împrejurul luĭ.

Veneaŭ, Dómne, miĭ de oiţe de pe tóte colnicele şi din tóte văile, cărora la cresceaŭ în frunte copăceĭ, de pe carĭ Caraimanul îşĭ putea recunósce avutul săŭ; pe urmă eşiaŭ şi câniĭ din petre la ivélă, şi toţĭ cunosceaŭ vócea luĭ.

Find-că nu prea vĕḑuse multe lucrurĭ frumóse pe la ómeniĭ din cele-l'alte ţărĭ, se chibzui mult până să facă ómenĭ, dar se gândi să populeze ţara cu copiĭ.

Atuncĭ cântă din cimpoiŭ cel maĭ dulce din

www.dacoromanica.ro

cântecele sale, și iată că eșiră dintr'însul copiĭ și ĭar copiĭ în numĕr nesfârșit.

Acum puteți să vĕ închipuițĭ ce frumos era în împĕrăția Caraimanuluĭ. El cânta și cânta mereŭ, ĭar micele ființe-se rostogoliaŭ pe pajistea cea verde și eraŭ fórte voióse. Eĭ se vîraŭ pe sub oĭ, le sugea laptele din uger, îșĭ culegeaŭ póme și erburĭ și le mâncaŭ, dormiaŭ pe mușchiŭ, sub petre și eraŭ voĭoșĭ cât e ḑiulica de mare. Chiar și în somn eraŭ veselĭ, pentru că atuncĭ Caraimanul le cânta nisce cântece așa de dulcĭ, în cât le veneaŭ cele maĭ plăcute visurĭ. Nicĭ odată nu se auḑia vr'o vorbă rea în împĕrăția luĭ Caraiman. Acești copiĭ eraŭ toțĭ așa de drăgălașĭ și de fericițĭ, în cât nu se certaŭ nicĭ odată între dînșiĭ; invidia și gelosia de asemenea lipseaŭ la dînșĭ, pentru că tuturor le mergea de o potrivă de bine, căcĭ Caraimanul le purta de grijă, ca să fie tot-deauna oĭ destule, carĭ să nutrréscă toțĭ copiĭ, și tot prin cântecul luĭ făcea să créscă în destul ĭarbă și buruienĭ, pentru oile cele multe.

Nicĭ unuĭ copil nu i se întîmpla ceva rĕŭ, căcĭ câniĭ aveaŭ grijă de a-ĭ plimba, și de a le căuta pentru jocurile lor, locurile cele maĭ acoperite cu mușchiŭ. Dacă vre-unul cădea în apă, îl scoteaŭ câniĭ afară: dacă vre-unul era ostenit, îl lua un câne pe spate și-l ducea să dórmă la umbra cea maĭ răcorósă. Copiĭ eraŭ așa de fericițĭ, parcă ar fi fost în cer: nicĭ nu doreaŭ nimic, fiind-că eĭ nu vĕḑuseră încă haine frumóse și urîte, nicĭ palate marĭ orĭ colibe sărace pentru ca să rîvnéscă unul la avutul celuĭ-lalt.

De asemenea la Caraiman nicĭ nu se pomenea de bóle și de mórte: tóte ființele pe carĭ le făcea

www.dacoromanica.ro

el, veniaŭ așa de sănătóse pe lume ca și când ar fi eșit din găócea ouluĭ și nicĭ nu trebuia să móră vre-unul, când era așa de mult loc pentru toțĭ.

Cât se întinde țara de pe care abătuse Caraimanul apele, trebuia să fie populată și era destul loc pentru copiĭ și oĭ încă pe timpurĭ îndelungate. Cât despre cetire și scriere, copiiĭ nu sciaŭ nimica; și nicĭ că aveaŭ trebuință, de vreme ce tóte veneaŭ de la sineșĭ, eĭ nu maĭ aveaŭ nevoĭe să-șĭ dea vre-o ostenélă, nicĭ maĭ cumințĭ nu le trebuia să fie, fiind-că nu aveaŭ a se teme de nicĭ un fel de pericol.

Cu tóte acestea, când se făcură maĭ tarĭ, începură să-șĭ sape în pămênt căsuțe mititele, pe care le acopereaŭ cu mușchiŭ și pe urmă diceaŭ: Asta e a mea! Indată apoĭ ce unul a apucat să dică: „Asta e a mea!“ urma să dică și ceĭ-l-alțĭ. Uniĭ îșĭ zidiră-și eĭ tot ast-fel de căsuțe, alțiĭ însă găsiră mult maĭ comod să se așede în cele făcute gata, iar când stăpâniĭ strigaŭ și se jeluiaŭ, ștrengariĭ de micĭ înșălătorĭ rîdeaŭ de dînșiĭ.

Atuncĭ înșelațiĭ începură să facă întrebuințare de pumniĭ lor ceĭ micĭ și ast-fel se stârni prima bătalie. Câțĭ-va dintre dînșiĭ alergară la Caraiman și se jeluiră, iar acesta suflă în cimpoiŭ de tună așa de tare în cât pe toțĭ îĭ cuprinse o spaimă gróznică. Așa începură pentru întâia óră să scie și eĭ de frică, iar pe urmă se supĕrară pe pârîtorĭ și ast-fel intră împărecherea în frumósa și pacĭnica împĕrăție a Caraimanuluĭ. Acesta se mâhni fórte, când vĕdu că miciĭ ómenĭ din țara luĭ făceaŭ tot ca ceĭ marĭ din alte țĕrĭ, și se chibzui cum să le găséscă lécul. Trebuia el óre să-ĭ sufle pe toțĭ în mare și să facă alțiĭ noĭ în locul lor? Dar ceĭ noĭ

www.dacoromanica.ro

ar fi făcut tot ca și aceștia, pe cari afară de acésta îĭ iubea așa de mult.

Se gândi dar să înlătureze tot ce le dedea prilej de céartă; dar atuncĭ tóte ar fi ajuns să fie góle și pustiĭ, fiind-că cérta se iscase asupra unuĭ petic de pământ, asupra unuĭ pumn de mușchiŭ, ba la drept vorbind, chiar numaĭ pentru că uniĭ fuseseră fórte silitorĭ, ĭar alţiĭ leneșĭ.

Socoti dar, să le dăruiască fie-căruia câte ceva, și 'ĭ dete fie-căruia câte-va oĭ, câţĭ-va cânĭ și câte o grădină. Dar atuncĭ fu și maĭ rĕŭ. Uniĭ îșĭ sădiră grădina, alţiĭ o lăsară în părăginire și vĕḑură că grădinile plantate eraŭ maĭ frumóse șĭ că oile dedeaŭ maĭ mult lapte, pentru că pășunea le era maĭ bună. Atuncĭ nenorocirea fu mare. Ceĭ leneșĭ încheiară legătură între dînșiĭ, năvăliră asupra celor silitorĭ și le luară o mulţime de grădinĭ. Ceĭ silitorĭ sĕ duseră atuncĭ în alt loc, care sub mânele lor se făcu tot așa de frumos, orĭ eĭ nu se lăsară să fie goniţĭ, și de acea se născură batăliĭ îndelungate, în carĭ vre-o câţĭ-va fură chiar omorîţĭ. Când veḑură pentru întâiașĭ dată mórtea, îĭ cuprinse o mare spaimă, se întristară, și-șĭ deteră uniĭ altora făgăduinţa de a trăi în pace și bună înţelegere. Dar eĭ nu putură să stea mult timp liniștiţĭ; pentru că nu maĭ voiaŭ să se omóre unul pe altul, începură să răpéscă bunurile și averea prin viclenie unul de la altul. Acest lucru era încă și maĭ trist de vĕḑut; el îĭ căḑu luĭ Caraimau așa de greŭ la inimă în cât vărsă șiróie de lacrimĭ. Acestea curseră la vale până în mare; însă copiiĭ săĭ rĕutăcioșĭ nu se gândiră că acestea eraŭ lacrimile bunuluĭ lor tată, care le vĕrsase din causa lor, ci se certaŭ mereŭ maĭ departe. Atuncĭ Caraiman plânse din ce în ce maĭ

www.dacoromanica.ro

mult, și iată în cele din urmă lacrimile luĭ se făcură rîurĭ și torente, carĭ pustiiră uscatul și-l prefacură într'un lac mare, așa în cât periră o mulțime nenumĕrată de ființĭ viĭ. După acea el îșĭ curmă plânsul și suflă un vênt așa de puternic, în cât pămêntul ĭar rĕmase uscat: dar, acum tótă verdéța dispăruse, bolovaniĭ rostogolițĭ acoperĭaŭ casele și grădinile, oile nu maĭ găsiră pășunea lor, și pentru că numaĭ dedeaŭ lapte, copiiĭ le tăiară gâtul cu petre ascuțite, să vadă daca nu cum-va ĭese lapte și din altă parte. Insă în loc de lapte eși sânge și îndată ce bĕură, copiiĭ se făcură fórte sĕlbaticĭ și poftiră încă maĭ mult de cât acesta.

Așa, eĭ omorîră și maĭ multe oĭ; măcelărind pe ale fraților lor, beaŭ sânge și mâncau carne. Atuncĭ Caraiman ḍise: „Trebue să facem animalele maĭ marĭ, căcĭ alt-fel în curând le mântuesc pe tóte".

Decĭ suflă ĭar din cimpoiŭ. Acuma se iviră zimbriĭ, caiĭ înaripațĭ cu códa lungă și încolăcită, elefanțiĭ și șerpiĭ. Copiiĭ începură să se încaĭere la lupta cu tóte aceste animale ce le slujiră la trebuințele lor: altele se luară după dînșiĭ și-ĭ omorîră. Acum pentru că nu maĭ trăiaŭ în pace, se iviră bóle grele printre dînșiĭ.

In curînd se făcură și eĭ tocmaĭ ca și ómeniĭ din cele-lalte împĕrățiĭ și Caraĭmanul deveni din ce în ce maĭ întunecat și maĭ supărăcios, vĕḍênd că tot ce făcea el bine, se întorcea spre rĕŭ. Creaturile luĭ nu-l maĭ iubiaŭ, nu maĭ aveaŭ încredere într'însul și nu se gândiaŭ nicĭ de cum, că numaĭ eĭ singurĭ eraŭ vinovațĭ de rele; eĭ credeaŭ că Caraĭman le-ar fi trimes nefericirea numaĭ din semeție. Nicĭ nu maĭ voiaŭ să maĭ audă cimpoĭul, care o

www.dacoromanica.ro

dată-ĭ înveselia cu sunetul cel dulce; dar nicĭ uriașul nu maĭ cânta din el, era așa de trist și de ostenit, în cât dormĭa óre întregĭ la umbra sprincenelor sale, carĭ în crescerea lor se împreunaseră cu barba. Câte odată se scula din somn, și punea cimpoĭul la gură, scotea niște adevĕrate sunete de surle cu carĭ umplea lumea înrĕutățită.

Din acésta eși o furtună așa de strașnică, în cât copaciĭ se frecaŭ uniĭ de alțiĭ trosnind și scârțiind până când aprinseră tótă pădurea.

Atuncĭ el se rîdică în sus cu arborele din capul săŭ până în norĭ și scutură dintr'însul o plóie ca să stîngă focul.

Dar ómeniĭ aveaŭ un singur gând; cum ar fi putut eĭ să facă pe cimpoĭŭ să tacă în veciĭ vecilor. Eĭ veniră cu lăncĭ, cu sulițe, cu praștiĭ și cu petre ca să-l bată pe uriaș.

Dar acesta rîse astfel, încât din acésta se născu un cutremur de pămênt, care'ĭ înghiți împreună cu animalele și cu casele lor.

Atuncĭ veni o altă cétă cu torțĭ de brad aprinse, ca sa 'ĭ pârléscă barba. Dar el strănută așa de tare, încât tóte se stînseră și ómeniĭ cădura pe spate.

A treia cétă de ómenĭ voĭa să-l lege în somn, dar el îșĭ întinse membrele, tóte legăturile se rupseră și ómeniĭ fură striviți.

Atuncĭ se gîndiră s'apuce cimpoiul prin viclenie: eĭ voĭau sa-l fure pe când uriașul dormea. Dar acesta-șĭ așeḍa capul pe dînsul și era așa de greŭ, în cât toțĭ ómeniĭ și tóte animalele împreună n'ar fi putut sa misce cimpoĭul din loc.

Decĭ eĭ se apropiara încetinel de dînsul și fa cură o gaură fórte mica în cimpoiŭ. Iată că îndată

www.dacoromanica.ro

eși o furtună așa de mare, că nu se scia ce este pămêntul, marea și cerul, și din tóte făpturile Caraimanuluĭ abĭa maĭ rĕmăsese ceva.

Uriașul însă nu se maĭ deștepta; el dórme și astă-ḑĭ cu cimpoiul subțióră. Acesta câte odată începe să sune și furtuna se cobóră de-alungul văiĭ Prahoveĭ.

Dacă s'ar găsi cine-va să înădósca cimpoĭul, atuncĭ lumea ar fi ĭar a copiilor.

Carmen Sylva.

Din gura poporuluĭ

Lăcomia pĭerde omenia.

Doĭ pepenĭ într'o mână nu se pot ținea.

Pune-țĭ căciula înainte și te judeca singur.

Maĭ bine o învoială strîmbă, de cât o judecată dreptă.

Țiganul, când a ajuns împĕrat, întâiu pe tată-seu la spinzurat.

Capul face, capul trage.

Banul e ochiul draculuĭ.

Mîța blândă sgârie reu.

Taler cu douĕ fețe.

Camașa e maĭ aprópe de piele.

Câinele îmbătrînesce de drum și nebunul de grija altora.

Datoria nu móre nicĭ-odată '

Te lașĭ móle, te bagă 'n fóle.

www.dacoromanica.ro

Semănătorul

Pașesce 'n țarină semănatorul
Și 'n brazda neagră, umedă de rouă,
Aruncă 'ntr'un noroc vieța nouă,
Pe care va lega-o viitorul.

Sunand grăunțele pe bulgari plouă.
Speranța, dragostea lui sfintă, dorul
De-a 'mbelșuga cu munca lui ogorul
Le samănă cu mînile-amêndouă.

Trudesce, făcatorule de bine,
Veni vor, roiuri, alții dupa tine,
Și vor culege rodul — bogațiea.

Tu fii soldatul jertfei mari, depline:
Ca dintr'un bob sa odrăslească miea,
Cu sângele tău cald stropesce gliea

A Vlahuța

Islazul

Trecem prin fața Islazului, sat mare, frumos. aprope un orășel, așeḑat la varsarea Oltului în Dunăre. Aici s'aŭ sfințit stégurile revoluției de la 1848. Aicĭ s'aŭ strîns întîi, ș'aŭ cuvântat în fața poporului, conducătoriĭ mișcării: Eliade, Magheru, Tel, Goleștiĭ. Afară, in „Câmpia Regenerăriĭ", pe pristolul înconjurat de făclii aprinse, străluciau crucea și evanghelia simbol de jerfă și de mîn-

www.dacoromanica.ro

tuire. Norodul îngenuchiat, cântecele preoţilor îmbrăcaţi în odăjdiĭ, lumina tremurătóre a făcliilor în razele soreluĭ, zornăitul cadelniţelor, fumul de tămâe ce se ridica în aer, toate dădeaŭ clipelor acelora o măreţie deosebit de sfîntă şi de mişcătóre. Inimile băteaŭ maĭ tare. Un sentiment noŭ, înălţător, de evlavie, de încredere, străbătea mulţimea. Se simţiaŭ toţĭ maĭ bunĭ, maĭ tarĭ, gata de orĭ-ce jertfă, înfrăţiţĭ întru acelaş cuget. Un alt sóre rĕsărise pe cer în ḑiua aceea de 9 Iunie. Frumóse şi de neuĭtat sunt cuvintele inspirate pe care le-a rostit atuncĭ în ascultarea cuviósă a noroduluĭ, preotul Şapcă din Celeiŭ:

„Dumneḑeule al putereĭ şi al dreptăţiĭ, priveşte pe poporul tăŭ îngenunchiat înaintea evanghelieĭ şi cruciĭ tale. El nu vrea alta de cât dreptatea ta: ascultă şi bine-cuvintéză rugăciunea sa. Dă putere braţuluĭ săŭ, şi duşmaniĭ tăĭ vor peri. Varsă în sînul luĭ curajul, în inima sa încredere, şi orînduiala în spiritul săŭ. Dumnezeule al luminilor, tu ce aĭ pus odinióră stîlpul de foc povăţuitor luĭ Moise în pustiŭ, porunceşte şi acum îngeruluĭ tău să se coboare în mijlocul nostru, şi să ne povăţuéscă întru căile tale. Bine-cuvintéză din înaltul cerurilor stindardele nóstre, încoronate de crucea mult iubituluĭ tăŭ fiu, fă-le a se desfăşura pe drumul buneĭ orînduelĭ şi al adevĕrateĭ gloriĭ“ ..

Numele acestuĭ preot mare la suflet şi iubitor de ném, a rĕmas legat de re'nvietórea mişcare de la 48, şi ţĕraniĭ din Islaz îl pomenesc cu drag în cântecele lor.

„Să traéscă Popa Şapcă,
C'a scăpat ţara de clacă, —
Şi Goleştiĭ câte treĭ,
Că ne-au dat câte un bordeĭ.“

www.dacoromanica.ro

Tot aşa a rĕmas de-apururea legat de biruinţele luĭ Mihaĭ Vitézu numele unuĭ alt preot oltén, popa Stoica din Farcaş, pe care iarăşĭ îl cântă poporul:

„Cântă ciocîrlia 'n vie,
Eŭ credém că 'mĭ cântă mie.
Cântă luĭ Popa Farcaş
Care sare şépte paşĭ, —
Ce iese din leturghie,
Tae la Turcĭ câte-o mie."

Şi la tóte cumpenele, în tóte întîmplările marĭ, găsim statornic în istoria poporuluĭ nostru amestecul acesta al celor sfinte cu cele lumeştĭ — adînca, nestrămutată legătură dintre cruce şi spadă.

Din „România Pitoréscă"

A douadi ne scoborîm în Răpciunĭ, şi ţinem în sus drumul de şléŭ ce se aşterne pe malul drept al Bistriţiĭ până la gura Bistricióreĭ; de-aicĭ ispitórea şosea cârmesce pe brîul uneĭ măgurĭ şi străbate, pe la vama Prisăcanĭ, dincolo, în valea Mureşuluĭ, iar noĭ apucăm drumécul spart de puhóe ce duce'n vatra Călugărenilor, trecem podul de la Gura Larguluĭ, şi spunem Bistriţiĭ; la revedere... Acum înaintea nóstră se deschide o vale pietrósă, pustie, — de-o parte şi de alta dealurĭ descoperite, uscate, din cóstele cărora ies pe une-locurĭ lespedĭ foióse, teancurĭ de plăcĭ negre, şi bulgărĭ de cărbune; un pârîuaş curge risipit, tăcut, printre bolovaniĭ arşĭ de sóre. Pe la nămezĭ ajungem la în-

www.dacoromanica.ro

fundătura văiĭ, în codrul de bradĭ şi de fagĭ ce 'mbracă de sus până jos muntele Pătru-Vodă, pe care a stat de s'a odihnit, într'o ḑi de cumplită 'nvăluire-a sorţiĭ, semeţul Rareş, biruitorul de la Feldióra. In şerpuirĭ largĭ, pe sub bolţĭ de ramurĭ, şoséua se 'nalţă trăgănat pe brîele munţilor. Din zare ne uităm în urmă şi vedem, ca 'ntr'o panoramă, tótă măréţa zidire a Ceahlăuluĭ, lămurindu-şĭ coróna-ĭ de stâncĭ pe albastrul ceruluĭ. Coborâm în Plotun: câte-va căsuţe presărate pe'ncheetura măgurilor de-alungul pârîuluĭ ce se asvârle din Pătru-Vodă, desfundându-şĭ calea printre rupturĭ de lespeḑĭ; icĭ-colo câte-un petecuţ de fânéţa aşternut, ca un lăvicer, pe sub pólele brădetuluĭ; drumul se lasă 'n hopurĭ pe malul înalt al Plotunuluĭ. Pe la tócă sosim în Pipirig. E Duminică. Tot satu-ĭ strâns la horă, în bătătura cârcĭmeĭ de pe prund. Tineretul jócă de răpăe pămêntul. Bětrâniĭ cinstesc pe prispă. Nevestele staŭ maĭ la o parte, tăĭnind de-ale lor.—Incet sórele scapătă'n dosul Cotnăreluluĭ. In fund, pe Luciorĭ, şi'n faţa satuluĭ pe rotunḑişul pleşuv al Bompeĭ, treptat se micşoréză, până se şterg, cele din urmă pale de lumină. Hora se sparge. In pâlcurĭ mulţimea se împarte pe cărărĭ; tot maĭ deasă-ĭ umbra pe vale, tot maĭ rarĭ şi maĭ depărtate răsună în dulcea linişte-a 'nserăriĭ chiotele flăcăilor. Vin vacile la muls, cu mugete lungĭ îşĭ strigă viţeiĭ.—Incep să s'aprindă luminile pe la case, şi stelele pe cer.

Drumul se'ndóe pe la capătul munteluĭ Bompa, pe pârîul Pipiriguluĭ hrănit de undele Dolilor ş'ale Plotunuluĭ, străbate printre stâncile de la Dumesnic într'o luncă deschisă, din ce în ce maĭ largă; fîneţe

www.dacoromanica.ro

bogate și ogóre de porumb s'aștern între cele două délurĭ acoperite de pădurĭ de fag. Mergem ca vr'un ceas pe valea acésta fermecătóre și, lăsând drumul neted, apucăm la drépta pe matca pietrósă a unuĭ pârîaș, ș'ajungem într'o înfundătură de codru, la Mânăstirea Secu, zidită acum patru sute de anĭ de Vornicul Nestor Ureche. Un călugăr bĕtrân ne pórtă prin salile marĭ, tăcute ale arhondaricululuĭ, prin taĭnițile întunecóse și turnurile de apărare cu ferestruĭ înguste, ne-arată vechile odóre bisericescĭ, frumosul *„aer"* cusut de Mitrofana soția luĭ Nestor Ureche, candelele. potirurĭ și crucĭ de argint împodobite cu pietre scumpe, ne spune prin câte valurĭ cumplite-a trecut locașul acesta pe vremurĭ, de câte orĭ a fost bântuit de Turcĭ, de Tătarĭ, de Leșĭ, carĭ dărâmaŭ zidurile și răscoliaŭ și cenușa din vatră, căutând bogățiĭ ascunse, desbrăcând icónele, răpind tot ce era de preț, ardêȩd ce nu puteau lua... In una din chiliile acesteĭ mânăstirĭ a murit, acum vr'o ȡece anĭ, cel din urmă calău, Gavril Buzatu, care, pentru ispășirea păcatelor luĭ, a venit pe jos de la Iașĭ și s'a făcut călugăr.

De la Secu ne 'ntórcem pe aceeașĭ rovină în drumul pe care-l lăsasem, suim un tăpșan, și intrăm într'o frumósă pădure de stejarĭ: o plóe de lumină argintie se cerne printre frunze, falnicĭ și dreptĭ se înalță trunchiĭ secularĭ despletindu-șĭ în sus podóba lor de ramurĭ, bolțĭ largĭ, tăcute, stropite de sóre, fac să te credĭ în lăuntrul unuĭ templu măreț. Abatem la stânga. Din marginea dumbrăviĭ se deschide ca o pórtă, și în fund, printre crângĭ, se văd strălucitóre turlele bisericilor de la Mânăstirea Némțuluĭ. Scoborîm pe lângă cișmea în valea 'mpestrițată de florĭ, culcată 'ntre pădurĭ de

www.dacoromanica.ro

brad; o bună fugă de cal, și eată-ne sub lungile cerdacuri ale celeĭ maĭ bogate așeḍărĭ de monahĭ, din tot cuprinsul țĕriĭ. Mânăstirea asta ține minte de demult; ea era veche, când a venit Ștefan cel Mare de-a zidit biserica „Inălțăriĭ Domnuluĭ“, după ce-a învins pe Craiul Albert ș'a pus pe Polonĭ să are și să semene ghindă în țălina îngrășată cu sângele lor. Și Domnĭ după Domnĭ aŭ înzestrat-o. De avuțiile-ĭ de-odinióră vorbesc bĕtrâniĭ ca de lucrurĭ de pe alte lumĭ: se 'ntindéŭ moșiile și codriĭ mânăstiriĭ, din zările Grințieșuluĭ până în cele maĭ depărtate ținuturĭ ale Basarabieĭ, cirezile și hergheliile umblaŭ slobode pe imașurĭ, ca 'n vremile de sălbătăcie, și galbeniĭ se măsuraŭ cu banița la răzătóre... Curgéŭ din când în când puhóele păgâne, îĭ spărgéŭ zidurile, o prădaŭ ș'o pustiiaŭ, și, cum se potolia urgia, se ridicaŭ tóte la loc: bisericĭ, școlĭ, spitale; fabricĭ, tipografie, bibliotecĭ, — un centru de lumină, de muncă și de bogăție, eată ce-a fost în Moldova mânăstirea Némțuluĭ, aprópe cincĭ sute de anĭ. Aḍĭ e liniște peste tot. Dorm largile-ĭ încăperi, îngrădite în ziduri de cetate, dorm căsuțele albe presărate pe tăpșanul deschis între pădurĭ de brad, cum dórme dus și lacul de pe luncă, acoperit de mătréță verde.

Dăm iar în șoséua ce trece prin dumbrava de stejarĭ și, de la Coverga, ne lăsăm la drépta pe valea Nemțișoruluĭ în satul Vînătorĭ, și ne oprim pe prundul Ozaneĭ, sub malul rîpos, înalt, pe fruntea căruia stă, ca o corónă, fantastica ruină a Cetățiĭ Némțuluĭ. Urcăm pe jos, prin strîmtórea uscată, spartă de puhóe, cărarea ce tae păretele din stânga, și 'ntr'un sfert de oră suntem de-asupra,

www.dacoromanica.ro

la „porţile cetăţiĭ“. Se vĕd încă urmele şanţuluĭ de apărare, ce ocolia zidurile pe din afară. Intre ceĭ patru stâlpĭ de la intrare se 'ntindea ziua, peste şanţ, un pod de „piele de bivol“, nóptea se strângea, şi rĕmânea castelul încins c'un brâŭ de apă. Deasupra porţiĭ şi pe la colţurĭ se ridicaŭ turnurĭ înguste, pe cari cătaŭ în vale ochiĭ şi sineţele străjerilor. Trufaşa clădire-şĭ rînduia 'ncăperile în patru aripĭ marĭ, lăsând între ele o curte, în mijlocul curţiĭ o bisericuţă, din altarul căreia pornea pe sub pământ taĭniţa scăpăriĭ, o hrubă boltită, ce rĕspundea departe, afară din cetate. Puternic înfipt în creştetul unuĭ grind stâncos, avênd în spate întunecime de codru, în faţă prăpastie sub metereze 'nalte. şi vedere largă pe tótă valea, cuĭbul acesta de vulturĭ, cum îl numesc legendele, a înfruntat adesea c'o mână de voĭnicĭ oştirĭ năvălitóre, şi 'n şase vécurĭ de nepătată mândrie o singură dată şĭ-a deschis porţile fără de luptă, ş'atuncea nu unuĭ cuceritor străin, ci falniculuĭ Domn al tuturor Românilor — Mihaĭ Vitézu. — Pustiĭ şi sparte de vremĭ, se maĭ înalţă câteva ziduri peste mormanul de ruinĭ prăbuşite 'n curtea cetăţiĭ, pe-aĭ căreĭ păreţĭ aŭ strălucit odinióră armurile grele ale cavalerilor din Malta.

Inchid ochiĭ şi revĕd cetatea 'ntrégă. O pagină sfântă mi se lămuresce, ca şi cum tóte câte-aŭ fost s'ar smulge pentr'o clipă din umbrele trecutuluĭ ş'ar îmbrăca din noŭ viéţa de-atuncĭ. E nópte, şi-ĭ linişte. De-odată, pe vale s'aude un tropot de cal. In turn străjerul sună din corn. Bate cine-va la pórtă. De sus se deschide-o feréstră, şi 'ntrébă Dómna 'ngrijată: Cine-ĭ? — Sunt eŭ, răspunde-un glas ostenit, sunt eŭ, Ştefan, singur, rănit, învins...

www.dacoromanica.ro

Tresare sărmana Dómnă; i se frânge inima de durere și de milă, că-ĭ fiul eĭ cel care-ĭ vorbesce; ci cugetă că-ĭ Româncă și fiul eĭ e cel maĭ slăvit voivod al țăriĭ, și năbușindu-șĭ plînsul ce stă s'o podidéscă, îl rógă frumos să plece 'ndărăt, să buciume 'n munțĭ, să-șĭ strîngă plăeșiĭ risipițĭ și s'arate dușmanuluĭ cum știŭ să móră, când nu pot birui, stăpâniĭ și apărătoriĭ pămêntuluĭ acestuia. — Ce popor are în istoria luĭ o pildă maĭ mare, și maĭ înălțătóre, de jertfă și de iubire de patrie?.. Imbărbătat se 'ntórce Ștefan să-șĭ reînchege óstea-ĭ sfărîmată. Nicĭ ostenit nu se maĭ simte, nicĭ rana nu-l maĭ dóre. Din noŭ se strîng arcașiĭ în jurul vitézuluĭ, și, pe când Turciĭ îșĭ socotesc plênul, ca un stol de vulturĭ se las' asupra lor, un vaet de mórte înfióră valea și cerul se 'ntunecă tot de atâta grozăvie.

E a șaptea nópte de când Domnițele se rógă 'n genunchĭ, le picură lăcrimile pe covor, și chipurile lor par umbre sub slaba licărire-a candeleĭ. Se rógă neadormite, mama pentru fecior, soțiea pentru soț, și amêndouă pentru țară. Și eată că de pe luncă un frémăt se ridică 'n tăcerea nopțiĭ. Tot maĭ aprópe tot maĭ lămurit s'aud sunete de corn și cântece de biruință, și tunete de glasurĭ s'aud strigând: Trăiască Ștefan! Ca de-un vis frumos se 'nvioréză Domnițile, și scólă pruncii din somn, și-șĭ umplu mîĭnile cu florĭ, ș'alérgă la pórtă, și plâng de bucurie primind în brațele lor fragede pe Marele Ștefan, lumina, mândria, odorul sufletuluĭ lor. Cu ce drag îl strîng la piept, și cum se uĭtă la fața luĭ senină, în ochiĭ luĭ marĭ și frumoșĭ, și cum nu se 'ncred că-l vĕd, și, neputênd spune-o vorbă îĭ săruta fruntea, mâĭnile, colbul de pe haĭne.

www.dacoromanica.ro

Târdiŭ se stîng luminile 'n castel. E liniște acum, și fericire 'n tot cuprinsul. Șoptesc încă Domnițile 'n iatac, mărită pare lumina candeleĭ de sub icóne, In odaĭa de-alăturĭ, dórme ostenit biruitorul, temutul Ștefan, gloria Moldoviĭ.

La vatra rece

I.

Oblonitu-mĭ-a ferésta
Gerul, cu-a luĭ florĭ de ghéță,
Și, în tótă casa asta,
Eŭ sunt singura viéță.

Dac'ar fi un foc în sobă,
Mĭ-ar părea că suntem doĭ,
Aș maĭ sta cu el de vorbă,
Maĭ uĭtând cele nevoĭ.

Ne-am pricepe'n de noĭ plânsul,
Eŭ — cenușă, el — scânteĭ,
Câte nu mĭ-ar spune dînsul
Din poveștile cu smeĭ!

Anevoe vremea trece,
Când urîtul greu te-apasă.
Ce hursuză ĭ vatra rece!
Parc'aș sta c'un mort în casă.

II.

Se aude 'n horn nebunul,
Viscol, aprig vâjîind,
Și din strășinĭ, câte unul,
Țurțuriĭ cum cad plesnind.

www.dacoromanica.ro

Sună 'n crengile lovite
Uscat sgomot ca de óse,
Şi vârtejurĭ, repeḑite,
Bat în uşă mânióse.

Se arată'n negurĭ luna,
Albe stelele clipind, —
Şi de ger s'aud într'una
În pod corḑile trosnind.

Mĭ-ar prii pe-o aşa érnă,
O'mpetrită amorţire,
Îndelung să mi s'aştérnă
Peste cuget şi simţire:

Să adorm — capul să'mĭ scutur,
De povara cugetăriĭ . . .
Cât aş da, să vĕd un flutur
Tăind para lumînăriĭ ! . .

Ah! maĭ vin' odată, sóre,
Peste albele grămeḑi!
Erbă, florĭ — nerăbdătóre
Staŭ mijite sub zăpeḑi.

Vie mĭerla 'n abătuţiĭ
Codri, de pustiu să-ĭ scape,
Frânge ţi ghéţa 'n sloĭ, şi du-ţi-ĭ,
Că-mĭ înăduşĭ cele ape.

www.dacoromanica.ro

Gârlă, scóte-ţĭ unda 'n faţă,
Rândunica să ţ'o radă,
Pănă când atâta viéţă
Nămolită sub zăpadă?

Până când plecaţĭ robieĭ
Ne maĭ potoliteĭ erne?
Vară, suflet dă câmpieĭ,
Şi cu érbă mĭ-o aşterne.

Să tresalte 'n revĕrsarea
Radelor ferbinţĭ din sóre...
Ah ce dulce-'ĭ desmerdarea
Dintre un gândăcel ş'o flóre...

Al. Vlahuţă.

Doctorul Rareş

Cotirăm un dâmb, și de odată satul ni se înfățoșă ca 'ntr'o panoramă. Casele albe, acoperite cu draniță, rĕsăriaŭ vesele dintre livedĭ. Coperișul bisericiĭ, sclipitor în bătaia sóreluĭ, parea că arde.

— Satul vechiŭ, dise Rareș, era pus rĕŭ, în niște mlaștinĭ, colo 'n vale, unde se zăresce un tufiș de sălciĭ. Am cam avut de furca cu eĭ până să-ĭ mut pe toțĭ. Aicĭ locul vine puțin înclinat apele se scurg iute. Fie-care gospodar are douĕdecĭ de prăjinĭ împrejurul caseĭ, și la câmp cincĭ falcĭ de sĕmănat; imașul e de-avalma. La noĭ nu-ĭ dijmă, nu-ĭ clacă. Am pe moșie pân'acum douĕ-decĭ și opt de case; fie-care casă îmĭ dă patru-decĭ de dile pe

www.dacoromanica.ro

an. Bine înțeles că dilele acestea le daŭ ómeniĭ când pot, fără să se stinghiréscă de la munca ogoruluĭ lor; sunt uniĭ carĭ și-le plătesc din iarnă, cum e rotarul, butnarul și alțĭ meșteșugarĭ.

Ceea ce mĭ-am pus în minte din capul loculuĭ a fost să fac din ființele acestea „ómenĭ". Și încep să cred c'am isbutit. Nu maĭ am decât un singur bețiv în sat, șî e un an aprópe de când furturĭ, bătăĭ nu se maĭ pomenesc. Imĭ pare rĕŭ că nu poțĭ să staĭ două treĭ sĕptămânĭ măcar, ca să cunoscĭ bine lumea de-aicĭ și să vedĭ șî d-ta ce póte ajunge țĕranul nostru, când sciĭ cum să-l ieĭ, și când îțĭ bațĭ puțin capul cu el, să-l învețĭ și să-l puĭ cu binișorul pe calea cea bună.

Intrarăm în sat. O alee largă și dréptă, din care plecaŭ din distanță'n distanță drumurĭ regulate, împărția satul în două. Casele eraŭ la linie, și zidite la fel. Rareș îmĭ arată una cu degetul. și-mĭ spune că acolo staŭ părințiĭ luĭ. Sórele era la amiază. Copiiĭ în cârdurĭ, eșiaŭ de la școlă. In dreptul nostru se opriaŭ și salutaŭ cu respect.

Casa luĭ Rareș era cu două rîndurĭ. In scară ne-a întîmpinat o jupânésă bĕtrână, îmbrăcată curat, cu fața luminósă de bunătate și de veselie. Ne-am spălat în pripă, zorițĭ de fóme. Masa ne-aștepta în grădină, într'un umbrar de liliecĭ înflorițĭ.

— Mĕ găsescĭ schimbat? întrebă Rareș, vĕdênd că-l privesc lung.

— Nu. Tocmaĭ mĕ miram, ce tênĕr eștĭ la față.

— Și cu tóte astea sunt doĭsprediece anĭ de când nu ne-am vĕdut. Numaĭ când mĕ uit la copaciĭ ăștia, plantațĭ de mâna mea, și-ĭ vĕd așa de marĭ, îmĭ daŭ samă c'a trecut atâta vreme la mijloc. Incolo mi se pare că erĭ am venit. Aicĭ îm-

www.dacoromanica.ro

bĕtrânim anevoe, pentru că suntem cu toţiĭ mulţumiţĭ, ducem o viéţă liniştită, muncim şi vara şi iarna, şi nicĭ nu prindem de veste cum trec ḑilele. Iată, eŭ am patruḑecĭ şi cincĭ de anĭ şi mĕ simt maĭ în putere de cât orĭ când.

Când am eşit doctor, m'aŭ luat în primire grijile cele marĭ, neliniştea primilor paşĭ, amărăciunile primelor amăgirĭ. Imĭ face rĕŭ şi aḑĭ, când îmĭ aduc aminte, nu atât de greutăţile prin care am trecut, cât de mijlócele necinstite prin carĭ se ridicaŭ mediocrităţile în jurul meŭ, de viclenia şi rĕutatea omenéscă, împotriva căreia a trebuit să lupt mult, cu multă răbdare până să-mĭ pot face şi eŭ un loc, într'o lume unde tóte locurile păreaŭ a fi ocupate. Dar nu m'am descurajat nicĭ odată, şi nu m'am plîns nimănuĭ.

Am îndurat tóte neajunsurile, şĭ-am muncit înainte cu o tărie de ţĕran încăpăţînat; şi când, în sfârşit, isbînḑile aŭ început să bată şi la uşa mea, le-am primit cu linişte, ca pe nişte óspeţĭ aşteptaţĭ, carĭ aŭ zăbovit puţin pe drum, dar carĭ, la urma urmeĭ, *trebuiaŭ* să sosiască. Nu m'a ameţit nicĭ vîlva ce se făcuse în jurul numeluĭ meŭ şi care vindeca adesea maĭ bine de cât reţetele mele, nicĭ averea, destul de mare pe care mĭ-am agonisit-o în ḑece anĭ de muncă. Departe era, ce-i dreptul, şi umilit locul de unde plecasem, dar tótă calea asta lungă eŭ o făcusem pe jos, pas cu pas, nesprijinit de nimenĭ, privind pururea înainte, lăsând în urmă, fără părere de rĕŭ, copilăria mea lipsită de jocurĭ, tinereţea mea lipsită de iubire şi de petrecerĭ. Şi nicĭ odată n'am fost ispitit să-mĭ destăinuesc cuĭva visul, frumosul vis, pe care de atâta timp se sprijiniaŭ tóte gândurile şi puterile

www.dacoromanica.ro

mele, visul pe care astădĭ încep să-l văd aevea. La ce l'aș fi spus? Eram așa de sigur că nimenĭ n'o să mĕ 'nțelégă! Dar în césurile mele de repaos închideam ochiĭ, și mi-l împînziam frumos, cu mulțumirea unuĭ avar care-șĭ socotesce comóra.

De câte-orĭ nu mĭ-am trăit în gând viața asta de acum! Și de pe cea maĭ înaltă și maĭ luminósă tréptă a visuluĭ meu îmĭ placea să mĕ-ntorc și să mĕ uit în urmă... departe, o, așa de departe!.. Me vedeam sgrebulit în căruța dascăluluĭ Pintea, pe-o diminéță rece și ploiósă de tómnă. In urma mea remânea mama cu lacrimile pe obraz, și tata bolnav, și toțĭ aĭ noștri săracĭ lipițĭ pamêntuluĭ. Maĭ puteam eu crede pe-atuncĭ, că 'ntr'o dĭ moșia asta va fi a mea, și că me voiu întórce ca stăpân aicĭ, unde părinții meĭ și neam de neamul nostru au fost pururea slugĭ! Un singur gând însă m'a urmărit de când am plecat de-acasă; să 'nvĕț bine, ca s'ajung și eŭ ceva... să-mĭ pot scăpa odată părințiĭ din robia nevoilor. Maĭ târziu gândul acesta a prins a se lărgi și a lua forma unuĭ plan frumos, din ce în ce maĭ hotărît... A, dar iată, — eŭ m'am întins la vorbă și... bolnavii m'aștéptă. Am și aicĭ bolnavĭ, — din fericire fórte puținĭ, din ce în ce maĭ puținĭ. Haidem; o să vedĭ, în trécăt, câte-va locuințĭ, șcóla, ómenii de pe-aicĭ.

* *
*

Drumurile drepte și curate, copaciĭ pușĭ des și la rênd de-oparte și de alta, gardurile de nuele împletite frumos, casele 'nalte cu părețiĭ văruițĭ, copiiĭ frumoșĭ, vitele grase, aerul sanatos, grădinile 'ngrijite, tóte îmĭ dadeaŭ impresia că mĕ găsesc într'o altă lume. O nevastă cu pruncul în

www.dacoromanica.ro

brațe, o bĕtrână cu furca în cingătóre, o fată rumenă la față, cu ochiĭ marĭ și speriațĭ ca de căprióră, din orĭ-ce casă un chip voios, strălucitor de fericire și de recunoștință eșia înaintea luĭ Rareș; până și copiiĭ se uitaŭ la el ca la un Dumnedeŭ. Fie-care gospodar avea douĕ odăĭ marĭ podite pe jos, despărțite printr'o sală, care servia iarna de bucătărie. Pe paturĭ eraŭ așternute scórțe de lână. La ferestre perdele de pânză vărgată cu arniciŭ. Maĭ la fie-care sătean era un rĕzboiŭ unde nevasta saŭ fata țesea îmbrăcămintea caseĭ și a familieĭ.

Rareș, după ce-țĭ vedea bolnavul, inspecta rufăria, farfuriile, paharele, prosopul, lighianul de spălat, ólele de fiert.

Nu mĕ putém sătura de a-l admira, vĕzând cu ce dragoste și bunătate părintéscă se îngrijia de viața sătenilor luĭ; și în adevĕr rĕușise să facă din eĭ ómenĭ curațĭ, muncitorĭ, cumpătațĭ, sănătoșĭ și cumințĭ. Șcóla, întreținută cu cheltuiala luĭ, era o mică fermă din care băețiĭ eșiaŭ, după cincĭ anĭ de învĕțătură maĭ mult practică, cu tóte cunoștințele trebuitóre unuĭ bun gospodar. Nicĭ odată n'am vĕdut un colț de lume care să-mĭ dea o așa impresie de ordine și de fericire.

Am plecat, gîndindu-mĕ cu drag la diua bine cuvêntată, în care'n tot cuprinsul mândreĭ și bogateĭ nóstre țerĭ la munte și la câmp nu se vor maĭ vedea de cât ast-fel de sate.

A. Vlahuță.

www.dacoromanica.ro

Numaĭ cu o mórte...

Când şefiĭ mişcăreĭ române de la 1848 din Transilvania, comitetul naţional din Sibiŭ, a hotărât înarmarea poporuluĭ român împotriva revoluţiuneĭ unguresci, o făcea de sigur în speranţa că arme se vor da Românilor din magaziile împĕrătescĭ, căcĭ doar alăturĭ cu împĕrăţia mergeaŭ, și că ofiţeriĭ cunoscĕtorĭ în meşteşugul rĕsbóielor aveaŭ să se alăture șefilor glótelor române.

Dar fie că împĕrătesciĭ dispreţuiaŭ ajutorul glótelor române — dispreț care nu i-a împedicat să mănânce memorabile bătăĭ, — fie că se considera înarmarea glótelor române ca o altă primejdie, — și póte că în adevĕr atuncĭ Româniĭ n'ar fi depus armele până nu li s'ar fi făcut deplină dreptate, — a rĕmas ca glótele românescĭ să se organizeze cum vor sci, din propriele lor puterĭ.

Atuncĭ Româniĭ s'aŭ înarmat cum aŭ putut, ḑece cu cóse și topóre și abia al unspre-ḑecelea cu câte o pușcă, atuncĭ şi-aŭ fabricat eĭ tunurĭ din stejar, legate cu cercurĭ, şi tot atuncĭ li-aŭ răsărit ca din pămênt conducĕtoriĭ.

Și cósele și tunurile de lemn aŭ făcut minunı, — ele au păstrat libertatea munţilor apusenĭ aĭ Ardealuluĭ, iar dintre conducĕtorĭ nu unul s'a deosebit prin uimitor talent și chiar geniu strategic, zădărnicind planurile de cucerire ale „profesioniștilor“.

* * *

Un tînĕr avocat, de fel copil de moț din Vidra, Avram Iancu — nume care astă-ḑı aparţine

www.dacoromanica.ro

istoriei a fost acela care s'a pus în fruntea glótelor românescĭ.

Din teoria meșteșugului răsbóielor știa doar atât cât putuse învăța din citirĭ istorice. Și cu tóte acestea, al luĭ a fost tot planul de apărare al munților apusenĭ, plan care a reușit într'un chip atât de strălucit.

Viitorul și o cercetare maĭ amănunțită asupra luptelor de la 1848 vor dovedi póte odată întreg geniul strategic al acestuĭ om extra-ordinar.

In orĭ-ce cas însă, în amintirea poporuluĭ din munțiĭ apusenĭ, numele luĭ Iancu va rĕmâne neperitor. Vor trece anĭ și anĭ, și tot se va maĭ cânta „Marșul luĭ Iancu“ și parcă tot îl vor maĭ vedea în mijlocul lor moțiĭ cântând:

Opt-ḑecĭ de oĭ despóie
Și prin frigarĭ le pun,
De sunet de cimpóie
Pădurile resun.
Româniĭ se așédă
Pe lâng-un mare foc
Si Iancul ospătéza
Cu dênșiĭ la un loc,

* *
*

Trecuseră maĭ bine de douĕ-ḑecĭ de anĭ de la revoluție.

Din tot ce visaseră Româniĭ atuncĭ, din tot pentru ce-șĭ varsaseră sângele, aprópe nimic nu se realizase.

Triumful politiceĭ ungurescĭ, anexarea Transilvanieĭ la Ungaria, venise să dea ultima lovitură speranțelor române.

Avram Iancu nu maĭ traia și totușĭ era viu. Infășurat într'o manta țărănéscă roșietică, cu

www.dacoromanica.ro

căciulă mare de óie în cap, la brâŭ cu un fluer ciobănesc, de anĭ de ḑile el rătăcia, din sat în sat, din colibă în colibă.

Eram un copil, de 9—10 anĭ, când am vĕḑut pe acest om ciudat. intrând pe pórta casei nóstre.

Am rĕmas neḑumerit când am vĕḑut respectul religios cu care părinţiĭ meĭ tratau pe acest om atât de simplu după port şi înfăţişare, cu faţa arsă de sóre şi brăzdată de sute de încreţiturĭ, cu privirea întunecată sub sprîncenile stufóse şi aspre.

S'a aşezat afară pe un scaun, a cerut un pahar cu apă, şi a rĕmas tótă vremea mut şi nepăsător la tóte întrebările ce i se faceaŭ. Apoi s'a sculat, a ḑis „bună-ḑiua“ şi a plecat maĭ departe.

— Tată, cine-a fost ăsta?

Tata m'a dus în casă şi mi-a arătat pe perete portretul unuĭ om tînĕr, o înfăţişare răsboinică, în frumosul port muntenesc, cu puşca la spate.

Dar ăsta e Avram Iancu, ḑic eŭ.

El a fost.

El! Eram copil, şi n'aş fi înţeles acéstă schimbare de cât ca o nenorocire, ca o catastrofă, cum n'aş fi putut înţelege mórtea.

* * *

Peste un alt an, era o mare înmormîntare la Ţebea, sub stejarul luĭ Horia.

Era o mulţime imensă de ómenĭ; veniseră ţăranĭ până de dincolo de Abrud, şi din tot Zarandul.

Murise Iancu, — murise umbra luĭ Iancu.

Câţĭ-va copiĭ ţineaŭ făcliile lungĭ de céră, pe când o mulţime de preoţĭ spuneaŭ rugăciunile de mort.

www.dacoromanica.ro

Ca prin vis îmĭ aduc aminte cum, în mijlocul uneĭ tăcerĭ ce te cutremura când vedeaĭ miile de capete ce se pierḑeaŭ în depărtare, în tóte părţile, un coşciug simplu de stejar se lăsa încet în grópa săpată sub crengile uriaşe ale stejaruluĭ din mijlocul cimitiruluĭ.

Ce se petrecea óre, în acele momente, în sufletul atâtor ómenĭ adunaţĭ în acéstă funebră ceremonie.

Astă-ḑĭ ştiŭ. Işĭ aduceaŭ aminte şi-şĭ jurau să-şĭ aducă aminte în vecĭ că acest om, şeful lor din lupte glorióse, dar nerĕsplătite încă, murise de douĕ orĭ: îl ucisese de mult falşitatea şi perfidia „aliatuluĭ“ în care sperase şi învăţase pe norod să spere, — şi abia acum îl atingea şi cósa vremiĭ.

Şi-aŭ ḑis, şi-şĭ vor ḑice de-acum în tot-deauna:

— Numaĭ cu o mórte suntem datorĭ.

Ion Gorun.

Lămurirĭ. Ioan Gorun (Alexandru Hodoş) este unul din cele maĭ puternice talente în literatura nóstră de astăḑĭ. Insuşirea de căpetenie a scriitoruluı acestuia este sobrietatea: darul atît de preţios şi ḑe rar, de a spune mult în vorbe puţine. Cariera luĭ de ziarist îl împĭedecă de a se da cu totul preocupărilor artistice. Totuşĭ, nuvelele şi poeziile pe carĭ le-a scris, aşa printre picăturĭ, sunt bucăţĭ de o înaltă valóre literară şi l pun printre ceĭ maĭ de seamă scriitoriĭ aĭ ţăriı.

www.dacoromanica.ro

Treĭ zîne

Spre-aceeaşĭ luptă au pornit
In fruntea neamuluĭ robit:

Cu faţa cruntă, ochĭ aprinşĭ, —
E cea d'întâiŭ din ele,
Scrîşnind din dinţĭ, cu pumniĭ 'ntinşĭ,
Cu pletele rebele
Ce ca si şerpiĭ se 'mpletesc,
Şinistru'n aer fîlfîesc, —
Deschide neagra-ĭ gură:
Trăiască sfînta ură!

Cu spada 'n aer vijîind,
Cu faţa împietrită,
A doua zînă crud mugind,
Ca fiara ce-ĭ rănită.
Luminĭ de torţiĭ o 'nconjor,
Miróse-a sânge ş'a omor
In jur cât ţine zarea:
Trăiască răsbunarea!

Dar de departe luminând
A treia zînă vine;
Invie tot ce-ating pe rînd
Privirile-ı senine.
Cum toate urile s'au stins!
Şi sfânta pace a cuprins
Şi câmpul şi cetatea:
Trăiască libertatea!

Ioan Gorun.

www.dacoromanica.ro

Tulnicul luĭ Pintea

(Din popor

Spun poveştĭ minunĭ destule despre Pintea-Năsdrăvanul,
Spaima 'ntunecateĭ cetinĭ ce 'mpresóră Caraimanul,
Marĭ isprăvĭ de vitejie, cunoscute póte vouă —
Ascultaţĭ acu la mine să vĕ spun eu una nouă...

Pintea fraged băeţandru la ciobanĭ intrase slugă,
Ci-l muncea într'una gîndul cum ar face el să fugă:
Baciĭ lacomĭ nu odată mi-l lipseaŭ de prânz orĭ cină
Şi-l certau apoĭ în pilde ca să-ĭ caute pricină.

Intr'o ḑi umblând cù turma, întâlnesce'n cale-o zînă...
«Bună vremea, mĕ voinice! — «Bună inima, stăpână!»
— «Spune'mĭ dorul ce te sécă şi de ce eştĭ trist la faţa?
Póte eŭ voĭ fi în stare să te-ajut cu vre-o povaţă...

Pintea stă prostit, şi rîde... Ce să ḑică? Ce să ceră?
Maĭ nu crede maĭ se 'ndémnă şi răspunde-aşa ntr'o dóră:
«Dă'mĭ putere, sfîntă zînă, să-mĭ rasbun pe toţi ciobanii,
I aş snopi numaĭ odată de m'ar pomeni cu anii!»

— «Dacă vreĭ să prinḑĭ putere, du-te Pinteo şi te scalda
Colo'n iezer unde apa e ca laptele de caldă...»
Crişu luĭ! Nicĭ maĭ aştépta altă vorbă dela zînă,
Face cum îĭ poruncise şi se 'ntórce glonţ la stâna.

Insă cînd ajunge acolo stă la gîndurĭ şi se miră:
Orĭ crescuse el pe cale, orĭ ciobaniĭ se chirciră!
Cu piticĭ aşa nevolnicĭ tocmaĭ el să'şĭ pună mintea?
Milă-ĭ fuse să-ĭ maĭ bată, şi a plecat în lume Pintea.

www.dacoromanica.ro

Rătăcea acu prin codri uluit de bucurie.
Şi, copil, puţin la minte, dă să'şĭ facă jucărie.
Patru dóge îşĭ alege, le 'ntocmesce le 'ncleiază,
Fluer cu răsunet mândru ast-fel îşĭ întruchipéză . . .

Dómne, cînd a dus voinicul tulnicul întîiŭ la gură!
Munţiĭ se cutremurară, fiarele'n pădurĭ tăcură.
Braziĭ s'aŭ bătut în vîrfurĭ, apele-aŭ săltat pe prundurĭ,
Negurile tresăriră în prăpăstiĭ fără fundurĭ!

Ca goniţĭ de vijelie alergaŭ de-avalma noriĭ,
Şi din bolţile tărieĭ ameţiţĭ picaŭ prigoriĭ . . .
Iar cînd craiul dimineţiĭ lumină tăria 'ntrégă,
Colo'n plaiurĭ depărtate ce să vedĭ, măĭ frate dragă!

Nouă sate risipite peste 'ntinderile zăriĭ
Se 'nvîrteaŭ în horă vesel după sunetul cântăriĭ . . .
Hei, a fost o sărbătoare! Intrebatĭ voĭ Caraimanul:
Ca şi azĭ şĭ-aduce-aminte despre Pintea-Năsdrăvanul!

St. O. Iosif.

Un cîntec

O mamă, dulce mamă...
Eminescu.

Aud un cântec. Vine de departe,
Adus de vîntul seriĭ, şi mĕ chiamă...
Nu-ĭ plîns de fluer, nu-ĭ suspin de aramă,
Nicĭ glas de om... E dincolo de mórte...

Sînt alte lumĭ de care nu-mĭ daŭ seamă,
Viază 'n noĭ, trăesc în altă parte?
Ah, nu-s iluziĭ, nu-s părerĭ deşarte,
E doĭna ta cea dulce, dulce mamă!

www.dacoromanica.ro

E vocea ta... Mĕ strigă câte-o dată
De sus, de-acolo unde nu-ĭ durere
Şi unde toţĭ ne-om întâlni odată...

— De ce se sbate peptu-mĭ cu putere?..
Vaĭ, ce 'ntuneric s'a făcut de-odată
In jurul meŭ, — ce grósnică tăcere!

St. O. Iosif.

Pastel

Trece-n sus, pe plaiu în sus,
Un voinic pe-un murg călare.
Inapoĭ se uită dus
Peste mândrele hotare...

Dus el cată spre Ardeal
Unde-o turlă'n fund străluce;
Murgul urcă greu la deal,
Pe voinic de-abea l maĭ duce...

Negurĭ de brădet se 'ntind...
Turla'n văĭ de mult e ştérsă.
Dar voinicul pribegind
Tot maĭ ţine faţa 'ntórsă...

St. O. Iosif.

www.dacoromanica.ro

Cronicarii

Când mĕ cuprinde dor adînc de ţară
Şi n'am pe nimenĭ să-mĭ potoale dorul,
Iau cartea unde curge sfînt isvorul
De 'nţelepciune şi tărie rară . . .

Citesc, — iar gându-mĭ îşĭ întoarce sborul
Spre vremĭ de bărbăţie legendară,
De greŭ războiŭ şi de robie-amară; —
Şi sufăr şi mĕ bucur cu poporul.

Imĭ cântă jalnic rostul nestatornic
Al tuturor mărirolor din lume
Miron Costin, vestitul mare Vornic;

Boier de ţară, bunul Ion Niculce,
Oftînd strecoară printre lacrimĭ glume,
Din zile vechĭ în graiŭ nespus de dulce!

St. O. Iosif.

Boierii

Azi Curtea-Veche e ruină gólă . . .
In cimitir zac negre crucĭ crăpate,
Cu slove-adîncĭ, chirilice săpate,
Doar vîntul nopţiĭ 'n ĭerburĭ dă răscólă!

Când însă'n turlă ceasul tăĭneĭ bate
De prin morminte umbre marĭ se scólă:
In şoapte, pe furiş, vin tote'n sală
Şi ţin divan subt bolţile surpate.

www.dacoromanica.ro

Boierĭ bĕtrânĭ de-acuma două vécurĭ,
Eĭ pun la cale treburile Ţăriĭ:
Vor să trimită cărţĭ de jalbă Porţiĭ . . .

Din răsărit, prin albele ceardacurĭ,
In casa unde tăinuesc Boieriĭ
Craiŭ-Nou pătrunde ca un sol al morţiĭ . . .

St. O. Iosif.

Tata sĕrmanilor

Intr'un oraş mic trăia un om prea milostiv Odată el se duse la cumnatul sĕŭ, care şedea într'un sat. Séra şedênd de vorbă dinaintea uşiĭ caseĭ, vĕdu trecênd o fetiţă mică cu nisce haine rupte şi ticălóse. Străinul dise cumnatu-sĕŭ: ce strenţurósă umblă acea fetiţă: până şi cămaşa i s'a rupt. Trebue să fie mulţĭ ómenĭ rĕĭ într'acest sat, şi muma acesteĭ fetiţe trebue să fie prea neîngrijitóre şi leneşă.

Cumnatu-sĕŭ îĭ rĕspunse: ea n'are nicĭ tată nicĭ mamă, şi maĭ sunt încă doĭ. Treĭ lunĭ sunt de când umblă aceştĭ copiĭ rătăciţĭ şi nimenĭ nu voesce să-ĭ priméscă. Când li se face fóme, se pun pe la uşile caselor, şi dacă le dă cine-va câte o bucaţică de pâine, o primesc cu mulţumire; însă li-e ruşine să céră.

Aceste vorbe pătrunseră fórte tare pe acest om milos. Nu este voia luĭ Dumnedeŭ, ca sĕrmaniĭ aceştia să rĕmâe aşa năpăstuiţĭ. Imĭ pare rĕŭ de dênşiĭ şi trebue s'o mărturisesc, că eu voesc sa îngrijesc de dênşiĭ şi să-ĭ iaŭ cu mine.

www.dacoromanica.ro

Cumnatu-sěŭ și nevasta luĭ se siliaŭ să-l facă să nu-ĭ ia. Îĭ ḑiseră că el însușĭ are destuĭ copiĭ, că el nu cunósce nicĭ de cum firea acestor copiĭ, și cine scie ce o să ésă dintr'înșiĭ; de nu se vor face ómenĭ cinstițĭ, el nu o să aĭbă altă rěsplătire pentru facerea sa de bine de cât întristarea și rușinea; căcĭ copiĭ sunt murdarĭ, și în sfârsit să se gândéscă la greutatea ce vor aduce aceștĭ copiĭ nevesteĭ sale.

Cu aceste și alte multe asemenea vorbe, vrea să-l întórcă din hotărîrea sa. Ĭar bărbatul cel drept rěmase statornic în hotărîrea sa.

Adevěrat este, ḑise el, că și eŭ am destuĭ copiĭ; dar tocmaĭ pentru acésta am trebuință de blagoslovenia luĭ Dumneḑeŭ și nădějduesc s'o dobândesc printr'aceștĭ sěrmanĭ. Intr'adevěr nu îĭ cunosc, dar și eĭ sunt copiĭ aĭ providențeĭ dumneḑeescĭ, și trebue să găséscă în orĭ-ce casă de creștin un locușor la masă, De se vor face blânḑĭ și bunĭ, Domnul scie; dar că aicĭ se prăpădesc așa precum sunt atât trupesce cât și sufletesce, nu este cea maĭ mică îndoélă. Îĭ primesc dar în numele Domnuluĭ nostru Isus Christos; el va blagoslovi fapta mea cea creștinéscă, și sunt încredințat că și nevasta mea tot așa gândesce.

Maĭ tótă nóptea se gândi acest bun om la lucrul ce hotărîse să facă, se închină și dormi odihnit.

A dóua ḑi de diminéță el chemă fetița cea mare, care era atuncĭ în vârstă de 12 anĭ, și îĭ ḑise: după cum auḑ, n'aĭ părințĭ, și precum věḑ haĭnele tale, mě încredințez că trăițĭ rěŭ? — A! trăim prea rěŭ! rěspunse fetița plângênd. Apoĭ o întrebă încă: n'aĭ rude să te ajute?

www.dacoromanica.ro

Am rude, dar nu vor să aĭbă a face cu noĭ, pentru că suntem aşa de sĕracĭ.

Aĭ vrea tu să viĭ la mine, şi să te facĭ fata mea? întrebă omul cel milostiv cu un glas părintesc. Ea rĕspunse: bucuros: dar ce să facă soră-mea şi frate-meŭ, pentru-că eĭ sunt maĭ micĭ de cât mine? Trebue maĭ întâiŭ să îngrijesc de dînşiĭ şi apoĭ de mine. — Nu maĭ putu să vorbéscă de lacrămĭ.

Haĭ dar, în numele Domnuluĭ, să fiţĭ câte treĭ copiiĭ meĭ, — dar acum sunt călare, şi nu pot să vă ĭaŭ pe toţĭ cu mine, însă deocamdată ĭaŭ numaĭ pe soră-ta cea mică, pe care am vĕḑut-o erĭ. Ḑi-ĭ mititicăĭ să vie la mine.

Mica fetiţă, care era atuncĭ de patru anĭ, veni, şi în scurt dobândi atâta îndrăsnélă la acest om prietenos, în cât se duse cu dînsul cu cea maĭ mare bucurie.,

Cum ajunse cu dînsa acasă, nevasta sa numaĭ de cât îl întrebă: iubite prietene, ce copil este acesta?

Este copilul tĕŭ, nevastă.

Ba, spune drept, ce copil este? El îĭ povesti pe scurt, cum a vĕḑut sara fetiţa, cum a auḑit de sĕrăcia eĭ şi de starea eĭ cea ticălósă, cum a prins milă de dînsa, şi cum a luat-o cu sine, ca s'o aĭbă ca pe-un copil al sĕŭ.

Pe când povestea bărbatul acestea, copiliţa se ţinea de pólele luĭ şi plângea. Nevasta o luă în braţe, plânse împreună cu dînsa, şi puindu-ĭ mânile pe cap ḑise mângâind-o: fiindcă bărbatu-meŭ ţ'a făgăduit să-ţĭ fie tată, eŭ îţĭ voiŭ fi mamă, nu maĭ plânge, fetiţa mea.

Bărbatul ḑise nevesteĭ: maĭ sunt încă doĭ

www.dacoromanica.ro

un băĭat ş'o fată, fraţĭ cu acéstă fetiţă, care se află tot în starea eĭ.

Bine, de găsescĭ cu cale, ĭubite bărbate, du-te cu ajutorul lui Dumnezeŭ, şi-ĭ adă şi pe dînşiĭ.

A dóua ḑi se duse cu căruţa ca să aducă şi pe ceĭalalţĭ doĭ copiĭ, şi luându-şĭ ḑiua bună de la nevastă-sa ḑise: sunt prea mângâĭat şi vesel în sufletul meŭ; bunul Dumneḑeŭ negreşit ne va da pâne pentru dînşiĭ.

Ajungênd acolo, stăpênul satuluĭ nu vru să lase copiiĭ, ci încă şi ocărî pe acest bărbat bun, pentru-că a luat fetiţa cea mică fără voĭa luĭ, ḑicênd că tatăl acestor copiĭ a fost un croitor beţiv, (în vreme ce, sĕracul, nu avusese de multe orĭ pâne pentru sineşĭ şi pentru aĭ sĕĭ), şi mĭ-a rĕmas dator maĭ mult de 50 leĭ. Pentru aceştĭ banĭ trebue să-mĭ slujéscă aceştĭ copiĭ.

Acésta nu o îngăduiŭ eŭ, ḑise supĕrat până în suflet bărbatul cel drept. Cât pentru aceĭ 50 leĭ, mĕ voiŭ duce acasă şi îĭ voiŭ aduce; pentru-că mĭ-e milă de aceştĭ copiĭ, şi cel ce mĭ-a dat copiiĭ îmĭ va da şi banĭ.

Într'adevĕr se duse acasă, se întórse cu banĭ, plăti datoria şi luă copiiĭ cu sineşĭ.

Când îl întreba câte odată cineva de copiĭ, ḑicea glumind: am ḑece copiĭ, dintre care şapte aĭ meĭ, şi treĭ mi ĭ-a dăruit Dumneḑeŭ. El îĭ ĭubia, îngrijia de dînşiĭ ca şi de copiiĭ luĭ, şi nu ĭ-a părut rĕŭ nicĭ odată că ĭ-a primit, pentru-că câteşĭ treĭ aŭ eşit copiĭ bunĭ. Eĭ lucraŭ pentru sineşĭ şi îşĭ câştigaŭ hrana cinstit.

Tot acest vrednic de ĭubit tată al sĕracilor a primit maĭ pe urmă în casa sa şi pe cumnatu-sĕŭ cu toţĭ copiiĭ. Acest cumnat după mórtea nevesteĭ

www.dacoromanica.ro

sale sĕrăcise, și îl hrănia tot el împreună cu toțĭ copiiĭ luĭ.

Vrednic de cinste prieten al omeniriĭ! Tu puteaĭ să dicĭ înaintea judecătoruluĭ tĕŭ, precum a dis și bunul Iov: „Am scăpat pe sĕracul care n'aveà ajutor“.

Tu aĭ primit în lumea cea vecĭnică rĕsplătire după disa luĭ Isus Christos: „Cel ce primesce un asemenea copil în numele meŭ, acela mĕ primesce pe mine“.

(Din Deprinderĭ asupra cetituluĭ» 1885.

Țara mea

Acolo unde-s 'nalțĭ stejarı,
Şi cât stejariĭ 'nalțı îmĭ cresc
Flăcăĭ cu piepturile tarĭ,
Ce mórtea 'n față o privesc;

Acolo unde-s stâncĭ și munțĭ,
Şi ca și munțiĭ nu clintesc
Voiniciĭ ceĭ cu perĭ cărunțĭ
In dor de țară, strămoșesc;

Acolo unde-ĭ cer senin
Şi, ca seninul cer, zîmbesc
Femeĭ ce póртă l'al lor sin
Copiĭ ce pentru lupte cresc;

Acolo este țara mea
Şi némul meŭ cel românesc!
Acolo eu să mor aș vrea,
Acolo vreaŭ eŭ să trăesc!

www.dacoromanica.ro

II.

Acolo unde întâlnescĭ,
Cât ține țara 'n lung și 'n lat,
Bĕtrâne urme vitejescĭ
Și osul celor ce-aŭ luptat!

Și unde veḑĭ miĭ de mormane,
Sub carĭ-adânc s'aŭ îngropat
Mulțime de oștirí dușmane,
Ce cu robia ne-aŭ cercat;

Și unde dorul de moșie
In totdeauna drept a stat,
Și barbătésca vitejie
A 'mpodobit orĭ-ce bărbat,

Acolo este țara mea
Și némul meŭ cel românesc,
Acolo eŭ să mor aș vrea,
Acolo vreaŭ eŭ să trăesc!

I. Nenițescu.

Din gura poporuluĭ

Milueşte cânele, daca vreĭ să-țĭ fiție córda.

Cine se face óie, îl mănâncă lupiĭ.

Maĭ bine c'un vrednic la pagubă, de cât c'un nevoiaș la câștig.

Graba strică tréba.

www.dacoromanica.ro

Stejarul din Borzescĭ

A fost o dată un timp, pe când Molna și Prutul nu făceaŭ hotar între treĭ țărĭ surorĭ, pe când bourul moldovenesc era singur stăpân pe o țară largă, îndemânatică, locuită de un popor ager și drept pămêntén.

De pe atuncĭ decĭ, și până în dilele nóstre, rĕmas-a vorba din tată 'n fiŭ, cum-că un joc de copiĭ se încinsese odinióră, pe șesul Trotușuluĭ, nu departe de satul Borzesciĭ, sub un sóre frumos de primă-vară. In două taberĭ era despărțită céta copiilor: una înfățișa tabăra Tătarilor sub comanda luĭ Gheorghe, un copilandru cu plete negre și cu ochiĭ de mure; cea-l'altă era tabăra Moldovenilor, sub comanda luĭ Ștefan, copilandru cu plete blonde, cu ochĭ albaștri gânditorĭ și cu inimă cutezătóre. Cel d'întâiŭ era fiŭ de țăran, cel de-al doilea fiŭ de Domn.

Eĭ însă se jucaŭ la un loc, pe iarba verde, în răcórea aeruluĭ, sub stăpânirea dréptă a sóreluĭ de primăvară.

Și amândouĕ taberele, înarmate până 'n dințĭ, cu puscĭ de soc, cu săbiĭ de șindrilă, cu sulițĭ de trestiĭ, se băteaŭ amarnic între ele, de clocoteaŭ văile Trotușuluĭ și se speriaŭ toțĭ grauriĭ din tufărișurĭ. A ținut cât a ținut bătălia nehotărîtă, dar în sfârșit cel cu ochĭ albaștri gânditorĭ, care avea darul de a se răsboi moștenit de la tatăl sĕŭ, învinse pe Tătarĭ, prinse pe Hanul lor, pe neastîmpăratul Gheorghe, și-l legă de un stejar bătrîn, martur de cea d'întâiŭ isbândă a viitoruluĭ Domn.

Apoĭ toțĭ hatmaniĭ și căpitaniĭ luĭ Ștefan se

www.dacoromanica.ro

adunară împrejurul stejarului şi prinseră să judece pe Hanul Tătăresc; iar bietul Han, cu ochiĭ plecaţĭ în jos, îşĭ aştepta osânda abia stăpânindu-se de rîs.

In sfîrşit, Ştefan, după ce ascultă părerea maĭ marilor oştiriĭ sale, ḑise cu sprîncenile încreţite:

— Porunca domnieĭ mele este să-l spînzuraţĭ de crénga cea de sus, ca să fie de pildă şi altor némurĭ.

Apoĭ, nenorocitul Han fu legat cu frânghie, de subţiorĭ şi ridicat pe créngă în sus, în salvele puscilor de soc şi în strigătele de bucurie ale oştenilor învingĕtorĭ. Joc nebunatic, copilăresc, la care sórele, în măreţia luĭ, se uĭta zîmbind, el care vĕḑuse multe altele pe cója nóstră pământéscă!

. . . .

Dar, o Dómne, ce se aude?

Un vifor se stîrnesce, de puterea căruia se légănă în aer, micul Han tătăresc, şi pământul începe să se clatine şi să sune parcă s'ar fi răsturnat stâncile cele marĭ de la obîrşiile Trotuşuluĭ. Iar, în timp ce Ştefan şi întréga luĭ oştire steteaŭ nedumeriţĭ de vuetul ce se apropia, în timp ce micul Gheorghe, în braţele vĕzduhuluĭ, se gândea la ceĭ ce-s spânzuraţĭ aevea, de odată se văḑu o cétă numerósă de adevĕraţĭ Tătarĭ, venind în góna mare a cailor, spre dênşiĭ... şi atuncĭ... vaĭ!.. toţĭ copiiĭ cuprinşĭ de gróză, apucară la fuga care 'ncotro, uitând pe micul Gheorghe, care, atârnat de crénga stejaruluĭ, zîmbea încă în nevinovăţia luĭ, nesciutor de urgia ce-l ameninţa, căcĭ în acel moment o sută de săgeţĭ, o sută de suliţĭ se înfipseră în trupul luĭ.

Treĭ-ḑecĭ de anĭ aŭ trecut după acéstă întêm-

www.dacoromanica.ro

plare, şi micul Ștefan, schimbând sabia de lemn pe paloşul de oţel, se urcă de pe tréptă pe tréptă, pe scara lumiĭ până ce ajunse să fie numit Domnul ţăriĭ Moldoveĭ, înscăunat și miruit de Mitropolitul Teoctist. Ast-fel făcêndu-se însuşĭ stăpânitor peste tótă ţara, începu viaţa grea și anevoiósă, tot în răsbóie şi ostenelĭ, căcĭ ţara fiind bogată, largă şi îndemânatică, deştepta setea tuturor vecinilor.

Un gând îndărătnic îl urmărea din copilărie, gândul miculuĭ Gheorghe ucis de Tătarĭ, și orĭ unde s'ar fi dus, orĭ ce-ar fi făcut, chipul cel ócheş și drăgălaş i se înfăţişa necontenit, cerêndu-ĭ parcă răzbunare.

Iată că într'una din ḑile, i se aduce veste cum că o mulțime de óste tătăréscă a năvălit în ţară, peste apa Nistruluĭ, pustiind pămêntul, răpind cârdurile de vite, dând foc satelor și gireḑilor de pâne, robind femeile și copiiĭ.

Iute Ștefan îșĭ întocmi óstea și le eși înainte, la satul Lipinţĭ. O! de astă dată nu maĭ era ca acum treĭ-ḑecĭ de anĭ pe şesul Trotuşuluĭ la stejarul din Borzeştĭ; era o adevĕrată bătălie cu Tătariĭ. Ștefan cel blond cu ochĭ albaștri gânditorĭ, călărea, nu ca atuncĭ pe o nuia de alun, ci pe un cal aprig, de soiŭ moldovenesc, şi alerga ca un fulger la punctele de bătae, vîrîndu-se unde primejdia era maĭ mare.

Și'n loc de săbiĭ de lemn, se'ncrucişaŭ acum săbiĭ de fer, și'n loc de puscĭ de soc, detunaŭ tunurĭ de schijă, încât se'negrea vĕzduhul de fum, de une orĭ nu se maĭ vedea om cu om.

Biruinţa Moldovenilor a fost desăvărşită, căcĭ n'apucase a sfinţi sórele, şi'ntréga urdie tătărască

www.dacoromanica.ro

a fost sfărîmată şi robită, prindêndu-se pe însuşĭ şeful lor, fiul Hanuluĭ tătărĕsc de peste Volga. Nu trecu mult timp după acésta şi audind bĕtrânul Han de peste Volga despre nimicirea oştireĭ sale, la Lipinţĭ, trimise luĭ Ștefan solĭ încărcaţĭ cu darurĭ, pentru răscumpĕrarea fiuluĭ săŭ din robie; iar Ștefan, răspunse solilor, că-ĭ va da drumul, dacă se vor învoi la acésta maĭ mariĭ oştirilor luĭ, carĭ vor fi adunaţĭ şi întrebaţĭ pe malul Trotuşuluĭ, la satul Borzeştĭ.

Era o di frumósă, o adevĕrată di de primăvară, diua în care Ștefan îşĭ adună hatmaniĭ şi căpitaniĭ pe malul Trotuşuluĭ sub bĕtrânul stejar, unde micul Gheorghe fusese ucis de Tătarĭ.

De acelaş stejar sta acum legat un adevĕrat Tătar, fiul Hanuluĭ Mengli Ghereĭ de peste Volga, şi rótă împrejurul luĭ, eraŭ maĭ mariĭ oştiriĭ luĭ Ștefan.

In mijlocul lor, drept în faţa Tătaruluĭ, stă însuşĭ Ștefan, copilandrul de odinióră; ĭar maĭ la o parte, staŭ soliĭ luĭ Mengli Gherei, cu darurile de peste Volga.

— „Voĭ hatmanĭ, şi căpitanĭ! dise Ștefan, în„creţind din sprincene, v'am adunat aicea, ca să „daŭ în judecata vóstră pe fiul Hanuluĭ tătărĕsc, „şi să hotărîţĭ voĭ înşi-vĕ de i se cuvine ertare „orĭ pedépsă. Sînt acum treĭ-decĭ de anĭ, eram „mic şi mĕ jucam sub acest stejar bĕtrân, cu un „copil Gheorghe din Borzeştĭ, când de o dată nă„văli fără veste asupra nóstră, Mengli Ghereĭ, Ha„nul Tatarilor de peste Volga, cu o urdie nenu„mĕrată, şi ucise fără milă pe nevinovatul Gheorghe. „Iată că acum, cu ajutorul vostru şi al luĭ Dum„nedeŭ, fiul aceluiaşĭ Han a cădut prins în mâ-

www.dacoromanica.ro

„nele nóstre, după ce şi el ne-a călcat ţara fără „dreptate, a ars mulţime de holde şi sate, á ucis „mulţime de femeĭ şi copiĭ. Părintele săŭ ne tri-„mite solĭ şi darurĭ, pentru răscumpĕrarea luĭ. Las „la voia şi înţĕlepciunea vóstră, să hotărîţĭ ce i se cuvine!“

Bĕtrînul hatman Arbore ḑise următórele:

— „Măria Ta!... N'am avea ce face cu viaţa „acestuĭ Tătar ce ne batjocoresce, căcĭ ţara s'a „adăpat cu îndestul sânge păgânesc şi sângele „unuia maĭ mult n'ar spori întru nimic ródă pă-„mîntuluĭ nostru. Dar acest unul este fiul Hanu-„luĭ tătărĕsc şi Măria Ta, care te lupţĭ de atâţia „anĭ pentru întemeierea némuluĭ nostru, eştĭ da-„tor să facĭ dintr'însul pildă, ca să mérgă vestea „peste cele patru hotare ale ţăriĭ, cum că orĭ-cine „sémĕnă mórte pe pămîntul nostru, mórte cu-„lege.“

Atuncĭ toţĭ, într'un glas, strigară:

— „La mórte, la mórte!“...

Iar Ştefan întorcêndu-se către soliĭ luĭ Mengli Ghereĭ, le ḑise:

— „Duceţi-vĕ, cu darurĭ cu tot, la stăpânul „vostru şi spuneţi-ĭ că atât de mult s'a scumpit „capul fiuluĭ săŭ prin sângele creştinesc ce-a vĕr-„sat, încât el nu are îndestulă avere, să-l pótă răs-„cumpĕra; ĭar dacă vrea să-l întâlnéscă în locul „unde s'a dus, atuncĭ să se încumeteze să ne calce „hotarele.“

Apoĭ, după ordinul luĭ Ştefan, fiul vestituluĭ Han tătărĕsc, Mengli Ghereĭ de peste Volga, stă-pânul Crimeeĭ şi al Ucraineĭ, spaima Polonilor şi a Moscoviţilor, fu ridicat în sus, cu mânele legate la spate şi spânzurat de aceeaşĭ créngă, de care

www.dacoromanica.ro

se legăna odinióră micul Gheorghe, când fu străpuns de săgeţile tătărĕscĭ; şĭ atuncĭ surlele, trâmbiţile şi darabanele îĭ făcură cinstea cea de pe urmă şi o salvă puternică de sîneţe, împrăştiind vestea morţeĭ luĭ, făcură să salte apele Trotuşuluĭ.

Iar Ştefan, judecând că bĕtrânul stejar, şĭ-a îndeplinit menirea, de óre-ce frunzele şi ramurile luĭ cu sânge aŭ fost spĕlate de sânge, a poruncit să i se dea foc şi în locu-ĭ a zidit, în amintirea tovarăşuluĭ săŭ de copilărie, o biserică cu hramul Sfîntuluĭ Gheorghe.

N. Gane.

Cele douĕ Spice

Cu 'nălţată mândră frunte,
Un deşert spic defăima
Pe un spic plin de grăunţe
Ce în jos se atêrna,
Ḑicênd cătr'al sĕŭ vecin:
«De rîs lucru curios,
Că ţiĭ capu aşa jos!»
Ins'atuncea spicu plin
A rĕspuns la astă cértă:
Nu doresc a mĕ schimba,—
Eŭ fruntea mí-aşĭ ridica,
Dac'ar fi de tot deşartă.

Gh. Asaki.

---

www.dacoromanica.ro

Popa care ştie carte

I

Păĭ, cucóne, cică era odată, în satul nostru (căruia adĭ iĭ dic Brăniştenĭ, da pe vremea aceea se numea Bărbăteştiĭ), cică era odată în satul nostru un popă prea învăţat, de ştia cartea tótă sêrbéscă şi cea leşéscă şi cea latinéscă, şi cetia psaltirea ca tatăl nostru, de mersese faima învăţăturiĭ luĭ, la rĕsărit şi la sfinţit de sóre, la miadă-nópte şi la miadă-di.

Tot satul, de la Şoltuzul Vrajbă, până la nea Sucilă, cel maĭ tînăr din ceĭ 12 pîrgarĭ, îşĭ lua de departe căciula şi se feria în lăturĭ în calea luĭ, maĭ dehaĭ de ar fi fost jupân pârcălabul... Ba ce!.. Păĭ cică venia lume după lume să asculte graiul cu miez al popeĭ şi să priméscă de la el sfat la păs şi la nevoe.

Numaĭ badea Glónţă, porcarul satuluĭ, nu era de părerea lumiĭ întregĭ despre învăţătura părinteluĭ Onofreĭ — că aşa era numele din botez al popeĭ.

— Aşĭ! învăţat!.. zicea badea Glónţă, trăgênd cu ghióga luĭ dungĭ în colbul din drum, unde întâlnia ómenĭ din sat, ducând porciĭ la păşune.— Aşĭ! învăţat!.. Ian taceţĭ, ómenĭ bunĭ!.. Cartea popeĭ e subţire de tot!.. Ian învârtesce, jupân Vrajbă Şoltuze, táciunele ăsta aprópe stîns, numaĭ cu o scântee de foc în vîrf... ian învîrtesce-l răpede în cerc... Vedeţĭ, ómenĭ bunĭ, ce rótă de foc face scânteia? N-aĭ dice că are în mânĭ un gogemite sóre?

O biată scântee e şi învăţătura popeĭ, dar aşa

www.dacoromanica.ro

o învêrtesce de cu meşteşug la vederea satuluĭ, de vi se pare sóre mare şi luminos!.. Nu, jupâne pîrgare, nu este învăţat popa Onofreĭ, ci mare pişicher... Vorbele luĭ Glónţă nu schimbă cursul gînduluĭ obştesc, că. aşa-ĭ omenirea, cucóne: când apucă într'o parte, géba-ĭ puĭ stavilă, că ea, ca şi puhoiul neţărmurit, se răpede la vale nepotolit. Ba încă Glónţă era luat în ochĭ rĕĭ, nu numaĭ de părintele Onofreĭ, dar şi de tot satul... Şoltuzul chiar, îĭ tot subţia simbria ce-ĭ plătea satul pe fie-care an, pe mĕsura în care Glónţă subţia cu vorba luĭ cartea popeĭ.

II

Faima învăţăturiĭ părinteluĭ Onofreĭ trecu de jităria satuluĭ, şi din om în om, ea străbătu până la Sucéva şi la Sucéva răsbi până la urechile luĭ Ştefan-Voda.

— Măĭ, ce-ĭ de popa de la Bărbescĭ, zise într-o ḑi la Divan Ştefan-Vodă, că i se închină lumea ca la popa cel maĭ cărturar... O să mă duc într'o ḑi la Bărbescĭ să-l vĕd şi eŭ...

Şi iată, mări, că sosi ḑiua aceea, când trebile ţăriĭ duseră pe Ştefan-Voda la Roman... Şi cum Bărbescĭ sunt ca de o prascie de Roman, numaĭ ce dete luĭ Vodă în gând să mérgă într'o sară la Bărbesciĭ, să afle pe părintele Onofreĭ cel vestit în carte multă.

Incălecă Măria-Sa Vodă pe calul luĭ cel alb de ţi se părea când îl vedeaĭ, că-ĭ un arhanghel călare; şi fără de alaiŭ, numaĭ cu doĭ, treĭ slujbaşĭ merse la Bărbescĭ.

Dar pasă-mi-te şi aflase Şoltuzul Vrajbă, că o să vie la Bărbescĭ Vodă şi aşa chitia el, că la dîn-

www.dacoromanica.ro

sul o să tragă drept Ștefan-Vodă. Numaĭ Vodă trase drept la părintele Onofreĭ. Géba Șoltuzul aşternuse velinţe vîrstate ca ogórele de tómnă, de-alungul bătăturiĭ caseĭ, pe prispe şi în cămărĭ; géba adusese de la mănăstire Divan de mătasă, ca să se odihnéscă pe el Măria-Sa Vodă...

Buciumele ḑiceaŭ pe întrecute cu viórele în chiotórea bătăturiĭ, lângă pîrléz şi din colibele de scîndurĭ nouă cu miros de brad, se urca la înaltul ceruluĭ fumul focurilor, unde jupănésa luĭ Vrajbă, fetele luĭ, nepótele şi vecinele cu mânicele suflecate până la gâtiţă, învêrtiaŭ, unele frigărĭ cu berbecĭ întregĭ, de se rumeniaŭ la dogoréla jaruluĭ, şi altele priveghiaŭ în cuptóre malaiul întins pe frunze de nuc verde, crescênd ca gogóşa aurită, pe când argaţiĭ întorceaŭ hăulind o doină, la téscul din care curgea, împrăştiind móle miresme, uleiul de seminţe próspete, pentru pregătit bucatele luĭ Vodă. Tóte eraŭ gata de buna primire a Domnuluĭ la casa luĭ Vrajbă, dar Vodă ḑise Șoltuzuluĭ: *„Nu numaĭ cu pâne trăesce omul, ci şi cu tot cuvêntul ce ese din gura luĭ Dumneḑeŭ“*. Du-mă jupân Şoltuze la gazdă la părintele Onofreĭ, că nesecat izvor curge acolo, de sfat bun şi de graiŭ domirit...

III

Să nu maĭ lungesc vorba, boerule, că vorba lungă sărăcie în pungă... Cât vĕḑu Măria-Sa Vodă pe părintele Onofreĭ și cât din buzele luĭ răsună la auḑul luĭ Vodă graiŭ romănesc, nicĭ că-ĭ maĭ trebui luĭ Ștefan-Vodă să stea cu popa la sfat, până ce să se urce cloşca cu puĭ pe cer cale de multe suliţĭ, și-mĭ ştia Vodă pe popa din fir-a-păr, Cu mehenchiul minţiĭ sale împărătescĭ probă de

www.dacoromanica.ro

ajuns şi de rĕmas făcuse Vodă de învăţătura popeĭ... Atuncĭ Vodă, care nu iubia minciuna şi era mare duşman al faimeĭ celeĭ neîntemeiate, se hotărî să deştepte satul din înşelăciune, ce ḑic: satul? lumea întrégă!

— Părinte Onofreĭ, ḑise Ştefan-Vodă, când fu gata de plecare: Lumea se închină sfinţieĭ-tale ca la cel maĭ învăţat preot. In Moldova întrégă, faima învăţăturiĭ sfinţieĭ-tale se luptă să întunece şi pe a Episcopilor şi pe a Inalt Prea Sfinţituluĭ Mitropolit.

Pentru ca şi eŭ ca tótă ţara, să-mĭ plec cu umilinţă capul înaintea sfinţieĭ-tale, m'am hotărît să pun la încercare adâncimea minţiĭ şi înălţimea gânduluĭ sfinţieĭ-tale. Treĭ întrebărĭ o să-ţĭ pun, cinstite părinte, şi nu îndată, ci în vade de una lună de ḑile aştept să-mĭ răspunḑĭ la acele treĭ întrebărĭ. Aḑĭ este 15 Florar, la 15 Cireşar veĭ veni la Roman. Acolo voiŭ fi eŭ şi tot Divanul ţăriĭ, la Episcopie. Vino atuncĭ, intră în Divan, la sórele a chindie... Dacă răspunḑĭ bine la o întrebare numaĭ, nu-ĭ fi spânḑurat de gâde, ci tăiat... Dacă la două întrebărĭ răspunḑĭ bine, armaşul mare te va ucide cu chiar buzduganul domnesc. Dacă răspunḑĭ cum se cade la tustrele întrebările mele, te fac Episcop de Rădăuţĭ... Nu-mĭ place faima altoită în crengile stufóse ale pomuluĭ minciuniĭ!...

— Ascult, Măria-ta, ḑise popa galben ca fuiorul de borangic şi tremurând ca para făclieĭ de la toiagul mortuluĭ, când e dus la grópă pe ḑi de vînt.

— Iacă întrebările, părinte Onofreĭ:

Voiŭ să sciŭ întâiŭ, cât preţuesc eŭ? Imbunătoriĭ din jurul scaunuluĭ domnesc îmĭ ḑic că *n'am preţ*...

www.dacoromanica.ro

Ce credĭ sfinţia-ta părinte?

Al doilea voiŭ să sciŭ, de órece Dumneḑeŭ a pus spată oţelită în mâna mea, la care némurile vecine se închină, în cât timp putere-aşĭ eŭ ajunge de la un capăt la altul al lumiĭ?

Şi al treilea, îmĭ veĭ spune, care e gândul în care sunt greşit?

In brésla linguşitorilor din Divan nu pot găsi răspuns la aşa întrebare. Un preot cu mintea luminată de învăţătură, cum ḑice lumea că escĭ sfinţia-ta, va găsi răspuns bun cu mare înlesnire.

Aşa dar, la 15 Cireşar, când sórele o fi a chindie... la Roman, la Divan!... Răspunsurĭ bune ca de la un om de carte aştept. Episcop de Rădăuţĭ, orĭ spânḑurat, saŭ tăiat... de nu buzdugănit!

Am zis!...

— Dar, Măria-Ta!...

— Am ḑis! strigă Ştefan Vodă încălecând cu curteniĭ saĭ şi plecând îndărăt spre Roman.

IV

Eh! cu Ştefan Vodă nu era de glumă.. Dacă el adese vĕrsa sânge omenesc pentru o greşélă de nimica, cum era să rĕmâe bietuluĭ popa Onofreĭ vreo rază de nădejde că la 15 Cireşar, Vodă l-o erta, dacă chiar nu va da în Divan răspunsurĭ bune la întrebările luĭ? La mare grijă întră părintele Onofreĭ, din acel minut.. Nu i-se maĭ alegea nicĭ de mâncare, nicĭ de odihnă, cu cât o ḑi se îngrămădia asupra alteia, ca valurile la mare.

— Să vedeţĭ, ómenĭ bunĭ, ḑicea porcarul către sătenĭ, privind cum popa slăbia pe tótă ḑiua, de grijă: să vedeţĭ, că n'o să ştie da răspunsurile

www.dacoromanica.ro

aşteptate de Măria-Sa Vodă... Nu vă spuneam eŭ că-ĭ subţire tare cartea popeĭ?

Si cum se întâmplă la omenirea întrégă, cu cât preotul Onofreĭ slăbia de grijă, cu atât se îngrăşia protivnicul săŭ, Glónţă, de mulţămire sufletéscă, că o să iasa mintea luĭ maĭ la lumină decât a luĭ Onofreĭ.

Numaĭ două ḑile maĭ eraŭ acum până la 15 Cireşar și părintele Onofreĭ nu dăduse de nicĭ un răspuns de Dómne-ajută! Și să nu cugeţĭ, boerule, că bietul popă nu se făcuse luntre și punte, dór o da de unul... Cercase dór el și la psaltire; o deschisese până în treĭ orĭ pe sfântul pristol, cu ochiĭ închișĭ, la întîmplare, boscorodind de 100 orĭ: Dómne miluesce! Dar ce să veḑĭ? pe faţa psaltireĭ deschise, la drépta, bietul popă cetia tot osânda luĭ.

Ce maĭ chibzui sfîntul părinte? El înșiră pe sfînta masă tóte cărţile bisericescĭ și apoĭ, cu patrafirul pe cap, se învêrti de treĭ orĭ în jurul jertvelniculuĭ și apoĭ, pe dibuite, puse mâna pe cartea ce nimeri. Era evanghelia. Dă patrafirul de pe ochĭ, cetesce:

„Fericiţĭ ceĭ săracĭ cu duhul, că a acelora este împărăţia cerurilor“ ḑicea evanghelia pe faţa dréptă, la locul deschis.

— Va să zică numaĭ în cer este scăparea mea! oftă părintele Onofreĭ.

V

In ḑiua de 14 Cireşar, era părintele Onofreĭ tot atât de aprópe de a fi găsit răspunsurile căutate, cât e aprópe turcul de sfînta împărtăşenie...

Iţĭ era ḑĕŭ, milă, să întâlnescĭ pe bietul preot,

www.dacoromanica.ro

slab şi deşirat de-ĭ cădea potcapul până peste urechĭ şi antereul bălăbănia pe trupul luĭ, ca ştiuletele de porumb singur într'un hambar pustiŭ, căutătura bietuluĭ preot era painjenită de veghere şi păşia gânditor, ca luna singuratecă prin bălţile Bugéculuĭ.

— De ce nu te întrebĭ, cinstite părinte, şi cu Glónţă porcarul, îĭ ḑise Vrajbă Şoltuzul, întâlnindu-l în dimineţa ḑileĭ de 14 Cireşar, şi făcêndu-i-se milă de popă, care i-se păru ca un mort de pe faţa căruia s'a luat giulgiul. Intrébă-te, ḑĕŭ, cu Glónţă că vorba ceia: *nicĭ nu ştiĭ din ce tufă ţâşneşte epurele!...*

— Să mă întreb eŭ cu gogomanul acela, eŭ?! rĕspunse măreţ părintele Onofreĭ, care nicĭ mort nu vrea să se dea rĕmas din carte, de un porcar.

Numaĭ, după ce Şoltuzul se depărtă, ce gândi popa? „Mă părinte Onofreĭ, adecă de ce nu cercĭ, dacă până şi Şoltuzul te îndémnă?... Badea Glónţă porcarul e om nevoeş... Câţĭ-va zloţĭ tătărescĭ, vreun poloboc de miere, câte-va părechĭ de opincĭ moĭ argăsite la Suceva, l-or face să nu maĭ spună la nime că ĭ-am cerut eŭ sfat, luĭ, un porcar fără de învăţătură... Păĭ-ce!... *„Dă din mânĭ, Petre, că te înecĭ“* a strigat mântuitorul unuĭ cogemite Apostol... Ian să maĭ încerc şi cu Glónţă. Păstoriĭ ăştia hăulind tótă ḑiua a lene, prin munţĭ şi poene, se isteţesc mult şi se gândesc la multe, de care noĭ cărturariĭ n'avem nicĭ bănuială... Ci haĭ, mă părinte la nea Glónţă!...“

VI

— Tótă lumea spune, mă Glónţă, că escĭ un nătărăŭ, ḑice părintele Onofreĭ, găsind pe porcar pe priporul unuĭ dél coperit de stejarĭ bĕtrânĭ, pe sub care turma luĭ de porcĭ ronţăia cu nesaţiŭ

www.dacoromanica.ro

ghinda căḑută de cu tómnă. Toţĭ din sat te socotesc, nea Glónţă, de om prost, numaĭ eŭ, nu.

Aşa ḑiceam eŭ, erĭ sară, luĭ jupân Sucilă pîrgarul:

„Vreĭ să-ţĭ dovedesc, jupâne pîrgare, că rĕŭ şi făr de cale aţĭ tot subţiat simbria luĭ Glónţă, că el nu e om prost, ci om de sfat ales?... Uite, d-ta şi cu tot sfatul, credeţĭ, că numaĭ eŭ am să sciŭ da răspunsurĭ la întrebările cele treĭ ale luĭ Vodă, da ian să auḑiţĭ pe badea Glónţă, să vedeţĭ ce minunat ar sci şi el răspunde...“ Aşa e, fiule Glónţă, că aĭ sci ce să spuĭ luĭ Măria-Sa Vodă dacă te-ar întreba: cât preţuesce el? In cât timp va ocoli el lumea cu sabia luĭ viteză şi care-ĭ gândul luĭ cel greşit?

Aşĭ! ţĭ-aĭ găsit să înşele părintele Onofreĭ pe nea Glónţă cu şosele, cu momele de soiul acesta... Nicĭ pe vorbă de calcă, nicĭ pe zloţĭ tătărescĭ, nicĭ pe zece vedre de miere, nicĭ pe 12 părechĭ de opincĭ moĭ argăsite la Sucéva, nu se primi Glónţa să dea părinteluĭ Onofreĭ sfatul ce umbla să-ĭ smulgă...

— Ştiĭ una părinte? Ce maĭ la dél la vale... Dă-mĭ antireul, giubéua şi potcapul sfinţieĭ-tale să le îmbrac eŭ... şi aşa nu-ţĭ maĭ vin, că aĭ slăbit de nevoe, aĭ ajuns ca răsteul de alun... Imbracă-te cu iţariĭ şi cu sumanul meŭ... Ţine-mĭ locul colo, la turmă. Voiŭ merge eŭ în locul sfinţieĭ-tale la Roman şi voiŭ da eŭ rĕspunsurĭ luĭ Vodă... De nu-ĭ-or plăcea pe mine m-o spînzura, orĭ m'o tăia, orĭ m-o buzdugăni...

Ce gândi popa? — Mă părinte Onofreĭ! maĭ bine o ḑi porcar tologit pe pajişte, de cât un leş de popă, putreḑind de aleluia sub pajiste!

— Haide, trampa cu hainele, mă. Glónţă...

www.dacoromanica.ro

După ce oiŭ trece hopul, adaugă popa printre dinţĭ, îmĭ iaŭ eŭ iar hainele şi Onofreĭ tot la altar, póte şi episcop de Rădăuţĭ, iar nea Glónţă tot cu ghióga după porciĭ satuluĭ!..

— Ci haide, trampa fiule!..

Hainele popeĭ de pe când era el rotofeĭ, veniaŭ acuma leite luĭ nea Glónţă şi iţariĭ şi sumanul acestuia, carĭ nicĭ maĭ le putea îmbrăca de multe ḍile Glónţă, că nu-l maĭ încăpeaŭ, se potriviaŭ popeĭ ca téca la cuţit.

VII

Sosi acum 15 Cireşar. Ştefan-Vodă adunase Divanul în casa cea mare de óspeţĭ a Vlădicăĭ din Roman.

Vodă stătea măreţ în fundul camereĭ, încunjurat, la drépta şi la stânga. de sfetnicĭ, ca Dumneḍeŭ la judecata cea de pe urmă. Divaniştĭ cu toege de aur, de argint, vărgate cu roş şi cu tóte feţele curcubeuluĭ, fie-careşĭ la locul luĭ, îşĭ dădéŭ sfatul în trebile ţăriĭ, când iată, la sórele a chindie se deschise uşa Divanuluĭ şi intră un preot.

— Popa Onofreĭ! ḍise cu mirare Ştefan-Vodă, care puţin aştepta să vie acesta la ḍiua hotărîtă, cu rĕspunsurile, după ce l simţise Vodă, cât e de sărac de carte.

— Părintele Onofreĭ! murmură sfetniciĭ, care acum ştiaŭ şi eĭ şiretenia lucruluĭ.

— Bine aĭ venit la noĭ, părinte Onofreĭ, adause Ştefan-Vodă... Bre! da ce schimbat maĭ escĭ la faţă!

— Heĭ! Măria-Ta, grija schimbă faţa omuluĭ...

— Aşa este Măria-Ta, zise marele Logofăt, grija te îmbĕtrânesce şi te pocesce măĭ iute ca vremea,

www.dacoromanica.ro

— Eĭ, ce rĕspunsurĭ ne aducĭ, părinte Onofreĭ, întrebă Vodă.

— Măria-Ta aĭ zis: „popă, să-mĭ spuĭ cât preţuiesc eŭ“?

— Aşa e... şi ce-mĭ rĕspunzĭ, că uite, Dumnealor, boeriĭ domnescĭ, îmĭ ḑic mereŭ, că eŭ sunt făr de preţ!..

— Păĭ, aşa socotesc eŭ, că boeriĭ se înşélă să am ertăciune de la Măriile-Lor, se înşélă din dragostea cea mare ce aŭ cătră Măria-Ta Dómne. Eŭ pe Măria-Ta, nu daŭ maĭ mult de cât 29 de arginţĭ...

— Cum aşa, exclamă marele Logofăt îngrozit...

— Dacă Mântuitorul şi Domnul nostru Isus Cristos a fost preţuit în 30 de arginţĭ, apoĭ Măria-Ta nu-ĭ crede dóră că-ĭ fi făcênd maĭ mult de cât 29...

— Minunat! strigară într'un glas Divaniştiĭ.

Ce să maĭ ḑică alta şi Vodă, când sfatul întreg se minuna de rĕspunsul popeĭ?

— Bine, părinte Onofreĭ, de spânzurătórea mişeléscă aĭ scăpat... Acum la a doua întrebare:

— Măriţĭ boerĭ d-vóstra, ḑice Glónţa, cătră sfetnicĭ, nu e adevĕrat că Măria-Sa Vodă e sórele Moldoveĭ? Nu-ĭ ḑiceţĭ, Măriile-d-vóstre cu acest nume de: Sóre?

— Aşa e! aşa e!.. strigară pe întrecutele boeriĭ.

— Păĭ dacă aşa e, urméză Glónţă, luĭ Măria-Sa-Vodă, Sóre, ca să încunjure lumea îĭ trebue 24 de césurĭ, că atâta pune sórele de se face ḑi şi nópte...

Mă rog cérca-te să arăţĭ Divanuluĭ, că a min-

www.dacoromanica.ro

ţit când a chemat pe Vodă *sóre!*.. Răsună deci bolta caseĭ de: Aşa e!! al boerilor marĭ şi micĭ şi al curţeĭ mărunte...

— Da eŭ nu sunt sóre! cercă să ḑică Vodă...

Numaĭ ce să maĭ ḑică Vodă, dacă tot Divanul într-o gură strigă şi laudă rĕspunsul isteţ al luĭ Glónţă.

— Fie, părinte Onofreĭ... Când îţĭ ḑic treĭ că... eştĭ cu chef, te du şi te culcă... necum când o ţară întrégă te chiamă *sórele eĭ!* Fie, sunt *sóre*, dacă vĕ încălḑiţĭ pe lângă mine... Dar dacă, cinstite părinte, te-aĭ învrednicit cu acest rĕspuns a nu fi de cât buzdugănit cu buzduganul meŭ, ian să-ţĭ vedem şi al treilea rĕspuns:

— Aĭ întrebat, Măria-Ta, care-ĭ gândul greşit al Măriei-Tale.—Păĭ, Mărite Dómne, chiar acum te înşelĭ în ceia ce gândescĭ...

— A păţit-o, murmură boeriĭ.

— Cum aşa? strigă Vodă, iute cum era de se cutremură Divanul.

— Gândul luĭ Măria-Sa Vodă nicĭ odată nu-ĭ greşit, părinte, ḑise Vornicul de ţara de sus, cel maĭ linguşitor dintre sfetnicĭ.

— Ba greşesce, jupân Vornice, că şi Vodă e om! rĕspunde fără sfială Glónţă. Măria-Sa crede acum că grăiesce cu popa Onofreĭ de la Bărbescĭ...

— Eĭ şi? strigă Vodă.

— Păĭ nu cu popa Onofreĭ stă de vorbă Măria-Sa Vodă, ci cu...

— Ci cu porcarul Glónţă, strigă din uşa Divanuluĭ, Şoltuzul Vrajbă, intrând iute. Da, Maria-Ta... e Glónţă porcarul, îmbracat în haina popeĭ, ca să-l scape de mórte... Popa Onofreĭ s'a îmbrăcat şi

www.dacoromanica.ro

el în hainele luĭ Glónță de porcar și pădesce în locul luĭ turma de porcĭ în stejărisce

— Glónță porcarul? strigă Ștefan-Vodă de se sgudue iarășĭ Divanul. Măĭ nene, n'aĭ gâcit al treilea rĕspuns... Că eŭ nu cu un porcar grăit-am acum ci cu... Ci cu *Prea Sfințitul Episcop de Rădăuțĭ!*.. Cine boerĭ d.-vóstră se cade să fie păstor al țăriĭ, de nu va fi omul cu mintea istéță și cu sfatul neîntrecut? Onofreĭ păstor rĕmâne, dar nu la turme de ómenĭ, ci la acea unde și-a aflat scăparea vieții... Acolo să-l lașĭ, jupân Vrajbă, audițu-m'aĭ? Ia loc la drépta Mitropolituluĭ, Prea sfinte părinte Ghelasie, Episcópe de Rădăuțĭ, adauge Vodă, luând de mână pe Glónță porcarul de adinéurea și punêndu-l pe scaunul de Vlădică, în strigările de bucurie și minunare ale tuturora... Bietul Glónță, — părintele Ghelasie — plângea și rîdea... Nu maĭ știe inima omuluĭ cum să grăiască, cu rîs orĭ cu plâns? când o podidesce neașteptata fericire.

Și iacă, dice moș Dudăŭ terminând, și iacă cum se alegeaŭ păstoriĭ sufletescĭ aĭ némuluĭ românesc...

V A. Urechia.

---

www.dacoromanica.ro

Bunica

O věd ca prin vis.

O věd limpede, aşa cum era. Naltă, uscăţivă, cu pěrul creţ şi alb, cu ochiĭ căpruĭ, cu gura stinsă şi cu buza de sus crestată.

Cum deschidea pórta, îĭ săream înainte.

Ea băga binişor mâna în sîn şi îmĭ ḑicea:

— Ghicĭ...

— Alune!

— Nu.

— Stafide!

— Nu.

— Năut!

— Nu.

— Turtă dulce!

— Nu.

Şi până nu ghiceam, nu scotea mâna din sîn.

Şi tot-deauna sînul eĭ era plin.

Îĭ sărutam mâna.

Ea îmĭ da pěrul în sus şi mě săruta pe frunte.

Ne duceam la umbra duduluĭ din fundul grădineĭ.

Ea îşĭ înfigea furca cu caerul de in în brîŭ şi începea să tragă şi să răsucéscă un fir lung şi subţire. Eŭ mě culcam pe spate şi lăsam a lene capul în póla eĭ.

Fusul sfârâia pe la urechĭ şi mě uitam la cer printre frunzele duduluĭ şi mi se părea că de sus are să caḑă o plóe albastră.

— Eĭ, acum ce maĭ vreĭ! — îmĭ ḑicea bunica.

— Surîsul eĭ mě gâdila în crescetul capuluĭ.

www.dacoromanica.ro

— Să spuĭ...

Și nicĭ odată nu ișprăvea basmul.

In glasul eĭ dulce și slab mĕ legănam; genele mi se prindeaŭ și adormeam; une-orĭ tresăream și o întrebam câte-ceva; ea începea să spună și eŭ visam înainte.

— A fost odată un împĕrat mare, mare...

— Cât de mare?

— Mare de tot. Și iubea împĕrătésa luĭ ca ochiĭ din cap. Dar copiĭ nu avea. Și îĭ părea rĕŭ, îĭ părea rĕŭ că nu avea copiĭ...

— Bunico, e rĕŭ să nu aĭ copiĭ?

— Firesce că e rĕŭ. Casa omuluĭ fără copiĭ e casă pustie.

— Bunico, eŭ n'am copiĭ și nu-mĭ pare rĕŭ.

Ea lăsa fusul, rîdea, îmĭ desfăcea pĕrul cârlionțat în două părțĭ și mĕ săruta în creștetul capuluĭ.

Câte o frunză se desprindea din ramurĭ și cădea legănându-se. Eŭ mĕ luam cu ochiĭ după ea și diceam:

— Spune, bunico, spune.

— Și așa, îĭ părea grozav de rĕŭ că nu are copiĭ. Intr'o di veni la el un moș bĕtrân, că-șĭ târa barba pe jos de bĕtrân și de cocoșat ce era. Și era mic, mic de tot...

— Cât era de mic?

— Póte să fi fost, așa, ca tine.

— Va să dică nu era mic, mic de tot...

— Era mic, da nu așa de tot mic. Și cum veni îĭ dise: Măria-ta aĭ doĭ merĭ în grădină unul lângă altul, că nu sciĭ care sunt ramurile unuia și carĭ sunt ale altuia; și când înfloresc, nu sciĭ care sunt florile unuia și care sunt ale altuia; și ăștĭ

www.dacoromanica.ro

doĭ merĭ înfrunzesc, înfloresc, se scutură și mere nu fac. Măria-ta. să scii că atuncĭ când or lega rod ăștĭ doĭ merĭ, împĕrătésa în scurt are să nască un cocon cu totul și cu totul de aur... Piticul se duse și împĕratul alergă în grădină și căută peste tot locul până dete peste ceĭ doĭ merĭ. Meriĭ se scuturaseră de flóre, că sub eĭ par că ninsese, dar rod nu legaseră.

— De ce nu legaŭ rod, bunico?

— Sciŭ eŭ... Dumnedeŭ scie.

Era așa de cald, așa de bine în póla bunichiĭ... și o adiere încetinică îmĭ rĕcoria fruntea.. și norii albĭ alunecând pe cerul albastru mĕ ameţiaŭ și închideam ochiĭ.

Ea spunea, spunea înainte, mulgênd repede și ușurel firul lung din caerul de in.

— Și se gândi împĕratul, ce să facă, ce să drégă ca meriĭ să facă mere. Uniĭ îl sfătuiaŭ să-ĭ ude mereŭ — și ĭ-a udat mereŭ; alţiĭ diceaŭ să le dea maĭ mult sóre — și împĕratul a tăiat toţĭ pomiĭ de jur împrejur și le-a dat sóre de diminéţa până séra. Și meriĭ înfloriaŭ în fite-ce săptămână și se scuturaŭ, și rod nu legaŭ. Într'o di veni la împĕrat o babă bĕtrână bĕtrână, și sbârcită, ca mine de sbârcită, și mică, mică, ca tine de mică...

— Ca moșu de mică?

— Da, ca moșu...

— Atuncĭ nu era mică de tot...

— Așa mică de tot, de tot, nu era. Și dise împĕratuluĭ: Măria-ta, până n'eĭ mulge un urcior de lapte de la zîna florilor, ce dórme dincolo de valea plângeriĭ, într'o câmpie de mușeţel și mărgăritărel, și n'eĭ uda meriĭ cu laptele eĭ, meriĭ nu légă rod. Dar sa te păzescĭ, Măria-ta, că îndată ce

www.dacoromanica.ro

te-or simţi florile, încep să se misce, să se bată. și multe se aplécă pe obrajiĭ eĭ, și ea se deștéptă, că dórme maĭ ușor ca o pasĕre, și vaĭ de cel ce l-o vedea, că-l preface, după cùm o apuca-o tónele, în buruénă pucĭósă saŭ în flóre mirositóre, dar de-acolo nu se maĭ mișcă...

— Dar ce? aĭ adormit, flăcăul mameĭ?

Tresăriĭ.

— A, nu... sciŭ unde eștĭ, la-a-a.. zîna florilor!

Audisem prin vis. Ce bine mĭ părea că nu mĕ prinde bunica.

Pleópele-mĭ cădeaŭ încărcate de lene, de somn, de mulțumire. Și mĕ simțiam ușor ca un fulg plutind pe-o apă, care curge încet, încetinel încetișor...

Și bunica spunea, spunea înainte și fusul sfâr pe la urechĭ, ca un bondar, ca o lăcustă, ca acele cântece ale buruenilor în care adormisem de atâtea orĭ.

— Și împĕratul a încălecat pe calul cel maĭ bun...

— Cel maĭ bun... îngânam eŭ, de frică ca să nu mĕ fure somnul.

— ... ș'a luat o desagă cu merinde și a plecat...

— ... și a plecat...

— Și s'a dus, s'a dus, s'a dus...

— ... s'a dus, s'a dus...

— Până a dat de o pădura mare și întunecósă...

— ... întunecósă...

— ... de unde nu se vede prin ea. Și acolo ș'a legat calul de un ștejar bĕtrân, ș'a pus desagele căpătâiŭ și a închis ochiĭ ca să se odihnéscă. Și pasă-mi-te pădurea cânta și vorbia, că era fermecată; și cum îĭ aducea șópte și cântec de departe, de pe unde ea era, ca un fum, împĕratul adormi și dormi, și dormi...

www.dacoromanica.ro

Când m'am deşteptat, bunica isprăvise caeru Dar basmul?

Cu capul în póla bunichiĭ niciĭ odată n'am putut asculta un basm întreg.

Avea o pólă fermecată şi un glas şi un fus, carĭ mĕ furaŭ pe nesimţite, şi adormiam fericit sub privirile şi zimbetul eĭ.

Barbu Delavrancea.

Din gura poporuluĭ

Cu încetul se face oţetul.

Fă-mă mamă cu noroc, şi m'aruncă 'n foc.

Milă de silă şi dor de zor nu se póte.

Cincĭ degete sunt la o mână şi unul cu altul nu se potrivesce.

După războiŭ mulţĭ vitejĭ s'arată.

Lesne a erta, dar anevoe a uita.

Cine ce face, luĭ-şĭ face.

De càt slugă mare, maĭ bine stăpân mic.

La copacul căḑut toţĭ alérgă să tae crengĭ.

Capul să trăiască, belele curg.

Munca e o comóră.

Nepoftitul scaun n'are.

Tot ţiganul îşĭ laudă ciocanul.

Ce-ĭ în mânĭ nu-ĭ minciună.

Trage nădejde, ca spînul de barbă.

Pe unde ese cuvîntul, ese şi sufletul.

Cine 'mparte, parte-şĭ face.

Omul are şi viaţă şi mórte.

Paza bună trece primejdia rea.

---

www.dacoromanica.ro

Jocurile copiilor

Cele maĭ frumóse ḑile ale vieţiĭ, pe care omul şi le amintesce cu un fel de dragoste mestecată cu mâhnire sunt ale copilărieĭ. Neputinţa de a se maĭ întórce la gusturile şi plăcerile aceleĭ vêrste, ne aduce în suflet icóna vieţiĭ trecĕtóre, ne pun pe gândurĭ triste şi tot-deauna vorba despre plăcerile copilărieĭ se sfârsesce prin un suspin.

Viaţa şi înţelegerea este atât de îmbelşugată în sufletul unuĭ copil, în cât o împrumută şi lucrurilor care-l înconjóră. Adunându-şĭ copila nisce beţişóre învelite cu cârpă, numite păpuşĭ, ea vorbesce cu dênsele; una e tata, alta e mama, sora, etc.: ea întrébă şi rĕspunde pentru dênsele, fără să aibă consciinţa acesteĭ amăgirĭ! In frăgeḑimea vêrsteĭ, copiiĭ se jócă de-a tóte animalele; caprele şi oile, căţelul şi mâţa grăesc prin gura lor şi când sunt maĭ mulţĭ copiĭ adunaţĭ în casă la vreme de iarnă, eĭ se jócă de-a *ineluş învêrticus*, de-a *baba órba* şi *în dupĭ*. Tóte aceste jocurĭ aŭ regula lor nestrămutată şi une-orĭ formulele lor ştiute.

La *ineluş învêrticuş* se pun cu toţiĭ rótă pe pat şi unul stă cu faţa ascunsă pe braţele altuia, în vreme ce pe spatele luĭ pun cu toţiĭ câte un deget şi atuncĭ povĕţuitorul joculuĭ învêrtindu-şĭ degetul pe de-asupra celor-l'alte şi apăsând pe unul, ḑice:

> Ineluş învêrticuş
> Gâcĭ pe-a cuĭ deget am pus?

şi de nu găcesce, cel plecat primesce un pumn, şi tot ast-fel până când ghicind, un altul îĭ ia locul.

www.dacoromanica.ro

Mare plăcere.și mult haz fac copiiĭ la inelus învêrticuș, iar buna credință este păzită până la sfîrșit.

Săturându-se de acest joc eĭ încep *baba-ourba* saŭ *amiju* care se urméză în chipul următor: alegêndu-se cine are să amijéscă i se légă ochiĭ, îl duc la cuiul ușeĭ și ḑicêndu-ĭ vorbele următóre:

Baba órba, unde-aĭ mas:
Baba órba, ce ți-a ars?
O mânecă de cojoc!
Dă-te 'n cóce 'n joc,

unul îl trage de mânecă și o rupe de fugă ca să se ascundă, căcĭ ceĭ-l'alțĭ îndosițĭ prin colțurile caseĭ nicĭ nu suflă de frică să nu fie aflațĭ. De multe orĭ se întêmplă că baba órba să trécă chiar pe lângă unul dintre ceĭ ascunșĭ și atuncĭ vaĭ de dênsul, câtă bătae de inimă până îl trece primejdia! Uniĭ maĭ îndrăsnețĭ sar în urma babiĭ órbe apucând'o de tulpanul cu care e legată, și apoĭ fug repede fără să fie prinșĭ. de care întêmplare nu se pot stăpâni de rîs ceĭ ascunșĭ prin colțurile caseĭ și astfel eĭ sunt descoperițĭ. De obiceiŭ eĭ nu sunt lăsațĭ singurĭ în casă, căcĭ cine scie de ce năsbutiĭ nu s'ar apuca: gospodina caseĭ saŭ o bătrînă stă dinaintea hornuluĭ saŭ la feréstră torcênd, orĭ cosînd ceva și-ĭ potolesce din vreme în vreme ca să nu rĕstórne ólele orĭ cofele. Une-orĭ baba órbă, îmbrâncită de îndrăsnețiĭ copiĭ ce-ĭ sar în urmă, dă peste bătrîna saŭ gospodina caseĭ de o face să se împungă cu acul, să scape fusul din mână. Ho colindroiule, strigă atuncĭ acésta necăjită, ce daĭ peste mine? în vreme ce băețelul saŭ copilița de casă de abia îșĭ ține sufletul de grija, ascunsă, după spatele mameĭ saŭ a bunicăĭ.

www.dacoromanica.ro

Alt joc de iarnă maĭ sunt şi *dupiĭ;* acestea sunt nisce beţişóre de draniţă, câte nouĕ la numĕr de fie-care jucător. După ce beţele sunt pregătite, se pun toţĭ copiiĭ rótă şi încep pe rând a-ĭ arunca în sus cu faţa mâneĭ; cădênd, eĭ le prind pe dos şi apoĭ iarăşĭ îĭ întorc în palmă. De s'aŭ prins fără soţ, bĕţul se strînge de-o parte şi copilul dă înainte până greşesce saŭ prinde cu soţ; atuncĭ numaĭ dă rândul la altul. Fie-care trebue să-şĭ prindă ceĭ nouĕ dupĭ aĭ sĕĭ, şi cine rĕmâne la urmă cu dupiĭ neprinşĭ, primesce atâţia pumnĭ. câţĭ dupĭ nu-ĭ ajung până la nouĕ.

Jocurile de vară sunt următórele: de-a *mija,* de-a *puiu-guia,* de-a *mingea,* şi de-a *halca-malea.* Amijitul se face în chipul următor: maĭ întâiŭ se alege cine-va să amijéscă. Pentru acésta se strâng cu toţiĭ şi unul trage sorţiĭ cu următórea formulă:

Unu-ĭ malea,
Douĕ-ĭ calea
Treĭ e rugu
Ciuturugu
Haĭ, du-te.

La cine cad aceste din urmă vorbe, pornesce la amijit, adecă îşĭ pune amêndouĕ mânile la ochĭ şi se razemă cu fruntea de un stâlp al şureĭ saŭ de un perete al caseĭ, în vreme ce ceĭ-l'alţĭ s'aŭ împrăştiat ca puiĭ ceĭ de potârniche. Numaĭ unul a rĕmas ca să-l jure că nu va trage códa ochiuluĭ: „să fiĭ al draculuĭ de te veĭ uita, să-ţĭ sară ochiĭ din cap“ şi altele; apoĭ se depărtéză şi el strigând: „nu te uĭta, măĭ, că nu mĕ ţin“. După ce nu se maĭ aude nimic, ia mânile de la ochĭ şi începe a căuta; însă el nu se depărtéză tare de stâlpul saŭ

www.dacoromanica.ro

peretele unde a amijit, fiind-că toţĭ ceĭ ascunşĭ pândesc de la locul lor prilej ca să vie să scuipe acolo, făcêndu-se prin acésta scăpat de amijire. Pe cine l'a atins cu mâna înainte de a fi ajuns la semn, se chémă că *l'a tăĭét* şi acela îĭ ĭa locul la amijat.

După câteva césurĭ trecute cu acéstă petrecere, îĭ vine unuia în minte să schimbe jocul şi să încépă de-a *puĭa gaĭa*, că-ĭ maĭ frumos.

Pentru acest sfârşit se aleg doĭ maĭ voinicĭ, dintre care unul se face cloşcă şi celalalt gaĭa saŭ uliul, după alegere. Fie-care îşĭ ia un numĕr de puĭ care se ţin cu mâna de partea dindărăt a cingătóreĭ, unul după altul, în cât alcătuesc un şirag. Apoĭ se pune gaia jos şi cu un beţişor sapă o grópă. Apropiindu-se de dînsa cloşca cu puiĭ şirag, o întrébă! ce facĭ acolo? — O grópă, răspunde ea.— Dar în grópă ce să facĭ? Am să fac foc. — Da cu focul ce aĭ să facĭ? Să pun céunul. — Da cu céunul ce aĭ să facĭ? Să opăresc un puiŭ de-aĭ tĕĭ. Ba de-aĭ tĕĭ, rĕspunde cloşca şi toţĭ puiiĭ după dînsa. Dicênd acestea, gaia se scólă de jos şi dă cloşceĭ bĕţul cu care a săpat grópa, pe care după ce l'a stupit ea şi toţĭ puiĭ de-a rândul îĭ asvârle cât póte de departe. In vreme ce gaia alérgă după bĕţ, cloşca se'nvêrtesce de treĭ orĭ împrejurul grópeĭ cântând „de treĭ orĭ cu puiĭ meĭ“, iar puiĭ croncănesc şi cârâe spre batjocura cióreĭ. Apoĭ începe lupta, cióra vrênd să ia puiĭ cloşceĭ şi cloşca pe a cióreĭ. Vaĭ de puiiĭ ceĭ din urma şiraguluĭ! Le tremură inima să nu fie prinşĭ, şi tocmaĭ eĭ sunt ceĭ maĭ slăbuţĭ, căcĭ la înşirare ceĭ maĭ tarĭ caută să-şĭ ia loc după cloşcă iar ceĭlalţĭ rĕmân în códă. Lupta ţine până când şi cloşca şi cióra remân fără puĭ, apoĭ se apucă amândóuĕ la trântă şi cine biruesce, se face cloşcă la al doilea rând.

www.dacoromanica.ro

De sunt copiiĭ ceva maĭ sburătăciţĭ se jócă de-a *mingea*. Sunt vre-o treĭ jocurĭ cu mingea: *ţicul*, *hoina* şi *pórca*. *Ţicul* se jócă numaĭ în patru; şi maĭ înainte de a se apuca de joc, se alege prin sorţĭ cine are să fie la *bătae* şi cine la *păscare*. Ceĭ de la bătae staŭ cu piciorul stâng într'o bortă numită *bobă*, păzind cu mare luare aminte ca nu cumva cel ce-ĭ hălesce mingea s'o pună acolo, căcĭ atuncĭ este scósă perechea sa de la bătae; tot aşa se întîmplă dacă cel ce stă dincolo la păscare prinde mingea'n cuc.

Hoina se jócă între maĭ mulţĭ băeţĭ. Maĭ întâiŭ se aleg doĭ care jócă maĭ bine şi se numesc *bacĭ*, apoĭ ceilalţĭ se prind în céta unuia saŭ altuia dintre bacĭ după placul lor. Se pun dóuĕ semne depărtate, unul de altul ca de treĭ prăjinĭ. Una din cele se orânduesce prin sorţĭ la bătae şi alta la păscare şi se aşédă după voinţă la câte unul din capetele depărtăriĭ. Fie-care cetaş bate mingea hălită de baciul ceteĭ protivnice numaĭ odată, şi după ce a bătut stă gata la fugă până la semnul păscutuluĭ şi se repede îndată ce a vĕdut mingea bătuţă maĭ departe. Scaparea ceteĭ de a nu căde la păscare stă în ducerea până la semnul de împotrivă şi întórcerea la locul lor, fără ca vreunul dintre dînşiĭ să fie lovit cu mingea de vreun protivnic. Uneorĭ céta întrégă aştéptă cele treĭ bătăĭ ale baciuluĭ; la cea întâiŭ se duc, la a doua se întorc, şi la a treia care-ĭ cea maĭ puternică, fuge baciul şĭ se şi întórce. Nu numaĭ în bataia depărtată stă tot temeiul acestuĭ joc, ci şi în agerimea fugiĭ şi în iscucinţa cu care se păzeşte de lovitura mingiĭ. De multe orĭ baciul, saŭ vreun alt cetaş de frunte, trece prin treĭ, patru asvârliturĭ ce se fac asupră-ĭ de protivniciĭ împrăş-

www.dacoromanica.ro

tiaţĭ în drumuluĭ luĭ, şi acésta, când plecându-se la pămînt, când sărind în sus, saŭ răsucindu-şĭ trupul aşa că lovitura să nu-l atingă. Cu mare bucurie îl întîmpina céta luĭ în urma acestor isbândĭ, în vreme ce protivniciĭ ameninţă că de altă dată nu-l vor maĭ scăpa. Aşa merge înainte jocul până când ceĭ de la păscut saŭ prind mingea din cuc saŭ lovesc pe unul din ceĭ maĭ slăbuţĭ la fugă şi la pază. „Aşa mi-aĭ fost de păcătos, lasă că de altă dată nu te maĭ iaŭ în céta mea!“ ḑice baciul ceteĭ ce fusese la batae, în vreme ce protivniciĭ alérgă să le ia locul rîḑênd şi chiuind de clocotesc văile.

Pórca se jócă în chipul următor: se sapă atâtea gropiţĭ rotunde câţĭ jucătorĭ sunt, apoĭ fie-care stă cu băţul la grópa luĭ, în vreme ce unul ce a căḑut prin sorţĭ să fie porcar, mână pórca pe pământ cu bĕţul, căutând prilej să o dee în vreo grópă, iar ceĭ-lalţĭ se apără împingênd une orĭ fórte departe, în cât vaĭ de bietul porcar cât maĭ alérgă. Orĭ-cine a atins bĕţul de minge, e dator să bată ţicul cu fie-care jucător afară de porcar, care atuncĭ uşor găsesce prilej să mâe mingea cu bĕţul în vre-o grópă, şi să scape de păscut. Greutatea acestuĭ joc stă pentru ceĭ de la bătae în puterea asvârliriĭ mingiĭ cu vêrful bĕţuluĭ şi în repejunea ţiculuĭ; iar pentru porcar în mĕsura lovituriĭ şi direcţia ce-o dă mingiĭ pentru ca să nimeréscă într'o grópă gólă de bĕţ.

Halea-Malea, este un joc de însemnat nu atâta prin iscusinţă, cât maĭ cu samă prin formula luĭ, în care se aude numele celeĭ maĭ strălucite şi maĭ vechĭ familiĭ domnescĭ din ţara românéscă. Copiiĭ trec în şirag pe sub două mânĭ, a doĭ dintre dên-

www.dacoromanica.ro

şiĭ, ce le ţin în chip de pórtă. La întrare se schimbă următórele vorbe între căpitenia şiraguluĭ şi între păzitorĭ:

Halea-Malea
Incotro ţĭ-e calea?
— Deschideţĭ porţile?
A cuĭ porţĭ?
— A luĭ Basaraba!
Ce daĭ vamă?
— Un căţel
Şi-un purcel
Şi pe... cutare
De-un picior!..

In deobşte căpitenia joculuĭ făgăduesce pe acela dintre aĭ săĭ despre a căruia voinicie e sigur. Dacă portariĭ izbutesc să prindă pe ceĭ făgăduiţĭ în două rândurĭ, scapă de sarcina lor şi aceştia le iaŭ locul..

Alte jocurĭ de vară maĭ sunt pentu băeţĭ *de-a boul* şi *de-a brăzdiţa*. Boul este un băţ potrivit de gros şi de lung pe care trebue să-l arunce astfel ca să mérgă în capete de-un numĕr de orĭ, sorocit de maĭ nainte. Cine greşesce este înlocuit prin un altul. Tot temeiul acestuĭ joc stă în puterea şi iscusinţa aruncăturiĭ.—Brăzdiţa este un joc liniştit al căruia scop, ca şi la dupĭ, este deprinderea mâniĭ cu fel de fel de întorsăturĭ. Copiiĭ îşĭ tae fie-care câte un mic strat numit brăzdiţă, apoĭ încep pe rând a înfige un cuţit în pământ, cu faţa, cu dosul mâniĭ, cu dinţiĭ, cu un deget, cu două etc., cât se înfinge cuţitul în pământ, atâta-şĭ tae cel ce jócă din brăzdiţa sa, iar cel ce rĕmâne cu brăzdiţa netăetă din pricina greşurilor făcute,

www.dacoromanica.ro

capătă de la fie-care câte-un pumn. Aceste tóte sunt jocurĭ maĭ mult băeţescĭ; fetele se îndeletnicesc obicĭnuit cu păpuşele şi cu facere de căsuţe în care imitéză tótă gospodăria ce o vĕd la mamele lor.

De însemnat este că copiiĭ aŭ păstrat aceste jocurĭ întocmaĭ la ţară, şi prin oraşe, fără deosebire de clasa socială, în cât se arată maĭ bunĭ păstrătorĭ aĭ vechilor tradiţiĭ de cât bărbaţiĭ.

Al. Lambrior.

www.dacoromanica.ro

POESII POPULARE

Mioriţa

Pe-un picior de plaiŭ,
Pe-o gură de raiŭ,
Eată vin în cale
Se cobor la vale
Treĭ turme de meĭ
Cu treĭ ciobăneĭ.
Unu ĭ Moldovean
Şi unu-ĭ Vrâncean.
Iar cel Ungurean
Şi cu cel Vrâncean,
Mări, se vorbiră,
Şi se sfătuiră
Pe l'apus de sóre
Ca să mi-l omóre
Pe cel Moldovean
Că-ĭ maĭ ortoman,
Ş'are oĭ maĭ multe
Mândre şi cornute
Si caĭ învăţaţĭ
Şi cânĭ maĭ bărbaţĭ!..

Dar cea Mioriţă
Cu lâna plăviţă
De treĭ ḑile 'ncóce
Gura nu-ĭ maĭ tace,
Earba nu-ĭ maĭ place,
«— Mioriţă lae,
Lae, bucălae,
De treĭ ḑile 'ncóce
Gura nu-ţĭ maĭ tace!
Orĭ iarba nu-ţĭ place.
Orĭ eştĭ bolnăvióră
Drăguţă Miórăʔ
— Drăguţule bace!
Dă-ţĭ oile 'ncóce
La negru zăvoĭ,
Că-ĭ ìarba de noĭ
Şi umbra de voĭ.
Stăpâne, stăpâne,
Iţi chiamă ş'un câne
Cel maĭ bărbătesc

www.dacoromanica.ro

Şi cel maĭ frăţesc,
Că l'apus de sóre
Vreaŭ să mi te-omóre
Baciul Ungurean
Şi cu cel Vrâncean!
— Oiţă Bârsană,
De eştĭ năsdrăvană
Şi de-a fi să mor
In câmp de mohor,
Să spuĭ luĭ Vrâncean
Şi luĭ Ungurean
Ca să mĕ îngrópe
Aice pe-aprópe
In strunga de oĭ,
Să fiŭ tot cu voĭ;
In dosul stâniĭ
Să-mĭ aud câniĭ.
Astea să le spuĭ,
Iar la cap să-mĭ puĭ
Flueraş de fag,
Mult ḑice cu drag!
Flueraş de os,
Mult ḑice duios!
Flueraş de soc,
Mult ḑice cu foc!
Ventul când a bate
Prin ele-a rĕsbate
Ş'oile s'or strânge
Pe mine m'or plânge
Cu lacrămĭ de sânge!
Iar tu de omor
Să nu le spui lor.
Să le spuĭ curat
Că m'am însurat
C'o mândră crăiasă,
A lumiĭ mirésă;
Că la nunta mea
A căḑut o stea;
Sórele şi luna
Mi-aŭ ţinut cununa;
Braḑĭ şi păltinaşĭ
I-am avut nuntaşĭ,
Preoţĭ munţiĭ marĭ,
Pasĕrĭ lăutarĭ,
Pasĕrele miĭ,
Şi stele fácliĭ!
Iar dacă-ĭ zări
Dacă-ĭ întalni
Măicuţa bĕtrână
Cu brîul de lână,
Din ochĭ lăcrămând,
Pe câmpĭ alergând
Şi la toţĭ ḑicênd:
Cine-a cunoscut
Cine mi-a văḑut
Mandrul ciobănel
Tras printr'un inel?
Feţişóra luĭ
Spuma lapteluĭ;
Mustăcióra luĭ
Spicul grâuluĭ;
Perişorul luĭ
Pana corbuluĭ;
Ochişoriĭ luĭ
Mura câmpuluĭ!..
Tu mióra mea,
Să te 'nduri de ea
Şi să-ĭ spunĭ curat

www.dacoromanica.ro

Că m'am însurat
C'o fată de craiŭ
Pe-o gură de raiŭ.
Iar la cea măicuţă
Să nu-ĭ spuĭ, drăguţă,
Că la nunta mea
A căḑut o stea,
C'am avut nuntaşĭ
Braḑĭ şi păltinaşĭ,
Preoţĭ, munţiĭ marĭ,
Pasĕrĭ, lăutarĭ,
Pasĕrele miĭ
Şi stele făcliĭ.

(Din colecţia V. Alecsandri

Dintr'o scrisóre a luĭ V. Alecsandri către A. Hurmuzachi. — Iţĭ aducĭ aminte de o séră din luna Iulie, când ne aflam maĭ mulţĭ priétenĭ adunaţĭ la moşia vóstră Cernauca? Noĭ ne porniserăm de la curte cu gând, de a face vênat la răţe, şi sosind pe malul iazuluĭ de lângă casă, ne lungiserăm pe iarbă aşteptând, ca răţele să vie la noĭ. Sórele culcându-se în dosul pădurilor Cernauceĭ rĕspândea valurĭ de raze înfocate, cari lunecaŭ printre frunzele copacilor ca nisce şerpĭ de aur şi veneaŭ de se jucaŭ pe faţa iazuluĭ. Aerul era lin, cerul împodobit cu văpselĭ de minune, şi natura întrégă cufundata într'o tăcere adâncă în faţa măreţeĭ apunerĭ a sóreluĭ. Pămêntul părea a ḑice cel de pe urmă *adio* luminiĭ cerescĭ şi a se pregăti de serbat tainele nopţiĭ. Frumosă séră era aceea, frumósă şi plină de simţirĭ dulcĭ pentru noi! Nu se zăria altă mişcare împrejur, de cât clătinarea papureĭ din iaz pricinuită prin trecerea vreuneĭ pasĕrĭ de baltă, ce-şĭ căuta cuibul. Nu se auḑia alt sunet, de cât glasul lung, tainic şi pătrunḑĕtor al unuĭ bucium din depărtare. Acest sunet trezi fiorĭ ferbinţĭ în inimile nóstre. Atuncĭ, ca tot-deauna, începurăm o lungă şi mult interesantă vorbă. Unul vorbi despre istorie, altul facu analisa proverbelor, ce culesese din gura poporuluĭ, care sunt de natură a da o mare şi minunată idee de înţelepciunea luĭ. Un al treilea des-

www.dacoromanica.ro

crise obiceiurile şi năravurile Românilor. Eŭ fuseĭ silit a ḑice *Balada Miórei*. Deşi eŭ nu o sciam întrégă pe de rost, totuşĭ vĕ spuseĭ câte-va părţĭ din ea, carĭ deşteptară în voĭ o mare admirare pentru poesia populară.

Iată dar că, în memoria aceleĭ serĭ minunate de la Cernauca, îţĭ trimet acum întréga baladă a Mióreĭ. Orĭ-care Român o va ceti, va avea dreptul de a se făli de geniul némuluĭ sĕŭ. Astă baladă, al căreĭ subiect e fórte simplu, începe cu douĕ versurĭ, ce sunt tot-odată şi o minunată icónă poetică şi o dovadă de dréptă preţuire, ce poporul scie a face de frumuseţile ţăriĭ sale:

Pe-un picior de plaiŭ
Pe-o gură de raiŭ,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Treĭ turme de meĭ
Cu treĭ ciobăneĭ!..

Pe-o gură de raiŭ; Românul îşĭ iubesce ţara ca un raiŭ. Strofa acésta ne arată apoĭ şi un tablou viŭ despre emigrările turmelor, ce se cobóră în fie-care an din vêrfurile Carpaţilor şi trec prin Moldova, de se duc, să ierneze peste Dunăre. Sute şi miĭ de oi, mânate de mocanĭ îmbrăcaţĭ cu sarice albe, ies din gurile munţilor, îndată ce frigul tómneĭ sosesce prevestind iarna, şi merg să găsésca păşunĭ în câmpiile de peste Dunăre, sub pólele Balcanilor. Unele vin de la Vrancea, altele de pe cóstele Céhlăuluĭ, altele de peste Carpaţĭ, din Transilvania. Deosebitele turme se adună la un loc şi formézĕ caravane numeróse, ce se cobóră încet spre Dunăre, unind sbieratul lor jalnic cu lătratul cânilor de pază, cu sunetul talancelor aninate de gâtul măgarilor şi cu şueratul pătrunḑĕtor al mocanilor călăuzĭ, viaţă

www.dacoromanica.ro

simplă şi patriarhală, tabloŭ vrednic de vécurile acele nevînovate, pe când regiĭ nu eraŭ de cât nisce păstorĭ!

Sórele şi luna
Mi-aŭ ţinut cununa
Bradĭ şi păltinaşĭ
I-am avut nuntaşĭ;
Preoţĭ ... munţiĭ marĭ,
Paserĭ ... lăutarĭ,
Păserele miĭ
Şi stele făcliĭ!

Poetul necunoscut al acesteĭ balade preface cu puterea închipuiriĭ sale tot universul într'un templu luminat de făcliile cerescĭ, şi aduce tóte podóbele ceruluĭ şi ale pământuluĭ faţă, la cununia omuluĭ cu mórtea. Judece orĭ cine fără partinire sublimul unuĭ tabloŭ atât de măreţ şi simtă cât e de adâncă, cât de bogată comóra poesieĭ Românilor. Tot odată, în privirea simţiriĭ înduioşătóre, cât şi în privirea frumuseţiĭ limbiĭ nóstre, însemneze cetitorul câtă dragoste este cuprinsă în descrierea desmerdătóre, ce face mama de copilul eĭ, când dice:

Mândru ciobănel
Tras printr'un inel.
Feţişóra luĭ
Spuma lapteluĭ.
Mustăcióra luĭ
Spicul grâuluĭ.
Perişorul luĭ
Pana corbuluĭ.
Ochişoriĭ luĭ
Mura câmpuluĭ!

Asemenea nu maĭ puţin este de însemnat, cu câtă îngrijire dulce şi fiéscă ciobanul se rógă Mioriţeĭ, ca să

www.dacoromanica.ro

spue mameĭ luĭ, că el nu s'a însurat cu o mândră crăiasă a lumiĭ mirésă, ci cu o fată de craiŭ pe-o gură de raiŭ; nicĭ să-ĭ spue, că la nunta luĭ a cădut o stea, căcĭ inima mameĭ nu se înşală nicĭ odată. Biata mamă ar înţelege îndată că fiul eĭ a murit.

Iată, iubite, tótă balada Mioriţeĭ, pe cât am putut'o descoperi! Ea plătesce în ochiĭ meĭ un poem nepreţuit, de care ne putem făli cu tótă dreptatea.

V. Alecsandri.

Meşterul Manole

I

In sus pe Argiş
Prin ăl cărpiniş,
Prin ăl aluniş,
Plimbă-mi-se plimbă,
Domnul Negru-Vodă
Pe dalba-ĭ moşie
C'o verde cocie,
În verde zugrăvită
Cu-aur poleită,
Cu opt telegarĭ,
Cu nouĕ zidarĭ,
Nóuĕ meşterĭ marĭ
Şi Manole dece
Care mi-ĭ întrece. —
Stă inima-ĭ rece,
Eĭ că mi-aŭ umblat
Ţara 'n lung şi 'n lat,
Prin ăl cărpiniş,
Prin ăl aluniş
Lungiş curmeziş;
Dar tot n'aŭ găsit
Un zid învechit,
Un zid părăsit,
Rĕmas de demult.

Pe Argiş în jos,
Pe Plaiul frumos,
Negru-Vodă vine
Pe dalba-ĭ moşie
C'o verde cocie,
Verde zugrăvită,
Cu-aur poleită,
Cu opt telegarĭ,
Cu nouĕ zidarĭ,
Nouĕ meşterĭ marĭ,
Şi Manole dece
Care mi-ĭ întrece. —
Stă inima-ĭ rece,

www.dacoromanica.ro

Eĭ că-mĭ tot cătaŭ,
Dar nu nimeriaŭ
Al zid învechit
Şi ne isprăvit,
De mult părăsit,
Fără că-mi găsia
Şi îmĭ întâlnia
Noiaş purcăraş
Porciĭ tot păscênd
Marmoră 'ntorcênd.

Bună ḑiua-ĭ da,
El le mulţămia,
Domnul de-l vedea,
Vreme nu perdea,
Ci mi-l întreba,
Din gură-ĭ ḑicea:
—Noiaş purcăraş
Porciĭ tot păzînd
Marmora 'ntorcênd,
Nu cumv'aĭ vĕḑut
Pe unde-aĭ trecut
Un zid învechit
Şi ne isprăvit,
De mult părăsit?
Dacă l-aĭ vĕḑut
Şi l-aĭ cunoscut,
Haĭ cu noĭ îndată
Haĭ de ni-l arată,
Că te-oiŭ rĕsplăti
Şi te-oiŭ milui
Cu milă de Domn
Ca de Dumneḑeŭ.
Noiaş purcăraş
Dacă-l auḑia
El se tot gândia
Şi se socotia
Şi mi'ĭ rĕspundea:
—Ba, Dómne-am vĕḑut
Şi am cunoscut
Pe unde am trecut
Turma de-am păscut,
Un zid de demult,
Vechiŭ şi muceḑit;
Colo unde-mĭ cresce,
Unde se 'ndesesce
Trestică pitică,
Răchită 'nflorită
Papură 'nverḑită.

Domnul d'auḑia,
Bine că-ĭ părea,
Vesel că-ĭ ḑicea:
— Haĭ cu noĭ îndată
— Haĭ de ni-l arată!

Noiaş purcăraş
Ce mi-ĭ rĕspundea,
Vorbe ce-ĭ vorbia?
—Dómne Negru-Vodă,
Nu pot vaĭ de mine,
Eŭ să merg cu tine.
Porciĭ de-oiŭ lăsa,
De nĕcaz oiŭ da;
Lupiĭ c'or veni,
Turma mi-or răsni,
Stăpânul m'o bate
Bătae de mórte!

www.dacoromanica.ro

Domnul d'audia
Ĭar se întorcea
Şi, măre-ĭ dicea:
— Noiaş, purcăraş,
Eŭ mi te-oiŭ cinsti,
Eŭ te-oiŭ milui,
Porciĭ ţ'oiŭ plăti:
Scrófa cu purceĭ
O sută cincĭ leĭ;
De tot mascurul
Ţ'oiŭ da galbenul.

Noiaş d'audia,
Noiaş se 'ndemna
Şi se 'ndupleca;
Cu Vodă pleca,
Cu nouĕ zidarĭ,
Nouĕ meşterĭ marĭ
Cu Manole dece
Care mi-ĭ întrece...

II

Domnul de-mĭ pleca,
Mult că nu mergea
Şi iată-mĭ vedea
Al zid învechit,
Vechiŭ şi mucezit,
De mult părăsit.
Ĭar de-mĭ ajungea
Şi dacă-l vedea,
Bine le părea.
Domn descălica
Pe jos că mergea,
Cruce că-şĭ făcea
Şi se închina;
Zidul ocolia
Zidul că-mĭ privia.
Ĭar dacă-l vedea
Manole striga
Şi 'n palme bătea
Din gură dicea:
— Dómne Negru-Vodă,
Ĭată c'am găsit
Şi am nimerit
Loc de mânăstire
Pentru pomenire!...
— Var şi cărămidă,
Că-ĭ pustie multă,
Că-ĭ lucrare lungă!

Domnul de vedea
Bine că-ĭ părea
Din gură dicea:
— Ĭată c'am găsit
Şi am nemerit
Zidul învechit
Şi neisprăvit,
Rĕmas de-demult,
Locul de zidire
Pentru mănăstire,
Chip de pomenire!
Şi precum dicea,
Domnul porunci,
Domnu-ĭ ajuta
Şi le aducea
Var şi cărămidă,
Că-ĭ pustie multă,
Că-ĭ lucrare lungă!

www.dacoromanica.ro

Fóe ş'o lalea,
Manole 'ncepea
Sforile întindea
Lucrul că-mĭ zoria,
Zidul că-mĭ zidia.

Dar ce se 'ntîmpla?...
Ḑiua ce-mĭ zidia,
Nóptea se surpa,
C'aşa Domnul va.

Aşa, tot aşa,
Eĭ se tot cerca,
Zidul că 'ndrepta,
Zidul că 'ntăria,
Treĭ anĭ că lucra,
Dar géba era;
Ḑiua ce-mĭ zidia
Nópte se surpa.

Fóe ş'o lalea
Manole-mĭ vedea,
Pe gândurĭ că-mĭ sta
Din adânc ofta,
Ĭar dacă-mĭ vedea,
Că nu folosia
Şi nu 'nainta,
El mi se scula
Zorĭ când se ivia,
Lucra, nu lucra,
Că tótă ḑiua
Din ochĭ měsura,
Gându-şĭ frămênta.

Sóre când sfinţia
Lucrul când lăsa
Acas nu-mĭ pleca,
La zid că mânea
Nóptea când sosea;
Pe zid se culca
Ş'abia aţipia,
Dormea, nu dormia,
Un vis că visa,
Un vis aevea,

Şi visu-ĭ spunea
Că'n deşert lucra,
Până n'o zidi
Chiar în temelie,
Tîněră şi vie
D'o dalbă soţie.
Ḑi când se făcea
El mi se scula
Zidul jos vedea,
Şi iar se gândia
Ḑiua cât ţinea,

Sara când sosia
Lucrul când lăsa
El că mi-şĭ chema
Nouă meşterĭ marĭ
Calfe de zidarĭ,
Icóna-mĭ lua,
Pe mas'o punea,
Din gură ḑicea:
— Nouě meşterĭ marĭ,
Calfe de zidarĭ
Şi cu mine ḑece,

www.dacoromanica.ro

Stă inima-mĭ rece,
Eŭ că v'am chemat
Şi v'am adunat,
Vorbă să vorbim
Sfat să sfătuim
Plan să plănuim,
Că zid ce zidim
Surpat îl găsim,
Şi eŭ am visat
Vis adevĕrat,
Că'n zadar muncim,
Că'n zădar trudim,
Până n'om clădi,
Până n'om zidi
Chiar în temelie,
Tînĕră şi vie
D'o dalbă soţie.
Haĭ să ne 'nchinăm,
Haĭ să ne legăm,
Şi haĭ să jurăm
Jurămêntul mare,
Pe pâne, pe sare,
Pe sfinte icóne:
Care mândrişóră,
Care soţióră
Întâiŭ c'o veni
Joĭ de diminéţă
Pe nor şi pe céţă
Aicĭ în departe
S'aducă bucate,
Voĭ s'o apucaţĭ
În zid s'o-aruncaţĭ,
Cu cap să scăpaţĭ!

Şi el cum ḑicea
Cu toţĭ se lega
Cu toţĭ se jura
Pe pâne, pe sare,
Pe sfinte icóne,
Pe dulcĭ soţióre.

III.

Ceĭ nouĕ zidarĭ
Nouĕ meşterĭ marĭ
Eĭ, măre, că-mĭ sta
Până se'nsera.
Acas când mergea,
Pe drum se vorbea,
Şi când ajungea
Neveste-şĭ chema,
Neveste 'nvĕţa
Şi mi le ḑicea:
— Ia voĭ ca să-mĭ scițĭ,
Şi să nu-mĭ veniţĭ
Joĭ de diminéţă,
Pe nor şi pe céţă,
La zid în departe
S'aduceţĭ bucate!

Manole că-mĭ sta,
La zid că mânea.
Ş'acolo dormia
Cu capul pe-o pétră,
Pustia s'o bată!
Şi nóptea trecea
Şi zid se surpa
C'aşa Domnul va!

www.dacoromanica.ro

Ĭar când se scula
În cap cu ḑiua
Hârtie-mĭ lua,
Scrisóre-mĭ scriea
Ş'acas'o màna:
Scrisóre pe vênt,
Rĕspuns pe pămênt.
La slugă c'o da
Ş'acas'o ducea
La dalba Caplea;
Ĭar dalba Caplea,
Ea, dac'o vedea,
Ea, dac'o primia,
Scrisu-ĭ cunoscea,
Mult se bucura,
Cartea că-mĭ lua,
Cartea-mĭ desfăcea,
Frumos mi-o cetia.
Manole-ĭ scriea:
«Drăguţă Caplea,
Soţióra mea,
Aĭ un boŭ bălan,
Ce-ĭ perdut de-un an;
Ĭa să mi te scolĭ,
Crângurĭ să-mĭ răscolĭ;
De l-ĕĭ nemeri
Şi de l-ĕĭ găsi,
Ĭa să mi te-apucĭ,
La tăiat să-l ducĭ,
Şi din carnea luĭ
Bucate să-mĭ facĭ,
La zid să-mĭ aducĭ
Pe nor şi pe céţă,
Joĭ de diminéţă.»

Mândra de Caplea
Ea mi se scula
Joĭ de diminéţă
Pe nor şi pe céţă
Cu róua 'n spinare,
Cu bruma 'n picióre.
Boul căuta,
Boul că găsia,
Boul că-mĭ gàtia
Şi la zid pleca,
La zid în departe
Să ducă bucate.

Sóre când lucia
Caplea că-mĭ zoria
Şi s'apropia.

Manole cum sta,
Şi de sus privia
Şi pe câmp căta,
El că 'mi-o vedea,
El mi-o cunoscea,
Din adânc ofta,
Din gură-şĭ ḑicea:
«Ĭacăt'o că-mĭ vine,
Sĕrmanul de mine»!
Şi cruce-şĭ făcea,
Din ochĭ lăcrăma
La cer se ruga:
—Dómne, Dómne sfinte,
Dómne milostive,
Orĭ ce te-am rugat
Tóte mi le-aĭ dat:
Dă, Dómne, ş'acum

www.dacoromanica.ro

Ca să crés-ă 'n drum
Un verde hăţiş,
Un mare stufiş,
Ş'un rug curmeziş,
Dór s'o speria,
Dór s'o 'mpedeca,
Bucate o vĕrsa,
'Napoĭ c'o pleca
Altele să ia,
De-o întârḑia!

Rugă se ruga,
Lacrămĭ că vĕrsa,
Domnu-l auḑia,
Domnu-l asculta;
Că, măre, cresċea
D'un verde hăţiş,
D'un mare stufiş,
D'un rug curmeziş.

Ea se speria,
Ea se 'mpedeca,
Bucate vĕrsa
Şi 'napoĭ pleca.
Dar dacă-mĭ pleca
Ş'acas' ajungea,
Altele-mĭ lua,
La zid că-mĭ pornia,
La drum că-mĭ zoria
Pân s'apropia.

Manole cum sta
Pe càmp de căta,
De sus că-mĭ privia,
Pe Capiea vedea
Că s'apropia;
Din suflet ofta,
La cer că privia
Şi cruce-şĭ făcea
Şi iar se ruga:
Dómne minunate,
Dómne îndurate,
Orĭ-ce te-am rugat,
Tóte mi le-aĭ dat.
Dă Dómne, ş'acum
Să-ĭ ésă pe drum
Lupóică turbată
Cu gura căscată,
Cu limba 'nfocată,
Dór s'o speria,
Dór s'o 'mpedeca,
Bucate-o vĕrsa.
'Napoĭ c'o pleca
Ş'o întârḑia!

El cum se ruga,
Domnu-l asculta,
Lupóica-ĭ eşia,
Ea se speria
Şi se 'mpedeca,
Bucate vĕrsa,
'Napoĭ se 'ntorcea
Ş'altele lua,
La zid că-mĭ pleca,
La drum că-mĭ zoria,
Maĭ s'apropia.
Meşterul Manole
De sus de pe schele

www.dacoromanica.ro

Unde mĭ-o vedea,
Din suflet ofta,
Cruce că-şĭ făcea
Şi ĭar se ruga,
Lacrămĭ că-ĭ curgea,
Din gură ḑicea:
— Dómne minunate,
Sfinte şi 'ndurate,
Câte te-am rugat
Tóte mi le-aĭ dat.
Dă, Dómne, ş'acum
Să-ĭ ésă pe drum,
Să-ĭ ésă 'n cărare
D'o scorpie mare,
Cu gura căscată,
Cu limba 'nfocată,
Dór s'o 'mpedeca
Dór s'o speria,
Bucate-o vĕrsa
Acas' c'o pleca
D'o întârḑia!

Şi cum se ruga
Domnul asculta,
Şi Domnu-l că-ĭ da,
Scorpie-ĭ eşia,
În cale-o opria,
Dar ea, vaĭ de ea!
Dacă-mĭ tot vedea
Că-mĭ întârḑia,
Nu se speria,
Nicĭ se 'mpedeca
Şi nicĭ se 'ntorcea
Ci drumul cotia
Şi câmpul tăĭa,
La mers că zoria
Pân s'apropia,
La zid c'ajungea.
Caplea când sosia
Zidarĭ d'o vedea,
Să rîḑă 'ncepea,
Bine le părea.
Manole că-mĭ sta,
La cer se uĭta,
Din suflet ofta,
Din gură ḑicea:
— Sciţĭ rĕmăşagul,
Sciţĭ jurămêntul:
Care mĭ-o veni
Maĭ de diminéţă
Pe nor şi pe céţă,
Voĭ s'o apucaţĭ,
În braţe s'o luaţĭ,
În zid s'o aruncaţĭ.

Vorba nu sfârşia
Plâns că-l îneca.
Ĭar eĭ îmĭ lua
Pe dalba Caplea,
La zid c'o ducea,
În zid c'o punea
Şi zidul zidia,
Din gură-mĭ striga:
— Var şi cărămidă,
Că-ĭ pustie multă,
Că-ĭ lucrare lungă!

Caplea de-mĭ vedea,

www.dacoromanica.ro

Zimbet că-mĭ zimbĭa,
Dar eĭ mĭ-o zidia,
Zid că se 'nălţa,
Zid că se 'ntăria,
Şi mi-o cuprindea.

Nicĭ prea mult trecea
Şi ea se 'ngrijia,
Din ochĭ căuta,
Din gură-mĭ ḑicea:
— De vĕ e de glumă,
Gluma nu e bună!

Dar eĭ n'asculta
Cum se văeta,
Varul că-mĭ vĕrsa
Cărămiḑĭ punea,
Zidul că 'nălţa
Şi mereŭ striga:
— Var şi cărămidă
Că-ĭ pustie multă,
Că-ĭ lucrare lungă!

Caplea de-mĭ vedea,
Şi maĭ greŭ ofta;
Plânset că plângea
Vaet că-mĭ scotea,
Şi mereŭ ḑicea:
— Manole, Manole,
Meştere Manole,
Dac'o fi vre-o glumă,
Gluma nu e bună;
Zidul că mĕ strînge
Trupuşoru-mĭ frânge
Copilaşu mĭ plînge!

Ĭar Manole sta,
Nimic nu ḑicea,
Cu amar plângea.
Şi zidarĭ zidia,
Zidul înălţa,
Zidul întária
Şi mĭ-o cuprindea
Şi mereŭ striga:
— Var şi cărămidă
Că-ĭ pustie multă,
Că-ĭ lucrare lungă!
Şi ea vaĭ de ea
Abĭa maĭ putea,
Abĭa maĭ sufla,
Dar tot se ruga
Şi tot maĭ ḑicea:
— Manole, Manole,
Meştere Manole,
Zidul rĕu mĕ strînge
Trupuşoru-mĭ frânge
Copilaşu-mĭ plînge!

Zidul se zidea,
Zidul se 'nălţa,
Zidul se 'ntăria
Şi mĭ o cuprindea
Glasu-ĭ astupa;
Şi când se 'nălţa
Şi când se 'nchega,
Manole-mĭ ofta,
Din plâns înceta,
Rĕspuns că-ĭ dădea,
Din gură-ĭ ḑicea:
— Copilaşul tĕu.

www.dacoromanica.ro

Pruncuşorul meŭ,
Vaḑă-l Dumneḑeŭ!
Tu cum l-aĭ lăsat
În pat desfăşat,
Zinele c'or trece,
La el s'or întrece,
Şi l'or apleca,
Ţîţă că ĭ-or da;
Ninsóre d'o ninge,
Pe el mi l-o unge:
Ploĭ când or ploua,
Pe el l-or scălda;
Vênt când o sufla,
Mi l-o legăna,
Dulce legănare
Pàn s'o face mare!
Vorba nu sfârşia,
Plînsu-l îneca
Şi se depărta;
Iar nouĕ zidarĭ,
Nouĕ meşterĭ marĭ
Eĭ mereŭ lucra
Şi mereŭ striga:
— Var şi cărămidă
Că-ĭ pustie multă,
Că-ĭ lucrare lungă!

Zidul se 'nălţa,
Zidul se 'nchega
Şi ce se lucra
Nóptea nu cădea,
Pân se isprăvia
Sfânta mănăstire
Pentru pomenire.
Dar pe când lucra,
Tot maĭ auḑia
Un glas răguşit,
Un vaet topit:
— Manole, Manole,
Meştere Manole,
Zidul rĕŭ mĕ strînge,
Trupuşoru-mĭ frânge,
Copilaşu-mĭ plânge!

IV

Fóe de aglică
Într'o Duminică
Într'o ḑi cu sóre,
Într'o sĕrbătóre,
De la vênătóre
Vodă de-mĭ venia,
Departe-mĭ vedea
Pe Argeş în jos,
Pe plaĭul frumos,
Sfânta mănăstire
Pentru pomenire,
Şi cum o vedea,
Bine că-ĭ părea,
Calu-şĭ repeḑia
Pân s'apropia;
Şi când ajungea
Şi când se opria
De pe cal săria,
Jur prejur umbla,
Sus că se uĭta,
Bine că-ĭ părea,
Mult se mulţămia

www.dacoromanica.ro

Din gură ḑicea:
— Aferim Manole,
Meştere Manole,
Meşter învĕţat,
Meşter lăudat!
Aferim zidarĭ
Nouĕ meşterĭ marĭ
Cu Manole ḑece,
Care mi vĕ 'ntrece.
Tot ce mĭ-aţĭ cerut
Eŭ v'am împlinit,
Dar bine-aţĭ lucrat,
Bun lucru mĭ-aţĭ fapt,
C'astă mănăstire
O fi pomenire,
Şi nu s'o vedea
În lume alta
Alţa ca dînsa!
Manole cum sta
Sus pe învĕliş
Şi pe coperiş
Din cap clătina,
Din suflet ofta,
Din gură-ĭ ḑicea
Şi mi-ĭ rĕspundea:
— Dómne Negru-Vodă,
Mare şi frumósă,
Mândră ş'arĕtósă
Sfîntă mănăstire,
Chip de pomenire:
Dar cum este ea,
Ḑĕŭ pe legea mea
C'aşa lucrătură
Şi fermecătură
Mĭ-e de 'nvăţătură,
De m'oiu bizui,
Altele-oiŭ croi,
Mult maĭ arĕtóse
Şi mult maĭ frumóse!

Domnul Negru-Vodă
Sta şi-l asculta
Cum se lăuda.
În sus se uĭta,
La meşterĭ căta,
Şi dac' auḑia
Cum se lăuda,
Pe gîndurĭ cădea,
Adânc se gîndea.

Mult că nu trecea,
Vodă ce-mi făcea?
Poruncĭ porunciа,
Schele că rupea,
Scărĭ că le tăĭa.
Şi sus mi-apuca
Şi sus că-mĭ lăsa
P'aĭ nouĕ zidarĭ,
Nouĕ meşterĭ marĭ,
Cu Manole ḑece,
Care mi-ĭ întrece.

Fóe ş'o lalea,
Eĭ dacă vedea,
Mult se văeta
Şi mult se ruga,
Dar Vodă ḑicea:
— Nu voiŭ sa maĭ fie

www.dacoromanica.ro

Nicĭ să se maĭ scie
De-altă mănăstire,
Chip de pomenire;
Nicĭ să vĕ silițĭ
Să vĕ bizuițĭ
Ca ea să clădițĭ!
Şi dacà ḑicea
Acolo-ĭ lăsa,
Sus pe învĕliş
Sus pe coperiş,
Zidul ca să-ĭ ție,
Vêntul să-ĭ adie,
Plóĭa să-ĭ înmóe,
Fómea să-ĭ îndóe.

V

Frunză de măcriş . . .
Sus pe înveliş,
Sus pe coperiş
La cea mănăstire
Chip de pomenire,
Nouĕ meşterĭ marĭ,
Calfe de zidarĭ,
Cu Monole ḑece
Care mi-ĭ întrece,
Staŭ şi tot privesc,
Planurĭ plănuesc
Şı mereŭ postesc,
Treĭ ḑile de vară,
Treĭ de primăvară
Ş'alte nouĕ ĭară
Din zorĭ până'n sară,
Că Vodă-ĭ ținea
Şi Vodă-ĭ muncia
Şi Vodă ḑicea:
— Nicĭ voiŭ să maĭ fie,
Nicĭ voiŭ să se scie
C'o maĭ fi pe lume
Cu faĭmă şi nume
Aşa mănăstire
Chip de pomenire;
Nicĭ voĭ v'ĕțĭ sili
Nicĭ v'ĕțĭ ispiti,
Să vĕ bizuițĭ
Ca ea să clădițĭ!
Şi dacă-mì şedea
Şi dacă-mĭ vedea
Ceĭ nouĕ zidarĭ
Nouĕ meşterĭ marĭ,
Mi se sfătuia
Şi tot întreba:
— Manole, Manole,
Meştere Manole,
Ce să ne maĭ facem,
Unde să ne 'ntórcem?
După ce ḑicea
După ce-ntreba,
Eĭ că-mĭ asculta
Ce mi-ĭ învĕța,
Nouĕ meşterĭ marĭ
Calfe de zidarĭ,
Scândurĭ că cĭoplia,
Patru le făcea,
Aripĭ că-şĭ croia,
Şi le potrivia
Şi mi se lega,
Cu ele sălta,

www.dacoromanica.ro

Cu ele sbura;
Dar dacă sbura,
Care cum cădea
Stană se făcea.

Manole, Manole,
Meşterul Manole,
Singur rĕmânea
De se tot gândea
Şi tot plănuia,
Cincĭ ḑile 'nplinia,
Şi dacă-mĭ vedea,
El mi se scula,
Şiţă că-mĭ lua,
Bine c'o cĭoplia
Şase muchĭ venia,
Cu ţinte o bătea,
Cu cue de fer,
Cu ţinte de-oţel
Şi unde-o bătea
Sânge că ţişnia,
Nimic nu-ĭ păsa,
C'aşa Domnul va.

Dacă le bătea
Şi le ţintuia,
Cu aripĭ sălta,
Cu aripĭ sbura,
Dar când îmĭ sălta,
Şi când îmĭ sbura,
Domnu-l pedepsia,
Că se 'mpedeca
De a mănăstire
Chip de pomenire,
Şi el îmĭ cădea
Pe Argeş în jos
Pe plaĭul frumos
Lângă mănăstire
Chip de pomenire.
Ĭar unde-mĭ cădea
Cruce se făcea
Şi de-alăturea
Cişmea isvorea
Cu apă curată
Trecută prin pétră
Cu lacrămĭ sărate
De Caplea vĕrsate.

Colecţia G. Dem. Teodorescu).

Cicórea

Pe pîrăŭ de rouă
Plimbă mi-se, plimbă
Tînĕră mlădiţă
Prin rouă desculţă,
Zîna florilor,
Florea zorilor,
Rouă adunându-şĭ,
Păharul umplêndu-şĭ.
Şi ea mi-se crede
Că nimenĭ n'o vede.

www.dacoromanica.ro

Dar o a vĕḑut
Drăguţ sfîntul sóre,
Şi, cum o-a vĕḑut,
Mult că ĭ-a plăćut
Şi'n grab'a mânat
Doĭ lucefereĭ,
Peţitoriĭ eĭ.
In cas'de-aŭ intrat,
Ea ĭ-a 'ntîmpinat,
Şi mĭ-a 'ntrebat:
— Doĭ luceferei
Ospeţioriĭ meĭ,
Treceţĭ de odihniţĭ
Şi vĕ veseliţĭ!
Dar eĭ rĕspundeaŭ,
Din gură-ĭ ḑiceaŭ:
— N'am ven't s'odihnim,
Să ne veselim,
Cĭ-am ven't să peţim
Şi să logodim;
Vreĭ pe sfîntul sóre,
Că el e maĭ mare?

Ea de-ĭ auḑi,
Din graĭŭ le grăi:
— Ba eŭ n'oĭŭ voi,
Sóre soţior,
Că-ĭ tot călător
Ḑiua
Peste sate
Şi nóptea
Pe ape!
Doĭ luceferei,
Peţitoriĭ eĭ,
Se'ntorcênd la sóre,
I-aŭ spus de urmare.
Sórele s'aprinse
De necaz, şi ḑise:
Lăsaţi-mĭ-o 'n pace
Că mĭ-o voĭŭ preface
In fragedă flóre,
Flóre de Cicóre
Cu ochĭ după sóre.
Când oĭŭ rĕsări,
Ea s'a 'nveseli;
Când oiŭ asfiinţi,
Ea s'a ofili:
Bând oĭu scăpĕta,
Ea s'a aduna!

(Din colecţia G. D. Teodorescu).

Dolca

Pe câmpul Tinechieĭ,
Pe zările câmpieĭ,
Rĕsărit-aŭ florile
Odată cu zorile.

www.dacoromanica.ro

N-aŭ rĕsărit florile,
Şi-a dus Costea oile
De-aŭ aşeḑat stînile
Pe tóte movilele.
Aḑĭ e Lunĭ şi mânĭ e Marţĭ,
Plécă Costea la Galaţĭ
Să ia sare
La mióre,
Şi bolovanĭ
La cîrlanĭ,
Şi tărîţe
La oiţe,
Şi glugĭ marĭ
La ceĭ zărarĭ,
Şi opincĭ
La ceĭ voinicĭ.
Iară Costea cum mergea
Cu Fulga se întâlnea,
Fulga cel cu barba négră
Şi cu mintea neîntrégă,
Năcăjit şi obosit
De treĭ zile flămînḑit.
—«Aleĭ Fulgo, dragul meŭ!
Să facĭ cum ţĭ-oiŭ zice eŭ:
Mergĭ la stîna mea cu bine
Să-ţĭ eĭ un dar dela mine,
Treĭ mióre de frigare
Şi încă una de căldare,
Ca să-ţĭ fie de prînzare.»
Fulga cel cu barba négră
Dar cu mintea neîntrégă,
Sus la stînă se ducea,
Ş'oile cât le vedea
Cîrdurĭ, cîrdurĭ le rupea,

www.dacoromanica.ro

Cu botîul le mâna
In codru la Pandina.
Iar Costea când se'ntorcea
Mare pagubă-şĭ vedea,
Că luĭ, mări nu-ĭ venia
Nicĭ laptele la mulsóre,
Nicĭ caşul la-nchegătóre,
Nicĭ urda la-nvălitóre!
Costea mult nu se-ngăima,
El dulăiĭ toţĭ chema
Un caş dulce desvălia,
Optzecĭ de feliĭ tăia,
Patruzecĭ la puĭ de cânĭ,
Patruzecĭ la cânĭ bĕtrânĭ.
Toţĭ în grabă le mânca
Dar sama nicĭ că şi-o da,
Când la urma tuturor
Ian că venia-ncetişor
Şchiopătând, schelălăind,
Laturile cam ţiind,
Dolca, haita cea bĕtrână,
Ce ştia rîndul la stînă.
Ia venia, nu prea venia,
«Dolca fa, Costea-ĭ zicea,
Unde mĭ-e averea mea?»
Dolca-ncet schelălăia,
La pămînt se întindea.
«Dolca fa, tu eştĭ bătrînă,
Tu ştiĭ rîndul dela stînă,
Eŭ pe tine te-am grijit
Tot cu lapte te-am hrănit;
Dolca fa, cum de-aĭ lăsat
Furiĭ stîna de-aŭ prădat!»

www.dacoromanica.ro

Genıea Dolca, sĕ culca,
Laba ruptă-şĭ arăta:
«Dolca mea, Dolcuţă fa!
Furii laba ţĭ-aŭ rănit
Când la dînşiĭ aĭ sărit?
Dacă-mĭ eştĭ tu pricepută
Şi nu te-arăţĭ prefăcută,
Inainte să apucĭ
Şi la furĭ drept să mĕ ducĭ
Pe urmele oilor
Prin pajiştea florilor».
Dolca vesel se scula
Câmpul de-alung apuca.
Botul prin iarbă vîrînd
Urmele tot mirosind.
Urma-ĭ icĭ, urma-ĭ colea,
Dolca nicĭ c-o prăpădia;
Ziua-ntrégă ea mergea
Şi-ndesară ajungea
In codru la Pandina
Ce de foc se lumina.
Când în codru se-ndesia
Bietul Costea ce zăria?
Fulga masă că-şĭ gătia,
Mieĭ de piele că-ĭ jupia:
Care prin frigărĭ frigea,
Care prin căldărĭ fierbea.
«Masă bună, veselie!»
Strigă Costea cu mânie.
Şi Dolca se răpezia,
La Fulga mereŭ bătea,
Iar Fulga cum o zăria,
Crunt de spaimă tresăria.

www.dacoromanica.ro

«Aleĭ Fulgo, barbă négră
Dar cu mintea neîntrégă,
Când la drum te-am întîlnit
Eŭ, măril, ţĭ-am dăruit
Treĭ mióre de frigare
Şi'încă una de căldare,
Ca să-ţĭ fie de prînzare
Şi tu-n loc de mulţămită
Ca o fiară flămînzită
Tótă stîna mĭ-aĭ răpit,
Şi pe Dolca mĭ-aĭ rănit.
Stăĭ, măĭ Fulgo, barbă négră
Să te fac cu mintea-ntrégă.»
Şi cum sta şi-l judeca
Inima ĭ-o despica,
Şi Dolcăĭ o arunca;
Iară Dolca n-o mînca:
Inima de vînzător
E venin otrăvitor!

(Colecţia V Alexandri).

Mihu copilul

La délul Barbat
Pe drumul săpat
Merge hăulind
Merge chiuind
Mihu copilaş
Mândru Păunaş,
Păunaş de frunte,
Copilaş de munte,
Merge el cântând,
Din cobuz sunând,
Codriĭ desmerdând,
Din cobuz de os
Ce sună frumos;
Merge cel voĭnic
P'un murguşor mic
La mieḑul nopţii

www.dacoromanica.ro

Prin codriĭ Herţiĭ;
Mult e frunza désă,
Nóptea 'ntunecósă
Şi calea petrósă!
Dar când se urca
Şi murgul călca
Pétra scăpěra,
Nóptea lumina
Nóptea ca ḑiua.
Merge, mari, merge
Ş'urma li se şterge,
Printre frunzĭ căḑute
Pe cărărĭ perdute.
Merge tot mereŭ
Voĭnicelul meŭ
Din frunze pocnind
Codriĭ vechĭ trezind
Şi mereŭ grăind:
—«Haĭ, murgule, haĭ,
Pe cósta de plaiŭ;
Ce laşĭ tu drumul
Ş'apucĭ çolnicul?
Orĭ zaua te-apasă,
Orĭ şaua te 'ndésă,
Orí frâul cu fluturĭ,
Orĭ scumpele rafturĭ,
Orĭ armele mele
Ce lucesc ca stele,
De ducĭ aşa greŭ
Trupuşorul meŭ?
—«Zaua nu mě 'ndésă,
Şaua nu m'apasă,
Frîul nu mě strînge,
Chinga nu mě frânge;
Dar ce mě apasă
Şi'n drum nu mě lasă,
Că s'aţin pe-aicĭ
Patruḑecĭ şi cincĭ,
Cincĭḑecĭ fără cincĭ
De haĭducĭ Levinţĭ,
Duşĭ de la părinţĭ
De când eraŭ micĭ
La codru 'n poticĭ.
Ş'acum se găsesc
De benchetuesc
In valea adâncă
La muche de stâncă,
La des păltiniş,
Mărunt aluniş;
La masă de pétră
In patru crăpată
Cu sîrmă legată
Cu slove săpată,
Cu slove de carte
Cu aur suflate.
Iar la masă şede
Gata să te prede
Ianuş Ungurean,
Vechĭul hoţoman,
Cu barba sburlită
De rele 'nvechită,
Până'n brâŭ lungită,
Cu brâŭ 'nvělită.
El are măĭ frate,
Săbiĭ lungĭ şi late,
Durdă ghintuită,
Inimă-oţelită.
Şi maĭ are încă

www.dacoromanica.ro

Pe 'mprejur de stâncă
Voĭniceĭ Levințĭ
Cu armele 'n dințĭ;
Fecĭorĭ bunĭ de mână,
Călițĭ, tarĭ de vînă;
Flăcăĭ groșĭ în céfă,
Voĭnicĭ fără léfă,
Cu chivere nalte,
Cu codịle late
Lăsate pe spate.
Eĭ te-or audị
Și s'or repedị,
Și amar de tine
Și amar de mine!
—«Haĭ, murgule, haĭ,
Pe cósta de plaiŭ,
Lasă colnicul
Ș'apucă drumul
Căcĭ eștĭ cu Mihul!
Lasă'n urmă-țĭ téma,
Că te ĭaŭ pe séma
Istor brațe gróse,
Gróse și vînóse,
Istuĭa pept lat,
Lat și'nfășurat:
Istuĭ păloșel
Cu buza de-oțel.
Unguru-ĭ fălos
Nu-ĭ primejdios,
Gura luĭ e mare
Dar nu mușcă tare.
Câțĭ sunt eĭ? cincĭdecĭ,
Șesedecĭ, optdecĭ,
O sută ș'o mie?
Ésă'n cale-mĭ, vie,
Dacă vor să scie
Cine e Mihul
Mihul Copilul!»
Murgul ca gândul
Lăsă colnicul
Ș'apucă drumul.
—«Haĭ murgule, haĭ,
Pe cósta de plaiŭ
La poéna grasă,
Dumbrava frumósă,
Cu iarbă 'nverdịtă
Cu florĭ înflorită!

II

Iată 'n codru, ĭată,
Că Ĭanuș de-odată
Cum benchetuesce
Și se veselesce,
Stă, încremenesce,
Pe gândurĭ pornesce,
Că din când în când
Aude sunând
Codriĭ răsbătând
Un mândru cântic
Cântec de voĭnic,
Ș'un glas de cobuz
Dulce la audị,
De cobuz de os
Că sună duĭos.
Și ĭată și ĭată
Că Ianuș de-odată
Tresare și sare
Și dịce 'n glas mare:

www.dacoromanica.ro

—«Voĭ vitejilor!
Haraminilor!
Ian staţĭ ş'ascultaţĭ
Ş'armele-apucaţĭ.
Că eŭ cam audʤ
Un glas de cobuz
Printre frunzĭ sunând
Codriĭ desmerdând.
Decĭ voĭ vĕ grăbiţĭ
Curând vĕ porniţĭ
Să-ĭ eşiţĭ în cale
Pe dél şi pe vale,
La pod la hârtop,
La lunca de plop,
La poteca strîmtă,
La cărarea frântă,
La fântâna lină
Cu apă puţină.
De-a fi vr'un vitéz
Cu florĭ pe obraz
Să nu mi-l stricaţĭ,
Ci să mi-l legaţĭ;
Iar vre-un fărmecat
De muerĭ stricat,
O palmă să-ĭ daţĭ
Drumul să-ĭ lăsaţĭ!»
Unguriĭ pornesc
Şi calea-ĭ opresc,
Iar cât îĭ zăresce
Mihu le grăesce:
—«Voĭ voinicilor,
Haraminiior,
Cine v'a mânat
Capul v'a mâncat!»
Şi nicĭ că sfârşesce
La harţă pornesce
Şi se învêrtesce
Toţĭ îĭ risipesce;
Apoĭ iar purcede
Prin cel codru verde.
Murgul se urca,
Şi când el călca
Pétra scăpĕra,
Nóptea lumina
Nóptea ca ʤiua.
Ianuş cum îl vede
Din loc se repede:
—«Voĭ vitejilor
Haraminilor!
Daţĭ cu lăncile,
Daţĭ cu flintele!
—«Lăsaţĭ flintele
Voĭ voĭnicilor,
Haraminilor!
Că eŭ Mihu sunt,
Şi vréŭ să vĕ cânt
Un mândru cântic,
Cântec de voĭnic,
Cum n'aţĭ auʤit
Cât vac aţi trăit.»

III

Iată mări, iată,
Că Mihu de-odată
Incepe pe loc
A ʤice cu foc,
Incepe uşor

www.dacoromanica.ro

A ḑice cu dor
Un cântec duĭos,
Atât de frumos,
Munţiĭ că rĕsun,
Şoĭmiĭ se adun,
Codriĭ se trezesc,
Frunzele şoptesc,
Stelele clipesc
Şi 'n cale s'opresc!
Iar Unguriĭ mult
Cu drag îl ascult,
Şi Ianuş îndată
Ca ne altă dată
Glasu-şĭ îmblânḑesce
Mihuluĭ grăesce,
La masă-l poftesce:
«Vin tu Mihule,
Vin voĭnicule
Să benchetuim
Şi să veselim
Ş'apoĭ amêndoĭ
Ne-om lupta noĭ doĭ.»
Eĭ cu toţĭ s'adun,
La masă se pun
Şi benchetuesc
Şi se veselesc,
Ploscele cĭocnesc,
Vesel chiuesc.
Dar când aŭ sfîrşit
De benchetuit
Masa de-ospătat,
Vinul de gustat,
Ianuş Ungurén.
Mihul Moldovén
De-oparte se duc,
La luptă s'apuc.
Cruntă-ĭ lupta lor,
Că e pe omor.
Cine c'a pica,
Nu s'a maĭ scula!
Iar unguriĭ toţĭ
Luĭ Ianuş nepoţĭ,
Staŭ de mi-ĭ privesc
Cum mi se 'nvârtesc,
Cum mi se smucesc,
Cum mi se trântesc
Ca doĭ smeĭ, ca leĭ,
Ca leĭ paraleĭ,
Iată mări, iată
Ca Mihu de-odată
In loc se opresce,
Pe Ianuş sucesce,
Sus îl opintesce,
Jos încă-l isbesce
Şi'n genunchĭ îl pune
Şi capu ĭ rĕpune.
Iar Unguriĭ toţĭ,
Luĭ Ianuş nepoţĭ,
Staŭ încremenіţĭ,
De mórte 'ngroziţĭ.
Mihu mi-ĭ trezesce
Ş'ast-fel le grăesce:
«Voĭ copiilor,
Haraminilor,
Care s'a afla
De va ridica
Busduganul meŭ
Cât este de greŭ,

www.dacoromanica.ro

Şi zalele mele
Cât îmĭ sunt de grele,
Acela să vie
Cu mine 'n frăţie,
Ca să vitejéscă
Numele să ĭ créscă!»
Ungurii se 'ntrec
La pămênt se plec
Şi 'n zadar se 'ncerc.
Nicĭ unul nu póte
Să ridice 'n spate
Armele culcate
Cu-aur îmbrăcate,
Cu fer ferecate
«Voĭ mişeilor
Haraminilor!
Codrul mi-l lăsaţĭ,
Giugul apucaţĭ,
Că nu sunteţĭ voĭ,
Nu sunteţĭ ca noĭ,
Ómenĭ de mândrie,
Bunĭ de vitejie,
Ci ómenĭ de glótă,
Bunĭ de sapă lată.»
Şi cum dice 'ndată
Mihul cel voĭnic
Cu degetul mic
Armele-şĭ rîdică,
Plécă pe potică
Cu murgul voĭos
Prin codrul frunzos.
Şi'n urmă-ĭ vuesce,
Codrul clocotesce
De un mândru cântic,
Cântic de voĭnic,
De un glas de cobuz
Dulce la aud,
De cobuz de os
Ce sună frumos.

Colecţia V. Alexandri).

Pluguşorul

Aho, aho, copiĭ argaţĭ,
Staţĭ puţin şi nu mânaţĭ,
Lângă boĭ v'alăturaţĭ
Şi cuvêntul mĭ-ascultaţĭ;
S'a sculat maĭ an
Bădica Troian
Ş'a încălecat

www.dacoromanica.ro

Pe-un cal ne 'nvĕţat,
Cu nume de Graur
Cu şaua de aur,
Cu frâŭ de mătasă
Cât viţa de grósă.
Şi 'n scărĭ el s'a ridicat
Peste câmpurĭ s'a uitat
Ca s'alég-un loc curat
De arat şi semănat,
Şi curând s'a apucat
Câmpul neted de arat
In lungiş
Şi 'n curmeziş
S'a apucat într'o Joĭ
C'un plug cu doĭsprece boĭ,
Boĭ bourei
In códă cudălbeĭ,
In frunte ţintăţeĭ
Mânaţĭ, copiĭ, hăĭ, hăĭ!

Ḑiua tótă a lucrat,
Brazdă négră-a rĕsturnat,
Şi prin brazdă-a semĕnat
Grâŭ mărunt şi grâŭ de vară!
Dee Domnul să rĕsară,
Mânaţĭ măĭ, hăĭ, hăĭ!

Şi cât lucrul a sfârşit
Iată, mări s'a stârnit,
Un vênt mare pe pămênt
Şi ploĭ multe după vânt,
Pămêntul de-a rĕcorit
Şi sĕmînţa-a încolţit.
Mânaţĭ copiĭ, hăĭ, hăĭ!

www.dacoromanica.ro

La luna, la sĕptĕmâna,
Işĭ umplea cu apă mâna,
Şi se duse ca să vadă
De i-a dat Dumneḑeŭ ródă,
Şi de-ĭ grâul rĕsărit,
Şi de-ĭ spicul aurit.
Era 'n spic ca vrabia,
Era 'n paiŭ ca trestia!
Mânaţĭ măĭ, hăĭ, hăĭ!

Troian iute s'a întors
Şi din grajd pe loc a scos
Un alt cal maĭ năsdrăvan
Cum îĭ place luĭ Troian,
Negru ca corbul,
Iute ca focul
De nu-l prinde locul,
Cu potcóve de argint,
Ce sunt spornicĭ la fugit.
Mânaţĭ măĭ, hăĭ, hăĭ!

El voios a 'ncălecat,
La Teghina-a apucat,
Şi oţel a cumpĕrat
Ca să facă secerĭ marĭ
Pentru secerătorĭ tarĭ,
Şi să facă secerĭ micĭ
Pentru copilaşĭ voinicĭ,
Ş'altele maĭ mărunţele
Ca mănuchiŭ de floricele
Pentru fete tinerele
Şi neveste ocheşele.
Mânaţĭ măĭ, hăĭ, hăĭ!

www.dacoromanica.ro

Ş'a strîns fine
Şi vecine
Şi toţĭ finiĭ
Şi veciniĭ
Şi vr'o treĭ babe bătrâne
Care sciŭ rândul la pâne,
Şi pe câmp i-a dus,
Şi pe toţĭ i-a pus
La lucrul pământuluĭ,
In rĕcórea vêntuluĭ.
Mânaţĭ copiĭ, hăĭ, hăĭ!

Eĭ cu stânga apuca.
Şi cu drépta secera,
Şi prin lan înainta
De părea că înota.
Alţiĭ 'n urma lor lega,
Snopurĭ nalte aduna,
Şi clăĭ mândre ridica
Ce la sóre se usca.
Mânaţĭ măĭ, hăĭ, hăĭ!

Apoĭ carele 'ncărca
Şi pe tóte le căra
Şi gireḑĭ nalte dura,
In capul pământuluĭ
In steriţa vêntuluĭ.
Apoĭ aria-şĭ făcea
Şi din grajd maĭ aducea
Ḑece epe
Tot sirepe,
Şi de par că le lega,
Şi pe tóte le mâna

www.dacoromanica.ro

Imprejurul paruluĭ
De-asupra fățaruluĭ.
Mânațĭ măĭ, hăĭ, hăĭ !

Epele mereŭ fugea,
Funia se tot strîngea
Pe par iute ajungea,
Și grâul se triera,
Și flăcăĭ îl vântura,
Dimerlia scutura,
Harabale încărca
Și la móră le pleca.
Mânațĭ copiĭ, hăĭ, hăĭ !

Iară hóța cea de móră
Când vĕḑu atâtea carĕ
Incărcate cu povară,
Puse códa pe spinare
Și plecă în fuga mare
La cea luncă de scăpare...
Lunca mare
Frunză n'are;
Lunca mică
Frunza-ĭ pică.
Iar morarul meșter bun
Zări móra prin cătun,
Și-șĭ lua cojoc mițos
Și mi-l îmbrăca pe dos,
Și-șĭ lua ciocanu 'n brâŭ
Și maĭ lua și un frâŭ.
Apoĭ iute alerga
Móra cu frâu-o lega
Ș'o apuca de călcâiŭ
De-o punea pe căpătâiŭ,

www.dacoromanica.ro

Şi-ĭ da cu ciocanu 'n şele
De-o aşeḑa pe măsele,
Mânaţĭ măĭ, hăĭ, haĭ!

El o lua de lăptoc
Ş'o da iar în vad la loc,
Şi turna de-asupra 'n coş
Grâŭ mărunţel de cel roş,
Grâul s'aşeza pe vatră
Şi din coş cădea sub piatră,
De sub piatră în covată
Curgea făină curată.
Mânaţĭ copiĭ, hăĭ, hăĭ!

Troian mult se bucura
Ḑeciuiala moriĭ da,
Pe morar îl dăruia;
Apoĭ călare suia
Şi voios se înturna
Cu flăcăiĭ ce mâna.
Iar boiĭ se opintea
Şi roţile scârţiea.
Mânaţĭ măĭ, hăĭ, hăĭ!

Iată mândra jupânésă,
Dochiana cea frumósă
C'auḑea tocmaĭ din casă
Chiotul flăcăilor
Scârţiitul carĕlor;
Şi'n cămară că mergea
Şi din cuiŭ îşĭ alegea
Sită mare şi cam désă
Tot cu pânză de mătasă.

www.dacoromanica.ro

Sufleca ea mânecĭ albe
Ş'arăta braţele d'albe,
Şi cernea, mări cernea,
Ninsóre se aşternea.
Pe sus tobele bătea
Negurile jos cădea.
Mânaţĭ măĭ, hăĭ, hăĭ!

Apoĭ mama plămădea
Ş'o lăsa până dospea;
Apoĭ colacĭ învêrtea,
Pe lopată mi-ĭ culca
Şi 'n cuptor îĭ arunca.
Apoĭ iară cu lopata
Rumenĭ îĭ scotea şi gata.
Atuncĭ ea 'mpărţea vr'o cincĭ
La flăcăiĭ ceĭ voinicĭ.
Şi 'mpărţea treĭ colăceĭ
La copiĭ maĭ mititeĭ,
Mânaţĭ măĭ, hăĭ, hăĭ!

Cum a dat Dumneḑeŭ, an,
Holde mândre luĭ Troian,
Ast-fel să dea şi la voĭ,
Ca s'avem parte şi noĭ.
Să vĕ fie casa, casă.
Să vĕ fie masa, masă!
Tot cu mesele întinse
Şi cu feţele aprinse,
Tot cu casele grijite,
Cu bunĭ óspeţĭ locuite,
Şi la anul să trăiţĭ,
Să vĕ găsim înfloriţĭ

www.dacoromanica.ro

Ca meriĭ
Ca periĭ
In mijlocul veriĭ.
Mânaţĭ măĭ, hăĭ, hăĭ!

.

De urat, am maĭ ura
Dar ne-ĭ că vom însera
Pe la curtea dumneavóstră,
Departe de casa nóstră.
Dumneavóstră aveţĭ parte
De curţĭ nalte, luminate,
Văruite, şindrilite,
Şi cu fereştĭ stecluite.
Noĭ avem bordee micĭ
Bune de plugarĭ voinicĭ,
Văltucite şi lipite
Şi cu stuh acoperite.
Dar câte pae-s la noĭ
Atâţĭ banĭ fie la voĭ! . .

(Colecţia V. Alecsandri.)

SFÂRŞITUL PĂRŢIĬ I.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

Poesiĭ Populare

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro